

วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560



กิตติศักดิ์ แก้วตา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

กุมภาพันธ์ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560



กิตติศักดิ์ แก้วตา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

กุมภาพันธ์ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

DISCOURSE OF MARGINALITY IN THE S.E.A. WRITE AWARDS SHORT STORIES A.D.
2008–2017



KITTISAK KAEWTA

A Thesis Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Arts Degree in Thai
February 2023
Copyright 2023 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560

ของ กิตติศักดิ์ แก้วตา

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร คำยอด)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร. วัชรินทร์ แก่นจันทร์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์)

..... คณบดีคณะศิลปศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กาวีระ)



เรื่อง:	วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560
ผู้วิจัย:	กิตติศักดิ์ แก้วตา, วิทยานิพนธ์: ศศ.ม. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ดร. วชิรินทร์ แก่นจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์ เศรษฐ์
คำสำคัญ:	วาทกรรม, ชายขอบ, เรื่องสั้น, รางวัลซีไรต์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 จำนวน 4 เล่ม รวม 45 เรื่อง โดยใช้กรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis : CDA) ของนอร์แมน แฟร์เคลลาฟ (Norman Fairclough) แนวคิดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบตามแนวคิดหลังทันสมัยนิยม (Post Modernism) และแนวคิดความเป็นอื่น มาใช้ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบมีทั้งสิ้น 7 ด้าน ปรากฏมากที่สุดคือ ด้านสถานภาพและพฤติกรรม รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านสุขภาพและสาธารณสุข ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการศึกษา และด้านการเมือง การปกครองตามลำดับ ส่วนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ มี 13 กระบวนการ พบมากที่สุดคือ การตัดสินด้วยความคิดเห็น รองลงมาคือ การใช้อำนาจรัฐ การแสดงความเกลียดชัง การแบ่งแยกและการขับไล่ การข่มขู่และดูว่ากล่าว การกลั่นแกล้งและรังแก การสาปแช่ง การเพิกเฉยและไม่สนใจ การกระทำให้ถึงแก่ความตาย การล้วงละเมิดทางเพศ การแสดงท่าทีตลกขบขัน การทำร้ายร่างกาย และการใช้สื่อ ตามลำดับ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นกลวิธีการสร้างผ่านความคิด พฤติกรรม บทสนทนา หรือความขัดแย้งของตัวละคร และเป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม หรือมิติทางความคิดมากกว่ามิติทางภูมิศาสตร์

Title: DISCOURSE OF MARGINALITY IN THE S.E.A. WRITE AWARDS SHORT STORIES A.D. 2008–2017

Author: Kittisak Kaewta, Thesis: M.A. (Thai), University of Phayao, 2022

Advisor: Dr. Watcharin Kaenchan Co–advisor Associate Professor Dr.Premvit Vivattanaseth

Keywords: discourse, marginal, short story, S.E.A. Write Award

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) analyze the reflection of marginality in the short stories of the S.E.A. Write Awards between A.D. 2008–2017 2) analyze the process of establishing marginality in the collections of the 4 S.E.A. Write Award Winning collections of short stories between A.D. 2008–2017 in total 45 stories. The theoretical framework used were as follows: Norman Fairclough’s Critical Discourse Analysis: CDA, Post Modernism, and Otherness. The results of the study showed the 7 aspects of the reflection of marginality. The most frequently reflected were as status and behavior, economic and occupation, geography, health and public health, society and culture, education, and politics and government, respectively. As for the process of establishing marginality, there were 13 processes founded including opinion judging, state power enforcing, hatred showing, 4) discriminating and banishing, threatening and scolding, abusing and bullying, cursing, ignoring and being indifferent, manslaughtering, sexual harassment, mocking, assaulting, and media using, respectively. All of which were the strategies resulted from thoughts, behaviors, conversations, or conflicts between characters. Also, they were the processes of constructing marginality in both social and cultural dimension, or thinking dimension rather than geographical dimension.



กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้จากอาจารย์ ดร. วชิรินทร์ แก่นจันทร์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์, อาจารย์ ดร. วรัญญา ยิ่งยงค์กิติ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนหนองม่วงวิทยา จังหวัดลพบุรี ที่คอยให้กำลังใจเสมอมา

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดามารดา คุณครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำการศึกษาจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

กิตติศักดิ์ แก้วตา



สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	10
กรอบแนวคิดการวิจัย	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	12
เรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม	12
เรื่องความเป็นชายขอบ	18
เรื่องความเป็นอื่น.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	43

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ	47
กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ	136
บทที่ 5 บทสรุป.....	194
สรุปผลการวิจัย	194
อภิปรายผลการวิจัย.....	195
ข้อเสนอแนะ.....	201
บรรณานุกรม	202
ประวัติผู้วิจัย	206



สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

- 1 แสดงรายชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่งที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของประเทศไทย ในแต่ละปี....39



สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

- 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิเคราะห์หาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์
พ.ศ. 2551-2560 11



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วาทกรรม เป็นชุดความรู้ที่ครอบงำความคิดของคนในสังคมหนึ่ง ๆ ทำหน้าที่ชี้แนะผู้คนให้มีความรู้สึกนึกคิดและแสดงออกตามชุดความรู้นั้น ๆ โดยปราศจากการตั้งคำถามอำนาจของวาทกรรมจะแสดงออกมาผ่านคำพูด ข้อความ หรือการกระทำ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโฆษณา ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือรูปภาพ วาทกรรมสามารถศึกษาได้จากประเด็นอันหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ที่มีทั้งการตอบโต้ หรือมีการต่อสู้กันในชุดความคิดหรืออำนาจเก่าและใหม่ โดยใช้บริบททางสังคมมาช่วยในการทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ว่ามีส่วนสัมพันธ์กันหรือไม่ การศึกษาวาทกรรมแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์หรือกรอบความคิดที่กำกับสังคมอยู่ว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร วาทกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมมีทั้งวาทกรรมชุดหลัก ซึ่งทำหน้าที่ธำรงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง และจะมีวาทกรรมชุดรองที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เพื่อมาปะทะวาทกรรมชุดหลักในลักษณะต่อต้าน หรือท้าทายอำนาจเพื่อช่วงชิงการสร้างความหมายใหม่ให้แก่สิ่งที่วาทกรรมหลักเสนออยู่ (เชษฐา ทรัพย์เย็น, 2547, หน้า 371–372) วาทกรรมมีกระบวนการผลิตซ้ำ และมีความสัมพันธ์กับผู้ออกครองอำนาจที่จะตราชุดความรู้นั้น ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมในฐานะความจริง จนกระทั่งเกิดปฏิบัติการทางสังคม อันเป็นผลมาจากวาทกรรมนั้น ๆ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ทุกสังคมรวมทั้งวรรณกรรมล้วนตกอยู่ภายใต้วาทกรรมชุดหลักทั้งสิ้น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วาทกรรม คือ ระบบและกระบวนการผลิตหรือสร้างเอกลักษณ์ความหมาย กฎเกณฑ์ เงื่อนไขให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง หรืออำนาจ ให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งวรรณกรรมก็เป็น วาทกรรมอันเกิดจากผู้สร้างวาทกรรมนั่นเอง

วรรณกรรมที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมา ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมที่ก่อร่างครอบงำความคิดของคนในสังคมให้เชื่อตาม เนื่องจากวาทกรรม (Discourse) ที่อยู่ในสังคม มีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลในการสร้างความคิดหรือประสบการณ์ให้กับนักเขียน โดยนักเขียนมักจะนำวิถีชีวิตของคนและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นวัตถุดิบในการแต่งเติมเรื่องราวให้กลายเป็นวรรณกรรมด้วยกลวิธีต่าง ๆ ตามความถนัดของตน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเนื้อหาของวรรณกรรมทุกเล่ม จะเป็นภาพสะท้อนวาทกรรมที่ปรากฏในสังคมทั้งหมด อย่างตรงไปตรงมา เพียงแต่เป็นตัวแทนที่ต้องการสะท้อนการแสดงออกทางวาทกรรมบางอย่างเท่านั้น (นพพร

ประชากุล, 2548 อ้างอิงใน เสนาะ เจริญพร, 2548, หน้า 8) ในด้านการรับรู้วาทกรรมจากวรรณกรรม ผู้อ่านจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการวิเคราะห์วาทกรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจวาทกรรมที่แอบแฝงซ่อนเร้นในเรื่องที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อผ่านตัวอักษรได้ง่ายขึ้น

ภาพตัวแทนที่นักเขียนได้ถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมมานั้น นับได้ว่าเป็นการผลิตซ้ำทางวาทกรรมของสังคมนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อตีตราและตอกย้ำว่าวาทกรรมกระแสหลักของสังคมยังเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ รวมถึงมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มคนในฐานะความจริง จนกลายเป็นเรื่องธรรมดา จะเห็นได้ว่าวาทกรรมกับวรรณกรรมมีความเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ดังที่ พัฒนเดช กอวัฒนา (2554, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่า ในสังคมไทยมีวาทกรรมต่าง ๆ มากมาย ซึ่งทำหน้าที่สร้างความรู้และความจริงบางอย่าง ในขณะที่เดียวกันก็ได้ปกปิดความจริงบางอย่าง เช่น ขณะที่คนเมืองหลวงชูแนวคิดเรื่องความพอเพียง ก็จะมองว่าคนชนบทที่หลงใหลกับนโยบายประชานิยมเป็นพวกฟุ้งเฟ้อ ไม่รู้จักพึ่งตนเอง โดยมองไม่เห็นความจริงที่ว่า พวกเขามีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นและต้องการความช่วยเหลือจากรัฐจากการวิเคราะห์วาทกรรมในเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมรามคำแหงประจำปี 2554 จำนวน 12 เรื่อง พบวาทกรรมหลักอยู่ 2 ชุด คือ 1) วาทกรรมของคนเมืองหลวงที่มองว่า คนชนบทควรใช้ชีวิตอย่างพอเพียงอยู่บ้านเกิด ไม่ควรเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ 2) วาทกรรมของปัญญาชน ที่มองว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันมีผลมาจากการยุแหยง ปั่นป่วนและฟังความข้างเดียวของคนบางกลุ่ม ซึ่งมุมมองเช่นนี้ทำให้มองข้ามข้อเท็จจริงบางประการที่ว่าเดิมสังคมไทยก็มีปัญหาความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่น ปัญหากฎหมายสองมาตรฐาน ปัญหานายทุนเอาเปรียบลูกจ้าง รวมถึงเรื่องของคนชนบทไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ

ขณะที่ ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554) ได้ศึกษาภาพคนชายขอบและกลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน โดยศึกษาจากวรรณกรรมเยาวชน 20 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน 3 บริบท คือ คนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ คนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ และคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งคนชายขอบ ในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวเขาเป็นกลุ่มชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากปัญหาความยากจนและความห่างไกล ขาดความรู้ด้านสาธารณสุข ในขณะที่เดียวกันชาวเขาจะทำการเกษตรตามภูมิปัญญาดั้งเดิม (ชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอ) และปลูกฝิ่น (ชาวเขาเผ่าแม้ว) รักพวกพ้อง ภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน อดทนต่อการดูถูกเหยียดหยาม ชาวเขาเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติและยอมรับการจัดการของรัฐให้เป็นไทยใหม่ ชาวเวียดนามอพยพเป็นพลเมืองไร้สัญชาติที่ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะพลเมืองไทยและถูกจำกัดอิสรภาพในการดำรงชีวิต ส่วนคนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจได้แก่ คนเร่รอนขอทาน

คือ คนยากจนที่ไม่มีหนทางประกอบอาชีพและสภาพร่างกายพิการ ผู้ใช้แรงงาน คือ คนยากจนที่ไร้ทักษะฝีมือ มีคุณภาพชีวิตต่ำ สู้ตายคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ เด็กกำพร้า คือ เด็กที่พ่อแม่ทอดทิ้ง ขาดความรักความอบอุ่น และคนในสังคมใช้เป็นวัตถุแห่งการสงเคราะห์ เด็กพิการ คือ บุคคลที่น่าสงสาร ด้วยความสามารถ และเป็นคนมีกรรม คนไทยมุสลิม คือ กลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากคนไทยพุทธทั้งวิถีชีวิต เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านกลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชนมี 3 ประเภท คือ กลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบผ่านโครงเรื่อง กลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบผ่านตัวละคร โดยการบรรยายของผู้เขียนโดยตรง และการสร้างตัวละครคนชายขอบจากบทบาทในเรื่อง กลวิธีสุดท้าย คือ การนำเสนอภาพคนชายขอบผ่านฉากและบรรยากาศ ได้แก่ ฉากที่เป็นสถานที่ ฉากที่เป็นเวลา และฉากที่เป็นวิถีชีวิตหรือสภาพสังคม

ในส่วนของการตอบโต้ทางวาทกรรม หรือการทำทนายอานาจทางวาทกรรม พบในงานวิจัยเรื่อง วาทกรรมการพัฒนาและประชาสังคมในเรื่องสั้นชนบทไทย พ.ศ. 2530-2539 ของ ชนิดตา โชติช่วง (2555) โดยพบว่า ผลกระทบจากวาทกรรมการพัฒนาของภาครัฐที่มุ่งเน้นพัฒนาวัตถุ โครงสร้างพื้นฐาน และการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมของภาคเอกชน ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เหล่านี้ก่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรในชนบทที่ไม่เป็นธรรม ทั้งยังสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ล่มสลาย และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยถูกทำลายจากนโยบายการพัฒนาของรัฐ วิถีอุตสาหกรรม กระแสทุนนิยม และโลกาภิวัตน์ ผลกระทบจากวาทกรรมการพัฒนา ทำให้งานเขียนในช่วงปีดังกล่าวสื่อออกมาในรูปแบบตอบโต้ด้วยการเสนอการต่อต้านชัดเจน ผ่านแนวคิดทางเลือกแนวประชาสังคมซึ่งมี 2 แนวทาง คือ แนวทางวัฒนธรรมชุมชนที่ให้ความสำคัญและเข้าใจในระบบคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังไม่ถูกทำลายจากกระแสทุนนิยม และแนวทางการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็งขึ้นพร้อม ๆ กับขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในทศวรรษ 2530 ที่เกิดความตระหนักรู้ถึงสิทธิและความเท่าเทียมกันในสังคม อันก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นพลังทางสังคมขึ้นมา

ต่อมา ชัยเนตร ชนาคคุณ (2555) ได้ศึกษาตัวละครชายขอบที่ปรากฏในวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือวรรณกรรมซีไรต์ โดยได้ใช้กรอบคิดในเรื่องของลักษณะความเป็นชายขอบเพื่อศึกษาตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-2550 พบว่าวรรณกรรมซีไรต์ทั้งสามประเภท คือ บทกวี เรื่องสั้น และนวนิยาย ปรากฏตัวละครชายขอบทั้งหมด 80 ตัวละคร จากทั้งหมด 71 เรื่องตามลักษณะต่าง ๆ กันคือ ตัวละครชายขอบทางด้านภูมิศาสตร์ ตัวละครชายขอบทางด้านการเมือง ตัวละครชายขอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

และตัวละครชายขอบทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้กลวิธีการนำเสนอตัวละครในวรรณกรรม ซีไรต์ พบ 3 ประเภท คือ 1) ผู้แต่งสร้างตัวละครในลักษณะของผู้ถูกกระทำเพื่อเป็นการสะท้อนภาพของตัวละครที่ได้รับผลจากอำนาจของศูนย์กลาง 2) ผู้แตงนำเสนอภาพของตัวละครที่ตอบโต้กับอำนาจจากศูนย์กลาง และ 3) ตัวละครที่อยู่ร่วมกับปรากฏการณ์เนื่องจากผู้แตงมิได้ชี้หน้าผู้อ่านในลักษณะของอำนาจและการกลายเป็นอื่นของตัวละคร

จากงานวิจัยทั้ง 4 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนวาทกรรมของคนในสังคมไทยผ่านงานวรรณกรรมทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ หรือความเป็นคนอื่นที่คนส่วนใหญ่ในสังคมหรือคนในชุมชนเมืองมีต่อคนในชนบท วาทกรรมของกลุ่มปัญญาชนที่มีต่อพลเมืองชั้นสองของสังคม วาทกรรมการพัฒนาท้องถิ่นของภาครัฐที่ส่งผลกระทบจนเกิดการต่อต้านทางวาทกรรมของภาคประชาชน รวมถึงการสร้างตัวละคร และนำเสนอตัวละครชายขอบ ผ่านตัวบทในวรรณกรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการสร้างวาทกรรมในสังคมไทยเกิดจากกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคม กลุ่มคนที่ได้รับการศึกษา และกลุ่มที่มีอำนาจในสังคมหรือกลุ่มการเมืองที่ได้สร้างให้กับกลุ่มคนส่วนน้อยของสังคม โดยที่เขามองว่ากลุ่มคนเหล่านั้นไม่ใช่พวกเขา เพราะมีบางสิ่งที่ไม่เหมือนกัน วาทกรรมเหล่านี้ได้ถูกผลิตขึ้นซ้ำ ๆ จนคนส่วนใหญ่ในสังคมเกิดการยอมรับในฐานะความจริง และกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมไทยไปในที่สุด

วรรณกรรมสร้างสรรคย์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (วรรณกรรมรางวัลซีไรต์) ของประเทศไทย ซึ่งนักเขียนทั่วประเทศได้บรรจุร้อยเรียงส่งเข้าประกวดในทุกปีเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จวบจนปัจจุบัน มีผลงานจำนวนทั้งสิ้น 43 เล่ม รางวัลซีไรต์ถือเป็นงานเขียนที่เป็นตัวแทนของยุคสมัย จนได้รับการยอมรับและกล่าวถึงมากที่สุด นักเขียนแต่ละคนล้วนได้ใช้กลวิธีการเขียนเฉพาะตัว สร้างสรรคงานวรรณกรรมรูปแบบต่าง ๆ ตามที่มีการกำหนดในแต่ละปี ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ หรือเรื่องราวที่มีเค้าโครงเรื่องจริงผ่านตัวอักษร โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ที่ประเทศไทยมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง จากเหตุการณ์รัฐประหาร โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 จากนั้นสถานการณ์การเมืองไทยก็เคลื่อนไหวมาโดยตลอด แม้จะมีการคืนอำนาจให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2551 แต่ก็เกิดการชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาล มีการเปลี่ยนนายกรัฐมนตรีถึง 3 ท่านในปีเดียวกัน จนกระทั่งมีการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2554 แต่แล้วสถานการณ์การเมืองไทยยังเกิดการประท้วงขับไล่รัฐบาลอีก โดยมีคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) เป็นแกนนำ และเกิดการรัฐประหารขึ้นอีกครั้ง

ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) กระทบรัฐบาลชุดใหม่ ที่ผ่านการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 ได้บริหารประเทศจวบจนปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียน ที่ได้รับรางวัล ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวยอมรับรับรู้ข่าวสาร เหตุการณ์บ้านเมือง มีความผูกพันใกล้ชิดกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้ ชัดแย้ง ประท้วง เรียกร้องสิทธิ ความเป็นอยู่ ความเท่าเทียมของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อออนไลน์ ที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เช่น กรณีที่มีการเรียกร้องจากกลุ่มชาวปกากะญอ แห่งผืนป่าแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐรื้อถอน จุดไฟเผาที่พักอาศัย โดยมีคำสั่งให้อพยพย้ายไปอยู่ในพื้นที่ที่รัฐได้กำหนดเอาไว้ ฯลฯ และได้สะท้อนภาพดังกล่าว ลงในวรรณกรรม ดังคำประกาศของคณะกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยม แห่งอาเซียน (ซีไรต์) ในช่วงปีดังกล่าว อาทิ

...หนังสือรวมเรื่องสั้นชื่อ เราหลงลืมอะไรบางอย่าง ของวัชระ สัจจะสารสิน เป็นงานเขียนสะท้อนภาพชีวิตและสังคมในยุคที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลง ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า สังคมปัจจุบัน มนุษย์มีความขัดแย้งต่อสู้และแข่งขันกันในการเมือง สังคม และวัฒนธรรม...ในสภาพดังกล่าวมนุษย์จึงตกอยู่ในวังวนแห่งความสับสน แปรลกแยก และหวาดระแวง...

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้าคำประกาศ)

...แต่เดชะร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ของ จเด็จ กำจรเดช เป็นรวมเรื่องสั้น ที่สร้างพลังกระทบใจ นำเสนอประเด็นอันหลากหลายเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคมไทย ร่วมสมัยที่มีความซับซ้อน ความยอกย้อนและความไร้สาระ ผู้เขียนได้เสนอการปะทะกัน ระหว่างความจริงกับความจริงเสมือน ความรู้กับความเชื่อ ตลอดจน ความเป็นเรา กับความเป็นเขา...

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้าคำประกาศ)

เหล่านี้ล้วนยืนยันให้เห็นว่า ในงานเขียนซีไรต์มีการสอดแทรกทฤษฎีที่เรียกว่า “ความเป็นชายขอบ” ให้ปรากฏเห็น ดังเรื่องสั้นเรื่อง “กุหลาบยอมลี” ในหนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “สิงโตนอกคอก” ของ จิดานันท์ เหลืองเพียรสมุท ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. 2560 ได้ซ่อนทฤษฎีความเป็นชายขอบผ่านตัวอักษรไว้ว่า

...เธอเล่าให้ฟังว่าคนนอกรีตมีสองแบบ คือคนที่หนีออกมาจากเมืองและคนที่เกิดในป่าอยู่แล้ว คนที่หนีออกมาจะนำกุหลาบขาวไปย้อมให้เป็นสีฟ้า แต่คนที่เกิดในป่าจะเกิดมาพร้อมกุหลาบสีฟ้า ทำไมคนนอกรีตจึงมีกุหลาบเหมือนกับพวกเรา ทำไมเทพเจ้าจึงให้กุหลาบกับพวกเธอด้วย ผมถามเนวา แต่เธอไม่รู้ เนวาไม่รู้หนังสือ พ่อและแม่ของเธอตายไปหลายปีแล้ว เนื่องจากถูกทหารของทางการยิง พวกทหารไล่ล่าพวกนอกรีต ผมขอให้เธอเข้ารีต ย้อมสีกุหลาบ แล้วมาอยู่ในเมืองกับผม...

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 157)

จากการเล่าถึงเนวาของเซท ในเรื่องสั้น “กุหลาบย้อมสี” สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มของเนวาที่ถูกมองว่าเป็นพวกนอกรีตนั้นต้องอาศัยอยู่ในป่าลึก และมีดอกกุหลาบที่สีต่างจากคนในเมือง อีกทั้งยังเป็นพวกที่ไม่รู้หนังสือ นั่นหมายความว่าไม่ได้รับการศึกษา เนวาและกลุ่มคนในป่าจึงกลายเป็นคนชายขอบ (คนนอกรีต) จากกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบของกลุ่มคนในเมืองซึ่งมีภาพแทนคือพวกทหาร นอกจากนี้กลุ่มคนที่เคยอาศัยอยู่ในเมืองที่หนีออกมาจากเมืองมาอยู่ในป่าก็ถูกจัดให้เป็นคนนอกรีตอีกด้วย ซ้ำยังถูกพวกทหารไล่ล่าและฆ่าทิ้ง ยิ่งตอกย้ำให้เห็นถึงความรุนแรงที่กลุ่มคนชายขอบถูกกระทำจากคนในเมือง (ทหาร) อีกทั้งสีของดอกกุหลาบที่ต่างกันยังสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของกลุ่มคนในเรื่องอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า ความเป็นชายขอบนั้นถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการของคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือกระบวนการทางอำนาจที่มาจากศูนย์กลาง เพื่อกีดกัน ผลักไสคนบางกลุ่มให้ออกจากศูนย์กลางของสังคม ต้องกลายเป็นเหยื่อของการลดทอนความเป็นมนุษย์ โดยการสร้างภาพความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำให้ดูเป็นเรื่องธรรมดาและธรรมชาติ พวกเขาเหล่านั้นยังถูกสร้างภาพราวกับเป็นส่วนเกินของประเทศ เป็นภาระของสังคม และเป็นตัวปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข

นอกจากนี้ในเรื่องสั้นเรื่อง “อสรพิษ” ในหนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “อสรพิษ” ของแดนอรัญแสงทอง ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. 2557 ก็พบกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบของกลุ่มคนในชนบทด้วยตัวเอง ดังนี้

...ทรงวาดมีความพึงพอใจอย่างยิ่งที่ได้เรียกเขาว่าไอ้แป แอ้เหยียแป หรือไอ้ลัดตัว กะหมาแป เรียกอย่างจงเกลียดจงชังและเหยียดหยาม มีความสุขที่ได้เน้นย้ำกับตนเอง หรือกับคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านถึงปมด้อยของเขา... (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 14)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ทรงวาดและแป ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแถบชนบทแห่งหนึ่ง แต่ด้วยเหตุที่ทรงวาดผู้เป็นคนทรงเจ้า เป็นที่เคารพนับถือจากคนในหมู่บ้าน ไม่ถูกกับครอบครัวของแป จึงพยายามนำปมด้อยความพิการของแปมาล้อเลียนเรียกแทนชื่อ ถ้อยคำเชิงเหยียดหยาม

ที่ว่า “ไอ้แป แอ้เหี้ยแป หรือไอ้สัตว์กะหมาแป” ยิ่งสะท้อนถึงความรุนแรงผ่านภาษาที่สร้างความเป็นคนชายขอบให้กับตัวละครผ่านการแสดงความคิดเห็นตาม ๆ กัน ทรวงวาดจึงกลายเป็นผู้ทรงอิทธิพลของหมู่บ้านที่จะสามารถผลักดันให้คนพิการอย่างแป กลายเป็นคนแปลกประหลาดสามารถลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยที่แปไม่สามารถแก้ตัวหรือเรียกร้องความเป็นธรรมจากสาธารณชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุริชัย หวันแก้ว (2550, หน้า 3) ที่ว่า การพิจารณาเรื่องของคนชายขอบ ไม่อาจจำกัดตัวเฉพาะเพียงมุ่งมองไปยังกลุ่มคนที่อาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่ตรงชายแดนทางภูมิศาสตร์เท่านั้น หากต้องตีความไปถึงคนที่ถูกทำให้อยู่ขอบนอกของการรับรู้ของสังคมด้วย กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบมีมิติที่ซับซ้อนหลากหลายประการ เพราะคำว่า “ชายขอบ” นั้น อาจพิจารณาได้ทั้งในมิติพื้นที่ มิติทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ คนชนบท คนที่มีฐานะยากจน คนไร้การศึกษา คนล้าหลัง ไม่ทันสมัย คนขอทาน คนเร่ร่อน นักโทษ ผู้พิการทางร่างกาย ผู้มีปัญหาทางจิต กลุ่มรักร่วมเพศ กลุ่มชายบริการทางเพศ กลุ่มผู้ติดยาเสพติด กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี เข้าด้วยกัน สรุปได้ว่าคนชายขอบตามความหมายนี้จึงหมายถึง คนที่อยู่ชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์ และคนที่อยู่ชายขอบในมิติทางความคิดจากคนกลุ่มใหญ่

กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบให้กับคนในสังคมผ่านวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น ซึ่งมีจำนวนเรื่องที่มากและหลากหลาย ประกอบกับเรื่องสั้นยังมีลักษณะคือ นำเสนอเหตุการณ์หลักเพียงเหตุการณ์เดียว โครงเรื่องเดี่ยว ใช้จำนวนตัวละครเพียงไม่กี่ตัว และมีระยะเวลาการดำเนินเรื่องไม่นานนัก ทำให้เรื่องสั้นสามารถนำเสนอความคิดได้อย่างชัดเจน บันทึกรสภาพของสังคมในแต่ละยุคสมัยตามบริบทที่เปลี่ยนไป ทำให้เห็นภาพของสังคมในขณะนั้น รวมทั้งการนำเสนอแนวคิดผ่านบทบาทและการแสดงออกของตัวละครในเรื่องสั้นสมัยใหม่ ตัวละครส่วนใหญ่จะเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นแบบจำลองของมนุษย์ที่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป กล่าวโดยสรุปคือ ตัวละครส่วนใหญ่จะมี “ลักษณะความเป็นมนุษย์” ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชายขอบ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ และการกลายเป็นคนชายขอบของตัวละครในหลาย ๆ เรื่อง รวมทั้งยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการถูกแบ่งแยกให้เป็นคนอื่นของคนในสังคม ซึ่งถูกมองจากอำนาจส่วนกลางว่าเป็นคนชายขอบทั้งตามมิติทางภูมิศาสตร์และมิติทางความคิด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าทกรรมชายขอบที่ปรากฏในหนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ระหว่าง พ.ศ. 2551–2560 เพื่อเผยให้เห็นถึงภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ กระบวนการและวิธีการสร้างความเป็นชายขอบให้กับคนบางกลุ่มผ่านมิติต่าง ๆ รวมถึงสามารถอธิบายปรากฏการณ์การกลายเป็นคนชายขอบของคนในสังคมได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ คือ ขอบเขตด้านข้อมูล ดังนี้

ขอบเขตด้านข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะศึกษาวิเคราะห์หนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 จากหนังสือรวมเรื่องสั้นจำนวน 4 เล่ม รวมทั้งหมด 45 เรื่อง ได้แก่

1. หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “เราหลงลืมอะไรบางอย่าง” ของ วัชรระ สัจจะสารสิน จำนวน 12 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 15 ปี พ.ศ. 2556 ดังนี้

- 1.1 นักปฐวิบัติ
- 1.2 เรื่องเล่าจากหนองเตย
- 1.3 หาแว่นให้หน่อย
- 1.4 เพลงชาติไทย
- 1.5 ในวันที่วัวชนยังชนอยู่
- 1.6 บาดทะยัก
- 1.7 ราตรีมีชีวิต
- 1.8 วาวแสงแห่งศรัทธา
- 1.9 แก้วสองใบ
- 1.10 วิทยานิพนธ์ดีเด่น
- 1.11 ฟ้าเดียวกัน
- 1.12 วันหนึ่งของชีวิต

2. หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “แดดเข้านอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของจเด็จ กำจรเดช จำนวน 12 เรื่อง พิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2555 ดังนี้

- 2.1 สิ่งซำรูดของพระเจ้า
- 2.2 คล้ายว่าเริ่มต้นจากฝน

2.3 ด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น

2.4 อยากได้สักบทเรียนใหม่

2.5 แม่ที่พ่ายแล้ว

2.6 หนุ่มานเหยียบบ่เมือง

2.7 หวังว่ากิมาซ้จะไม่พลาดอีก

2.8 นาฏกรรมแห่งไฟ

2.9 อย่างน้อยก็สัก 5 นาที

2.10 มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

2.11 แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

2.12 ไปกินมือเข้าที่ดาวพลูโต

3. หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “อสรพิษและเรื่องอื่น ๆ” ของแดนอรัญ แสงทอง
จำนวน 12 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2557 ดังนี้

3.1 อสรพิษ

3.2 ดวงตาที่สาม

3.3 ผันค่าง

3.4 ทุงร้าง

3.5 เส้าให้

3.6 แมวผี

3.7 รำพันพิลาป เหนือหลุมฝังศพ

3.8 อะ โฟ เอ็ม ชูสต์ น้อท มิน บัท ปี

3.9 นฤมิตมาया

3.10 เมถุนสังโยค

3.11 วันเพ็ญเดือนสิบสอง

3.12 แสงแห่ง เดือนอันฉายฉาน

4. หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “สิงโตนอกคอก” ของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท
จำนวน 9 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2560 ดังนี้

4.1 จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

4.2 ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

4.3 โอนถ่ายความเป็นมนุษย์

4.4 รถไฟเที่ยงคืน

- 4.5 อัดัมกับลิลิต
- 4.6 ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์
- 4.7 กุหลาบย้อมสี
- 4.8 สมาชิกในหลุมหลบภัย
- 4.9 ลิงโตนอกคอก

นิยามศัพท์เฉพาะ

วาทกรรม หมายถึง ระบบและกระบวนการผลิตหรือสร้างเอกลักษณ์ ความหมาย กฎเกณฑ์ เงื่อนไขให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็ความรู้อ ความจริง หรืออำนาจ ให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคม

ความเป็นชายขอบ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลส่วนน้อยในสังคม ซึ่งยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ เพราะมีความแตกต่างทั้งในมิติทางภูมิศาสตร์ การเมือง การศึกษา สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและอาชีพ สุขภาพและสาธารณสุข รวมถึงสถานภาพและพฤติกรรม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้มีฐานะยากจน ผู้พิการ ผู้ป่วยจิตเวช และผู้ขายบริการทางเพศ เป็นต้น

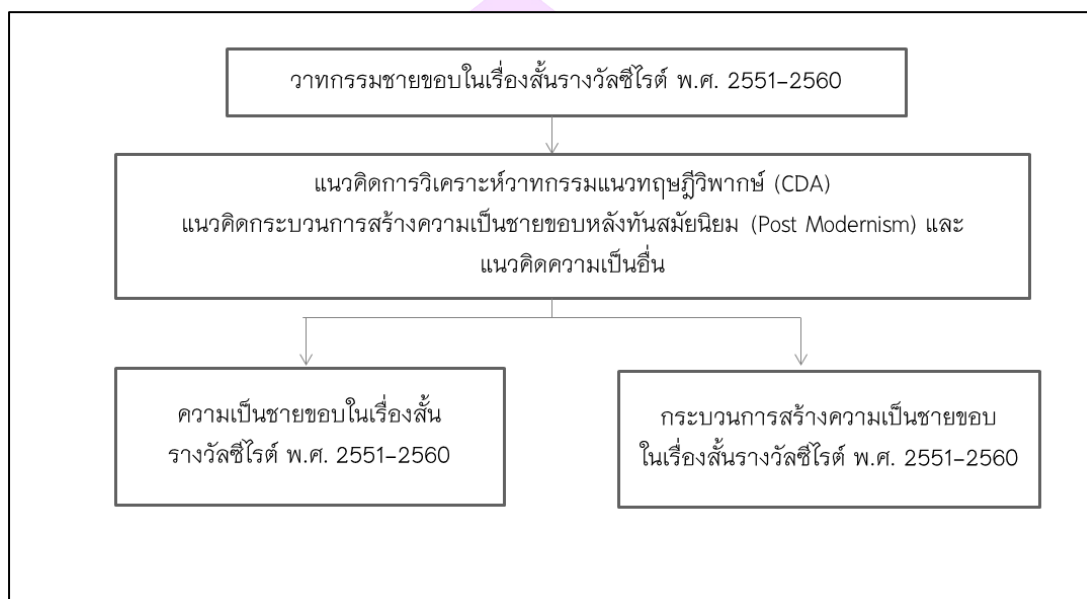
กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ หมายถึง ภาวะหรือกระบวนการที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลหนึ่งได้ปฏิเสธ กีดกันการเข้าถึงผลประโยชน์ใด ๆ ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง โดยแสดงออกผ่านพฤติกรรม การกระทำ คำพูด การใช้ความรุนแรง รวมถึงความคิดในลักษณะต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเกิดจากความแตกต่างทางด้านภูมิศาสตร์ การเมือง การศึกษา สังคม และวัฒนธรรม เศรษฐกิจและอาชีพ สุขภาพและสาธารณสุข รวมถึงสถานภาพและพฤติกรรม

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทราบถึงลักษณะความเป็นชายขอบ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ และการกลายเป็นคนชายขอบที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560
2. สามารถอธิบายปรากฏการณ์การแบ่งกลุ่มของคนในสังคม จากรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560
3. สามารถรู้เท่าทันภาษา และล่วงรู้เท่าทันวาทกรรมชายขอบที่แฝงอยู่ในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560
4. เป็นแนวทางในการศึกษาความเป็นชายขอบในวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ต่อไป

5. เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการสร้างความเป็นหนึ่งในการปกครอง
กลุ่มบุคคลในสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์
พ.ศ. 2551-2560

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. เรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม
2. เรื่องความเป็นชายขอบ
3. เรื่องความเป็นอื่น

เรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม

วาทกรรม (Discourse) เป็นแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักคิด นักเขียน และนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ที่นำมาใช้ในการอธิบาย วิเคราะห์ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ในภาษาอังกฤษคำว่า “Discourse” มีความหมายสองมิติด้วยกัน คือ มิติว่าด้วยเรื่องภาษากับมิติว่าด้วยเรื่องสังคมและวิถีปฏิบัติ เจมส์ พอล จี (James Paul Gee) ได้แยกคำนี้เป็น 2 นัยที่แตกต่างกัน ได้แก่ discourse (With Little “d”) เมื่อต้องการจะกล่าวถึงมิติด้านภาษา คือ คำว่าข้อความต่อเนื่อง วจนะ ปริเฉท และสัมพันธ์สาร กับ Discourse (With Capital “D”) เมื่อต้องการจะเน้นมิติทางสังคมและวิถีปฏิบัติที่สัมพันธ์กับภาษาและการใช้ ซึ่งตรงกับภาษาไทยว่า “วาทกรรม” (Stuart Hall, 2001 อ้างอิงใน ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์, 2547, หน้า 14)

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ได้ให้นิยามวาทกรรมว่าเป็น ข้อความที่ถูกพูดหรือเขียนขึ้นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความเป็นไทย ความเป็นตะวันตก ผู้หญิง เป็นต้น ในสังคมยุคใดยุคหนึ่ง โดยพิจารณาในแง่เนื้อหาของข้อความดังกล่าว ซึ่งถูกกำกับด้วยกรอบความรู้ ความเข้าใจ (Episteme) ของสังคมในยุคนั้น ๆ อีกทั้งการไหลเวียนเผยแพร่ของข้อความที่ส่งผลให้เกิดปฏิบัติการทางสังคม (Social Practices) บางอย่างที่สอดคล้องกัน วาทกรรมคือ โครงข่ายอันเกิดจากการสื่อความระหว่งกัน โดยไม่คำนึงว่าการแสดงออกและการสื่อความระหว่งกันนั้น จะมีระบบคิดหรืออุดมการณ์ที่ชัดเจนเป็นรากฐานอยู่เบื้องหลังหรือไม่ อีกทั้งโครงข่ายดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ มีตรรกะที่เป็นระเบียบหรือมีระบบความเชื่อหรืออุดมการณ์ที่เป็นชุดเดียวกันเป็นรากเหง้า ไม่จำเป็นต้องเป็นโครงข่ายที่มีแหล่งกำเนิดจากนักคิดคนใดคนหนึ่งหรือสกุลความคิดใดสกุลความคิดหนึ่งโดยเฉพาะ แต่โครงข่ายดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากการแสดงออกและการสื่อความของคนจำนวนมาก

จนไม่อาจที่จะสืบค้นให้รู้ถึงแหล่งที่มาที่แน่ชัดได้ จนอาจกล่าวได้ว่า “ไม่มีใครสามารถอ้างความเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ให้กำเนิดวาทกรรมนั้นได้” (Foucault Michel, 1969, pp. 116–117 อ้างอิงใน วคินี สุทธิวิภากร, 2552, หน้า 83)

ส่วน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์ (2549, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของคำว่า “วาทกรรม” ไว้ว่า คือ ระบบอำนาจ ระบบการผลิต การสร้าง และการเก็บกดปิดกั้นที่ยิ่งใหญ่ วาทกรรมเป็นเรื่องของระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ เงื่อนไข และความเป็นไปได้ของการดำรงอยู่ของสรรพสิ่ง วาทกรรมพยายามปิดบังฐานะของตัวเองในรูปของความรู้ ความจริง ความเป็นธรรมชาติ หรือความเป็นปกติธรรมดา

แนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ที่สำคัญเกี่ยวกับ “อำนาจ” และ “ความรู้” รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างที่ทำงานอยู่ภายใต้สิ่งที่เรียกว่า “การก่อรูปทางวาทกรรม” (Discourse Formation) เขาได้มองว่าหน้าที่ของอำนาจ คือ การสร้างความจริง (Truth Production) สิ่งที่คุณมีอำนาจพูดหรือถ่ายทอด คือ ภาษาวาทกรรม วาทกรรมจึงถูกใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการดำรงรักษาอำนาจต่าง ๆ โดยนำเสนอานิยามของตัวเอง กีดกันการให้นิยามของผู้อื่น ถือเป็นงานสร้างความรู้ซึ่งเป็นอาวุธของอำนาจ มนุษย์สามารถควบคุมตัวเองและบุคคลอื่นได้ด้วยการสร้างความรู้ขึ้นมา มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) มองอำนาจว่า เป็นเวทีของกลยุทธ์ โดยสนใจส่วนของ การกระทำและผลที่เกิดขึ้น (Stuart Hall, 2001 อ้างอิงใน ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์, 2547, หน้า 14) อำนาจถือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากชีวิตของมนุษย์ในสังคมได้ เนื่องจากในขณะที่เราไม่ได้เป็นผู้ใช้อำนาจ เราก็อาจจะตกอยู่ในฐานะผู้ถูกใช้อำนาจไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ เพราะอำนาจไม่ได้จำกัดเฉพาะในรูปของการกดขี่ ช่มแยะ หรือความรุนแรง แต่เป็นสิ่งที่สามารถแฝงตัวอยู่ได้ในทุกที่ แม้แต่ท่ามกลางความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ครอบครัว ร่างกาย เพศสภาพ เป็นต้น และนอกเหนือจากการกด/ปิดกั้น (Repress) แล้ว อำนาจยังมีบทบาทในการสร้าง (Create) ในสิ่งที่เรียกว่า ความจริง (Truth) อีกด้วย

วาทกรรมที่ปรากฏในสังคมมี 2 ลักษณะกล่าวคือ อยู่ในรูปของ “วาทกรรมกระแสหลัก” และ “วาทกรรมกระแสรอง” ที่ต่างช่วงชิงการนิยามหรือกำหนดเอกลักษณ์และความหมายให้กับประเด็นต่าง ๆ ในสังคม โดยวาทกรรมกระแสหลักเป็นชุดวาทกรรมที่ทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง ขณะที่วาทกรรมกระแสรองเป็นชุดวาทกรรมที่กำลังสถาปนาตัวตนขึ้นมา เพื่อขบเคี้ยว แย่งชิงการสร้างความหมายใหม่ให้แก่สิ่งที่วาทกรรมกระแสหลักนำเสนออยู่ ซึ่งวาทกรรมกระแสหลักในงานวิจัยนี้ได้แก่ วาทกรรมความเป็นชายขอบ ที่ว่าด้วยกระบวนการของคนกลุ่มใหญ่ที่พยายามจะสร้างความเป็นชายขอบ ความเป็นคนอื่น หรือความเป็นพวกเขาพวกเขา ให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม อันเป็น

กฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่กำหนดขึ้นมา เพื่อเป็นระบอบหลักในการจัดระเบียบสังคม และเป็นระบบการแยกกันอยู่ของคนในสังคม

สรุปได้ว่า วาทกรรมและภาคปฏิบัติทางวาทกรรม ได้กลายเป็นจารีตปฏิบัติ กฎเกณฑ์ ความคิด และความเชื่อที่กลุ่มอำนาจต่าง ๆ ในสังคมหนึ่ง ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ได้ใช้เป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์และความหมายให้เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความเห็นชอบ ความถูกต้อง เหมาะสมไปในทิศทางเดียวกันทุก ๆ อย่างในสังคมของมนุษย์ อาจมองว่าเป็นวาทกรรมได้ทั้งสิ้น หากว่าสิ่งเหล่านั้นกำลังเป็นการสร้างความหมาย ตีตรา หรือชี้นำการรับรู้ของบุคคลในลักษณะของ “มาตรฐาน” และ “ความเป็นปกติ” ให้ตัวมันเอง ในขณะที่ได้สร้างความหมายให้กับสิ่งที่อยู่นอกเหนือหรือต่างออกไปจากชุดวาทกรรมนั้น ๆ ให้กลายเป็นสิ่งที่ต้อยกว่า เป็นอื่น และเป็นสิ่งที่ผิด กระทั่งถูกทำให้เลือนหายไปจากสังคมได้ โดยที่คนส่วนใหญ่ในสังคมมักไม่ได้คิดถึง ตั้งข้อสังเกตหรือข้อสงสัยในที่มาที่ไป แต่มักยอมรับ อย่างสนิทใจและปฏิบัติตามอย่างสมัครใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นวาทกรรมที่อยู่ในรูปของ ความรู้เฉพาะด้านหรือกฎเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ วาทกรรมจึงเป็นกลไกในการกำหนด ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้กระทำวาทกรรมนั้น ๆ เพื่อควบคุมหรือจัดการสังคมได้อย่าง แนบเนียน

ดังนั้นในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะให้คำนิยามของ “วาทกรรม” ว่าหมายถึง ระบบ และกระบวนการผลิตหรือสร้างเอกลักษณ์ ความหมาย กฎเกณฑ์ เงื่อนไขให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง หรืออำนาจ ให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของ สังคม

การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ได้ให้ คำนิยามไว้ว่า การพยายามศึกษา สืบค้นกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียด ปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในรูปของวาทกรรม และภาคปฏิบัติของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง มีการต่อสู้ช่วงชิง การนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องกับ สัมพันธ์กับบุคคล สถานที่ เหตุการณ์อะไรบางอย่าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการสร้าง รวมถึง การกดทับ ปิดกั้นสิ่งเหล่านั้นของวาทกรรม โดยที่อำนาจแห่งวาทกรรมนั้นมีแนวโน้มจะคอยตอกย้ำ ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ดำรงอยู่เดิม ซึ่งเรียกว่า “วาทกรรมกระแสหลัก” ขณะที่วาทกรรม ที่ก้าวขึ้นมาท้าทายวาทกรรมดังกล่าวจะเรียกว่า “วาทกรรมทวนกระแส” หรือ “วาทกรรม กระแสรอง” หัวใจของการวิเคราะห์วาทกรรมอยู่ที่การพิจารณาค้นหาว่าด้วยวิธีการหรือ กระบวนการที่สิ่งต่าง ๆ ในสังคมถูกทำให้กลายเป็นวัตถุเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการพูดถึงของ

วาทกรรม ซึ่งก็คือภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมนั่นเอง ภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมที่ มิเชล ฟูก็อดต์ (Michel Foucault) ให้ความสนใจนั้นไม่ใช่เป็นภาคปฏิบัติการของวาทกรรม โดยทั่วไปในชีวิตประจำวันแต่เป็นภาคปฏิบัติการของวาทกรรมเฉพาะด้านที่สำคัญในสังคม นั่นก็คือ วาทกรรมของบรรดาผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่าง ๆ ภาคปฏิบัติการของวาทกรรม จะเป็นตัวกำหนดขอบเขตของสิ่งที่พูดสิ่งที่ศึกษาว่าจะพูดอย่างไร พูดเรื่องอะไร ใครเป็นผู้พูด จึงจะได้ความหมายที่สื่อสารกันรู้เรื่องและเป็นที่ยอมรับในสังคม นอกจากนี้ภาคปฏิบัติการของ วาทกรรมยังได้สถาปนาผู้พูดให้มีอำนาจหรือความชอบธรรมในการพูดเรื่องนั้น ๆ อีกด้วย (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, หน้า 40)

แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมได้มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย และได้พัฒนาเกิดเป็น แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) คือ การวิเคราะห์ภาษาและการสื่อความหมาย เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับปัญหาของ สังคม โดยให้ความสำคัญกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม ในประเด็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และอุดมการณ์ทางสังคมที่แฝงผ่านตัวบท กรอบวิเคราะห์วาทกรรมนี้เป็นแนวคิดของนอร์แมน แฟร์เคลลาฟ (Norman Fairclough) ที่มีจุดประสงค์ที่จะบูรณาการความรู้ทางภาษาศาสตร์ และสังคมวิทยา ทำให้เกิดการศึกษารวมทั้งระดับจุลภาค คือ ศึกษาในแง่ตัวบทภาษา และระดับ มหัพภาค คือ ศึกษาโครงสร้างและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม ทำให้การศึกษาวาทกรรม วิเคราะห์เป็นสหวิทยาการ (จันทิมา เขียวมานนท์, 2549, หน้า 28 อ้างอิงใน วัชรินทร์ แก่นจันทร์, 2555, หน้า 12)

การวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) วิเคราะห์สภาพในการสื่อสาร 2) วิเคราะห์แบบแผนการใช้ภาษา โดยมีหลักการดังนี้ (Norman Fairclough, 2003 อ้างอิงใน ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์, 2547, หน้า 17-19)

1. วิเคราะห์สภาพการณ์ในการสื่อสาร (Analysis of Communication Events)

การศึกษาวิเคราะห์คุณสมบัติของวาทกรรม ซึ่งสภาพการณ์ในการสื่อสาร จะประกอบด้วย 3 มิติ คือ

1.1 ตัวบท (Text) ในที่นี้ คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารวิเคราะห์การสร้างความหมาย ในวรรณกรรม คือ ภาษาเขียนที่ใช้ในการสื่อสารและรูปแบบของวาทกรรมที่ต่างเรียงร้อย เข้าด้วยกัน ตลอดจนวิเคราะห์การสร้างภาพ (Visual Image) ของภาษา ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ จะเน้นหลักการทางภาษาศาสตร์ประยุกต์วิเคราะห์ เช่น คำศัพท์ ไวยากรณ์ ความหมาย การเชื่อมโยงความของลักษณะวาทกรรมที่ปรากฏจากตัวบทดังกล่าว สามารถวิเคราะห์สิ่งที่อยู่ ในตัวบทได้ โดยมีประเด็นหลักที่สำคัญ ได้แก่

1.1.1 วาทกรรมนำเสนออะไรสู่สภาพสังคมและเกิดผลอย่างไร เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับความคิด ระบบความรู้ ความเชื่อที่ให้กับสังคมซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงในสังคมในขณะนั้น และยังวิเคราะห์ด้วยว่าการนำเสนอดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลอย่างไรต่อสังคมและเหตุผลใดถึงได้เลือกนำเสนอประเด็นดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจตัวบทได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากตัวบทและบริบทต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สิ่งที่ตัวบทนำเสนอย่อมมีผลกระทบต่อบริบทด้วย

1.1.2 วาทกรรมสร้างลักษณะเฉพาะหรืออัตลักษณ์อะไรให้สังคม เพื่อศึกษาว่าตัวบทหรือตัวภาษาสามารถสร้างลักษณะเฉพาะอะไรผ่านสื่อ เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวบททางสังคม เช่น สถานภาพและบทบาท

1.1.3 เนื้อหาของวาทกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์อะไร โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมและผู้รับวาทกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อต่าง ๆ และสถาบันทางสังคมความสัมพันธ์ที่แฝงในตัวเนื้อหาสามารถบอกได้ว่าวาทกรรมนั้นมีอิทธิพลบทบาทอย่างไรต่อสังคม ถ้าหากเนื้อหาของวาทกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดโอกาสที่ผู้รับสารจะเกิดปฏิสัมพันธ์กับตัวบทและมีผลมายังผู้รับสารก็เกิดได้ง่ายขึ้น

1.2 การปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) เป็นอีกมิติหนึ่งของเหตุการณ์สื่อสารที่สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งในแง่ของกระบวนการผลิต (Text Production) ว่าผู้สร้างวาทกรรมทำให้วาทกรรมนั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร นำเอาบริบททางสังคมไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมมาสร้างเป็นวาทกรรมได้อย่างไร และมีการถ่ายทอดออกมาอย่างไร อีกทั้งยังให้ความสนใจกับการวิเคราะห์การบริโภคตัวบท (Text Consumption) ว่าผู้รับได้รับตัวบทอย่างไร มีการบริโภคและวิเคราะห์ในตัวบทอย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสาร ซึ่งจะเห็นได้จากในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ โดยสามารถวิเคราะห์ได้ ได้แก่

1.2.1 สถานการณ์ในการสื่อสารมีผลต่อแบบแผนการใช้ภาษาอย่างไร

1.2.2 ผลที่เกิดจากแบบแผนการใช้ภาษาช่วยในการสร้างขอบเขตความสัมพันธ์และโครงสร้างอย่างไร

1.3 ปฏิบัติการด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) คือ บริบทที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดวาทกรรมโดยสามารถพิจารณาได้ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ตามกรอบแนวคิดปฏิบัติการวาทกรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างตัวบทกับปฏิบัติการสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ตัวบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยที่ตัวบทถูกกำหนดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านทางปฏิบัติการ

วาทกรรม แต่ในขณะเดียวกันตัวบทเองก็อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นกัน

2. วิเคราะห์แบบแผนการใช้ภาษา (Analysis of the Order of Discourse)

การวิเคราะห์วาทกรรมเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของวาทกรรม ในขณะที่การวิเคราะห์สถานการณ์ในการสื่อสาร (Analysis of Communication Events) เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาคุณสมบัติของวาทกรรมการวิเคราะห์ แบบแผนการใช้ภาษานี้เป็นการวิเคราะห์ลักษณะและประเภทของวาทกรรมว่าอยู่ในลักษณะใดรูปแบบใดโดยแยกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์แบบตัวเลือก (Choice Relation) เป็นการวิเคราะห์การผลิตตัวบท (Text Production) ส่วนของการผลิตตัวบทว่าเหตุใดสื่อถึงนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าว เพราะสื่อแต่ละประเภทต่างก็มีลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การเสนอข่าว สารคดี ละคร เกมโชว์ วรรณกรรม ต่างก็มีลักษณะการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน ซึ่งมีวิธีการนำเสนอที่ไม่เหมือนกันจึงต้องพิจารณาในประเด็นนี้ เพราะทำให้เข้าใจวาทกรรมมากยิ่งขึ้น 2) ความสัมพันธ์แบบโยงใย (Chain Relation) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ในการสื่อสารว่าการบริโภคตัวบท (Text Consumption) ในส่วนของการบริโภคมี่ความเกี่ยวข้องโยงใยกับเหตุการณ์อย่างไร เกิดผลกระทบอย่างไรหรือวาทกรรมที่สร้างขึ้นมามีความต่อเนื่องโยงใยซึ่งกันและกันในลักษณะใด เป็นการหาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในวาทกรรม เช่น สภาพการณ์ในสังคมมีผลก่อให้เกิดเหตุการณ์ในการสื่อสาร

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบระหว่างตัวบท บริบท และกระบวนการสร้างตัวบท ซึ่งผู้ที่เข้าใจบริบทดังกล่าวจำเป็นต้องมีภูมิหลังหรือมีประสบการณ์ร่วมหรือต้องมีความรู้ในบริบทนั้น ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งพบว่า บริบทดังกล่าวมาจากสภาพสังคมวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้น ๆ ได้สรุปว่าท้ายสุดจากการวิเคราะห์แบบวาทกรรมจะพบว่าวาทกรรมมีหน้าที่หลัก 3 ประการ (Three Functions of Discourse) ได้แก่ 1) An Identity Functions หน้าที่ในการสร้างอัตลักษณ์ ตัวตน ภาพลักษณ์ให้ปรากฏแก่สังคม 2) A Relational Functions หน้าที่สร้างแบบความสัมพันธ์ทางสังคม 3) An Ideational Functions หน้าที่สร้างระบบความรู้ ความหมายให้เกิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับในบริบทสังคมนั้น ๆ (Norman Fairclough, 2003, p. 109 อ้างอิงใน ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์, 2547, หน้า 20-21)

ลักษณะพิเศษของการวิเคราะห์แนวนี้ คือ ในการวิเคราะห์จะไม่มีอิทธิพลจากอารมณ์หรือความรู้สึกส่วนบุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องเหมือนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Science)

และจะเข้าไปศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ทั้งด้านที่เป็นผู้ครอบงำและด้านที่ต่อต้านการครอบงำ จึงมีความเป็นอิสระในการวิเคราะห์ (รัตนาวดี สาราณสุข, 2545, หน้า 11)

ในการศึกษาวาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ หรือ Critical Discourse Analysis (CDA) เนื่องจากเป็นแนวทางการศึกษาวาทกรรมที่จะสามารถอธิบายภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ และกระบวนการกลายเป็นคนชายขอบที่ถูกซ่อนไว้ในภาษาในเรื่องสั้นดังกล่าว โดยจะวิเคราะห์ผ่านตัวบท (Text) ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจความหมายที่แท้จริง และสามารถเผยหรือแสดงให้เห็นถึงความคิดอันซับซ้อนภายใต้วาทกรรมที่ปรากฏ

เรื่องความเป็นชายขอบ

จากการศึกษาในประเด็นความเป็นชายขอบ พบว่า มีนักวิชาการหลายกลุ่มได้ให้คำนิยามของคำว่า “ชายขอบ” (Marginal) ในทรรคนะที่หลากหลาย ดังนี้

ความเป็นชายขอบ (Marginality) ในแนวความคิดของนักสังคมศาสตร์ในยุคหลังสมัยใหม่ เสนอว่า ในทางเศรษฐศาสตร์การเมือง หมายถึง ผู้คนที่ด้อยอำนาจ (The Powerless) คนที่ตกเป็นเบี้ยล่าง (The Subordinate) ของคนกลุ่มใหญ่ คนยากไร้ (The Have-nots) และเมื่อคนเหล่านี้เป็นชาติพันธุ์ คนกลุ่มน้อย เพศด้อย และไม่มีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม หรือเรียกรวม ๆ ว่ามีสถานะเป็น “คนอื่น” (The Others) อีกด้วยแล้ว จึงทำให้คนเหล่านี้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกกีดกันออกซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Multiple Exclusions) หรือเป็นชายขอบในพหุมิติ (Multiple Marginalities) จึงแทบจะกล่าวได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่ากับศูนย์ คนเหล่านี้มักจะถูกกีดกันหรือเปียดขับออกจากสังคม (The Excluded or Marginalized) ไม่ว่าจะเป็บริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติพันธุ์กลุ่มน้อยที่มักเรียกกันในวาทกรรมการพัฒนาว่าเป็นกลุ่มคนโลกที่สี่ (The Fourth World) (ชูศักดิ์ วิทยาภัก, 2541, หน้า 17–18)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำนิยามคำว่า “กลุ่มชายขอบ” (Marginal Group) หมายถึง กลุ่มที่ยังไม่ถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มใหญ่อย่างสมบูรณ์ กลุ่มที่ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนไปบางส่วน และยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอย่างสมบูรณ์ในวัฒนธรรมใหม่ที่กลายมาเป็นวิถีชีวิตของตน คำนี้มักจะนำมาใช้กับกลุ่มคนที่อพยพย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ในกลุ่มคนเหล่านี้จะมีวัฒนธรรมต่าง ๆ ผสมกันมากมาย ดังนั้นทัศนคติ

คุณค่า และแบบอย่างพฤติกรรมที่แสดงออกมา จึงมิได้มีลักษณะเป็นของวัฒนธรรมใด วัฒนธรรมหนึ่งโดยเฉพาะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524, หน้า 166)

ชูศักดิ์ วิทยาภักดิ์ (2541, หน้า 17-18) ได้ให้คำนิยามของคำว่า “คนชายขอบ” ไว้ว่า คือ กลุ่มคนที่ด้อยอำนาจ (Powerless) ที่ถูกเบียดขับออกจากพื้นที่ทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ให้ไร้ตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม

ส่วน สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิติอาษา (2542, หน้า 21) ได้ให้ความหมายของ “คนชายขอบ” (Marginal People) ว่าหมายถึง กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจาก ศูนย์กลางทั้งในภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ในทางภูมิศาสตร์ “คนชายขอบ” มักจะเป็น กลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ หรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขัน เพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบจาก คนกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนหรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน ในทางสังคมวัฒนธรรม “คนชายขอบ” ย่อมกลายเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็น วัฒนธรรมย่อย ที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรม หลักการเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ภายใต้ สภาพการณ์ดังกล่าว จึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ

จะเห็นได้ว่าในสังคมทุกแห่งจะมี “ประชากรชายขอบ” ซึ่งอาศัยอยู่ห่างจากศูนย์กลาง ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม คนกลุ่มนี้ส่วนมากจะขาดอำนาจในการต่อรอง ขาดการศึกษา ขาดช่องทางเข้าถึงอำนาจ และถูกกีดกันออกจากกระบวนการต่อรองอำนาจ และการจัดสรรทรัพยากร และความมั่งคั่งในสังคม ลักษณะของกลุ่มประชากรชายขอบอาจจะ แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของสังคมในแง่ของชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา อุดมการณ์ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และชนชั้นทางสังคม ฯลฯ จากนิยามข้างต้น สามารถสรุปลักษณะ ของความเป็นคนชายขอบ ได้ดังนี้

1. กลุ่มบุคคลที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามตะเข็บชายแดนระหว่างรัฐ มีลักษณะทางภูมิประเทศ เป็นพื้นที่สูง หุบเขา หรือพื้นที่ที่ไกลห่างจากศูนย์กลาง แล้วมีความพยายามที่จะเข้ามาสู่ศูนย์กลาง เพื่อสร้างบทบาท โอกาสให้แก่ตนเอง หรือเปลี่ยนแนวทางการใช้ชีวิตร่วมกับคนในเมืองเพื่อให้ เกิดการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ คนในชนบท เป็นต้น

2. กลุ่มบุคคลที่ไร้สถานภาพความเป็นพลเมืองของรัฐใดรัฐหนึ่ง โดยถูกคนส่วนใหญ่ ของรัฐมองว่าเป็นบุคคลที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของประเทศชาติ และถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วม ทางการเมืองในรัฐนั้น ๆ เช่น ชนกลุ่มน้อย ผู้อพยพ แรงงานข้ามชาติ เป็นต้น

3. กลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากสังคมส่วนใหญ่ของรัฐ ทั้งทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ความเชื่อ อุดมการณ์ วัฒนธรรมประเพณี และแนวทางการใช้ชีวิต ทำให้ถูกมองว่าเป็นพวกกล้าหลัง เป็นคนอื่น หรือพวกไร้การศึกษา ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตของสังคมยุคสมัยใหม่ เช่น เด็กวัยรุ่น เด็กที่ครอบครัวแตกแยก กลุ่มคนชราภาพ หญิงขายบริการทางเพศ ผู้พิการทางด้านร่างกายและสุขภาพจิต ผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับผลจากระบบสุขภาพสมัยใหม่ และเพศที่สาม เป็นต้น

4. กลุ่มบุคคลที่ถูกสังคมส่วนใหญ่มองว่ามีระบบการผลิตที่ไร้ประสิทธิภาพ ไร้ประสิทธิผล มีแนวทางการดำรงชีวิตแค่เพียงยังชีพไปวัน ๆ เช่น คนขอทาน ประชากรที่อาศัยอยู่ในสลัม ผู้ที่ตกเป็นทาสของนายทุนเงินกู้ กลุ่มที่ล้มเหลวจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และแรงงานไร้ทักษะฝีมือ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป “ความเป็นชายขอบ” จึงหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลส่วนน้อยในสังคม ซึ่งยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ เพราะมีความแตกต่างทั้งในมิติทางภูมิศาสตร์ การเมือง การศึกษา สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ สุขภาพและสาธารณสุข รวมถึงบทบาท สถานภาพ และอาชีพ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้มีฐานะยากจน ผู้พิการ ผู้ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เกษียณ และผู้ขายบริการทางเพศ เป็นต้น

ที่มาของแนวคิดความเป็นชายขอบ

โรเบิร์ต เอ็ดซรา ปาร์ค (Robert Ezra Park) นักสังคมวิทยาจากมหาวิทยาลัยชิคาโก กล่าวถึงคุณลักษณะของคนอพยพ คนที่วัฒนธรรมผสม ซึ่งอยู่ร่วมวัฒนธรรมกับกลุ่มสังคมสองกลุ่มที่ต่างกันอย่างชัดเจน โดยใช้อธิบายคนอพยพที่มีที่ท่าแยกตัวที่มีผลมาจากภาวะชายขอบของเขา และคำว่า “คนชายขอบ” ได้ถูกนำมาใช้มากขึ้นในความหมายของชายขอบทางสังคม (Social Marginality) เช่น ภาวะชายขอบของคนแปลกหน้า ภาวะชายขอบของคนถูกริบาป เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเรื่องของคนแปลกหน้า (Stranger) ร่วมกับวิลเลียม เจมส์ (William James) และเกออร์ก ซิมเมล (George Simmel) และได้ให้นิยามคนแปลกหน้าไว้ว่า บุคคลที่อยู่ในกลุ่มสังคมกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง มิได้มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคมนั้นจริง ๆ และได้อธิบายถึงความสำคัญทางสังคมวิทยาของคนแปลกหน้า 3 ด้าน คือ 1) ในฐานะที่เป็นคนอยู่ตรงชายขอบจะดำรงตนอยู่ในกลุ่มสังคมส่วนหนึ่งและอยู่นอกอีกส่วนหนึ่ง 2) ภาวะผสมทั้งรู้สึกห่างเหินระคนใกล้ชิดระหว่างความเป็นคนแปลกหน้ากับสมาชิกกลุ่ม 3) บทบาทของคนแปลกหน้ากับการปฏิสัมพันธ์ของเขากับคนในกลุ่ม โดยเกออร์ก ซิมเมล (George Simmel) ให้ความสำคัญไว้ว่าคนแปลกหน้าหรือคนชายขอบนั้นมีลักษณะที่สำคัญบางประการ ได้แก่ ความไม่พัวพัน

เกี่ยวข้องและความรู้สึกอุเบกขา (Objectivity) จึงมีโอกาสได้รับการยอมรับจากหลายฝ่าย สามารถทำให้เขามีบทบาทแก้ไขปัญหาข้อพิพาทได้ (สุริชัย หวันแก้ว, 2550)

มโนทัศน์เรื่องกระบวนการกลายเป็นชายขอบ (Marginalization) ได้ถูกนำมาศึกษาต่อในหลายสำนักแนวคิด และถูกใช้อธิบายถึงกลุ่มคนในหลายบริบทของสังคมทั้งในระดับชุมชนและระดับโลก แนวคิดที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อแวดวงวิชาการในสังคมศาสตร์ในปัจจุบัน นอกจากแนวคิดของสำนักชิคาโกที่ได้อธิบายภาวะการถอยห่างกลายเป็นคนชายขอบในทิศทางของกลุ่มที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังที่กล่าวไปในเบื้องต้นแล้ว ยังมีแนวคิดสังคมวิทยาการพัฒนาในละตินอเมริกา แนวคิดของสำนักมาร์กซิสต์ การศึกษาตามแนววัฒนธรรมย่อย และพัฒนาสู่แนวคิดของสำนักหลังทันสมัยนิยม

วิธีการศึกษาในแนวคิดหลังทันสมัยนิยม (Post Modernism) ในสายมานุษยวิทยาให้ความสนใจในด้านศาสตร์ของการตีความหรือการให้ความหมาย โดยมีรูปแบบของการเขียนที่เน้นการเปิดเผยตนเอง (Self Revelatory) หรือการรับสารภาพ (Confessional) ซึ่งได้รับความนิยมในช่วงทศวรรษ 1970 และให้ความสำคัญกับการพิจารณาวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นสิ่งประดิษฐ์อุดมการณ์ และการเมืองที่อยู่เบื้องหลังการเขียนหรือสร้างวัฒนธรรม การเปิดพรมแดนของความรู้ โดยพยายามที่จะเข้าใจตัวตนของความรู้ โดยไม่แยกความรู้ออกจากผู้ผลิตความรู้ บริบททางการเมืองและวัฒนธรรม รวมทั้งสถานที่และกาลเวลาที่ความรู้หรือวัฒนธรรมแต่ละชุดเกิดขึ้นและดำรงอยู่ แนวคิดและมโนทัศน์ที่สำคัญของนักมานุษยวิทยาสำนักนี้ช่วยให้เรามองเห็นกระแสการเคลื่อนไหวและการไหลเวียนของวัฒนธรรมโลกในมิติต่าง ๆ และที่สำคัญช่วยชี้ให้เห็นพื้นที่ชายขอบและประชากรชายขอบที่ไม่อาจทำความเข้าใจด้วยกรอบแนวคิดและวิธีการทางมานุษยวิทยาแบบดั้งเดิมได้ (สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิติอาษา, 2542) ดังนั้น แนวคิดหลังทันสมัยนิยมจึงช่วยให้เราเข้าใจการศึกษาในเชิงมานุษยวิทยาว่า ในการทำความเข้าใจกรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา วิพากษ์วิจารณ์หรือทำงานพัฒนาในวัฒนธรรมสมัยใหม่นั้นต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองในพื้นที่ต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. กลุ่มประชากรเป้าหมาย ประชากรในวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยไม่ได้มีเพียงชาวไร่ ชาวนา กรรมกรในชนบท และประชากรอาชีพต่าง ๆ ในเมืองเท่านั้น หากแต่ยังมีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่บริเวณชายขอบทั้งในพรมแดนรัฐชาติและข้ามพรมแดน เช่น โสเภณี แรงงานข้ามชาติ ผู้ป่วยโรคเอดส์ คนอพยพ เป็นต้น คนเหล่านี้ก็มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ภูมิศาสตร์ค่อนข้างสูง รวมทั้งมีแบบแผนชีวิตและประสบการณ์ที่แตกต่างจากประเพณีดั้งเดิมอย่างมาก นักมานุษยวิทยาสำนักนี้จึงต้องหันมาให้ความสนใจประชากรกลุ่มใหม่นี้โดยเฉพาะในแง่ที่ว่า

ประชากรกลุ่มนี้เป็นประชากรที่ด้อยโอกาส ถูกเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและการเมืองในสังคม

2. พรหมแดนและพื้นที่ การศึกษามานุษยวิทยายุคหลังความทันสมัยเชื่อว่าพรหมแดนหรือพื้นที่ทั้งส่วนที่เป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางวัฒนธรรม ทั้งที่อยู่ตามธรรมชาติและที่ถูกสร้างขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองนั้น ในการศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมต้องพิจารณาพรหมแดนทางวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีความหมายแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคมวัฒนธรรม และแตกต่างกันเพราะวัตถุประสงค์กับอุดมการณ์ทางการเมืองที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังพรหมแดนหรือพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ เพศสภาพ (Gender) ชาติ ความเป็นชาติ ชาตินิยม ชุมชนจินตนาการ การบริโภค รสนิยม วิถีชีวิตพรหมแดนเหล่านี้ล้วนถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสาร สื่อมวลชน กลไกอำนาจของรัฐ เป้าหมายทางการเมือง และการเมือง

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า นักมานุษยวิทยายุคหลังความทันสมัยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์พื้นที่ทางสังคมอย่างกว้างขวาง โดยมองว่าพื้นที่ไม่ได้เป็นเพียงฉากที่ว่างเปล่าและหยุดนิ่งเพื่อรองรับปรากฏการณ์ทางสังคมในตัวเองและการดำรงอยู่ของพื้นที่หนึ่ง ๆ เท่านั้น แต่พื้นที่เป็นการผสมผสานระหว่างกระบวนการสร้างขึ้น ในแง่ทางกายภาพและการสร้างขึ้นของกระบวนการทางสังคม (สุธาริน คุณผล, 2543 อ้างอิงใน นรินทร คุณเมือง, 2550, หน้า 11-12) จะเห็นว่าแนวคิดหลังทันสมัยนิยมได้มองว่าพื้นที่ชายขอบและกลุ่มคนชายขอบได้ถูกสร้างขึ้นมาในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ พื้นที่และคนกลุ่มนี้เองที่นักคิดในสำนักนี้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ ภายในพื้นที่เหล่านี้เป็นรอยต่อสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันของอำนาจ วาทกรรม และอุดมการณ์ทางการเมืองจำนวนมาก ที่แนวคิดทางมานุษยวิทยาแบบดั้งเดิม อาจจะอธิบายได้ไม่ครอบคลุมและทั่วถึง เนื่องจากวัฒนธรรมของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

จากที่กล่าวมาแนวคิดหลังทันสมัยนิยม ต้องการอธิบายภาวะการณ์เป็นคนชายขอบในกระแสเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมและการไหลเวียนของวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ ดังนั้นแนวคิดนี้จึงช่วยให้เรามองเห็นกรอบแนวคิดและวิธีการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะชายขอบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยทำให้มองเห็นกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ควรจะต้องศึกษาถึงภาวะด้อยโอกาสการถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคม อีกทั้งทำให้เห็นพื้นที่ของการศึกษากว้างขึ้น

กระบวนการสร้างคนชายขอบ

สำหรับกระบวนการสร้างคนชายขอบ (Marginalization) สุริชัย หวันแก้ว (2550, หน้า 13) ได้ให้นิยามของคำนี้ไว้ว่า ภาวะหรือกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลถูกปฏิเสธหนทางที่จะ

เข้าถึงการได้รับตำแหน่งสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ทางเศรษฐกิจ ศาสนา อำนาจทางการเมือง ในสังคมใด ๆ กลุ่มชายขอบนี้อาจเป็นชนกลุ่มใหญ่จำนวนหนึ่ง เช่น ภายใต้ระบอบกีดกันผิว (Apartheid) คนผิวดำได้กลายเป็นคนชายขอบ แม้คนผิวขาวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่แม้มีจำนวนน้อยกว่า แต่เข้าถึงอำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจ จึงทำให้สามารถดำรงตนเป็นผู้ปกครองได้

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2542) ได้อธิบายถึงการเกิดขึ้นของกระบวนการเป็นคนชายขอบ ว่าอาจเกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ ทิศทางแรก ความเป็นชายขอบเกิดขึ้นจากการถูกกีดกันและถูกลดอำนาจ หรือถูกตีตป้าย เช่น กรณีผู้ติดเชื้อ เอช ไอ วี ที่ถูกทำให้แปลกแยกจากสังคมหรือถูกผลักให้กลายเป็นคนชายขอบในลักษณะที่เรียกว่าคนในสังคมไม่ยอมรับหรือในกรณีของชาวเขาที่ถูกตีตป้ายในลักษณะให้ร้ายป้ายสีต่าง ๆ และในกรณีของคนชราที่ถูกกีดกันออกจากการทำงาน ด้วยระบบเกษียณอายุ โดยถูกตีตป้ายว่าเป็นผู้ที่มีร่างกายเสื่อมถอย ไม่เหมาะแก่การทำงาน ทิศทางที่สอง ความเป็นชายขอบเกิดจากการถูกดึงให้เข้าร่วมกระบวนการ จนกลับกลายเป็นชายขอบในทิศทางตรงกันข้ามกับทิศทางแรก เช่น กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคมถูกดึงให้เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่กลับกลายเป็นการดึงให้พวกเขาถูกแปลกแยก ถูกดึงให้เป็นคนชายขอบ เพราะมีสถานภาพเป็นสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น หรือในกรณีของผู้บริโภคสินค้าเงินผ่อนก็ถูกทำให้กลายเป็นชายขอบได้ เพราะยิ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริโภค ก็ยิ่งกลายเป็นคนชายขอบในเชิงเศรษฐกิจด้วยการตีตป้ายสินค้าหรูรังจางไว้ ความเป็นตัวของตัวเอง หรือคนชราไร้ที่พึ่งที่ถูกดึงให้เข้าร่วมการจัดระเบียบของสังคม โดยถูกส่งไปอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมประชาสงเคราะห์หรือบ้านพักคนชรา แต่กลับกลายเป็นดึงให้พวกเขาารู้สึกแปลกแยก ในฐานะเป็นบุคคลที่ถูกทอดทิ้ง น่าสงสารและเป็นภาระของสังคม

ในปีเดียวกัน อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2542) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการสร้างคนชายขอบเกิดขึ้นในเงื่อนไขสำคัญ 2 ด้าน คือ การขยายตัวของรัฐออกไปรับสิทธิและการจัดการทรัพยากรตามจารีตประเพณีของชาวบ้าน และการสร้างภาพลักษณ์ของคนชายขอบ

ด้านแรกการขยายตัวของรัฐ เกิดจากภาวะที่เกิดการรวมศูนย์อำนาจของระบบราชการ แล้วนำมาสู่การขยายตัวของรัฐ โดยการรวมศูนย์อำนาจนี้เป็นกลไกของอำนาจรัฐที่เข้าไปจัดลำดับของกลุ่มคนไว้ว่า ใครควรจะได้รับทรัพยากรส่วนกลางมากน้อยเพียงใดหรือเป็นผู้คัดเลือกว่าคนกลุ่มไหนควรดึงเข้าใกล้ตัวเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน คนกลุ่มไหนควรรอไปก่อนและกันเอาไว้ให้อยู่ห่าง ๆ ซึ่งจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาแล้วแต่กำหนดไว้ก่อนแล้วว่า คนกลุ่มไหนที่ผลิตอะไรควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างยิ่งด้วยทรัพยากรกลางของประเทศ และในทางกลับกันคนบางกลุ่มได้เริ่มถูกผลักออกไปอยู่ที่ชายขอบไกลมากขึ้นเรื่อย ๆ

ส่วนด้านการสร้างภาพลักษณ์ของคนชายขอบ คือ การสร้างความคิดนามธรรม หรือการยกระดับข้อมูลเฉพาะที่เฉพาะแห่งของคนชายขอบเพื่อที่จะให้เกิดความหมาย ซึ่งทำให้ สังคมรับรู้ภาพรวมว่า คนชายขอบนั้นมีความหมายทางสังคมอย่างไร การสร้างภาพลักษณ์นี้ เป็นส่วนสำคัญสำหรับกระบวนการเบียดขับคนบางกลุ่มให้ไปอยู่ที่ชายขอบ การสร้าง ภาพลักษณ์รวมของคนชายขอบเกิดขึ้นพร้อมกับการขยายอำนาจรัฐเข้าไปควบคุม กีดกัน จำกัดดวง และทำให้อ่อนแอโดยแสดงออกในรูปของการช่วยเหลือหรือช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากการรับรู้ภาพลักษณ์นั้น เช่น การช่วยเหลือคนจนหรือให้เงินขอทาน แต่กลับกลายเป็นว่าทำให้ พวกเขาอ่อนแอ ตูนาสงสาร และมีชีวิตที่ผูกติดอยู่กับการพึ่งพิง

กรณีการณ์ สอนสมฤทธิ (2551, หน้า 11-14) ได้เรียบเรียงข้อมูลจากงานเสวนา เกี่ยวกับความเป็นคนชายขอบกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ที่จัดในงานรำลึกถึง ศุภชัย เจริญวงศ์ ในวันที่เสาร์ที่ 5 พฤษภาคม 2544 ณ ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยสุริชัย หวันแก้ว ได้ให้มุมมองไว้ว่า คนชายขอบนั้นไม่ใช่แค่คนชายขอบ แต่คนเหล่านี้คือคนตกขอบ มีชีวิตที่อยู่กับการถูกทอดทิ้ง เอาเปรียบ และถูกเอาเปรียบ ถูกกีดกันไม่ให้เข้าถึงทรัพยากร ฯลฯ คนเหล่านี้อยู่นอกสายตา และไม่เคยถูกเลี้ยงที่จะให้ได้รับการช่วยเหลือ เรื่องของการพัฒนานั้น ได้มีการเลี้ยงมาจากศูนย์กลางแล้วว่าจะให้ความช่วยเหลือกับคนกลุ่มใดบ้างในชนบท จึงทำให้มี ผู้ที่ไม่ได้รับการเลี้ยงกลายเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือใด ๆ ทั้งสิ้น ส่งผลทำให้เกิดมี ผู้ที่ได้รับประโยชน์กับผู้ที่ไม่ได้รับประโยชน์ และนอกจากนี้การเลี้ยงป่าที่จะให้ความช่วยเหลือเช่นนี้ มันมีนัยของความไร้บริบทด้วย กล่าวคือ ความจริงแล้วปัญหาเรื่องของความทุกข์ยากทั้งปวง ของคนชายขอบนั้น มันไม่เพียงมาแก้ปัญหาโดยตรงที่การช่วยเหลือเท่านั้น ปัญหาที่แท้จริงของ คนชายขอบ หรือความทุกข์ของประชาชนที่ยากจน คือ ต้นสายปลายเหตุมาจากปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรมมากกว่าความเป็นคนชายขอบกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย อาจพิจารณาได้เป็นลำดับ ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ชายขอบของภูมิศาสตร์ ซึ่งในแง่ก็คือ ใครก็ตามที่อยู่ขอบริมของแผนที่รัฐหรือ ประเทศ คนเหล่านั้นก็คือ คนชายขอบ แต่รายละเอียดของความเป็นชายขอบนั้นอาจมีเนื้อหา แตกต่างกันไป เช่น บางคนอยู่ชายขอบ กลับเป็นการเอื้อต่อการลงทุนที่เข้าไปลงทุนในชายแดนกับ อีกประเทศหนึ่ง บางคนเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ตรงบริเวณนั้น เช่น มีโรงงานอุตสาหกรรมมีการร่วมลงทุนในทางธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจบ่อนการพนัน การฟอกเงิน ต่าง ๆ ส่วนบางคนกลับถูกกีดกันในการเข้าถึงทรัพยากรในระดับพื้นฐานที่สุด เช่น ไม่มีที่ทำกิน ถูกเอาเปรียบขูดรีดแรงงาน และถูกใช้เป็นกันชนในเขตชายแดนที่มีปัญหาข้อพิพาท เป็นต้น

2. ชายขอบของประวัติศาสตร์ เรื่องนี้มันมีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปมา และสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างเช่น สมัยอาณาจักรสุโขทัย ยุคชวาก็เป็นเพียงเมืองชายขอบ สมัยอยุธยา สุโขทัยก็เปลี่ยนแปลงความสำคัญของตัวเองไป และศูนย์กลางอย่างกรุงเทพฯ ก็จัดว่าเป็นดินแดนชายขอบของอาณาจักรอยุธยา เป็นต้น จะเห็นว่าหากมองจากแง่ของประวัติศาสตร์ มันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต

3. ชายขอบของความรู้ หากมองที่ตัวความรู้ ความรู้ใดที่ไม่สอดคล้องกับความรู้อื่น ๆ ความรู้ใดที่ไม่ใช่กระแสหลัก ความรู้นั้นก็เป็นชายขอบ แม้แต่คนที่อยู่ที่ศูนย์กลางขอบเขตทางภูมิศาสตร์ หากมีความรู้ต่างไปจากสังคม ต่างไปจากความเชื่อ ความคิด ความเห็นของคนส่วนใหญ่ ความรู้นั้น ก็เป็นชายขอบในท่ามกลางศูนย์กลางนั่นเอง

ดังนั้น “ความเป็นชายขอบ” นั้น เป็นเองโดยธรรมชาติหรือมันถูกกระทำให้เป็นชายขอบในที่นี้เชื่อว่า สาเหตุแห่งปัญหาของการเป็นคนชายขอบนั้น เกิดขึ้นมาจากการกระทำและเป็นการกระทำที่มีกระบวนการ ซึ่งทำให้เป็นคนชายขอบเกิดขึ้น ในที่นี้จะสรุปออกมาให้เห็น 3 ข้อตามลำดับดังนี้ คือ

1. ยุคของการกำเนิดรัฐชาติ ได้นับจากการกำเนิดรัฐชาติเมื่อร้อยกว่าปีมานี้ มีการสถาปนาดินแดนแถบนี้ขึ้นเป็นประเทศสยาม และต่อมาก็ตั้งชื่อประเทศโดยอาศัยชนเผ่า “ไท” ที่มีอยู่กระจุกกระจายมาตั้งเป็นชื่อประเทศไทย จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการตั้งค่านิยมและการแบ่งแยกเชื้อชาติขึ้นในดินแดนแถบนี้ ซึ่งมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ปะปนกัน และด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดคนชายขอบขึ้นมาตั้งแต่บัดนั้น หมายถึงคนที่ไม่ใช่ไทยกลายเป็นคนชายขอบ

2. ยุคของการพัฒนา ในยุคนี้ได้มีการนิยามศูนย์กลางของการพัฒนารัฐซึ่งก็คือเขตบริเวณที่ลุ่มภาคกลางเป็นหลัก แล้วค่อยขยายออกไปตามลำดับทั้งในส่วนที่เป็นอาณานิคมและในมิติของเวลา แต่ก็ได้ทอดทิ้งบางส่วนซึ่งไม่ได้รับการพัฒนามาโดยตลอดด้วยการพัฒนาอันนี้จึงได้ทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างพื้นที่ที่พัฒนาแล้ว และพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ทำให้เกิดความเป็นชายขอบขึ้นมาอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเรื่องที่ซ้อนทับลงไปกับเรื่องของความเป็นไทยที่กล่าวมาในข้างต้น

3. ยุคโลกาภิวัตน์ ในยุคนี้ซึ่งรวมสมัยกันกับพวกเรา เป็นสมัยของการปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ ใครก็ตามที่ปรับตัวได้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์นี้ได้ก็ไม่ใช่พวกชายขอบ ส่วนคนที่ปรับตัวไม่ได้หรือพวกที่หลุดไปจากกระแสโลกาภิวัตน์ ก็จะกลายเป็นพวกชายขอบอันนี้ ให้พิจารณาถึงมิติต่าง ๆ ด้วย ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การศึกษา วัฒนธรรม ฯลฯ ในเวลาเดียวกันนั้นยุคโลกาภิวัตน์เองก็เปิดพื้นที่ให้กับ “คนชายขอบ” ได้สามารถนิยามตนเอง มากขึ้นด้วย เกิดการเรียกร้องในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” และเกิดกระแส

การพัฒนาของภาคประชาชนและชุมชนต่าง ๆ เกิดความคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งขึ้น ซึ่งชุมชนเข้มแข็งในที่นี้ หมายความว่าถึง ความเข้มแข็งทางด้านสติและปัญญา

ในสังคมไทยงานเขียนของปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2541) เรื่อง “วาทกรรมว่าด้วยชาวเขา” ได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่กลุ่มคนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงถูกทำให้ตกอยู่ในภาวะชายขอบของสังคมไทย ปิ่นแก้วชี้ให้เห็นว่า ผู้นำไทยได้สร้างรัฐชาติซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอนและประชากรที่ผูกติดกับอาณาเขตดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญควบคู่ไปกับการพยายามสร้างความเป็นไทย ในกระบวนการดังกล่าวกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งในสายตาของชนชั้นนำ คือคนป่า ไร่อารยธรรม จึงอยู่ปลายสุดของความเป็นไทย ถูกมองในฐานะเป็น “ชาวเขา” การเกิดขึ้นของรัฐชาติ จึงเป็นการเบียดขับให้กลุ่มคนบนพื้นที่สูงกลายเป็นคนอื่น ปิ่นแก้วชี้ให้เห็นว่าการเบียดขับกลุ่มชนบนพื้นที่สูงดำเนินไปภายใต้การสร้างมายาคติ 3 ประการต่อกลุ่มชาติพันธุ์ คือ มายาคติเรื่องความมั่นคง ของชาติ มายาคติเรื่องยาเสพติด และมายาคติเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของรัฐสู่พื้นที่สูงเพื่อควบคุม “ชาวเขา” อย่างใกล้ชิด ในอดีตนโยบายอพยพ “ชาวเขา” ถูกนำมาใช้เพื่อเคลื่อนย้าย “ชาวเขา” ซึ่งล่อแหลมต่อความมั่นคงของชาติ ในยุคของการปราบปรามฝิ่นของรัฐ ได้ก่อให้เกิดการไหลทะลักเงินทุนและโครงการพัฒนาทั้งจากรัฐไทยและต่างประเทศขึ้นสู่พื้นที่บนภูเขาจำนวนมหาศาล โดยมีเป้าหมายเพื่อลดพื้นที่การปลูกฝิ่น การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนฝิ่น และในปัจจุบันวิธีการผลิตแบบเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนบนพื้นที่สูงก็ถูกมองว่าเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม รัฐพยายามให้ “ชาวเขา” ทำการเกษตรแบบถาวรในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เพื่อจำกัดพื้นที่ของคนชายขอบกลุ่มนี้

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าความเป็นชายขอบนั้น ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการของคนส่วนใหญ่ในสังคม กระบวนการทางอำนาจที่มาจากศูนย์กลาง หรืออำนาจที่เหนือกว่าเพื่อกีดกัน เบียดขับ ผลักไสคนบางกลุ่มให้ออกจากศูนย์กลางของสังคม ถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ราวกับว่าเป็นส่วนเกิน ไม่ว่าจะ เป็นบริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างภาพลักษณ์ให้ภาพพจน์ของคนชายขอบเป็นไปในทางลบ มีความแตกต่าง ทำให้คนกลุ่มนี้เสมือนเป็นตัวปัญหาของสังคม และคนส่วนใหญ่ในสังคมต่างก็เมินเฉยกับผลที่ตามมาจากระบวนการดังกล่าว จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมไปในที่สุด

จากการทบทวนเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชายขอบข้างต้น ผู้วิจัยจะเลือกใช้แนวทางการศึกษาตามแนวคิดหลังทันสมัยนิยมมาประกอบในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากได้ให้แนวทางในการศึกษากลุ่มคนชายขอบกับพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดของสุริยา สมุทคุปดี ที่ได้ให้ความหมายของ “คนชายขอบ”

(Marginal People) ว่า หมายถึง กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางทั้งใน ภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจะนำคำนิยามดังกล่าวมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านทั้งในมิติทางภูมิศาสตร์ เช่น คนชนบท กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น และมิติทางสังคมและวัฒนธรรม (ความคิด) เช่น คนพิการ คนขอทาน คนที่มีฐานะยากจน คนป่วยด้วยโรคนำรังเกียจ คนที่ไม่ได้รับการศึกษา หญิงขายบริการ เป็นต้น เนื่องจาก มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 มากที่สุด

เรื่องความเป็นอื่น

ในด้านแนวคิดความเป็นอื่น ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2541, หน้า 92-135) ได้อธิบาย ถึงความเป็นอื่นว่า เป็นการชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในชีวิตมนุษย์โดยเสนอว่าการสร้าง ความเป็นอื่นหรือการเป็นคนชายขอบทางกลุ่มชาติพันธุ์เกิดจากการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ในกลางพุทธศตวรรษที่ 23 โดยความคิดสมัยใหม่เกี่ยวกับชายแดนได้เปลี่ยนประเทศสยามสู่ “การสร้างตัวตนของชาติ” อันใหม่สายตาที่มองประชาชนชายขอบเหล่านี้เปลี่ยนไป ขอบเขต ประเทศของอาณาจักรไทยไม่เป็นสิ่งกำกวมอีกต่อไปแล้ว เพราะมีเส้นแดนที่ชัดเจน ระบบการจัด ความเป็นคนไทยแบบใหม่ได้สร้างอัตลักษณ์ใหม่ ชายแดนสมัยใหม่ของสยามได้ถูกสร้างขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่ได้เข้าไปเป็นรัฐกันชนอย่างไม่เต็มใจ ระหว่างฝรั่งเศสและอังกฤษ

ส่วนมาโนช ดินลานสกุล (2549, หน้า 141) ได้อธิบายถึงการเกิดภาวะความเป็นอื่น ในสังคมไทยว่า สังคมไทยได้รับอิทธิพลและดำเนินรอยตามแนวทางของตะวันตกเพื่อเข้าสู่วิถีชีวิต แบบสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) ภายใต้วาทกรรมของเหตุผล (Rational Discourse) เช่นเดียวกัน เป็นความพยายามที่เริ่มต้นขึ้นมาตั้งแต่ช่วงท้ายของรัตนโกสินทร์ตอนต้น และมาเริ่ม เป็นจริงเป็นจังเมื่อมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 หลังจากนั้นเป็นต้นมา ภาวะที่เรียกว่า “ความแปลกแยก” และ “ความเป็นอื่น” ก็มีความชัดเจนมากขึ้นในสังคมไทย

สำหรับพื้นฐานของแนวความคิดว่าด้วยความเป็นอื่นนั้น ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์ (2545) ได้อธิบายว่า แนวความคิดว่าด้วยความเป็นอื่นมีพื้นฐานมาจากวิธีคิดการแบ่งแยกสิ่งต่าง ๆ ให้เป็น คู่ตรงข้าม โดยเฉพาะการแบ่งแยกระหว่างเอกลักษณ์กับความแตกต่าง (Identity/Difference) หรือการแบ่งแยกตัวเรากับคนอื่น (Self/Other) ซึ่งตรงกับที่นักปรัชญาชาว ตะวันตกอย่างเฮเกิล (Hegel) ที่เห็นว่ามนุษย์จะตระหนักถึงตนเองอย่างสมบูรณ์ได้ก็แต่ในเงื่อนไขที่เราสัมพันธ์กับโลก ภายนอก โดยยกตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างนายกับทาส คือ ผู้เป็นนายรับรู้ว่าทาสเป็นผู้ที่อยู่ โลกภายนอกของตนเอง ผู้เป็นนายจึงแยกตัวเองออกจากทาส ทาสจึงมิใช่ตัวเขา และเฮเกิล

ยังเห็นตามแนวคิดวิภาษวิธีว่า จิตสำนึกของมนุษย์จะมีการพัฒนาในขั้นต่อมาที่จะไปพ้นความคิดปฏิบัติระหว่างนายกับทาสไปสู่การตระหนักรู้ว่า การเป็นเจ้านายดำรงอยู่ได้เพราะมีทาสคอยทำงานรับใช้ และทาสก็เห็นว่าชีวิตตนเองขึ้นอยู่กับนายเช่นกัน ต่างฝ่ายต่างเริ่มตระหนักรู้ว่าการมีอยู่ของอีกฝ่ายทำให้การมีอยู่ของตนสมบูรณ์ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543) ลักษณะเช่นนี้เรียกกันว่า แนวความคิดแบบคู่ตรงข้าม (Binary Oppositions) ที่สิ่งหนึ่งจะมีความหมายได้ก็ต้องอาศัยอีกสิ่งหนึ่งเข้ามาให้ความหมายต่อสิ่งนั้น หากพิจารณาแล้วพบว่า ในที่ตรงกันข้ามกันนี้มักมีด้านหนึ่งที่เสียเปรียบ หากสังคมพยายามยึดยึดเอาทาสกรรมลงไปในช่วงสองชั่วจากแนวคิดนี้ส่งผลให้เกิดภาวะคนอื่นขึ้นในสังคม เป็นภาวะที่สร้างความไม่เท่าเทียมกันในชีวิตมนุษย์เป็นการสร้างระบบของคนที่อำนาจมากกว่าสามารถที่จะเอาเปรียบคนที่อำนาจน้อยกว่า

แนวความคิดแบบคู่ตรงข้ามนี้ยังได้ต่อยอดว่า เราจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งอื่นหรือคนอื่น (The Other) คอยดำรงอยู่ของเรา เช่น เราจะเป็นคนที่มีตำแหน่งที่สูงส่งกว่าคนอื่นก็ต่อเมื่อมีคนที่ย่ำแย่กว่า หรือเราสามารถจำแนกคนที่มีชีวิตปกติธรรมดาได้ก็ต่อเมื่อเราสามารถนิยามความเป็นคนวิกลจริตได้ (Cuff, Sharrock and Francis, 1990, p. 253 อ้างอิงใน มิ่งมนัสชน จังหาร, 2560, หน้า 14) ในแง่นี้คนอื่นแม้จะแตกต่างจากตัวเรา แต่ก็ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวเราเช่นกัน ทั้งนี้ก็เพื่อทำหน้าที่ให้ตัวเรามีความสมบูรณ์หรือแจ่มชัดยิ่งขึ้น การที่จะแบ่งแยกกระหว่างตัวเรากับคนอื่นจึงไม่ใช่การกระทำเพื่อให้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเท่านั้น หากแต่ตัวเรากับคนอื่นเป็นเสมือนสองด้านของเหรียญ ยกตัวอย่างความเป็นคนไทยจะมีความหมายสมบูรณ์เมื่อตระหนักรู้ว่าอะไรไม่ใช่ไทย อะไรคือการเป็นคนพม่า คนลาว คนเขมร หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เป็นต้น กล่าวคือ เราไม่สามารถนิยามความเป็นคนไทยได้หากปราศจากคนอื่นซึ่งแตกต่างไปจากเรา

Huspek and Radford (1997, pp. 95–116 อ้างอิงใน มิ่งมนัสชน จังหาร, 2560, หน้า 14) ได้สนับสนุนแนวคิดของฟูโกต์ที่มองว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับคนอื่นอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบวิภาษวิธี นั่นคือ อำนาจไม่สามารถดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้แต่อำนาจต้องสร้างคนอื่นขึ้นมาเพื่อพิทักษ์รักษาความเป็นตัวเราที่บริสุทธิ์เอาไว้ ดังนั้นจุดหมายของอำนาจ คือ การทำให้คนอื่นถูกมองเห็น เช่น คนวิกลจริตผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนผู้ที่ถูกประณามว่าเป็นคนไร้เหตุผล และเมื่อคนอื่นเหล่านี้ถูกมองเห็น คนปกติธรรมดาหรือคนที่มีเหตุผลก็จะเด่นชัดขึ้นมา เป้าหมายของการสร้างความเป็นอื่นจึงมิได้เป็นการกีดกันอย่างตรงไปตรงมา หากเป็นเทคนิคทางอำนาจที่กระทำต่อคนอื่นอย่างมีชั้นเชิงซับซ้อนและลึกลับอย่างยิ่ง

ความเป็นอื่น (Otherness) นั้นถูกนิยามว่า เป็นความแตกต่างจากตน (Self/Oneness) ในด้านหลัก ๆ 2 ด้าน คือ ความเป็นอื่นเชิงวัตถุวิสัย (Objective Otherness) และความเป็นอื่นเชิงอัตวิสัย (Subjective Otherness) โดยความเป็นอื่นเชิงวัตถุวิสัยหลัก ๆ หมายถึง ความเป็นอื่นทางภูมิศาสตร์ (Geographical Others) ซึ่งหมายถึงคนที่มาจากที่อื่น ๆ ที่มีใช้พื้นที่ของตน ไม่ว่าจะเป็นภาค ประเทศ โชน ทวีป เป็นต้น ขณะที่ความเป็นอื่นเชิงอัตวิสัยนั้นไปไกลกว่า คือหมายถึงความเป็นอื่นในแง่ของกลุ่มหรือองค์กรที่มีพื้นที่เฉพาะ (Spatial Organization) ซึ่งมีใช้พื้นที่ทางธรรมชาติเช่นเดียวกับความหมายแรก แต่เป็นในแง่ของสังคม วัฒนธรรม ความประพฤติ หรือแม้กระทั่งความแตกต่างในเรื่องของความคิดเห็นหรือมุมมอง และรวมถึงสำเนียงการพูด (Murdick and Others, 2004, pp. 310–316 อ้างอิงใน มิ่งมนัสชน จังหาร, 2560, หน้า 14)

การสร้างความเป็นอื่น จึงหมายถึง กระบวนการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเพื่อลดทอนคุณค่าของคนอื่นให้แตกต่างหรือต่ำกว่าตน ความเป็นอื่นเป็นเทคนิคทางอำนาจที่ใช้สถาปนาหรือเปิดพื้นที่ให้อำนาจเข้ามาจัดการกับสิ่งที่ถูกนิยามว่าเป็นคนอื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นคนชายขอบ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอื่น
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม พบว่ามีประเด็นย่อยที่ได้จากการศึกษา ประเด็นย่อยที่ว่านี้ประกอบด้วยการสร้างวาทกรรมที่หลากหลายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นวาทกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคม วาทกรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมผ่านพฤติกรรมของตัวละครซึ่งเกิดจากผู้เขียนวรรณกรรม และการโต้กลับทางวาทกรรมผ่านงานเขียนวรรณกรรม

ในประเด็นการสร้างวาทกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคม พบในงานของชาติรีเพ็ญศรี (2543) ซึ่งได้ทำการศึกษา “วาทกรรมการพัฒนาของรัฐไทย: พ.ศ. 2504–2539” ผลการศึกษา พบว่า ความหมายของ “การพัฒนา” ของรัฐไทยยังไม่ได้ให้คำนิยามที่ชัดเจน แต่รัฐไทยพยายามจะสร้างความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึง การทำให้ทันสมัยอย่างชาติ

ตะวันตก ผ่านรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการเมืองการปกครอง โดยผูกโยงกับคำว่า “ความก้าวหน้า” “การเจริญเติบโต” และ “การมีมาตรฐานการครองชีพ” ที่เท่าเทียมกับชาติตะวันตก เป็นต้น โดยมีรากฐานทางความคิดและความเชื่อทางวิชาการ 3 ส่วน ได้แก่ 1) หลักที่ว่ามนุษย์เป็นนายเหนือธรรมชาติ เพราะฉะนั้นธรรมชาติจึงเป็นเพียงวัตถุดิบในการผลิตหรือเป็นเพียงเครื่องรองรับความต้องการอันไม่รู้จักจบสิ้นของมนุษย์ 2) หลักความเชื่อมั่นในการใช้ความรู้ทางเทคนิควิทยาการเอาชนะเหนือทั้งธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ และสังคมมนุษย์จะพัฒนาง้าวหน้าไปเรื่อย ๆ สู่สภาวะที่สมบูรณ์พร้อมในอนาคต และ 3) หลักความเชื่อในเรื่องความอยู่รอดของผู้แข็งแกร่งที่สุดในสังคม

จากรากฐานทางความคิดดังกล่าว “การพัฒนา” ตามแนวความคิดของรัฐไทยจึงเป็นปฏิบัติการทางสังคมในฐานะที่เป็นวาทกรรมชุดหนึ่ง โดยอาศัยอำนาจและกลไกของรัฐรวมทั้งสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เพื่อมุ่งผูกขาดอำนาจในการกำหนดหรือสร้างความหมายให้กับคำว่า “การพัฒนา” ในขณะเดียวกันก็ดำเนินการครอบงำ ปิดกั้น หรือกีดความรู้ว่าด้วย “การพัฒนา” ในแบบอื่นเอาไว้ โดยเฉพาะความรู้ที่เกิดจากการสังสมโดยประสบการณ์อันมีรากฐานอยู่บนความเชื่อ วิถีชีวิต โลกทัศน์ และภูมิปัญญา ตามจารีต หรือขนบของท้องถิ่นต่าง ๆ สอดคล้องกับ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2549) ที่ได้ศึกษา “วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์ และความเป็นอื่น” โดยกล่าวถึงการพัฒนามีความสลับซับซ้อนหลายระดับ และมีประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันไป โดยได้เสนอว่า ภารกิจหลักของการวิเคราะห์การพัฒนาในฐานะที่เป็นวาทกรรม คือ 1) การชี้ชวนหรือแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการสร้างหรือสถาปนาความเป็นเจ้า (Hegemony) จนกลายเป็นวาทกรรมหลัก (Hegemonic/Dominant Discourse) ว่ามีรายละเอียดขั้นตอน ความสลับ ซับซ้อน และความเป็นมาอย่างไรบ้าง 2) การชี้ชวนให้เห็นถึงความแยบยลของอำนาจและการครอบงำที่แฝงเร้นเข้ามาในรูปของ “ความรู้” และ “ความจริง” เกี่ยวกับการพัฒนา นั่นคือ หัวใจของการวิเคราะห์การพัฒนาในฐานะที่เป็นวาทกรรม ที่นำไปสู่การก่อตัว การเกิด และภาคปฏิบัติจริงของวาทกรรมพัฒนาชุดหนึ่ง รวมถึงผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำ จากภาคปฏิบัติจริงของวาทกรรมพัฒนาชุดนั้นด้วย

ส่วนประเด็นวาทกรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมพบในงานของ บัณฑิต ทิพย์เดช (2553) ที่ได้ศึกษา “วาทกรรมการเมืองในวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล” โดยอาศัยกรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์ (CDA) ซึ่งพบว่า วาทกรรมการเมืองและอุดมการณ์ในงานวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล สะท้อนถึงความทุกข์ยากของชนชั้นล่างที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมส่วนใหญ่ ด้วยเหตุจากการดำเนินวาทกรรมว่าด้วย

การเอาวัดเอาเปรียบและการลดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ยังพบว่า มีอุดมการณ์ อำนาจนิยม ความรุนแรง และชายเป็นใหญ่แฝงอยู่ภายใต้วาทกรรมประชาธิปไตยและวาทกรรม คอมมิวนิสต์ ที่ผู้เขียนวรรณกรรมได้ใช้ควบคุมและครอบงำผู้ที่อ่านวรรณกรรมเล่มนั้น อย่างแยบยล

นอกจากนี้วาทกรรมยังถูกสร้างผ่านตัวละครในงานเขียนวรรณกรรมดังที่ พัฒนเดช กอวัฒนา (2554) ได้วิเคราะห์วาทกรรมในเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมรามคำแหงประจำปี 2554 จำนวน 12 เรื่อง ซึ่งพบวาทกรรมหลักอยู่ 2 ชุด คือ วาทกรรมของคนเมืองหลวงที่มองว่า คนชนบทควรใช้ชีวิตอย่างพอเพียงอยู่บ้านเกิด ไม่ควรเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ และวาทกรรมของปัญญาชนที่มองว่า ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันมีผลมาจากการยุแยง ปั่นป่วน และฟังความข้างเดียวของคนบางกลุ่ม ซึ่งมุมมองเช่นนี้ทำให้เรามองข้ามข้อเท็จจริงบางประการที่ว่า เดิมสังคมไทยมีปัญหาความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่น ปัญหากฎหมายสองมาตรฐาน ปัญหานายทุนเอาเปรียบลูกจ้าง รวมถึงเรื่องที่คนชนบทไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐ แท้จริงแล้ว สิ่งเหล่านี้คือรากเหง้าของปัญหาที่เป็นสาเหตุให้คนชนบทมีความเก็บกดอยู่ลึก ๆ จนกลายเป็นช่องทางให้กลุ่มการเมืองฉวยโอกาสเข้ามาปลุกปั่นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์มาโดยตลอด

ในส่วนของการประเด็นการตอบโต้ทางวาทกรรม หรือการทำทลายอำนาจทางวาทกรรม พบในงานวิจัยเรื่อง “วาทกรรมวัฒนธรรมชุมชนในบันเทิงคดีของพนม นันทพฤกษ์ ระหว่าง พ.ศ. 2520-2529” ของ กมลทิพย์ กาลพันธ์ (2554) ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาในด้านการสร้างวาทกรรมวัฒนธรรมชุมชนเพื่อต่อต้านวาทกรรมการพัฒนาของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า บันเทิงคดีของพนม นันทพฤกษ์ แสดงให้เห็นการต่อต้านนโยบายของรัฐที่เน้นด้านการพัฒนา เศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยการเปิดโปงให้เห็นการเข้าครอบงำชนบทของรัฐด้วยการสร้างภาพ ชาวบ้านว่าเป็น “คนจน” “คนด้อยโอกาส” และผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายรัฐว่าเป็น “ผู้ร้าย” อีกทั้งชาวชนบทจำต้องได้รับการพัฒนาให้พ้นจากความด้อยพัฒนา โดยใช้เศรษฐกิจเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ ภาพเจ้าหน้าที่ของรัฐและนายทุนที่ปรากฏในบันเทิงคดี คือ ผู้เข้ามาหาผลประโยชน์ ดุถูกภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอาวัดเอาเปรียบชาวบ้าน บันเทิงคดีของพนม นันทพฤกษ์ ตอบโต้ วาทกรรมดังกล่าวในตัวบทด้วยการสร้างภาพของความเจริญว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย กลุ่มนายทุน และเจ้าหน้าที่รัฐว่าเป็นผู้เอาวัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัวและเป็นผู้คอยหาผลประโยชน์จากชาวบ้าน ชาวบ้านจำต้องต่อสู้และกำจัดนายทุน และเจ้าหน้าที่รัฐเหล่านั้นให้หมดไปด้วยความรุนแรง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความถูกต้องชอบธรรมของชาวบ้านที่กระทำต่อนายทุนและเจ้าหน้าที่รัฐที่ประพฤตินิชอบ นอกจากนี้ยังเป็นการเล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของชาวบ้านที่เรียบง่าย และการพึ่งตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาที่อยู่บนรากฐานความพอเพียง การรวมกลุ่มสร้างเครือข่าย

เกิดความเข้มแข็งของชุมชน การสร้างวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และการพึ่งพาตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านของผู้เขียนดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนที่เริ่มปรากฏในทศวรรษ 2520 รวมถึงงานวิจัยเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนาและประชาสังคมในเรื่องสั้นชนบทไทย พ.ศ. 2530–2539” ซึ่ง ชนิตดา โชติช่วง (2555) ได้เสนอว่า ผลกระทบจากวาทกรรมการพัฒนาของภาครัฐที่มุ่งเน้นพัฒนาวัตถุ โครงสร้างพื้นฐาน และการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ รวมถึงการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมของภาคเอกชนที่มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เหล่านี้ทำให้การจัดสรรทรัพยากรในชนบทเป็นไปอย่างไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ล่มสลาย และวัฒนธรรมท้องถิ่น ถูกทำลายจากนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ วิถีอุตสาหกรรม กระแสทุนนิยม และโลกาภิวัตน์ ผลกระทบจากวาทกรรมพัฒนาดังกล่าวทำให้งานเขียนเหล่านี้ตอบโต้ด้วยการเสนอการต่อต้านชัดเจน ผ่านแนวคิดทางเลือกแนวประชาสังคม ซึ่งมี 2 แนวทางหลัก คือ แนวทางวัฒนธรรมชุมชนที่ให้ความสำคัญและเข้าใจในระบบคุณค่าของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ยังไม่ถูกทำลายจากกระแสทุนนิยม และแนวทางการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็งขึ้นพร้อม ๆ กับขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในทศวรรษ 2530 เกิดความตระหนักรู้ถึงสิทธิและความเท่าเทียมกันในสังคม อันก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นพลังทางสังคมขึ้นมา

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาเรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมทั้งหมดนี้ ได้ใช้ทฤษฎีทางวาทกรรมเข้ามาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมและในวรรณกรรมว่า ปรากฏการณ์ในสังคมนั้นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง แต่มีกรอบความคิดกำกับปรากฏการณ์นั้นอยู่ กรอบความคิดของการพัฒนานั้นได้สัมพันธ์กับอำนาจของผู้ถือครอง ที่สามารถนำมากำหนดความคิดและการกระทำของคนในสังคมได้ ส่วนในด้านวรรณกรรมผลของการผลิตซ้ำทางวาทกรรม ได้สร้างอัตลักษณ์แก่สิ่งที่น่าสนใจ การใช้ทฤษฎีวาทกรรมมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นนี้ สามารถใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นได้เช่นกัน เนื่องจากเนื้อหาในเรื่องสั้นก็ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่ง ที่นักเขียนได้นำเสนอภาพที่ตนรับรู้ นั่นออกมา และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมย่อมมีกรอบความคิดกำกับไว้เช่นกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรม คือ ภาวปฏิบัติหนึ่งทางวาทกรรมที่มีการผลิตซ้ำ ให้คนในสังคมได้รับรู้ถึงวาทกรรมที่ครอบงำสังคมอยู่ในขณะนั้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นคนชายขอบ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นคนชายขอบ พบว่า มีประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบทั้งในมิติทางภูมิศาสตร์ และในมิติทางความคิด

โดยผู้วิจัยอาจแบ่งกลุ่มงานวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น คือ ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ และความเป็นชายขอบในวรรณกรรม ดังนี้

ในประเด็นแรกภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ พบในงานวิจัยของ วันดี กริชอนันต์ (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่องราวของเด็กข้างถนน โดยเสนอว่าปรากฏการณ์เด็กข้างถนนนั้นเติบโตมาพร้อมกับสังคมสมัยใหม่ การใช้ชีวิตริมถนนทำให้เด็กเหล่านี้มีภาพลักษณ์ว่าสกปรก ก่อทวน ดมกาว และมีความเกี่ยวข้องกับมิจฉาชีพ สะท้อนถึงความสัมพันธ์และความหมายที่ซับซ้อนในกลุ่มเด็ก ๆ เช่น ความขัดแย้งบาดหมางที่เกิดจากการแย่งพื้นที่กัน การแบ่งแยกกันเองระหว่างความเป็นเด็กดีกับเด็กไม่ดี ด้วยการขอร้องและดมกาว เป็นต้น

สำหรับประเด็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ พบในงานวิจัยหลายเล่ม ในส่วนของกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบทางภูมิศาสตร์ วาสนา ละอองปลิว (2546) ได้ศึกษา “ความเป็นชายขอบและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนพลัดถิ่น: กรณีศึกษาชาวदारะฮัง ในอำเภอเชียงดาว” ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นชายขอบของชาวदारะฮังถูกสร้างขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เหลื่อมล้ำระหว่างชาวदारะฮังกับกลุ่มอำนาจที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยรัฐกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และระบบทุน ซึ่งได้สร้างภาวะชายขอบต่อชาวदारะฮัง ผ่านกระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวदारะฮัง โดยการนิยามอัตลักษณ์ความเป็นदारะฮัง ที่ตายตัวในฐานะ “ชาวเขาทำลายป่า” “ชาวเขาต่างดาว” “ไม่ใช่คนไทย” “คนงมงาย” และ “หมู่บ้านชาวเขาต้องการพัฒนา” โดยกระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวदारะฮังนี้เป็น กระบวนการที่มีความลึกลับในตัวเอง กล่าวคือ ในด้านหนึ่งชาวदारะฮังถูกกีดกันออกจากการมีส่วนร่วมในพื้นที่ของกลุ่มอำนาจผ่านการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวदारะฮัง แต่ในขณะเดียวกัน กลุ่มอำนาจเหล่านี้ก็ผนวกชุมชนदारะฮังเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุน ผ่านการผลิตเชิงพาณิชย์ และการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาประโยชน์จากความเป็นอื่นของชาวदारะฮัง นอกจากนี้ยังพบว่าการเผชิญกับภาวะชายขอบของชาวदारะฮังเกิดขึ้นภายใต้ภาวะของการถูกทำให้เป็นผู้ด้อยอำนาจ ในลำดับขั้นของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่ ภาวะด้อยอำนาจนี้เกิดขึ้นในบริบทของการเป็น กลุ่มคนที่อพยพมาหลังกลุ่มชาติพันธุ์ การเป็นคนพลัดถิ่นที่ไร้ความเชื่อมโยงทางสังคม เศรษฐกิจกับกลุ่มอำนาจอื่นทำให้ถูกจัดวางไว้ในพื้นที่ของความเป็นอื่นมากกว่าคนชายขอบอื่น และตกอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ต่ำสุดของพีระมิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่ ชาวदारะฮังพลัดถิ่น จึงอยู่ในฐานะ “คนชายขอบของชายขอบ” ซึ่งถูกทำให้กลายเป็นผู้ไร้พื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการบริหารจัดการของภาครัฐ พบในงานวิจัยของนรินทร คุณเมือง (2550) ที่ได้ศึกษา “ความเป็นชายขอบของกลุ่มชาติพันธุ์ถิ่น-ยวน

ในจังหวัดเลย” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กระบวนการที่ทำให้ชาวถิ่น-ยวนกลายเป็นชายขอบของสังคมได้เริ่มก่อตัวจากบริบททางสังคมอันเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการสร้างความเป็นชายขอบ 2 ประการหลัก ๆ คือ 1) การสร้างความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ในอาณาจักรสยาม การสร้างตัวตนใหม่ของอาณาจักรสยาม ทำให้ประชาชนถูกแทนที่จากพันธะเชิงบุคคลกับเจ้า ไปเป็นความผูกพันเชิงบุคคลกับพื้นที่ โดยการสร้างแผนที่ทางภูมิศาสตร์สมัยใหม่ 2) กระแสการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย การพัฒนาได้สร้างความแตกต่างระหว่างพื้นที่ที่พัฒนากับพื้นที่ด้อยพัฒนา เกิดกลุ่มคนที่ไม่สามารถเข้าถึงการพัฒนาที่อยู่ส่วนกลางได้ สำหรับการสร้างความเป็นชายขอบให้กับชาวถิ่น-ยวน ผู้วิจัยสรุปได้ 3 ประการหลัก ๆ คือ 1) การมีอคติทางชาติพันธุ์ 2) การกีดกัน เบียดขับและตีตรา 3) นโยบายการผนวกรวมเข้าของรัฐ จากปัจจัย 3 ประการข้างต้น ได้ส่งผลต่อการให้ความหมายต่อตนเองในฐานะผู้อื่นที่ไม่ใช่คนไทย เกิดความรู้สึกแตกต่างและด้อยกว่าคนอื่น และมองตัวเองว่าเป็นพวกไร้ถิ่นฐาน ไร้บ้าน ไร้สังกัดในท่ามกลางบริบทของอำนาจรัฐและสังคมที่อยู่เหนือกว่า ซึ่งสอดคล้องกับฐานิตา บุญวรโรจน์ (2550) ที่ได้ศึกษา “การกลายเป็นคนชายขอบอันเนื่องมาจากการไร้สัญชาติของชาวบ้านหมู่บ้านร่มไทย อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่” ที่พบว่า ภาวะการเป็นคนชายขอบเกิดจากการเป็นคนไร้สัญชาติ ส่งผลให้ถูกจำกัดการเข้าถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตสามประการ คือ คนไร้สัญชาติถูกจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพทั้งเนื่องจากตัวบทกฎหมายและความรู้ความสามารถ คนไร้สัญชาติถูกจำกัดสิทธิที่จะได้รับทุนการศึกษาตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และคนไร้สัญชาติไม่มีสิทธิที่จะได้รับบัตรประกันสุขภาพ จะต้องจ่ายค่าบริการสาธารณสุขในราคาเต็ม นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวบ้านผู้ไม่มีสัญชาติไทยบางส่วนยังถูกจำกัดสิทธิที่จะได้รับการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เนื่องจากชาวบ้านไม่มีสัญชาติไทยและถือบัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า

ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในมิติทางความคิดนั้น พบในงานวิจัยของ อรุษา ภูมิบริรักษ์ (2547) ที่ได้ศึกษา “ภาวะการณิกกลายเป็นคนชายขอบของผู้ป่วยเอดส์” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบของผู้ป่วยเอดส์เกิดจากกระบวนการสร้างวาทกรรมของสังคมต่อโรคเอดส์ โดยมีปัจจัยการสร้างวาทกรรมมาจากโครงสร้างวัฒนธรรมของสังคมหลัก ซึ่งประกอบด้วย วัฒนธรรมความสัมพันธ์ทางเพศของชายหญิง ความเชื่อเรื่องบุญกรรม วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ และวัฒนธรรมบริโภคนิยม นอกจากนี้ปฏิบัติการของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ และปฏิบัติการสร้างวาทกรรมของสื่อมวลชนที่พยายามผูกโยงโรคเอดส์เข้ากับความน่ากลัว ความรุนแรงของโรค รวมถึงความตาย

ก็ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีส่วนกำหนดให้สังคมสร้างวาทกรรมขึ้นในหลากหลายมิติ ดังนี้

- 1) โรคเอดส์เป็นโรคของพวกเขา 2) เป็นโรคของคนบาป คนเลว 3) เป็นโรคของคนล้าสมัยทางเพศ
- 4) เป็นโรคของความสกปรก และ 5) เป็นโรคมรณะ หรือโรคแห่งความตาย จากวาทกรรมดังกล่าว เมื่อผู้ป่วยเอดส์มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจึงก่อให้เกิดการปฏิบัติต่อผู้ป่วยเอดส์ในลักษณะของการถูกเบียดขับ ด้วยเหตุจากความน่ารังเกียจ โดยพบการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ 1) การชู้ชิบนิินทา 2) การพูดออกมาลอย ๆ 3) การถูกปฏิเสธจากเพื่อนหรือคนรู้จัก
- 4) การจ้องมอง ที่ไม่เป็นมิตร 5) การเย้ยแบบไม่จริงใจ 6) การพูดคุยกั้เกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ และ 7) การแสดงปฏิกิริยาที่รังเกียจ ความรังเกียจในลักษณะที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจาก “การกลัวติดเชื้อ” สิ่งนี้เองที่ก่อให้เกิดกระบวนการเบียดขับผู้ป่วยเอดส์สู่ภาวะการกลายเป็นคนชายขอบของสังคมซึ่งผู้ป่วยเอดส์ต้องตกอยู่ในสถานการณ์ถูกกีดกันและปิดกั้น กลายเป็นผู้สูญเสียสิทธิของตนเอง และด้วยโอกาสที่จะเข้าถึงทรัพยากรเช่นบุคคลอื่นในสังคม การถูกปิดกั้นที่เกิดขึ้นจะถูกแสดงออกมาในลักษณะของการปิดกั้นโอกาสการทำงาน ปิดกั้นการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน สังคม และปิดกั้นการเข้ารับการศึกษาของเด็กผู้ติดเชื้อ หรือเด็กที่มีพ่อแม่ที่ติดเชื้อเอดส์

ประเด็นสุดท้ายงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นชายขอบในงานวรรณกรรม พบในงานวิจัยของ ประดิษฐ์ เวสารัชชชนนท์ (2553) ที่ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ตัวละครชายขอบในนวนิยาย ‘จดหมายจากเมืองไทย’ ของโบตัน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยให้เห็นอำนาจของวาทกรรมทางสังคม ที่ทำให้คนชายขอบกลายเป็นบุคคลไร้ตัวตน โดยได้ศึกษาลักษณะของคนชายขอบที่ปรากฏในเรื่องทั้งในแง่ของภูมิหลังตัวละคร สถานภาพทางสังคม ความสัมพันธ์กับสังคม กระบวนการคิดของตัวละคร อีกทั้งยังได้ศึกษาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นที่ส่งผลให้ตัวละครถูกเบียดขับเป็นคนชายขอบของสังคม ทั้งความขัดแย้งทางความคิดและวัฒนธรรม ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาของตัวละครในการพยายามแสดงตนเพื่อให้ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จากการศึกษาพบว่า การตัดสินคนโดยใช้บรรทัดฐานทางวาทกรรมเพียงไม่กี่ชุดมาเป็นตัวกำหนดตัวตนของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะก่อให้เกิดความรุนแรงต่อผู้อื่นโดยไม่รู้ตัว สิ่งที่คุณส่วนใหญ่คิดเชื่อ หรือยึดถือปฏิบัติ นั้น อาจจะไม่ใช่ว่าสิ่งที่ดีเสมอไป มนุษย์ไม่ควรแบ่งแยกเป็นคู่ตรงข้ามกัน เพราะยิ่งจะสร้างความแตกแยกให้มากขึ้น และเกิดการเบียดขับคนไปสู่ความเป็นชายขอบมากขึ้นเช่นกัน

ส่วน ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554) ได้ศึกษาภาพคนชายขอบและกลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน โดยศึกษาจากวรรณกรรมเยาวชน 20 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า ภาพคนชายขอบในงานวรรณกรรมเยาวชนมี 3 บริบท คือ คนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์

และชาติพันธุ์ คนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ และคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม คนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวเขาที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากปัญหาความยากจนและความห่างไกล ขาดความรู้ด้านสาธารณสุข ทำการเกษตรตามภูมิปัญญาดั้งเดิม (ชาวเขาเผ่าปาเกอะญอ) และปลุกผี (ชาวเขาเผ่าแม้ว) รักพวกพ้องภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน อดทนต่อการถูกเหยียดหยาม ชาวเลเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายกลมกลืนกับธรรมชาติและยอมรับการจัดการของรัฐให้เป็นไทยใหม่ ชาวเวียดนามอพยพ คือ พลเมืองไร้สัญชาติที่ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะพลเมืองไทยและถูกจำกัดอิสรภาพในการดำรงชีวิต ส่วนคนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ ได้แก่ คนเร่ร่อนขอทาน คือ คนยากจนที่ไม่มีหนทางประกอบอาชีพและสภาพร่างกายพิการ ผู้ใช้แรงงาน คือ คนยากจนที่ไร้ทักษะฝีมือ มีคุณภาพชีวิตต่ำ สูดท้ายคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ เด็กกำพร้า คือ เด็กที่พ่อแม่ทอดทิ้ง ขาดความรักความอบอุ่น และคนในสังคมใช้เป็นตัวอุกแห่งการสังเคราะห์ เด็กพิการ คือ บุคคลที่น่าสงสาร ด้อยความสามารถ และเป็นคนมีกรรม คนไทยมุสลิม คือ กลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากคนไทยพุทธ ทั้งวิถีชีวิต เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านกลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชนมี 3 ประเภท คือ กลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบผ่านโครงเรื่อง กลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบผ่านตัวละครโดยการบรรยายของผู้เขียนโดยตรง และการสร้างตัวละครคนชายขอบจากบทบาทในเรื่อง กลวิธีสุดท้ายคือการนำเสนอภาพคนชายขอบ ผ่านฉากและบรรยากาศ ได้แก่ ฉากที่เป็นสถานที่ ฉากที่เป็นเวลา และฉากที่เป็นวิถีชีวิตหรือสภาพสังคม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นคนชายขอบข้างต้น พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ จะมุ่งเน้นศึกษาภาวะการเป็นคนชายขอบในกลุ่มของผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชนที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจ (กลุ่มชาติพันธุ์) หรือกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มคนชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์ รวมถึงผู้เปราะบาง ซึ่งเป็กลุ่มคนชายขอบในมิติทางความคิดของคนในสังคม ส่งผลให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความแตกต่างและความใกล้เคียงของวาทกรรมความเป็นชายขอบในแง่มุมต่าง ๆ และสามารถนำข้อมูลบางส่วนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอื่น

ในดำนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความเป็นอื่นนั้นยังมีผู้ศึกษาไว้ไม่มากนัก ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เป็นการศึกษาผลงานที่นำแนวคิดความเป็นอื่นไปเป็นกรอบคิดในการศึกษา ดังต่อไปนี้

ทศพร มณีศรีขำ (2545) ได้ศึกษาการสร้างความเป็นอื่นให้กับเกย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคลี่คลายให้เห็นถึงกระบวนการสร้างความหมาย ความรู้ ความจริงให้กับความเป็นเกย์ โดยผ่านศาสตร์และสถาบันซึ่งมีความสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา และการจัดระเบียบทางสังคมขึ้นมาเพื่อสร้างความเป็นอื่นให้กับเกย์ ทั้งหมดนี้มีผลต่ออัตลักษณ์ความเป็นเกย์ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา และความรู้ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงเกย์ รวมทั้งการบอกเล่าประวัติชีวิตของเกย์ ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นอื่นของเกย์ถูกกำหนดและสร้างขึ้นจากกระบวนการผลิตซ้ำความเป็นเพศหญิง ความเป็นเพศชาย ผ่านบทบาทเพศ และความเป็นเพศ แต่เกย์ก็ได้พยายามสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย เพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะให้ตนเองมากขึ้น

ในส่วนของการนำแนวคิดความเป็นอื่นมาศึกษาทางวรรณกรรม พบว่า มีการศึกษาในเรื่องของวาทกรรมความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา ของ วชิรินทร์ แก่นจันทร์ (2555) โดยได้ศึกษากระบวนการสร้างความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา และวิธีคิดและรูปแบบในการสร้างความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา โดยใช้กรอบคิดเรื่องความเป็นอื่น อัตลักษณ์ และวาทกรรมประกอบการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนามี 2 กระบวนการหลัก คือ กระบวนการสร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มต่างชาติพันธุ์ ปรากฏกับกลุ่มต่างชาติพันธุ์ 10 กลุ่ม คือ ชมุ ยาง แจ็ก/แซ่/ฮ้อ แม้ว เงี้ยว แยก ลื้อ/ยอง ม่าน ลัวะ และลีซอ โดยการกำหนดภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ทางลบแบบกดขี่ทางเพศ ใช้ภาษาและการสื่อสารผิดพลาดไม่น่าไว้วางใจมากที่สุด รองลงมาคือ ไร่วัฒนธรรม โง่ ที่มไม่ทันคน สกปรก ด้อยการศึกษา บ้านนอก ล้าหลัง ไร่มารยาท เห็นแก่ตัว เกียจคร้าน พฤติกรรมเบี่ยงเบน และนิยมความรุนแรงตามลำดับ ส่วนกระบวนการสร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ปรากฏกับคนภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคอีสาน โดยการกำหนดภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ทางลบแบบไร่มารยาท ใช้ภาษาและการสื่อสารผิดพลาดมากที่สุด รองลงมา คือ กดขี่ทางเพศ นิยมความรุนแรง ไม่น่าไว้วางใจ และโง่ที่มไม่ทันคน ตามลำดับ สำหรับวิธีคิดนั้นปรากฏในอุดมการณ์ที่แฝงมากับตัวบท 4 รูปแบบ คือ 1) อุดมการณ์อำนาจนิยม เปิดเผยให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงด้วยการใช้ถ้อยคำที่ก้าวร้าวรุนแรง การทำร้ายทำลายผู้อื่น ด้วยการกระทำ และการแสดงอำนาจที่เหนือกว่า 2) อุดมการณ์ความรุนแรง สะท้อนให้เห็นถึงการลดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ด้วยภาพลักษณ์ของคนป่าเถื่อน หื่นกระหายในกามารมณ์ ไม่มีความเมตตา ออกตัญญูไม่รู้คุณคน 3) อุดมการณ์ปีศาจปีศาจ สะท้อนให้เห็นถึงการใช้อำนาจของเพศชายที่มีมากกว่าเพศหญิง และเพศหญิงก็มีฐานะเป็นเพียงวัตถุทางเพศ และ 4) อุดมการณ์รัฐชาติสะท้อนให้เห็นถึงศักดิ์ศรีของภาษาไทยกลางที่เหนือกว่าภาษาย่อย หรือภาษาของกลุ่ม

ชาติพันธุ์ผ่านอำนาจรัฐ การสร้างความเป็นอื่น การสถาปนาความเป็นอื่น และการกลายเป็นอื่นนั้น ล้วนถูกปฏิบัติและการสร้างความหมายทางสังคม โดยถูกสร้างความหมายจากกลุ่มคนที่มีสถานะ แตกต่าง ทำให้กลุ่มคนที่ถูกมองว่าด้อยกว่า ต่ำกว่า ค่อย ๆ กลายเป็นอื่น และเกิดความรู้สึก แปรลกแยก กลายเป็นคนแปลกหน้าในที่สุด

จากงานวิจัยที่ศึกษาพบว่า มีการศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ ศึกษาในกลุ่มคนที่มีสถานะ ความเป็นอื่น คือ การศึกษาการสร้างความเป็นอื่นให้กับเกย์ ของ ทศพร มณีศรีขำ ซึ่งเป็น การศึกษาในกลุ่มของเกย์ ส่วนการศึกษาความเป็นอื่นในพื้นที่ของวรรณกรรมหรือตัวบทวรรณกรรม พบในเรื่อง วาทกรรมความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา ของ วัชรินทร์ แก่นจันทร์ ที่ได้ ทำการศึกษากระบวนการสร้างความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา และศึกษาวิถีคิดและ รูปแบบในการสร้างความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา ซึ่งในส่วนของงานวิจัยที่ใช้แนวคิดความเป็นอื่นมาศึกษาวิเคราะห์ตัวบทในวรรณกรรมจะเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยของผู้วิจัยต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ พบว่า มีประเด็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์วรรณกรรมซีไรต์ในหลากหลายรูปแบบ โดยจะอธิบายเกี่ยวกับวรรณกรรมซีไรต์ และงานวิจัยตามลำดับ

วรรณกรรมซีไรต์

รางวัลซีไรต์ (S.E.A. Write) มีชื่อเต็มว่า รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (Southeast Asian Writers Award) เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2522 เป็นรางวัลประจำปี ที่มอบให้แก่กวีและนักเขียนใน 10 ประเทศรัฐสมาชิกแห่งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ โดยงานเขียนที่ได้รับรางวัลเป็นผลงานที่ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง และมีงานเขียน 3 รูปแบบที่ได้รับรางวัลสลับปีกันไปปีละ 1 รูปแบบ คือ นวนิยาย กวีนิพนธ์ และเรื่องสั้น ตามลำดับ

ในประเทศไทยมีการประกวดรางวัลดังกล่าวเช่นกัน รวมแล้วมีวรรณกรรมที่ได้รับ รางวัลซีไรต์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงรายชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่งที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของประเทศไทย
ในแต่ละปี

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง	ประเภท
1	2522	ลูกอีสาน	คำพูน บุญทวี	นวนิยาย
2	2523	เพียงความเคลื่อนไหว	เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	กวีนิพนธ์
3	2524	ขุนทองเจ้าจะกลับมาเมื่อฟ้าสว่าง	อัศศิริ ธรรมโชติ	เรื่องสั้น
4	2525	คำพิพากษา	ชาติ กอบจิตติ	นวนิยาย
5	2526	นาฏกรรมบนลานกว้าง	คมทวน คันธนู	กวีนิพนธ์
6	2527	ซอเดียวกัน	วานิช จรุงกิจอนันต์	เรื่องสั้น
7	2528	ปูนปิดทอง	กฤษณา อโศกสิน	นวนิยาย
8	2529	ปณิธานกวี	อังคาร กัลยาณพงศ์	กวีนิพนธ์
9	2530	ก่อกองทราย	ไพฑูริย์ ธัญญา	เรื่องสั้น
10	2531	ตลิ่งสูง ชุงหนัก	นิคม รายยาวา	นวนิยาย
11	2532	ใบไม้ที่หายไป	จิรนนท์ พิตรปรีชา	กวีนิพนธ์
12	2533	อัญมณีแห่งชีวิต	อัญชัน	เรื่องสั้น
13	2534	เจ้าจันทร์ผมหอมฯ	มาลา จันทร์คำ	นวนิยาย
14	2535	มีอนันต์สีขาว	ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ	กวีนิพนธ์
15	2536	ครอบครัววงกลางถนน	ศิลา โคมฉาย	เรื่องสั้น
16	2537	เวลา	ชาติ กอบจิตติ	นวนิยาย
17	2538	ม้าก้านกล้วย	ไพโรรินทร์ ขาวงาม	กวีนิพนธ์
18	2539	แผ่นดินอื่น	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	เรื่องสั้น
19	2540	ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน	วินทร์ เลียววารินทร์	นวนิยาย
20	2541	ในเวลา	แรคำ ประโดยคำ	กวีนิพนธ์
21	2542	สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน	วินทร์ เลียววารินทร์	เรื่องสั้น
22	2543	อมตะ	วิมล ไทรนันทนวล	นวนิยาย
23	2544	บ้านเก่า	โชคชัย บัณฑิต	กวีนิพนธ์
24	2546	ความน่าจะเป็น	ปราบตา หยุน	เรื่องสั้น
25	2547	ช่างสำราญ	เดือนวาด พิมวนา	นวนิยาย

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง	ประเภท
26	2547	แม่น้ำรำลึก	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	กวีนิพนธ์
27	2548	เจ้าหญิง	ปัทมา สันกลาศิริ	เรื่องสั้น
28	2549	ความสุขของกะทิ	งามพรรณ เวชชาชีวะ	นวนิยาย
29	2550	โลกในดวงตาข้าพเจ้า	มนตรี ศรีรงค์	กวีนิพนธ์
30	2551	เราหลงลืมอะไรบางอย่าง	วัชระ สัจจะสารสิน	เรื่องสั้น
31	2552	ลับแล แก่งคอย	อุทิศ เหมาะมูล	นวนิยาย
32	2553	ไม่มีหญิงสาวในบทกวี	ชะการีย์ยา อมตยา	กวีนิพนธ์
33	2554	แดดเข้านอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ	จเด็จ กำจรเดช	เรื่องสั้น
34	2555	คนแคะ	วิภาส ศรีทอง	นวนิยาย
35	2556	หัวใจห้องที่ห้า	อังคาร จันทาทิพย์	กวีนิพนธ์
36	2557	อสรพิษ	แดนอรัญ แสงทอง	เรื่องสั้น
37	2558	ไล่เดือนตาบอดในเขาวงกต	วีรพร นิติประภา	นวนิยาย
38	2559	นครคนนอก	พลัง เพียงพิรุฬห์	กวีนิพนธ์
39	2560	สิงโตนอกคอก	จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท	เรื่องสั้น
40	2561	พุทธศักราชอัลดงกับทรงจำ ของแมวกุหลาบดำ	วีรพร นิติประภา	นวนิยาย
41	2562	ระหว่างทางกลับบ้าน	อังคาร จันทาทิพย์	กวีนิพนธ์
42	2563	คืนปีเสือและเรื่องเล่าของสัตว์อื่น ๆ	จเด็จ กำจรเดช	เรื่องสั้น
43	2564	เดฟีน	ศิริวร แก้วกาญจน์	นวนิยาย

พงษ์ศักดิ์ กุลชาติ และคณะ (2544) ได้วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2522–2543 โดยกำหนดภาพสะท้อนสังคมไว้ 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านศาสนา และด้านวิถีชีวิต จากการศึกษา พบว่า ลูกอีสาน ของคำพูน บุญทวี และคำพิพากษา ของชาติ กอบจิตติ สะท้อนภาพสังคมไทยครบทั้ง 5 ด้าน โดยกล่าวเน้นหนักในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่วไป สภาพเศรษฐกิจ และด้านศาสนา มีความสำคัญรองลงมา ส่วนด้านการเมืองการปกครอง และด้านการศึกษา กล่าวถึงน้อย เรื่องปฐมนิเทศของ ของกฤษณา อโศกสิน และเจ้าจันทร์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์-

แขวน ของมาลา คำจันทร์ จะเน้นสภาพสังคมด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป ตามด้วยด้านเศรษฐกิจ และด้านศาสนา ส่วนด้านการศึกษากล่าวถึงน้อย และด้านการเมือง การปกครองไม่กล่าวถึงเลย เรื่องตลิ่งสูงซุงหนัก ของนิคม รายวา สะท้อนทั้ง 5 ด้าน ด้านเศรษฐกิจ กล่าวถึงมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป อีก 3 ด้าน กล่าวถึงน้อย เป็นต้น

ส่วน ชัยเนตร ชนาคคุณ (2555) ได้ศึกษา “ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์” พ.ศ. 2522–2550 พบว่า บทบาทของตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์มีอยู่ 8 ลักษณะ คือ 1) บทบาทของตัวละครที่เป็นชาวบ้าน 2) บทบาทของตัวละครที่เป็นหญิง 3) บทบาทของตัวละครที่เป็นเด็กและเยาวชน 4) บทบาทของตัวละครจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ 5) บทบาทของตัวละครที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้าง 6) บทบาทของตัวละครที่เข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง 7) บทบาทของตัวละครจากอาชีพ และ 8) บทบาทของตัวละครที่มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ ส่วนกลวิธีการนำเสนอตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์พบ 3 ลักษณะ คือ 1) ผู้แต่งสร้างตัวละครในลักษณะของผู้ถูกกระทำ เพื่อเป็นการสะท้อนภาพของตัวละครที่ได้รับผลจากอำนาจของศูนย์กลาง 2) ผู้แต่งนำเสนอภาพของตัวละครที่ตอบโต้กับอำนาจจากศูนย์กลาง และ 3) ตัวละครที่อยู่ร่วมกับปรากฏการณ์เนื่องจากผู้แต่งมิได้ชี้นำผู้อ่านในลักษณะของอำนาจและการกลายเป็นอย่างอื่นของตัวละคร

นอกจากนี้ รัตติกา กรรณิกา (2559) ยังได้ศึกษาความขัดแย้งของตัวละครในรางวัลซีไรต์ และวิธีการจัดการความขัดแย้งของตัวละครเอก จากวรรณกรรมประเภทนวนิยาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540–2555 จำนวน 6 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องมี 7 แบบ คือ เกิดจากบุคลิกภาพ การป้องกันตัวเอง สิ่งแวดล้อม จิตสำนึกการทดแทน การเก็บกด และจิตใต้สำนึก ส่วนแนวทางการจัดการความขัดแย้งมี 5 แนวทาง คือ การเอาชนะ การร่วมมือ การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง และการยอมเจรจาต่อรอง

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์วรรณกรรมซีไรต์ ทั้ง 3 เรื่องข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่ามีการศึกษารายละเอียดในตัวบทของวรรณกรรมซีไรต์ ปรากฏทั้งในประเด็นของภาพสะท้อนสังคมไทย ความขัดแย้งของตัวละคร และตัวละครชายขอบในเรื่องที่ได้ศึกษา ช่วง พ.ศ. 2522–2550 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อยอดในหัวข้อ วรรณกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 ต่อไป

จากการรวบรวมและศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้เห็นว่าวาทกรรมที่ปรากฏในสังคมมักจะถูกถ่ายทอดผ่านงานวรรณกรรมแทบทั้งสิ้น โดยมีนักเขียนเป็นผู้ผลิตซ้ำทางวาทกรรมเพื่อถ่ายทอดไปสู่ผู้อ่านซึ่งเป็นคนในสังคม วาทกรรมความเป็นชายขอบก็เช่นกัน

มักจะถูกถ่ายทอดผ่านงานเขียนแนวชนบท ซึ่งถูกมองว่าเป็นชายขอบทางด้านภูมิศาสตร์หรือพื้นที่อยู่แล้ว นอกจากนี้วาทกรรมดังกล่าวยังถูกสร้างผ่านตัวละครในวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นตัวละครในชนบท ตัวละครตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ รวมไปถึงตัวละครชายขอบทางด้านความคิด เช่น คนที่มีฐานะยากจน คนที่ไม่ได้รับการศึกษา คนพิการ คนที่ป่วยด้วยโรคน่ารังเกียจ คนขอทาน เด็กกำพร้า เป็นต้น ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้จึงมีความสำคัญ และเป็นแนวทางในการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ และกระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ กอปรกับยังไม่มีผู้ใดใช้แนวคิดเรื่องวาทกรรมความเป็นชายขอบมาศึกษาเรื่องสั้นอย่างชัดเจน ทั้งยังไม่มีการศึกษาภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ และกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านมิติวรรณกรรม ผู้วิจัยจะได้นำความรู้ดังกล่าว มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 ต่อไป



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งในบทนี้จะได้นำเสนอรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผล

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ระหว่าง พ.ศ. 2551–2560 จำนวน 4 เล่ม รวมเรื่องสั้น จำนวน 45 เรื่อง ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ ได้แก่

1.1 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “เราหลงลืมอะไรบางอย่าง” ของ วัชระ ลัจจะสารสิน จำนวน 12 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 15 ปี พ.ศ. 2556 ดังนี้

- 1.1.1 นักปฐวีวัตติ
- 1.1.2 เรื่องเล่าจากหนองเตย
- 1.1.3 หาแว่นให้หน่อย
- 1.1.4 เพลงชาติไทย
- 1.1.5 ในวันที่วัวชนยังชนอยู่
- 1.1.6 บาดทะยัก
- 1.1.7 ราตรีมีชีวิต
- 1.1.8 วาวแสงแห่งศรัทธา
- 1.1.9 แก้วสองใบ
- 1.1.10 วิทยานิพนธ์ดีเด่น
- 1.1.11 ฟ้าเดียวกัน
- 1.1.12 วันหนึ่งของชีวิต

1.2 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ของ จเด็จ กำจรเดช จำนวน 12 เรื่อง พิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2555 ดังนี้

- 1.2.1 สิ่งขำรุคของพระเจ้า
- 1.2.2 คล้ายว่าเริ่มต้นจากฝน

- 1.2.3 ด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น
- 1.2.4 อยากได้สักบทเรียนใหม่
- 1.2.5 แม่ที่พ่ายแล้ว
- 1.2.6 หนุ่มานเหยียบเมือง
- 1.2.7 หวังว่ากิมาซังจะไม่พลาดอีก
- 1.2.8 นาฏกรรมแห่งไฟ
- 1.2.9 อย่างน้อยก็สัก 5 นาที
- 1.2.10 มติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น
- 1.2.11 แดดเขารอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ
- 1.2.12 ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

1.3 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “อสรพิษและเรื่องอื่น ๆ” ของ แदनอรัญ แสงทอง
จำนวน 12 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2557 ดังนี้

- 1.3.1 อสรพิษ
- 1.3.2 ดวงตาที่สาม
- 1.3.3 ผันค่าง
- 1.3.4 ทุ่งร้าง
- 1.3.5 เส้าให้
- 1.3.6 แมวผี
- 1.3.7 รำพันพิลาป เหนือหลุมฝังศพ
- 1.3.8 อะ โฟ เอ็ม ชูลด์ น้อท มิน บัท บี
- 1.3.9 นฤมิตมายา
- 1.3.10 เมณูนสังโยค
- 1.3.11 วันเพ็ญเดือนสิบสอง
- 1.3.12 แสงแห่งเดือนอันฉายฉาน

1.4 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “สิงโตนอกคอก” ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท
จำนวน 9 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2560 ดังนี้

- 1.4.1 จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว
- 1.4.2 ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี
- 1.4.3 โอนถ่ายความเป็นมนุษย์
- 1.4.4 รถไฟเที่ยงคืน

- 1.4.5 อดัมกับลิลิต
- 1.4.6 ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์
- 1.4.7 กุหลาบย้อมสี
- 1.4.8 สมาชิกในหลุมหลบภัย
- 1.4.9 สิ่งโตนอกคอก

2. สํารวจ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรางวัลซีไรต์ สถานการณ์ทางการเมืองในระหว่าง พ.ศ. 2551–2560 รวมทั้งเอกสารและแนวคิด จำนวน 3 แนวคิด ได้แก่

- 2.1 เรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม
- 2.2 เรื่องความเป็นชายขอบ
- 2.3 เรื่องความเป็นอื่น

3. สํารวจ ศึกษา ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่

- 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชายขอบ
- 3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอื่น
- 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมรางวัลซีไรต์

4. ศึกษาหนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ระหว่าง พ.ศ. 2551–2560 จำนวน 4 เล่ม รวมเรื่องสั้น จำนวน 45 เรื่อง ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดอีกครั้ง พร้อมกับเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยแยกการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 ซึ่งผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) มาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล จัดประเภทของภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ พร้อมกับอธิบายแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และยกตัวอย่างประกอบ

5.2 วิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 โดยผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) แนวคิดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ ตามแนวคิดหลังทันสมัยนิยม (Post Modernism) และแนวคิดความเป็นอื่น มาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล จัดประเภทของกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ พร้อมกับอธิบายแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และยกตัวอย่างประกอบ

6. สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์



บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ

ผลงานเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีไรต์) นอกจากจะมีเนื้อหาที่มาจากความคิดอันแปลกใหม่ ทันสมัย น่าสนใจ และการใช้ภาษา ถ่ายทอดอันน่าติดตามแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ปรากฏในงานเขียนอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในสังคม ที่ผู้เขียนเรื่องสั้นแต่ละคนได้ถ่ายทอดผ่านตัวบทตามเอกลักษณ์เฉพาะ ได้อย่างคมคาย ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ จากสิ่งที่พบเห็นรอบตัวและหรือจากสังคม ดังนั้นภาพสะท้อนความเป็นชายขอบจึงถูกถ่ายทอดผ่านตัวอักษรและปรากฏในเรื่องสั้น เป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มภาพสะท้อนของความเป็นชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่

1. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสถานภาพและพฤติกรรม
2. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
3. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านภูมิศาสตร์
4. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสุขภาพและสาธารณสุข
5. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสังคมและวัฒนธรรม
6. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านการศึกษา
7. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านการเมืองการปกครอง

1. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสถานภาพและพฤติกรรม

ภาพสะท้อนของความเป็นชายขอบด้านสถานภาพ คือ ความเป็นไป ความเป็นอยู่ รวมถึงบทบาท ฐานะ ตำแหน่ง ชนชั้นของตัวละครทั้งในระดับครอบครัวและระดับสังคม ส่วนด้านพฤติกรรม คือ การกระทำหรืออาการเชิงลบที่แตกต่างหรือยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมของตัวละครที่ปรากฏในเรื่องสั้น ซึ่งสถานภาพและพฤติกรรมของตัวละครอาจมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันไป โดยที่สังคมส่วนใหญ่มักมองคนกลุ่มนี้ว่าถูกทอดทิ้ง ตัวคนเดียว อ่อนแอ แปลกแยก ไม่น่าไว้วางใจ เป็นบุคคลอันตราย ซึ่งอาจเป็นสถานภาพและพฤติกรรมที่ติดตัวบุคคลนั้นมาตั้งแต่กำเนิดหรือเข้ามาเกี่ยวข้องในภายหลังทั้งจากปัจจัยในระดับครอบครัว และระดับสังคม จากการศึกษานี้ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มในด้านนี้ออกเป็น 10 ประเด็น ได้แก่ มิฉฉาชีพ

และผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย, นักโทษ, ผู้สูงอายุ, ผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน, เด็กกำพร้า, ผู้ต่ำต้อยทางชนชั้น, ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย, ผู้มีสีผิวต่าง, เพศที่สาม และผู้หญิง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 มิจฉาชีพและผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่หาเลี้ยงชีพในทางที่ผิดกฎหมาย มีลักษณะพฤติกรรมเข้าข่ายกระทำผิดกฎหมายของรัฐหรือกฎระเบียบ จารีตแบบแผนของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งกลุ่มคนหรือบุคคลดังกล่าวยังไม่ถูกจับกุม ไม่ถูกจองจำให้เป็นนักโทษหรือผู้ต้องหา เช่น นักฆ่า คนร้าย ขโมย ค่อมมิวนิสต์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น จากการศึกษาพบคนกลุ่มนี้ใน 14 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากหนองเตย, เพลงชาติไทย, วิทยานิพนธ์ดีเด่น, สิ่งซำรุดของพระเจ้า, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, ด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น, แม่ทัพตายแล้ว, หนุมานเหยียบเมือง, มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น, แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, แมวผี, อะ โป เอ็ม ซู๊ด น้อท มีน บัท บี, ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี และไปกินมือเข้าที่ดาวพลูโต โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็น ชายขอบผ่านสถานภาพและพฤติกรรมของมิจฉาชีพและผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องเล่าจากหนองเตย

ผู้ใหญ่บ้านบอกว่า สงสัยน้ำซัยแลพวกเพื่อน ๆ ของแกจะเป็น “ค่อมมิวนิสต์”

...คุณครูที่โรงเรียนบอกว่าพวกค่อมมิวนิสต์คือพวกไม่รักชาติ ศาสนา

และพระมหากษัตริย์ และพวกนี้เอาคนไปไถนาแทนควาย (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 58)

ค่อมมิวนิสต์หรือพวกบนเขาอย่างที่บ้านเรียกก็สร้างความลำบากให้ผม
เอากรร มถูกห้ามไม่ให้กลับบ้านบ่อยนัก ระยะเวลาที่มีข่าวคราวเหตุร้ายบนถนนเข้าหมู่บ้าน
อยู่เสมอ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 58)

แต่ถึงตอนนี้ดูเหมือนว่าคนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งถูกตั้งข้อหาว่าเป็นพวกบนเขา
และบางพวกมีแนวคิดโน้มเอียงไปทางนั้น (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 59)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเรื่องเล่าจากหนองเตย ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครที่เป็น “ค่อมมิวนิสต์” ผ่านภาพความเป็นชายขอบที่คนในสังคมไม่ยอมรับ และไม่เห็นด้วย โดยใช้กลวิธีสื่อสารผ่านตัวละครที่มีบทบาทเป็นครูผู้สอนนักเรียนที่บอกว่า “พวกค่อมมิวนิสต์คือพวกไม่รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และพวกนี้เอาคนไปไถนาแทนควาย” หรือการมองว่าพวกค่อมมิวนิสต์เป็นผู้สร้างปัญหา สร้างความลำบาก สร้างความไม่สงบ เป็นผู้ออกการร้าย และมีความคิดทางการเมืองที่รุนแรง แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคม

เรื่อง เพลงชาติไทย

เมื่อเพลงชาติไทยจบลง ปรากฏว่ามีอาจารย์ผู้หญิงคนหนึ่งเดินรีทำหน้า
ถมิ่งทึ่งเข้ามาหาผม พร้อมตะคอกถามว่า “นี่เธอ เป็นคนไทยหรือเปล่า?!” (วัชระ
สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 84

“พอแล้ว!” หล่อนตวาดลั่น “แน่ใจหรือว่าเธอเป็นคนไทย แล้วทำไมถึงทำ
อย่างนี้ล่ะ หรือเธอจะเป็นคอมมิวนิสต์” ผมนึกในใจไปกันใหญ่แล้ว (วัชระ สัจจะสารสิน,
2556, หน้า 84)

“เธออย่าขวนขวายกวนประสาทฉันนะ” หล่อนปรามเสียงแข็ง “ฉันถาม ทำไม
เธอไม่ยอมยืนตรงเคารพธงชาติ” “ผมลืม” “ลืมหรือ?” หล่อนยิ้มเหยียด “เรื่องแบบนี้
จะลืมกันง่าย ๆ ได้หรือ” (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 85)

พอ ๆ เธออย่าเฉไฉเลยนะ เธอไม่อายุพวกหมามันบ้างหรือ ขนาดมัน
เป็นหมาก็ยังรู้หน้าที่ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 85)

“ถ้าเธอยังอวดดี เดี๋ยวฉันจะแจ้งความเอาเธอเข้าตะราง” (วัชระ สัจจะสารสิน,
2556, หน้า 86)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทยที่ตัวละครไม่ได้ยืนตรงเคารพธงชาติ
ในที่สาธารณะ ผู้เขียนได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านพฤติกรรมและการสนทนาของ
อาจารย์ผู้หญิงที่มีต่อตัวละครไม่ว่าจะเป็น “การเดินรีทำหน้าถมิ่งทึ่ง, การตะคอกถามว่าเป็น
คนไทยหรือไม่, การตวาดลั่น, การปรามเสียงแข็ง, การยิ้มเหยียด, การขู่จะแจ้งความเอาผิด”
เหล่านี้ล้วนแสดงถึงความไม่พอใจต่อผู้ที่ไม่เคารพธงชาติไทย ซึ่งขัดต่อความรู้สึก ความศรัทธา
ของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ ทั้งยังได้กล่าวหาว่าเป็นพวก
“คอมมิวนิสต์” และเปรียบเทียบกับสุนัขโดยอ้างว่าสุนัขยังหยุดนิ่งเมื่อเพลงชาติไทยดังขึ้น
นอกจากนี้ในเรื่องเดียวกันยังพบตัวละครไม่ยืนตรงเคารพธงชาติอีกหนึ่งกรณี ดังตัวอย่าง

จาเมืองประกาศอยู่ปาว ๆ ว่า หากใครไม่ยอมยืนตรงเคารพเพลงชาติ มันผู้นั้น
จะต้องโดนปรับห้าร้อยบาท หรือไม่ก็ถูกจับเข้าคุก แรก ๆ พ่อค้าแม่ค้าโดนจับกันระนาว
เพราะไม่คิดว่าคำขู่จะเป็นจริง (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 88)

“เฮ้ย!” ตำรวจหนุ่มกระซอกแซกแกกลับ “เอ็งไม่ได้ยืนที่ข้าถามหรือไง ทำไม
เอ็ง” “อูย!” แกถ่มน้ำลายลงพื้น แล้วเอ่ยขึ้น “ประเทศชาติคงไม่ถึงกับระยำฉิบหายหรอกวะ
หากคนอย่างกูไม่เคารพเพลงนั่นนะ” “ไม่รู้ล่ะ เอ็งทำผิดกฎหมาย เอ็งต้องโดนปรับหรือไม่ก็
เข้าตะราง” ตำรวจหนุ่มขู่ น้ำแสงกับหัวเราะร่วน (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 91)

**“มิ่งล้อเลียนประเทศชาติหรือใจ ไ้อ้บ้า!” ต้มปิ่นในมือตำรวจหนุ่ม
พาดท้ายทอยน้ำแสงเต็มแรง ร้างเปลือยทรุดฮวบลงกับพื้น** ตลาคเจียงบังนคล้ายป่าช้า
(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 95)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครน้ำแสงในเรื่องที่ผู้เขียนกล่าวถึงไม่ยอมยื่นตรง
เคารพเพลงชาติ และเกิดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อ้าง
กฎหมายและแสดงความไม่พอใจต่อพฤติกรรมของน้ำแสง ซึ่งมีลักษณะที่ทำทนายกฎหมาย
ไม่เกรงกลัวกฎหมาย ต่างจากคนส่วนใหญ่ในละแวกนั้นที่ยอมยื่นตรงเคารพธงชาติ จนสุดท้าย
น้ำแสงก็ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ต้มปิ่นพาดท้ายทอยจนสลบไป นอกจากนี้ยังพบการใช้
คำสรรพนามในการสนทนาที่แสดงถึงความไม่พอใจ เช่น “มันผู้นั้น, เอ็ง...ข้า, มิ่ง” และคำว่า
“ไอ้บ้า!” เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงภาพความเป็นชายขอบของคนที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย
ซึ่งคนในสังคมส่วนใหญ่อาจมองว่าเป็นบ้า เป็นพวกทำทนายกฎหมาย และกระทำผิดกฎหมาย

เรื่อง วิทยานิพนธ์ดีเด่น

พวกเขาไม่ใช่คนเดินถนนปกติอย่างแน่นอน **ผมเผ้ารกรุงรัง เนื้อตัวสกปรก
มอมแมม เสื้อผ้าเชลอะไปด้วยฝุ่น กลิ่นสาบคละคลุ้งโชยออกมา** ทั้งคู่สะพายถุงพลาสติก
ขนาดใหญ่ **เขาพยายามเบี่ยงตัวหลบ ชายร่างเล็กยืนนิ่งอยู่กับที่ ส่วนชายร่างใหญ่หน้าตา
ตรงรีม้ายังเขา** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 188)

“คุณครับ” ชายร่างใหญ่เอ่ยขึ้น กลิ่นปากอวลออกมา “คือว่าพวกเรา
กำลังหลงทาง คือจี้ คือว่าพวกเราจะกลับบ้านกัน แต่พวกเราไปหมอลืมชิตไม่ถูก คุณพอจะรู้มั๊ยว่า
พวกเราจะไปกันยังงี้” เขาถอยหลังตั้งหลัก...**นึกในใจ-พวกมันจะมาไม่โหดกันแน่ เขาพยายาม
หาวิธีเลี่ยงหนี** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 188)

“ช่วยพวกเราหน่อยเถอะ พวกเราไม่มีเงินจริง ๆ” ชายร่างใหญ่จับไหล่
แน่นขึ้น **ชายร่างเล็กรีบรีเขามาปิดมือชายร่างใหญ่ “อย่าทำเขา มิ่งขอดี ๆ ก็ได้”**
ชายร่างใหญ่ปล่อยมือ แต่สถานการณ์ของเขายังเลวร้ายเข้าไปอีก (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556,
หน้า 189)

ระยำแท้! เขาประจันหน้ากับ**ไอ้บ้าสองตัวนั้นอย่างจ้ง ตกใจสุดระงับ** (วัชระ
สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 195)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวิทยานิพนธ์ดีเด่น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดให้ตัวละคร
ชื่อ “สมบุญ” ต้องพบกับพวกมิจฉาชีพในเมืองหลวงซึ่งดูลักษณะทางกายภาพและพฤติกรรมแล้ว
ต่างไปจากคนปกติทั่วไป ดูไม่น่าไว้วางใจ ดังข้อความที่ว่า “ผมเผ้ารกรุงรัง เนื้อตัวสกปรก
มอมแมม เสื้อผ้าเชลอะไปด้วยฝุ่น กลิ่นสาบคละคลุ้งโชยออกมา...ชายร่างใหญ่หน้าตา
ตรงรี

มายังเขา” “ชายร่างใหญ่จับไหล่แน่นขึ้น” และ “นึกในใจ-พวกมันจะทำไมไหนกันแน่ เขาพยายามหาวิธีเลี่ยงหนี” นอกจากนี้ยังพบการใช้คำเรียกกลุ่มคนดังกล่าวในเชิงลบด้วย เช่น “พวกมัน, ไอ้บ้าสองตัวนั่น” เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของกลุ่มมิชชันนารีในเมืองหลวงที่ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมเกรงกลัว ไม่กล้าเข้าใกล้ ถือเป็นบุคคลอันตรายที่อาจก่อปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ตามมา จากนั้นเขาจึงพยายามวิงวอนด้วยความกลัวและเกรงว่าจะถูกทำร้ายร่างกายได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมบูรณรีบริบวิ่งขึ้นสะพานลอย หยุดยื่นหอบหายใจอยู่กลางสะพาน **เขา** **ปลอดภัยแล้ว ปลอดภัยจากเงื้อมมือของคนบ้าป่วนเมือง พวกมันต้องบ้าแน่ ๆ คนดี ๆ เขาไม่ทำกันอย่างนี้หรอก** เขานึกในใจหายขึ้นมาอีก **หากหนีออกมาไม่ทัน มันจะเกิดอะไรขึ้น พวกมันอาจลือคคอ เขามีตจี้ แล้วเอาเงินในกระเป๋า หรือถ้าเขาขัดขึ้น พวกมันอาจหักคคอหรือเขามีตเสียบคคอหอย แน่นอนที่เดียวเขาต้องตายแน่ ๆ**

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 189)

เชื่อแน่ว่าพวกมันคงโกรธเขาไม่เบา ถึงอย่างไร**เขาก็ไม่แคร์ ในเมื่อพวกมันไม่ทำตัวเยี่ยงคนปกติ พวกมันมาร้าย เขาก็ต้องร้ายตอบ ชีวิตนี้อย่าหวังจะได้เจอกันอีก** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 190)

จากสถานการณ์ข้างต้นจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดมุมมองของตัวละครที่มองว่าคนเหล่านี้เป็นพวกที่บ้า ไม่ปกติ ดังข้อความที่ว่า “คนบ้าป่วนเมือง พวกมันต้องบ้าแน่ ๆ คนดี ๆ เขาไม่ทำกันอย่างนี้หรอก, ในเมื่อพวกมันไม่ทำตัวเยี่ยงคนปกติ พวกมันมาร้าย” ซึ่งมีพฤติกรรมชอบใช้ความรุนแรง ป่าเถื่อน และอาจก่อเหตุอาชญากรรมได้ ดังข้อความที่ว่า “หากหนีออกมาไม่ทันมันจะเกิดอะไรขึ้น พวกมันอาจลือคคอ เขามีตจี้ แล้วเอาเงินในกระเป๋า หรือถ้าเขาขัดขึ้น พวกมันอาจหักคคอหรือเขามีตเสียบคคอหอย แน่นอนที่เดียวเขาต้องตายแน่ ๆ” เหล่านี้ล้วนสะท้อนว่าบุคคลที่มีความบกพร่องในศีลธรรม มีความคิด มีพฤติกรรมที่เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมายย่อมถูกตีตราตัดสินว่า เป็นคนชายขอบในมิติทางความคิดจากคนส่วนใหญ่ในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากถูกคนในสังคมมองว่าเป็นคนเลว ไม่น่าไว้วางใจ น่ากลัว อันตราย ควรอยู่ห่างและควรระมัดระวังตัว นอกจากนี้ในเรื่องสั้นดังกล่าวยังสะท้อนถึงภาพปัญหาของสังคมที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดออกมาสู่ผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

ใครล่ะ? เป็นผู้ก่อปัญหาที่แท้จริงขึ้นมา ไอ้พวกบ้าเหล่านั้นคือจำเลยที่หนึ่ง อย่างไม่ต้องสงสัย แล้วใครล่ะ ที่ปล่อยพวกมันออกมาเพ่นพ่านในเมืองนี้ มันคือ ภาพที่แปลกแยก ที่นี้ไม่ใช่พื้นที่ของพวกมัน นี่แหละคือผลพวงแห่งความล้มเหลวของนโยบายรัฐ...เมื่อพื้นที่บ้านเกิดหมดสิ้นหนทางทำกิน ชาวบ้านจำต้องอพยพเข้ามาหางานในเมือง เมื่อเข้ามา มากก็เกิดปัญหาคนล้นงาน หลายคนถึงกับต้องปล้นชิงวิ่งราว หลายคนร่อนเร่พเนจรไร้ที่อยู่อาศัย จะกลับบ้านก็ไม่มีปัญญา กลับกลายเป็น ปัญหาสังคมที่ยากจะแก้ไข ใช่แล้ว-ทุกอย่างล้วนเชื่อมโยงร้อยรัดกันจนเป็นปัญหา (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 200-201)

เขาคิด ทำไมเขาถึงกลัวตำรวจสายตรวจขนาดนั้น ในเมื่อเขาเป็นพลเมืองดีคนหนึ่ง หาใช้มาตรการที่กำลังแอบชุก่ออาชญากรรม (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 202)

ไม่ละครับ แค่ได้วิทยานิพนธ์ของผมกลับมาก็พอแล้ว แต่ยังไงที่ตำรวจช่วยจัดการพวกแกด้วยนะครับ ปล่อยให้มาเดินเพ่นพ่านยั้งใจไม่ได้เลย ใคร ๆ เห็นจะตกใจเอาได้ และไม่รู้ว่าจะไปทำอันตรายใครอีกหรือเปล่า (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 205)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สะท้อนถึงภาพปัญหาของกลุ่มมิจฉาชีพผ่านความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร โดยมองว่าพวกเขาเหล่านั้นคือจำเลยที่สร้างปัญหาให้แก่สังคมเป็นอันดับแรก แต่แท้จริงแล้วหน่วยงานภาครัฐก็มีส่วนในการสร้างปัญหาให้กับกลุ่มคนดังกล่าว และสังคมเช่นกัน ทั้งยังได้ใช้สรรพนามเชิงลบเรียกกลุ่มคนเหล่านั้นว่า “ไอ้พวกบ้า, พวกมัน” สะท้อนถึงความเกลียดชังที่มองว่าเมืองหลวงไม่ใช่พื้นที่ที่กลุ่มคนเหล่านั้นจะมารวมอาศัยอยู่ ดังข้อความที่ว่า “ปล่อยพวกมันออกมาเพ่นพ่านในเมืองนี้ มันคือภาพที่แปลกแยก ที่นี้ไม่ใช่พื้นที่ของพวกมัน” นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัญหาที่ตามมาอีกไม่ว่าจะเป็น “การปล้นชิงวิ่งราว, อาชญากรรม” เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงภาพความเป็นชายขอบของกลุ่มมิจฉาชีพที่นอกจากจะมีพฤติกรรมเข้าข่ายผิดกฎหมายแล้ว ยังเป็นกลุ่มคนที่แปลกแยก เป็นตัวปัญหาของสังคม น่ากลัว ไม่น่าไว้วางใจ เป็นบุคคลอันตราย และควรถูกภาครัฐดำเนินการตามระเบียบกฎหมายต่อไป

“ผมดูเหมือนนักฆ่าหรือเปล่า” ผมเริ่มบทสนทนา ผมอยู่ในชุดสีดำทั้งชุด เสื้อหนังรัดรูป กางเกงยีนส์สีดำ (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 29)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิ่งซำรุดของพระเจ้า ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครที่แต่งกายด้วยชุดเสื้อหนังรัดรูปสีดำ และกางเกงยีนส์สีดำ โดยให้ตัวละครพูดขึ้นว่า “ผมดูเหมือนนักฆ่าหรือเปล่า” จากข้อความสะท้อนถึงภาพลักษณะการแต่งกายของ “นักฆ่า” ซึ่งคนส่วนใหญ่

ในสังคมมองว่าไม่ควรเข้าใกล้ นากลัว เป็นบุคคลอันตราย และเป็นคนชายขอบทางความคิด ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

เรื่องที่เกิดกับพวกนั้นมักเป็นเรื่องไม่ดีเสมอ จึงไม่แปลกถ้าเรื่องของพวกเขา จะถูกเสริมแต่งจนพิสดาร แรกเริ่มเขาเป็นแค่ **โจรลักขโมย** แต่แค่ไม่กี่นาทีพร้อม ๆ กับไทยมุง ที่มากขึ้น **ศพนั้นก็กลายเป็นผู้ก่อการร้ายข้ามแดนไปแล้ว** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 76-77)

คนร้ายที่บุกโรงพยาบาลหนีรอดไปได้หลายคน มันอาจจะหลบอยู่บนภูเขา แกเห็นใครบ้าง (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 86)

จึงไม่ควรเรียกพวกเขาารวมไปกับพวกไหน ไม่ว่าจะเป็พวกที่ยึดโรงพยาบาล **พวกที่ค้ายาเสพติดที่ชายแดน** และหรือแม้แต่พวกที่ทำสงครามสมัยยังชั้ข้างกันอยู่ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้กล่าวถึงมัจฉาชีพ และผู้ที่กระทำเข้าชายผิดกฎหมายในหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็น “โจรขโมย, ผู้ก่อการร้ายข้ามแดน, คนร้ายที่บุกโรงพยาบาล, พวกที่ค้ายาเสพติดที่ชายแดน” ทั้งยังได้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลทางความคิดของคนในสังคมที่สามารถตัดสินคนชายขอบให้เปลี่ยนจาก “โจรลักขโมย” กลายเป็น “ผู้ร้ายข้ามแดน” เหล่านี้ล้วนสื่อถึงว่ากลุ่มคนดังกล่าวเป็นพวกไม่น่าไว้วางใจ นากลัว เป็นบุคคลอันตรายที่ควรออกห่าง และเป็นพวกก่อปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ในสังคม

เรื่อง ด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น

โจรใจบาปผู้ขโมยองค์พระลากไป ไม่น่าว่าเพราะศรัทธาหรือมูลค่า (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 115)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น ได้กล่าวถึง “โจร” ที่ได้ขโมยองค์พระลากไปจากวัดโดยใช้คำเสียดสีว่า “ใจบาป” สะท้อนถึงภาพความเป็นชายขอบของโจรที่ขโมยทรัพย์สินในวัดและถูกคนในสังคมมองว่าเป็นคนใจบาป ไม่เกรงกลัวเวรกรรม

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

เสียงปืนดังขึ้นสามนัดจากทางดาตฟ้า หน่วยปราบปรามคงเจอ **คนร้ายแล้ว** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 168)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้กล่าวถึง “คนร้าย” ว่ามีการไล่ล่า ปราบปราม และจับกุมตัวคนร้าย เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อาจก่อปัญหาอาชญากรรม

ทำอันตรายต่อผู้บริสุทธิ์ในสังคม “คนร้าย” จึงเป็นภาพของคนชายขอบอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่น่าไว้วางใจ ควรอยู่ห่าง และควรจับกุมให้หมดไปจากสังคม

เรื่อง หนุมานเหยียบเมือง

เหตุจากวันนั้น ทำให้ผมถูกคนในหมู่บ้านตราหน้าว่า “ลูกคนลายโรง” (เจตต์จ กัจจรเดช, 2555, หน้า 187)

แต่พ่อผมพึ่งโรงโนราทึง ทำลายพิธี ทำลายศรัทธาความเชื่อ มีแต่คนสาปแช่งพ่อ (เจตต์จ กัจจรเดช, 2555, หน้า 193)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหนุมานเหยียบเมือง ผู้เขียนได้ถ่ายทอดให้พ่อของตัวละคร เป็น “คนลายโรง” คือ มีนิสัยและพฤติกรรมชอบพึ่งโรงโนราทึง ทำลายพิธี ทำลายความเชื่อความศรัทธาของผู้คนในหมู่บ้านที่มีต่อการแสดงโนรา จนเป็นเหตุให้คนส่วนใหญ่ไม่ชอบไม่พอใจ สาปแช่ง ต่ำทอ และลามไปถึงลูกของเขาตั้งข้อความที่ว่า “ผมถูกคนในหมู่บ้านตราหน้าว่า ‘ลูกคนลายโรง’ ” สะท้อนถึงภาพความเป็นชายขอบของ “คนลายโรง” ซึ่งมีพฤติกรรมเข้าข่ายกระทำผิดหรือขัดต่อจารีต ความเชื่อ ความศรัทธาของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ จนไม่สามารถร่วมกิจกรรมกับคนในหมู่บ้านได้

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

ลูกจ้างร้านขายอะไหล่รถ ขี้ยาที่ทางการหมายหัว พ่อค้า ตำรวจ คนเก็บขยะ ยามปกติพวกเขาเล่นบทบาทธรรมดาตามอาชีพ (เจตต์จ กัจจรเดช, 2555, หน้า 260)

ประกาศตัวเป็นลายลักษณ์วารับ ปราบปรามเหล่าร้าย ทั่วราชอาณาจักร (เจตต์จ กัจจรเดช, 2555, หน้า 264)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องมิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น ผู้เขียนได้กล่าวถึง “ขี้ยา” นั่นก็คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดซึ่งกำลังถูกทางการ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจตามล่าอยู่ ดังคำว่า “หมายหัว” นอกจากนี้ยังปรากฏ “เหล่าชั่ว” นั่นก็คือ กลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่ดีหรือเข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย จึงถูกประกาศจากผู้อาวุโสว่า “ปราบปราม...ทั่วราชอาณาจักร” ทั้งคน “ขี้ยา” และกลุ่มคน “เหล่าชั่ว” สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบที่คนในสังคมส่วนใหญ่มองว่าเป็นบุคคลอันตราย ควรอยู่ห่าง และควรจับกุมให้หมดไปจากสังคม

เรื่อง แดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจับกาแพ

เขาคือใบหน้าเดียวกับที่ปรากฏในกลุ่มคนผู้กำลังประกอบพิธีในมัสยิด เหมือนใบหน้าผู้ก่อเหตุที่ถูกยิงตาย เหมือนใบหน้าผู้ที่นั่งจับแต่อยามใกล้ค่ำรอเวลาละหมาด (เจตต์จ กัจจรเดช, 2555, หน้า 303)

เป็นปีศาจซาโมไรธือเดียวชื่อออกไล่ล่าหัวชาวบ้าน (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 314)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเซ้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจับกาแพ ผู้เขียนได้กล่าวถึง “ผู้ก่อเหตุ” นั่นก็คือ ผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย และในเรื่องผู้เขียนยังได้ใช้ประโยคที่ว่า “เหมือนใบหน้าที่ผู้ก่อเหตุที่ถูกยิงตาย” ยิ่งสะท้อนถึงความรุนแรงที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำต่อผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบการใช้กลวิธีเปรียบเทียบว่า “ปีศาจซาโมไรธือ” คือ บุคคลอันตรายที่ถือเคียวชื่อออกไล่ล่าหัวชาวบ้าน เหล่านี้ล้วนสะท้อนภาพความเป็นชายขอบที่คนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่าเป็นบุคคลอันตราย น่ากลัว ควรหนีห่าง และควรจัดการให้หมดไปจากสังคม

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

ศาลาหลังเล็กที่เอาไว้นั่งมองหินประหลาดก่อนนั้นมีแต่ผ้าหลากสี รูป เทียน ลัมภเวสี และ **วัยรุ่นขี้ยา** (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 383-384)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้กล่าวถึง “วัยรุ่นขี้ยา” ซึ่งก็คือกลุ่มคนที่เสพสารเสพติด มักจะมั่วสุมกันในพื้นที่ลับตาคน สะท้อนถึงภาพความเป็นชายขอบที่คนปกติทั่วไปอาจมองว่าเป็นกลุ่มคนที่อันตราย อาจก่อปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ได้ จึงไม่ควรเข้าไปใกล้หรือเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เรื่อง แมวผี

ส่วนอายชน้องโดนตามใจจนเหลือ **ออกลายโจร ปล้นฆ่าข่มขืนสารพัดชั่วทางการเข้าก๊อตต้องส่งตำรวจมือดีมาปราบ** ซึ่งก็คืออายพี่ชายของมันนั่นเอง (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 185)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแมวผี ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครที่มีพฤติกรรมคล้ายกับ “โจร” ไม่ว่าจะเป็น “ปล้น ฆ่า ข่มขืน” และยังใช้คำว่า “สารพัดชั่ว” สะท้อนถึงภาพความเป็นชายขอบของ “โจร” ที่ถูกมองว่าเป็นบุคคลอันตราย อาจก่อปัญหาอาชญากรรม ควรหนีห่าง และทางการควรจับกุมให้หมดสิ้นไปจากสังคม ดังข้อความที่ว่า “ทางการเข้าก๊อตต้องส่งตำรวจมือดีมาปราบ”

เรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูล์ด น้อท มิน บัท ปี

ถ้อยคำแปลก ๆ ของคนแปลก ๆ อันปรากฏขึ้นด้วยความมือบอนตามที่ทางต่าง ๆ ของกรุงเทพฯ นี้ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 242)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอะ โฟ เอ็ม ซูล์ด น้อท มิน บัท ปี ผู้เขียนได้กล่าวถึงกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมมือบอนเขียนถ้อยคำแปลก ๆ ตามพื้นที่สาธารณะ โดยใช้คำว่ากลุ่ม

คนเหล่านั้นว่า “คนแปลก ๆ” ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวก็ถือว่าเป็นเข้าข่ายกระทำผิดกฎหมายเช่นกัน จึงสะท้อนภาพความเป็นชายขอบที่ถูกคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่าเป็นพวกสร้างปัญหาให้กับสังคม

เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

แต่เมื่อใดก็ตามที่ **คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำ และคนคนนั้นก็กลายเป็นคนเลวของสังคม** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 39)

แล้วถ้ามีโจรกำลังจะฆ่าเรา แล้วเราฆ่าเขาเพื่อป้องกันตัว ไฟของเราจะเปลี่ยนสีไหม...แล้วถ้า **โจรคนนั้นมีไฟดำ** ไฟของเราจะไม่เปลี่ยนสีใช่ไหมเมื่อ **คนดีฆ่าคนเลวได้** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 61)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดีผู้เขียนได้ใช้กลวิธีเชิงสัญลักษณ์โดยการใช้ “ไฟ” ซึ่งคนในสังคมทุกคนมีประจำตัวคล้ายกับบัตรประจำตัวประชาชน โดยไฟดังกล่าวสามารถเปลี่ยนสีได้เพื่อบอกว่า ใครดีใครเลว คนทุกคนที่เกิดมาในเรื่องจะได้รับไฟสีขาว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคนดี แต่เมื่อบุคคลนั้นทำในสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิดไฟก็จะกลายเป็นสีดำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคนเลว คนชั่ว สมควรต้องถูกฆ่าตาย นอกจากนี้ยังปรากฏ “โจร” ซึ่งมีไฟสีดำ นั่นก็แสดงว่าเป็นคนเลวของสังคม การใช้กลวิธีการเปลี่ยนสีของไฟประกอบกับสถานการณ์บทบาทของคนในสังคม ถือเป็นภาพสะท้อนสังคมของคนชายขอบที่ถูกคนส่วนใหญ่ของสังคมตัดสินว่าดีหรือเลว คนดีที่มีไฟสีขาวจึงกลายเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม และคนเลวที่มีไฟสีดำจึงกลายเป็นคนชายขอบส่วนน้อยของสังคมไปโดยปริยาย

จากเรื่องสั้นทั้ง 14 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของมิจฉาชีพและผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นสถานการณ์และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในภายหลังของแต่ละบุคคล มิจฉาชีพและผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะ เป็น มิจฉาชีพในเมืองหลวง โจรขโมย โจรปล้นชิงวิ่งราว คนร้าย ฆาตกร ผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์ พวกค้ายาและใช้สารเสพติด คนไม่ยอมยื่นตรงเคารพเพลงชาติ คนที่ทำลายสาธารณสมบัติ ตลอดจนคนทำลายความเชื่อ ความศรัทธาของคนในสังคม ถือเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องในศีลธรรม มีความคิด มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม กระทำผิดกฎหมายของสังคม ย่อมถูกตีตราตัดสินว่าเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิดจากคนส่วนใหญ่ในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้บางคนจะกระทำไปเพื่อความอยู่รอดของตนและครอบครัวก็ตาม แต่เมื่อถูกคนในสังคมมองว่าเป็นคนเลว น่ากลัว ไม่น่าไว้วางใจ ก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นคนชายขอบที่ควรอยู่ห่าง ควรระมัดระวังตัวเนื่องจากอาจทำอันตรายหรือก่อปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ได้ และภาครัฐควรจับกุมให้หมดไปจากสังคม

1.2 นักโทษ คือ บุคคลซึ่งถูกลงโทษจำคุก จองจำ หรือกักขังหน่วงเหนี่ยวจากหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลอื่น จากการศึกษาพบว่า มีนักโทษใน 6 เรื่อง ได้แก่ สิ่งชำรุดของพระเจ้า, อยากรได้สักบทเรียนใหม่, แม่ทัพตายแล้ว, แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจับกาแฟ, อะโพเอ็ม ซูล์ด น็อท มิน บัท บี, และซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านสถานภาพและพฤติกรรมของนักโทษ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง สิ่งชำรุดของพระเจ้า

ผมถูกขังในเรือนจำ ขณะที่ต้องรักษาขาซึ่งใส่เฟือกเอาไว้ทั้งสองข้าง ต้องนอนในโรงพยาบาลสองถึงสามเดือนโดยมีโซ่ล่ามกับเตียง ก่อนถูกส่งตัวเข้าเรือนจำ สถานที่ซึ่งผมได้รอยสักที่ต้นแขน (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 65-66)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนเรื่องสิ่งชำรุดของพระเจ้า ได้ถ่ายทอดถึงตัวละครที่เป็นนักโทษ แม้ว่าเขาจะได้รับบาดเจ็บต้องรักษาขาใส่เฟือกทั้งสองข้างแต่ก็ถูก “โซ่ล่ามกับเตียง” ก่อนจะถูกส่งตัวเข้าเรือนจำ สะท้อนถึงความไม่น่าไว้วางใจของนักโทษที่อาจจะหลบหนีหรืออาจทำอันตรายแก่บุคคลอื่นได้ และยังได้กล่าวถึงว่าในคุกมีการสักผิวหนังตามร่างกายของนักโทษด้วย ดังข้อความที่ว่า “สถานที่ซึ่งผมได้รอยสักที่ต้นแขน” รอยสักเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นสัญลักษณ์ความเป็นนักโทษ ซึ่งสะท้อนถึงความป่าเถื่อน น่ากลัว ไม่น่าเข้าใกล้ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้นักโทษกลายเป็นคนชายขอบจากคนทั่วไปในสังคม

เรื่อง อยากรได้สักบทเรียนใหม่

ไม่ว่าแกจะไม่เอาไว้น่ากลัวเพียงใด ไม่ว่าแกจะผ่านมาก็คุกในพม่า ตอนเป็นช่างเครื่องเรือ ไม่ว่าแกจะเก่าอย่างไรในเมืองระนองตอนเป็นนักเลงคุมช่อง (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 130-131)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอยากรได้สักบทเรียนใหม่ ผู้เขียนได้กล่าวถึงนักโทษผ่านการเล่าเรื่องของตัวละครที่ว่า “ไม่ว่าแกจะผ่านมาก็คุกในพม่า” สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลที่ถูกกล่าวถึงผ่านการเข้าคุกและออกมาแล้วหลายครั้ง เนื่องจากกระทำผิดซ้ำ ๆ ไม่รู้จักปรับปรุงตัว ไม่หลบจำ ซินกับการทำความผิด นอกจากนี้ยังเล่าต่อว่าบุคคลนั้นมีลักษณะนิสัยเป็น “นักเลงคุมช่อง” ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะนิสัยของอันธพาล ที่สร้างความน่ากลัวให้แก่บุคคลทั่วไป ภาพความเป็นชายขอบของนักโทษที่ผ่านการเข้าคุกจึงไม่น่าไว้วางใจ และไม่น่าเข้าใกล้สำหรับบุคคลทั่วไป

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

แทบจำเขาไม่ได้ สีที่ทาตัวเป็นของเผ่ามืต รอยสักผู้กล้าแทนที่ด้วยแผลเป็น ผมสั้นติดหนังหัว สภาพนั้น เขาน่าจะเป็นนักโทษมากกว่า (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 162)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบเชิงลบถึงนักโทษ ผ่านการบรรยายของตัวละครที่มองว่า สภาพของบุคคลที่มีรอยแผลเป็น ผสมสันติคตหนังหัว เป็นลักษณะของนักโทษ ดังข้อความที่ว่า “สภาพนั้น เขาน่าจะเป็นนักโทษมากกว่า” ซึ่งสะท้อนถึงภาพของนักโทษที่ไม่มีอะไรดี ทั้งลักษณะทางกายภาพที่ไม่น่ามอง และลักษณะนิสัยที่ไม่ดี ส่งผลให้นักโทษเป็นคนชายขอบของผู้ที่พบเห็นโดยทั่วไป

เรื่อง แดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

ผมบรรจงใส่เรื่องราวลงไปตามจินตนาการ **มีตั้งแต่ักโทษ** ที่ล่องเรือเข้าสู่ความดำมืด เพื่อแย่งชิงนางเกอิซาร้อยเล่ห์ผู้ชายวิญญาณให้ซาตาน (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 315)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้กล่าวถึงนักโทษผ่านการบรรยายของตัวละครที่มีอาชีพสักผิวหนังตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งใช้ภาพของนักโทษในการสัก โดยยังได้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักโทษผ่านภาพสักเป็นเรื่องราวว่า “เพื่อแย่งชิงนางเกอิซาร้อยเล่ห์” ยิ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักโทษอีก

เรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูลด น้อท มิน บัท บี

พีซัดใจ พีซัด ประสานมิตรไฉละ พีไม่รู้จักหรรอกเธอ **เพิ่งออกจากคุกมาได้ไม่ถึงเดือน** **ขอหาทำร้ายร่างกาย** (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 236)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอะ โฟ เอ็ม ซูลด น้อท มิน บัท บี ผู้เขียนได้กล่าวถึงคนที่เคยติดคุก ผ่านการสนทนาของตัวละครว่า “เพิ่งออกจากคุกมาได้ไม่ถึงเดือน ขอหาทำร้ายร่างกาย” สะท้อนถึงภาพของคนติดคุกที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ทำร้ายร่างกายผู้อื่น จึงถูกจับเข้าคุก คนเหล่านี้แม้จะออกจากคุกมาแล้วย่อมถูกคนในสังคมเกรงกลัวว่าจะมีพฤติกรรมการทำร้ายร่างกายผู้อื่นอีก จึงไม่น่าเข้าใกล้หรือเข้าไปคลุกคลี ซึ่งจะกลายเป็นคนชายขอบที่ทุกคนกลัว

เรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่ยนนต์

นักโทษที่ถูกขังรอประหารตามกำหนดการจะเป็นพวกที่ก่อคดีกับมนุษย์ด้วยกันเอง **ลักทรัพย์หรือฆาตกรรม** พวกเขาจะได้**รอดอยู่ในคุกก่อนจนกว่าท่านรัฐมนตรีจะว่างมาประหาร** มีแต่คนที่ต่อต้านอำนาจรัฐเท่านั้นที่จะถูกประหารโดยทันที (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 148)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่ยนนต์ ผู้เขียนได้กล่าวถึงนักโทษผ่านการเล่าเรื่องของตัวละคร โดยกล่าวว่านักโทษที่ถูกขังรอการประหาร เป็นพวกที่ก่อคดีกับมนุษย์ด้วยกันเอง มีพฤติกรรมลักทรัพย์ ฆาตกรรม เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงพฤติกรรมที่ไม่

เหมาะสม รุนแรง ป่าเถื่อนของนักโทษ ย่อมถูกคนในสังคมส่วนใหญ่มองว่าเป็นคนชายขอบที่อันตราย ไม่ควรเข้าใกล้ ไม่ควรให้อภัย สมควรถูกประหารชีวิต

จากเรื่องสั้นทั้ง 6 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของนักโทษ ซึ่งเป็นสถานภาพและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในภายหลังของแต่ละบุคคล นักโทษถือเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางศีลธรรม มีความคิด มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและกระทำผิดกฎหมาย แม้บางคนจะพ้นโทษออกจากคุกมาแล้ว ย่อมถูกตีตราตัดสินว่าเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิดจากคนส่วนใหญ่ในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากถูกคนในสังคมมองว่าเป็นคนเลว น่ากลัว อันตราย ไม่น่าไว้วางใจ ควรอยู่ห่าง ควรระมัดระวังตัว และไม่ควรถูกให้อภัย

1.3 ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งร่างกายได้เจริญเติบโตถึงขีดสุดแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายเป็นไปในด้านเสื่อมสลายมากกว่าการสร้างเสริม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับความรัก ความใส่ใจจากบุคคลรอบข้าง จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด จากการศึกษาพบตัวละครผู้สูงอายุใน 6 เรื่อง ได้แก่ ราตรีมีชีวิต, อยากได้ลับบทเรียนใหม่, หนุมานเหยียบเมือง, ดวงตาที่สาม, ทุ่งร้าง และกุหลาบยอมสย โดยตัวละครในเรื่องเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านสถานภาพการเป็นผู้สูงอายุ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง ราตรีมีชีวิต

พร หมายถึง **ยายแก่ที่มานั่งเฝ้ากองขยะของตัวเองอยู่ทุกเมื่อเชิวัน...แกเป็นคนแปลกหน้าคนหนึ่งที่เขาเคยพบ พรพินิจลงไปว่าแกบ้า...ด้วยความที่กระต๊อบไม้อัด ซึ่งสูมนั่นไปด้วยของเก่าสารพัดอยู่ติดกับกองขยะ และ**การแต่งตัวที่สกปรกมอซอ ผมเผ้ากระเซอะกระเซิงเหม็นสาบ** หลายคนจึงมองว่าแกก็ไม่ต่างอะไรกับ**ขยะชิ้นหนึ่ง ชีวิตแกผูกพันอยู่กับขยะตลอดเวลา****

(วัชร วัชระสารสิน, 2556, หน้า 148-149)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ยายแก่ในเรื่องราตรี มีชีวิตชอบนั่งเฝ้ากองขยะของตนอยู่เสมอ ๆ ที่พักอาศัยก็อยู่ติดกับกองขยะซึ่งสร้างจากไม้อัดและเต็มไปด้วยของเก่าหลายอย่าง นอกจากนี้ ผู้เขียนยังสื่อให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพของยายแก่ว่า “แต่งตัวสกปรกมอซอ ผมเผ้ากระเซอะกระเซิงเหม็นสาบ” และ “หลายคนจึงมองว่าแกก็ไม่ต่างอะไรกับขยะชิ้นหนึ่ง ชีวิตแกผูกพันอยู่กับขยะตลอดเวลา” สะท้อนว่ายายแก่ซึ่งเป็นผู้สูงอายุถูกคนในสังคมมองว่าเป็นเพียงแค่ขยะชิ้นหนึ่งที่ไร้ค่า ไร้ราคา และไร้ความหมาย ไม่มีใครอยากเข้าไปสูงลิงหรือเข้าใกล้

เนื่องจากสกปรก มีกลิ่นตัวที่เหม็นสาบ จึงถูกมองข้าม ทอดทิ้ง ไม่ได้รับการช่วยเหลือ และเป็น
คนชายขอบของคนส่วนใหญ่ไปโดยปริยาย

เรื่อง อยากได้สักบทเรียนใหม่

ยิ่งหงุดหงิด ด้วยตาเฒ่าผู้ร่วมทางยังไม่หยุดบ่น (จเด็จ กำจรเดช, 2555,
หน้า 121)

สักนิดผมก็ไม่เต็มใจในการมากับตาเฒ่า ส่วนหนึ่งรังเกียจที่ตาเฒ่า
เป็นคนขี้บ่น ส่วนหนึ่งรังเกียจค่าแรง ผมไม่ได้รังเกียจว่ามันน้อย แต่รังเกียจในแง่ที่ว่า
มันถูกจ่ายเป็นรายวัน ค่าแรงวันละ 300 บาท อัตราเดียวกันหมดไม่ว่าจะจ้างใคร
แรงงานต่างด้าว หรือคนจรจัดไร้การศึกษา...แม้ไม่รังเกียจขั้นแรงงาน แต่ใครก็ตาม
ที่มาเป็นลูกของตาเฒ่าแคว้นเดียว ต้องรังเกียจแม่แต่ตัวเอง เราไร้ค่าราคาใด ๆ
ในสายตาตาเฒ่าใกล้ใจคนนี้

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 124-125)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครในเรื่องอยากได้สักบทเรียนใหม่ แสดงความรู้สึก
เชิงลบ ต่ตาเฒ่าในเรื่องเนื่องจากตาเฒ่าเป็นคนขี้บ่น ขี้เหนียว โดยผู้เขียนใช้คำว่า “ยิ่งหงุดหงิด,
ไม่เต็มใจในการมากับตาเฒ่า, ตาเฒ่าใกล้ใจคนนี้” เหล่านี้สะท้อนถึงความรู้สึกไม่ชอบ รังเกียจ
ไม่อยากอยู่ใกล้ผู้สูงอายุที่มีนิสัยหรือพฤติกรรมเช่นนี้ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุเป็นคนชายขอบ
ตามความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคม

เรื่อง หนุ่มานเหยียบเมือง

แม่เฒ่าทิพย์วัย 70 กว่า ผู้เป็นร่างทรงในทุกครั้งที่มีการแก้บนโนรา เฒ่าทิพย์
เป็นหญิงชราที่ไม่ค่อยมีคนสนใจนัก เป็นคนยากจนที่คอยเก็บผักริมรั้วบ้านคนอื่นประทังชีวิต
ทั้งตัวแกเองก็ไม่ได้เป็นโนรา ทารำแต่ละท่าก็ไม่เคยรู้จัก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 184)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า แม่เฒ่าทิพย์ในเรื่องหนุ่มานเหยียบเมืองซึ่งมีอายุ 70 กว่าปี
ที่ผู้เขียนสื่อถึงความสัมพันธ์กับคนรอบข้างว่า “ไม่ค่อยมีคนสนใจนัก” นั้นสะท้อนว่าคนในชุมชน
ส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจ ห่วงใย หรือเอาใจใส่แม่เฒ่าทิพย์ แต่กลับเพิกเฉยให้แม่เฒ่าใช้ชีวิตอย่าง
โดดเดี่ยวเพียงลำพัง ต้องพึ่งตนเอง โดยมองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระ และเป็นคนชายขอบที่ไม่ได้
รับการเหลียวแลจากคนในสังคม

เรื่อง ดวงตาที่สาม

ชายชราว่างผอมเกร็ง ผู้หนึ่ง ชายชราผู้นั้นอยู่ในชุดเสื้อกางเกงม่อฮ่อม **เทาเปลือย** หมวกหมิ่งก็หาได้มีไม่ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 84-85)

เรื่อง ทุ่งร้าง

ความเงียบเหงาจู่โจมเข้ามาในความรู้สึกของ **ชายชรา** อย่างรุนแรง แก่ไม่รู้ว่าจะละทิ้งหมู่บ้านนี้ไปสู่นไหนใด **แกแก่เกินไปจนไม่อาจเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อีกเสียแล้ว** (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 150)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องดวงตาที่สาม และทุ่งร้าง ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะของผู้สูงอายุโดยใช้คำเรียกว่า “ชายชรา” ที่ถูกมองว่าเป็นคนแก่ชรา เป็นไม่ใกล้เคียงมักมีสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง ไร้ความหวัง และยากจน ดังประโยคที่ว่า “แกแก่เกินไปจนไม่อาจเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อีกเสียแล้ว” สะท้อนว่าผู้สูงอายุนั้นไม่อาจจะประกอบอาชีพ ทำงาน หรือสร้างครอบครัวใหม่ได้อีกแล้ว

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

ผมไม่เข้าใจคนไข้ที่แก่ชราเหล่านี้เลย ผมบ่นว่าการปักใจของเฒ่าเออร์วิน ช่างเป็นเรื่องไร้สาระ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 151)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้สื่ออารมณ์ของภาพของผู้สูงอายุว่าเป็นคนรุ่นเก่า หัวโบราณ ล้าหลัง ไม่ทันสมัย ไร้สาระ ดังประโยคที่ว่า “การปักใจของเฒ่าเออร์วิน ช่างเป็นเรื่องไร้สาระ” กลุ่มคนชราจึงถูกมองจากคนรุ่นใหม่ว่าเป็นคนชายขอบทางความคิดที่ตกยุคตกสมัยไปแล้ว

จากเรื่องสั้นทั้ง 6 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นชายขอบของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสถานภาพที่เกิดขึ้นมาภายหลังของแต่ละบุคคลเมื่อมีอายุที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้เขียนใช้คำเรียกว่า “ยายแก่, ตาเฒ่า, แม่เฒ่า, ชายชรา, เฒ่า” และบอกลักษณะบุคลิกภาพต่าง ๆ เช่น แต่งตัวสกปรก ผมไม่เรียบร้อย มีกลิ่นตัวที่เหม็นสาบ ไม่แข็งแรง ชีบ่น ล้าหลัง ซึ่งส่งผลให้ผู้คนส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่บุตรหลานหรือญาติพี่น้อง ตลอดจนคนในชุมชนเกิดความรังเกียจ รำคาญ ไม่เข้าใกล้ เวทนา และทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ตัวคนเดียว ไร้ที่พึ่ง ไร้คนช่วยเหลือ เป็นคนชายขอบ ในมิติทางความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมตลอดไป

1.4 ผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้เดินทางรวดเร็ว อพยพย้ายถิ่นฐาน ที่พักอาศัย ที่ทำกิน จากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ทั้งอาจด้วยสาเหตุปัญหาทางธรรมชาติ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง หรือปัญหาอื่น ๆ จากการศึกษาพบผู้อพยพย้ายถิ่นฐานใน 5 เรื่อง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ดีเด่น, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น,

แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ และทุ่งร้าง โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านสถานภาพและพฤติกรรมการเป็นผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง วิทยานิพนธ์ดีเด่น

เมื่อพื้นที่บ้านเกิดหมดสิ้นหนทางทำกิน ชาวบ้านจำต้องอพยพเข้ามาหางานในเมือง เมื่อเข้ามามาก็เกิดปัญหาคนล้นงาน หลายคนถึงกับต้องปล้นชิงวิ่งราว **หลายคนร่อนเร่เพนจรไร้อยู่อาศัย จะกลับบ้านก็ไม่มีปัญญา กลับกลายเป็นปัญหาสังคมที่ยากจะแก้ไข** ไข้แล้ว-ทุกอย่างล้วนเชื่อมโยงร้อยรัดกันจนเป็นปัญหา (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 200-201)

ต่อไปรัฐต้องกลับมาคิดว่าจะทำอย่างไร ถึงจะ**ผลักดันคนเหล่านี้กลับบ้านเกิดของตัวเอง เพื่อลดปัญหาตรงนี้ลง** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 201)

เขากล้ายืนยันฟันธงลงไปว่า**การขจัดพวกคนเหล่านี้ออกจากพื้นที่เมือง คือวิธีการตัดตอนปัญหาที่ได้ผลชะงัด** นั่น-เป็นเรื่องของรัฐที่จะหาเครื่องมือขจัดพวกเหล่านี้ แต่สำหรับเขาตอนนี้ละ ในฐานะปัจเจก **จะทำอย่างไรถึงจะขจัดพวกมัน ออกไปโดยที่ไม่สูญเสียผลประโยชน์ของตัวเอง** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 201)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวิทยานิพนธ์ดีเด่น ผู้เขียนถ่ายทอดถึงภาพชาวบ้านที่ต้องอพยพจากถิ่นฐานบ้านเกิดเข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ เนื่องจากไม่มีช่องทางทำกิน และใช้ตัวละครสื่อว่าเขากำลังมองกลุ่มคนต่างถิ่นที่อพยพเร่รอนเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองหลวง เป็นพวกก่อปัญหาและกำลังเป็นปัญหาด้านอาชญากรรมของสังคม เห็นควรขับให้กลับไปอยู่บ้านเกิดเพื่อลดปัญหา จากข้อความที่ว่า “ผลักดันคนเหล่านี้กลับบ้านเกิดของตน เพื่อลดปัญหาตรงนี้” และ “การขจัดพวกคนเหล่านี้ออกจากพื้นที่เมืองคือวิธีการตัดตอนปัญหาที่ได้ผลชะงัด” นอกจากนี้ตัวละครยังได้แสดงออกถึงความจงเกลียดจงชัง โดยผู้เขียนได้ใช้คำว่า “ขจัด” ถึงสามครั้งในตัวอย่าง ประกอบกับใช้สรรพนามว่า “พวกเหล่านี้, พวกมัน” ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงภาพความเป็นชายขอบของคนต่างถิ่นที่ถูกผู้คนในเมืองหลวงมองว่าเป็นบุคคลอันตราย ไม่น่าไว้วางใจ และเป็นต้นตอของปัญหาในด้านต่าง ๆ

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

“ทำไมต้องมาอยู่ที่นี่ นายแพ่งสงครามหรือ” “มีนักลงทุนจากที่อื่นรวมทั้งคนไทย นำเงินไปให้รัฐบาล **รัฐบาลก็เอาไปซื้ออาวุธ ซื้อเครื่องบินรบ เราสู้ไม่ไหวก็ต้องหนีมาอยู่ที่นี่**” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 90)

ทหารบุกค่ายผู้ลี้ภัย ตอนนี้ค่ายแตก พวกเดียวกับที่บุกโรงพยาบาลนั้นแหละ ที่วี้ออกข่าวทั้งวัน แต่พวกนั้นหนีรอดหลายคน **กระจายไปทั่วภูเขา ระวังตัวด้วย** ถ้าเป็นไปได้ ก็ไม่ต้องไปที่ดินเขาอีก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 95)

“เราไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ไม่ได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬาไม่ว่าจะระดับไหน ไม่ควรอยู่ในประเทศอื่น ทั้งอาจไม่สมควรอยู่ในโลกนี้ในสายตาชาวโลก **แต่เรายังอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยที่เฟิงโดนเผา เราไม่ควรถูกปฏิบัติเช่นนี้ ทั้งเราก็ไม่คิดจะปฏิบัติเช่นนี้กับใคร**” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้กล่าวถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยทางการเมืองชาวมอญ ที่อพยพย้ายถิ่นฐานจากประเทศพม่าเข้ามาหลบภัยในประเทศไทย เนื่องจากถูกทหารขับไล่ ต่อสู้ แม้จะหนีตายมาหลบภัย ณ ที่แห่งใหม่แล้วก็ยังถูกตามไล่ล่าอีก ดังที่ผู้เขียนได้ใช้ข้อความว่า “เราสู้ไม่ไหวก็ต้องหนี, ทหารบุกค่ายผู้ลี้ภัย ตอนนี้ค่ายแตก, เราไม่ควรถูกปฏิบัติเช่นนี้” ภาพการหลบหนี หนีตาย และหนีภัยสงครามของผู้ลี้ภัย จึงสะท้อนถึงสภาพความเป็นชายขอบของกลุ่มคนดังกล่าวที่คนในสังคมมองว่าเป็นพวกมีปัญหา ไม่น่าไว้วางใจ เพราะอาจนำภัยอันตรายมาสู่บ้านเมือง ตามข้อความที่ว่า “พวกเดียวกับที่บุกโรงพยาบาลนั้นแหละ...ระวังตัวด้วย”

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

ไม่ว่าคุณจะเป็นอัศวินหรือ**คนเร่ร่อนจากแดนไหน** แต่เมื่ออยู่ในห้องนี้ คุณเป็นราชา ฉันเป็นราชินี (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 263)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครชายในเรื่องมิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น กำลังสนทนากับฝ่ายหญิง โดยผู้เขียนได้ใช้กลวิธีการเปรียบถึงคนเร่ร่อน ดังข้อความที่ว่า “ไม่ว่าคุณจะเป็นอัศวินหรือคนเร่ร่อนจากแดนไหน” การกล่าวถึงคนเร่ร่อนต่างถิ่นที่ถูกเปรียบกับอัศวิน สะท้อนถึงสภาพความเป็นชายขอบของคนเร่ร่อนที่ถูกคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่ายากจน ซอมซ่อ ต่ำต้อย และไร้ค่า

เรื่อง แดดเข้ร่อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

พ่อเธอเป็นแขกอัฟกานิสถานที่หนีสงครามมา ตกหลุมรักสาวอิสลามในตัวจังหวัด...บัดนี้พ่อของเธอหายตัวไป ทั้งแม่และเธอให้พ่อกับความแร้นแค้น เธอต้องดิ้นรนทำงานและเสี่ยงตัวเองเรียน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 294)

“เงิน ที่จริงมันไม่ใช่ ฉันอยากให้พ่อแม่มีกิน มีบ้าน อยากได้บัตรประชาชนให้ตัวเองกับน้องชาย แต่ทุกอย่างที่ว่าต้องใช้เงิน ฉันก็เลยมีความฝันว่าอยากได้เงิน” “คุณเป็นต่างดาวหรือ ทำไมพูดไทยชัด” “พ่อแม่ฉัน**เป็นผู้ลี้ภัยสงครามชาวมอญ** ฉันกับน้องชายเกิดในไทย

เรียนหนังสือภาษาไทย พุดไทย แต่ไม่ใช่คนไทย เรามีสิทธิ์ได้บัตรประชาชน แต่มันต้องใช้เงิน” (เจเค็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 308-309)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้กล่าวถึงผู้อพยพย้ายถิ่นฐานดังปรากฏ 2 ช่วง คือ “แขกอัฟกานิสถานที่หนีสงคราม” และ “ผู้ลี้ภัยสงครามชาวมอญ” การใช้คำว่า “หนี” และ “ลี้ภัย” สะท้อนถึงภาพความไม่ปลอดภัยของถิ่นฐานเดิม ตัวละครในเรื่องจึงต้องตกในฐานะผู้อพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อความอยู่รอด กลุ่มคนดังกล่าวซึ่งย้ายถิ่นมาภายหลัง จึงเป็นคนชายขอบในสายตาของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่เป็นเจ้าของพื้นที่มาก่อน

เรื่อง ทุ่งร้าง

ชานา บางครอบครัวเริ่มเที่ยวมั่วกับเกวียนและอพยพจากไปเพื่อหาที่ทำกินใหม่ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 149)

เสียงคนตะโกนบอกลากัน พวกอพยพไปหาที่ทำกินใหม่นั้นเอง...เกวียนสองสามเล่มกำลังสังเวยเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องกันอยู่ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 150)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องทุ่งร้าง ผู้เขียนได้บรรยายถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คนในชนบทซึ่งเป็นพื้นที่ชายขอบอยู่แล้ว เนื่องจากประสบปัญหาไร้ที่ทางทำกิน จึงจำเป็นต้องอพยพหาที่ทำกินแหล่งใหม่ ทั้งยังมีการสังเวยกับเพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง สะท้อนถึงภาพคนชายขอบ ที่จำใจต้องอพยพ ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว

จากเรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของผู้อพยพย้ายถิ่นฐานซึ่งเป็นสถานภาพและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในภายหลังของแต่ละบุคคลด้วยปัจจัยหรือสาเหตุต่าง ๆ โดยผู้เขียนได้กล่าวถึงกลุ่มคนเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็น “ผู้ลี้ภัยคนเร่ร่อน ผู้หนีสงคราม พวกอพยพ” ซึ่งแน่นอนว่าพวกเขาคือผู้มาใหม่หรือมาทีหลัง อาจมีความแตกต่างจากผู้อยู่ก่อนทั้งด้านภาษา วิถีชีวิต เชื้อชาติ และอื่น ๆ จึงกลายเป็นคนใหม่ที่แตกต่างแปลกแยก ไม่น่าเข้าใกล้ ใจไม่ได้ และอาจนำอันตรายมาสู่สังคม ผู้อพยพย้ายถิ่นฐานจึงเป็นคนชายขอบที่คนในสังคมส่วนใหญ่ไม่ยอมรับให้เป็นพวกเดียวกับตน

1.5 เด็กกำพร้า คือ บุคคลที่ไร้บิดาและหรือมารดาเลี้ยงดูแต่เด็ก อาจด้วยเหตุที่บิดา และหรือมารดาเสียชีวิต หย่าร้าง หรือทอดทิ้งเด็ก ซึ่งส่งผลให้เด็กคนนั้นกลายเป็นเด็กกำพร้า จากการศึกษาพบเด็กกำพร้าใน 4 เรื่อง ได้แก่ มิติทับซ้อนในโลกซ่อนเร้น, แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต และดวงตาที่สาม โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านสถานภาพการเป็นเด็กกำพร้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

เด็กที่เกิดจากความสับสนของพ่อ ขนาดแม่ยังรังเกียจ มีอะไรบ้างที่ฉัน จะทำไม่ได้ เว้นจาก...เธอเว้นจังหวะ “เรื่องที่เราคิด” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 276)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครเด็กหญิงในเรื่องมิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น เกิดจากการมีคู่นอนหลายคนของพ่อแม่ โดยผู้เขียนใช้คำว่า “สับสนของพ่อ” แสดงถึงว่าพ่อแม่ สับสนทางเพศ แล้วเกิดตั้งครรภ์ขึ้นมา เมื่อเด็กเกิดมาจึงกำพร้าพ่อเพราะถูกทอดทิ้ง ส่วนแม่ ผู้เขียนก็ใช้คำเพื่อสื่ออาการแสดงท่าทีว่า “รังเกียจ” ไม่ยอมรับว่าเป็นลูกของตน เนื่องจากมองว่า เป็นตัวปัญหา ส่งผลให้เด็กหญิงในเรื่องต้องดิ้นรนใช้ชีวิตด้วยตนเอง ทำทุกอย่างด้วยตนเอง สะท้อนถึงการถูกทอดทิ้ง การไม่เอาใจใส่ ปล่อยปละละเลยของผู้เป็นพ่อและแม่ของเด็ก

เรื่อง แดดเช่ารอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

พ่อเธอเป็นแขกอัฟกานิสถานที่หนีสงครามมาตกหลุมรักสาวอิสลามในตัวจังหวัด ...**บัดนี้พ่อของเธอหายตัวไป ทิ้งแม่และเธอให้เผชิญกับความแร้นแค้น เธอต้องดิ้นรน ทำงานและสูญเสียตัวเองเรียน** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 294)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครหญิงสาวในเรื่องแดดเช่ารอนเกินกว่าจะนั่งจิบ กาแฟ เป็นลูกครึ่งโดยพ่อเป็นแขกอัฟกานิสถาน ส่วนแม่เป็นอิสลามในประเทศไทย แต่เมื่อเธอเติบโตขึ้นพ่อของเธอกลับทอดทิ้งไป จำเป็นต้องดิ้นรนทำงานต่อสู้ชีวิตความยากลำบาก เพื่อความอยู่รอด และหาเงินส่งเสียตัวเองเรียนหนังสือ ซึ่งผู้เขียนเลือกใช้คำว่า “หายตัวไป, ทิ้ง, ผจญ, ดิ้นรน” เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความโดดเดี่ยวลำพังของเด็กที่มีสถานภาพกำพร้าในสังคม ที่ต้องพบเจอกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

เรื่อง ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต

ผมโตมาโดยไม่มีบ้าน **เคว้งคว้าง มองโลกในแง่ร้าย อารมณ์แปรปรวน** เป็น ผลจากการ**ขาดความอบอุ่นในวัยเด็ก พ่อแม่แยกทาง เติบโตด้วยการประทัดประทัน** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 373)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครเอกเพศชายในเรื่องเป็นเด็กที่เติบโตมาแล้ว พ่อแม่หย่าร้างกัน ส่งผลให้เขาไม่มีที่พึ่งพิง ผู้เขียนได้เลือกใช้คำที่สะท้อนพฤติกรรม ความรู้สึก เชิงลบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึก “เคว้งคว้าง มองโลกในแง่ร้าย อารมณ์ที่แปรปรวน” เนื่องจาก ขาดความรัก ความอบอุ่นตั้งแต่เด็ก และเติบโตด้วย “การใช้ชีวิตแบบประทัดประทัน” เพื่อสื่อให้เห็น ถึงผลเสียที่ตามมากับเด็กกำพร้าในสังคม

เรื่อง ดวงตาที่สาม

หล่อนรู้แต่เพียงว่า หล่อนไม่มีพ่อแม่และญาติพี่น้อง ตั้งแต่เริ่มจำความได้ หล่อนก็เติบโต...อันเป็นโรงเรียนเด็กหญิงตาพิการเสียแล้ว (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 60)

การกำเนิดมาในโลกมืด ในฐานะเด็กกำพร้า...ก็ทำให้ หล่อนซาบซึ้งดีอยู่แก่ใจ ถึงสถานภาพของตน...แต่หล่อนก็ยังเจียมตนเจียมใจอยู่ดี (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 90)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างให้อัตชีวทัศน์เป็นเด็กหญิงกำพร้า โดยใช้ประโยคที่ว่า “หล่อนไม่มีพ่อแม่และญาติพี่น้อง” มาตั้งแต่กำเนิด ถือว่าเป็นคนที่ขาดความรัก ความอบอุ่น ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นคนที่น่าสงสาร น่าเห็นใจ เป็นคนที่มีชีวิตครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ เพียบพร้อม กลุ่มคนที่ขาดความอบอุ่นและกำพร้าเหล่านี้จัดเป็นคนชายขอบอีกกลุ่มหนึ่ง หากแต่ตามสภาพความเป็นจริงในสังคมมักจะได้รับ ความเมตตา เอ็นดู ควรได้รับความช่วยเหลือจากคนอื่น

จากเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นชายขอบของเด็กกำพร้า ซึ่งเป็นสถานภาพหนึ่งที่ติดตัวบุคคลหรือตัวละครในเรื่องมาตั้งแต่กำเนิด ในระดับสังคมได้มองเด็กกำพร้าว่าเป็นคนที่มีชีวิตครอบครัวไม่สมบูรณ์ เป็นกลุ่มคนที่ขาดความรัก ความอบอุ่น น่าสงสาร น่าเห็นใจ อาจมีพฤติกรรมอันจะก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมา ควรได้รับการดูแลช่วยเหลือ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เจตนาเลือกตัวละครเด็กกำพร้า ให้เป็นเด็กผู้หญิงถึง 3 เรื่อง จากทั้งหมด 4 เรื่อง ยิ่งสะท้อน ตอกย้ำถึงความอ่อนแอ เปรราะบาง ไร้ที่พึ่ง และกลายเป็นคนชายขอบที่มีความแตกต่างจากคนที่มีครอบครัวครบสมบูรณ์ในมิติทางความคิดของคนทั่วไปในสังคมส่วนใหญ่

1.6 ผู้ต่ำต้อยทางชนชั้น คือ บุคคลหรือกลุ่มของบุคคลในสังคมที่ถูกกลุ่มคนชั้นสูงกว่าแบ่งระดับชนชั้นออกเป็นระดับต่าง ๆ ให้กลายเป็นกลุ่มคนชั้นที่ต่ำกว่า ซึ่งความแตกต่างระหว่างชนชั้น เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่แยกคนชายขอบออกจากคนส่วนใหญ่ในสังคมได้อย่างเด่นชัดตามสถานภาพที่เป็นอยู่ จากการศึกษาพบตัวละครผู้ต่ำต้อยทางชนชั้นใน 4 เรื่อง ได้แก่ แม่ทัพตายแล้ว, แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, ดวงตาที่สาม, และรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ โดยตัวละครเหล่านี้ได้สะท้อนสภาพความเป็นชายขอบผ่านสถานภาพการเป็นผู้ต่ำต้อยทางชนชั้นดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

ข้าเติบโตโดยมีรูปปั้นหัวหน้าเผ่าผู้สละชีพและโคลกสตุติผู้กล้าข้ามานตั้งตั้งแนวนอก เรื่องราวการเหยียบย่ำปีศาจผู้ต่ำต้อย ประทับลงในความคิด (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 147)

คำสอนในการดำรงชีพซึ่งแฝงปรัชญาการใช้ชีวิตของเผ่ามีดกรอกหูทุกวัน จนเกือบหลงกล เราอาจกลายเป็นทาสรับใช้เผ่ามีด หากเราไม่มีแม่ทัพ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 147)

แต่อย่างไรว่าพวกเขาก็แค่ทาสรับใช้เผ่ามีด ยอมเคยชินกับความป่าเถื่อน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 154)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้กล่าวการแบ่งชนชั้นในสังคม ดังปรากฏคำว่า “ผู้ต่ำต้อย, ทาสรับใช้, ความป่าเถื่อน” สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์มีการแบ่งระดับชนชั้นกัน โดยเฉพาะคำว่า “ทาส” ที่หมายถึง ผู้ที่ขายตัวลงเป็นคนรับใช้ คนเหล่านี้จึงเป็นคนชายขอบจากคนปกติธรรมดาที่มีอิสระเสรีในการใช้ชีวิตและเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม อีกซ้ำยังถูกมองว่าไร้ค่า ไร้อำนาจต่อรอง ต้องตกเป็นเบี้ยล่างในการถูกควบคุม ลิดรอนสิทธิ มีความป่าเถื่อนไร้อารยธรรม

เรื่อง แดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

จงรักษามือของหลานให้ดี มือนี่ไม่ใช่มือจัญทาล ถ้าตระกูลเรามีเชื้อมโนราห์ มือนี่จะเป็นมือที่กรีดฟ้อน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 285)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดการเปรียบเทียบชนชั้นของมนุษย์ผ่านการสนทนาระหว่างตัวละครที่ว่า “มือนี่ไม่ใช่มือจัญทาล” ซึ่งแสดงถึงการดูหมิ่นดูแคลนว่ามือของจัญทาลหรือลูกคนต่างวรรณะ มีความสกปรก แข็งหยาบกระด้าง ไม่นุ่มนวลอ่อนช้อยเหมือนมือของคนในตระกูลเชื้อสายมโนราห์ นอกจากนี้ยังปรากฏการสนทนาเช่นนี้ในเรื่องซ้ำ ๆ อยู่หลายครั้ง ยิ่งตอกย้ำว่า “จัญทาล” เป็นกลุ่มคนอีกชั้นหนึ่ง ที่ต่ำกว่าคนทั่วไปในสังคมไม่อาจมาเทียบเท่าได้

เรื่อง ดวงตาที่สาม

พรานไพรใจฉกาจผู้ต่ำต้อยกับดอกฟ้าเลอโฉมผู้เป็นราชินิกุล ท่ามกลางบรรยากาศของป่าดงพงลึก (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 81)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องดวงตาที่สาม ผู้เขียนได้ใช้คำเปรียบเทียบระหว่าง “พราน” กับ “ราชินิกุล” และ “ผู้ต่ำต้อย” กับ “ดอกฟ้าเลอโฉม” โดยสะท้อนว่าพรานนั้นเป็นชนชั้นที่ต่ำต้อยมากเมื่อเทียบกับผู้เป็นราชินิกุล คนในสังคมย่อมมองว่าไม่คู่ควรและไม่อาจเท่าเทียมกันได้ ดังนั้นคนที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมจึงกลายเป็นคนชายขอบที่น่ารังเกียจ ไม่เจียมตัว และไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

นางคงจะแย้มสรวลเหมือนเช่นทุกครั้งที่น่างไต้ยีนนามนี้สินะ เพราะมันเป็นนามอันแปลกประหลาด**สำหรับทาส** แต่**แม้ว่าข้าจะเป็นทาส**และตาบอดและลิ้นของข้าจะขาดด้วนไม่อาจกล่าวขานวาจาให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้อื่นได้ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 200)

เจ้าทาสอัปลักษณ์ เจ้าสุนัขล่าสัตว์ตัวที่ลืบของแอดดีออน **เจ้าไม่ควรมีชีวิตอยู่ต่อไปด้วยนัยน์ตา ลิ้น และสติสัมปชัญญะอันบริบูรณ์** (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 215)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้กล่าวการแบ่งชนชั้นในสังคมดังปรากฏคำว่า “ทาส, เจ้าทาสอัปลักษณ์, เจ้าสุนัขล่าสัตว์ตัวที่ลืบ” สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์มีการแบ่งระดับชนชั้นกันอย่างชัดเจน การเปรียบว่า “ทาส” กับบุคคลอื่นก็ถือว่าการแบ่งแยกความเป็นเราเป็นเขาอยู่แล้ว ยิ่งมีคำต่อท้ายว่า “อัปลักษณ์” และเปรียบกับสัตว์ว่าเป็น “เจ้าสุนัขล่าสัตว์” ยิ่งตอกย้ำถึงความแตกต่างกันอย่างมากของชนชั้น โดยมองว่ากลุ่มคนดังกล่าวน่ารังเกียจ ไม่ควรเป็นมนุษย์ ไม่ควรอยู่ร่วมโลก และไม่ควรมีชีวิตอยู่ต่อไป

จากเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของผู้ต่ำต้อยทางชนชั้นซึ่งเป็นสถานภาพที่มีมาตั้งแต่กำเนิดของแต่ละบุคคลอย่างคำว่า “จันทาล” หรืออาจเกิดขึ้นในภายหลังอย่างคำว่า “ทาส” โดยผู้เขียนได้ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจน เพื่อแบ่งแยกระดับชนชั้นของมนุษย์ในสังคม ซึ่งผู้ต่ำต้อยทางชนชั้นก็ไม่อาจปฏิเสธถึงการแบ่งแยกนี้ได้ และถูกรังเกียจเหยียดหยาม จนเป็นคนชายขอบจากสามัญชนในสังคม ซึ่งถือเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่

1.7 ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลไม่มีที่พักอาศัย ไม่ว่าจะเป็นกระท่อมหรือเพิงพักชั่วคราว แต่จะอยู่พักอาศัยในสถานที่หรือบริเวณนั้น ๆ ซึ่งไม่ใช่ที่ของตน ในสังคมจริงสามารถพบเห็นกลุ่มคนเหล่านี้ได้ตามวัด ศาลา สะพานลอย ตลอดจนพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ จากการศึกษาพบผู้ไร้ที่อยู่อาศัยใน 4 เรื่อง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ดีเด่น, แม่ทัพตายแล้ว, ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต และรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบ ผ่านสถานภาพและพฤติกรรมการเป็นผู้ไร้ที่อยู่อาศัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง วิทยานิพนธ์ดีเด่น

เมื่อพื้นที่บ้านเกิดหมดสิ้นหนทางทำกิน ชาวบ้านจำต้องอพยพเข้ามาหางานในเมือง เมื่อเข้ามามาก็เกิดปัญหาคนล้นงาน หลายคนถึงกับต้องปล้นชิงวิ่งราว **หลายคนรอนเรพเนจรไร้ที่อยู่อาศัย จะกลับบ้านก็ไม่มีปัญญา กลับกลายเป็นปัญหาสังคมที่ยากจะแก้ไข**

ใช้แล้ว ทุกอย่างล้วนเชื่อมโยงร้อยรัดกันจนเป็นปัญหา (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 200-201)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวิทยานิพนธ์ดีเด่น ผู้เขียนได้กล่าวถึงปัญหาของสังคมที่หลายผู้คนต้องรอนเรพเนจรไร้ที่อยู่อาศัย ซึ่งหาทางกลับบ้านเกิดก็ไม่มีปัญญา กลับเนื่องจากไม่มีเงินในการเดินทางกลับบ้าน สะท้อนถึงสภาพความเป็นชายขอบของกลุ่มคนไร้ที่อยู่อาศัยในเมืองหลวงที่มีฐานะยากจน ไร้ที่พึ่ง และเป็นปัญหาของสังคมที่ยากจะแก้ไขได้

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

วิทยาทกงานมาหลายเดือนแล้ว เขาถูกไล่ออกเดือนกว่าแล้วเพราะมีพฤติกรรมประหลาด **เขามีลูกเมียที่อาศัยหลับนอนใต้สะพาน** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 169)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ลูกและเมียของวิทยาตัวละครในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ใต้อาศัยหลับนอนอยู่ใต้สะพานซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ โดยที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง ผู้เขียนได้สะท้อนถึงสภาพความเป็นจริงในสังคมของคนไร้บ้านที่สามารถพบเห็นได้โดยเฉพาะในสังคมเมืองใหญ่ กลุ่มคนไร้บ้านเหล่านี้จึงเป็นคนชายขอบของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ถูกมองว่าสกปรกยากจน ไม่มีที่ไป และอาจเป็นปัญหาของสังคมได้ในอนาคต

เรื่อง ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต

ผมโตมาโดยไม่มีบ้าน เคว้งคว้าง มองโลกในแง่ร้าย อารมณ์แปรปรวนเป็นผลจากการขาดความอบอุ่นในวัยเด็ก พ่อแม่แยกทาง เติบโตด้วยการประชดประชัน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 373)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครในเรื่องไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโตที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมาว่าเป็นคนไม่มีบ้านโดยใช้ประโยคที่ว่า “ผมโตมาโดยไม่มีบ้าน” นั้นแสดงว่า ตัวละครดังกล่าวไม่มีที่อาศัยตั้งแต่เด็ก ต้องหาที่พักพิงตามที่ต่าง ๆ เพื่ออยู่เอาตัวรอดไปวัน ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้เด็กคนนี้เป็นเด็กที่มีปัญหา ไร้ที่พึ่ง ไม่น่าไว้วางใจ และอาจก่อปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ตามมา เด็กไร้บ้านจึงเป็นคนชายขอบจากผู้คนในสังคมทั่วไป

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

เอลูธิเรียบัดนี้ตาบอดและเป็นใบ้ ห่มคลุมกายด้วยอาภรณ์มุเปื่อยแห้งงวีนเท้าเปลือย และเต็มไปด้วยบาดแผล ซอนเร้นโฉมหน้าตนเองเสียดด้วยหมวกหนังแพะคร่ำคร่า ปุปอน ทุกยามเข้าก็ออกเร่รอนไปขอทานหาเลี้ยงชีพ เด็ก ๆ ล้อเลียนและกลั่นแกล้งซ้ำ ผู้ใหญ่ใจร้ายทุบตีและเย้ยหยันซ้ำ สุนัขเห่ห้อมล้อมหน้าหลังเสือกไล่

ไล่ส่งเข้า ตกเย็นย่ำก็จะชมชานกลีบคืนมายังไตรมไม้โตดเดี่ยวต้นนี้ เผลอหน้ากับ
ภาวะมีโอกาสตายและ มีอาจมีชีวิตอยู่

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 215-216)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เอลูธิเรียตัวละครในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ
ที่ผู้เขียนได้พรรณนาถึงลักษณะทางกายภาพให้เห็นภาพที่น่าเวทนาอย่างชัดเจนแล้ว ยังได้สะท้อน
อีกว่าเมื่อถึงเวลาเย็นเขาก็จะเดินชมชานจากการเร่รอนขอทานกลับมาอยู่ที่พักซึ่งอยู่ใต้ต้นไม้
ต้นหนึ่ง ที่พักของเขาซึ่งไม่ใช่บ้านและยังเป็นพื้นที่สาธารณะ ได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบ
ของคนไร้บ้านให้เห็นว่าเขาเหล่านั้นไม่ได้รับความช่วยเหลือ ความเมตตา หรือความใส่ใจจาก
คนส่วนใหญ่ในสังคม

จากเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของ
ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นสถานภาพที่อาจมีมาตั้งแต่กำเนิดหรืออาจเกิดขึ้นในภายหลังของแต่ละ
บุคคล ผู้เขียนได้สะท้อนถึงคนไร้บ้านทั้งวัยเด็ก วัยกลางคน วัยทำงาน ตลอดจนคนพิการ
ซึ่งนอกจากไม่มีบ้านเป็นของตนเองแล้ว ยังต้องอาศัยพื้นที่สาธารณะในการพักพิง ถูกคน
ในสังคมส่วนใหญ่มองว่าสกปรก น่ารังเกียจ ยากจน ไร้ที่พึ่ง น่ากลัว ไม่น่าไว้วางใจ เป็นปัญหา
ของสังคม อาจก่อปัญหาให้แก่สังคม กลายเป็นคนชายขอบที่ไม่มีผู้ใดสนใจให้การช่วยเหลือ
และควรหลีกเลี่ยงให้ห่างพ้น

1.8 ผู้มีสีผิวต่าง คือ บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพด้านสีผิวที่มีความแตกต่างจาก
คนส่วนใหญ่ในสังคม ถือเป็นอีกสถานภาพหนึ่งของบุคคลที่มีมาตั้งแต่กำเนิด ไม่สามารถ
หลบเลี่ยงได้ จากการศึกษาค้นพบตัวละครผู้มีสีผิวต่างในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ โดยตัวละคร
ได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านสถานภาพการเป็นผู้มีสีผิวต่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง นาฏกรรมแห่งไฟ

หวาดผวาเมื่อเห็นคนผิวดำ ไม่ยอมพูดและไม่มองคนหน้าตาไม่ดี เมื่อก่อน
การลอบมดอยคนอื่นถือเป็นของหวานชิ้นโปรด (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 223)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละคร ครูพร ในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ มีความรู้สึกกลัว
เมื่อพบเห็นคนที่มีผิวดำดำ โดยผู้เขียนได้ใช้คำว่า “หวาดผวา” ยิ่งแสดงถึงความหวาดกลัว
เป็นอย่างมาก และยังได้อธิบายต่อว่าครูพร “ไม่ยอมพูดและไม่มอง” คนกลุ่มนี้เลย นอกจากนี้
ยังมีการลอบมดอยคนกลุ่มนี้อีกด้วย เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงภาพความเป็นชายขอบของคนที่มี
สีผิวดำ ซึ่งต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมที่มีสีผิวขาว ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับ การรวมกลุ่ม

การพูดคุยสนทนา เสมือนว่าเป็นคนที่มีความแตกต่าง แปลกแยก ไม่สามารถเข้ากันได้ น่ากลัว และไม่น่าไว้วางใจ

1.9 เพศที่สาม คือ บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือมีเพศสภาพไม่ตรงกับ เพศกำเนิด จากการศึกษาพบตัวละครในลักษณะดังกล่าวในเรื่อง ฟ้าเดียวกัน ซึ่งได้สะท้อน ภาพความเป็นชายชอบผ่านสถานภาพและพฤติกรรมการเป็นเพศที่สาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง ฟ้าเดียวกัน

“ข้าจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน หากนักปฏิวัติอย่างข้าจะมีลูกเป็นกะเทย! เอ็ง เลิกเลยนะ ไม่งั้นข้าเอาเอ็งตาย!” (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 226)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สะท้อนภาพครอบครัวของตัวละครนักปฏิวัติ ทางการเมืองที่มีลูกชายชื่อ ฟ้าเดียวกัน แต่ลักษณะนิสัยของฟ้าเดียวกันกลับไม่เป็นไปตามที่ ผู้เป็นพ่อต้องการ กล่าวคือ พ่อต้องการให้เขาเข้มแข็ง มั่นคง เด็ดเดี่ยว แต่เขากลับมีนิสัย คล้ายผู้หญิง ผู้เขียนได้ใช้ประโยคที่ว่า “ข้าจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน” แสดงถึงความผิดหวัง ไม่พอใจ และอับอายกับการที่มีลูกชายเป็น “กะเทย” ซึ่งตอนท้ายตัวละครก็ได้ขู่ลูกชายให้ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมดังกล่าว ดังประโยคที่ว่า “เอ็งเลิกเลยนะ ไม่งั้นข้าเอาเอ็งตาย!” เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึง การไม่ยอมรับเพศที่สาม แม้ในฐานะพ่อกับลูกหรือในระดับสถาบันที่เล็กที่สุด คือ ครอบครัว กลุ่มคนเพศที่สามหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศแม้จากการศึกษาจะปรากฏเพียง เรื่องเดียว แต่ก็ได้สะท้อนภาพความเป็นชายชอบของกลุ่มคนดังกล่าวซึ่งคนในสังคมส่วนใหญ่ ยังไม่เปิดใจยอมรับ และมองว่ามีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทางเพศ

1.10 ผู้หญิง คือ บุคคลที่ถือกำเนิดเป็นเพศหญิง เป็นประเด็นที่มีเรื่องเพศสภาพ เข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นมุมมองของเพศชายกลุ่มหนึ่งที่ได้แสดงความคิด กระทำต่อเพศหญิง มีใช้คนส่วนใหญ่ในสังคม จากการศึกษาพบผู้หญิงชายขอบใน 4 เรื่อง ได้แก่ สิ่งซำรุดของพระเจ้า, ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต, ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ และสิงโตนอกคอก โดยตัวละครเหล่านั้น ได้สะท้อนภาพความเป็นชายชอบผ่านสถานภาพการเป็นผู้หญิงหรือเพศหญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง สิ่งซำรุดของพระเจ้า

ผมเอาเด็กที่ผมอุปการะอยู่มาทำเมีย...ผมรับเด็กผู้หญิงคนหนึ่งมา อุปการะตั้งแต่เธอยังแบเบาะ เธอเป็นเด็กพิการปากแหว่งเพดานโหว่ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 40)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครเพศชายในฐานะที่เป็นพ่อบุญธรรม ได้รับเอา เด็กผู้หญิงคนหนึ่งมาอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่ยังเล็ก แต่เมื่อเด็กโตเป็นสาวเขากลับบังคับขึ้นใจ ให้เด็กคนนั้นเป็นภรรยาของเขา เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงภาพความเป็นชายชอบของผู้หญิงที่ถูก

ผู้ชายบังคับ กดขี่ ซิ่นใจ จากคำที่ผู้เขียนสื่อว่า “ทำเมีย” ไม่เว้นแม้แต่ในระดับครอบครัวระหว่าง พ่อบุญธรรมกับลูกบุญธรรม

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

คนก็จะสนใจแต่คุณ ผู้หญิงตัวเล็ก ประเทศที่ไม่ค่อยมีคนรู้จัก คุณจะชิงความเด่นไปหมด (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 367)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครชายซึ่งเป็นตัวแทนจากรัฐบาลไปแลนด์ ได้พยายามเกลี้ยกล่อมให้ สุธา ตัวละครหญิง ยอมรับข้อตกลงโดยการไม่ให้มีชื่อของเธอว่าเป็น ผู้พิชิตหรือแม่แต่ผู้ร่วมพิชิตยอดเขาคักดีสิทธิ์ของเมือง โดยให้เหตุผลว่าเธอเป็นเพียงแคผู้หญิง ตัวเล็ก ๆ คนหนึ่ง หากปรากฏชื่อเธอคนก็จะให้ความสนใจแต่เธอ ซึ่งสุดท้ายแล้วสุธาก็ได้แต่ ยอมจำนนกับข้อร้องขอดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าผู้ชายมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าผู้หญิง ซึ่งนอกจากผู้เขียนจะสื่อว่า “ผู้หญิงตัวเล็ก” แล้ว ยังสื่อแบบมีนัยว่าสุธาผู้หญิงคนธรรมดา สามารถพิชิตยอดเขาที่สูงที่สุดได้ แต่กลับไม่สามารถเอาชนะข้อต่อรองของชายที่เป็นตัวแทน ของรัฐบาล ยิ่งตอกย้ำถึงภาพผู้หญิงที่ถูกมองว่าเป็นคนชายขอบที่ไร้ซึ่งอำนาจ คักดีศรี ในการต่อรองกับเพศชาย

นอกจากนี้ยังปรากฏภาพความเป็นชายขอบของคนเพศหญิงในเรื่องวัตถุ ทางเพศ และความอ่อนแอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

ใคร ๆ ก็รู้ว่ามันชอบผู้หญิงสวย ๆ **ผู้หญิงคนไหนที่มันอยากได้ มันต้องได้ทุกคน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 142)

ใคร ๆ ก็รู้ว่าท่านรัฐมนตรี **ชอบผู้หญิงสวย ๆ และมักจะเลือกลูกสาวชาวบ้านที่หน้าตาตองใจให้ขึ้นห้องด้วยเสมอ** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 147)

เรื่อง สิงโตนอกคอก

เด็กผู้ชายสามสี่คนรุมล้อมแซนดี้ ที่นั่งอดตัวหลบอยู่ตรงมุมห้องเรียน พวกเขา **ดึงผมเปียสองข้างของเธอหลาย ๆ ครั้ง และเอาแปรงลบกระดานถูผมสี่แฉกรอ** ของเธอให้กลายเป็นสีขาว **แซนดี้โธและขอร้องให้พวกเขา “หยุด หยุดเถอะ”** เธอนั่งชันขา พยายามก้มหน้าซุกลงไปให้หัวเข้าเพื่อหลบฝุ่นชอล์ก (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 199)

แซนดี้ทั้งสองมือลงข้างตัวอย่างไร้เรี่ยวแรง เธอสิ้นหวังเสียแล้ว **เด็กสาว พิงร่างลงกับผนังตู้ รอเวลาถูกข่มขืน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 217)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เขียนได้สื่อให้เพศหญิงถูกเพศชาย มองว่าเป็นคนชายขอบโดยแสดงพฤติกรรมออกมา 2 ลักษณะ คือ 1) เพศชายมองว่าเพศหญิง

เป็นวัตถุทางเพศ ในเรื่องไปกินม้อเข้าที่ดาวพลูโต ดังประโยคที่ว่า “ผู้หญิงคนไหนที่มันอยากได้มันต้องได้ทุกคน” และ 2) เพศชายกระทำความรุนแรง กลั่นแกล้ง รังแกต่อเพศหญิง ในเรื่องสิงโตนอกคอก ดังคำที่ปรากฏ “รุ่มล่อม, ดึงผมเปีย, เอาแปรงลบกระดานถูผม, รอเวลาถูกข่มขืน” พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความคิดของเพศชายที่มีต่อเพศหญิง ที่มองว่าเพศหญิงเป็นคนที่อ่อนแอกว่า เป็นผู้แพ้ สามารถบังคับ ชูเชิญ หรือทำอะไรก็ได้

จากเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของผู้หญิง ซึ่งเป็นสถานภาพหนึ่งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่กำเนิดของบุคคล โดยมักถูกผู้ชายมองว่าด้อยกว่า อ่อนแอ ไม่มีอำนาจ ไร้ข้อต่อรอง สามารถที่จะกดขี่ข่มเหง บังคับ รังแก ขืนใจ หรือทำอย่างไรก็ได้ตามความต้องการ ผู้หญิงจึงถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกฉวยโอกาส ถูกลดค่าความเท่าเทียมจากชาย และเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิดของผู้ชายที่มองว่าตนนั้นเหนือกว่า ยิ่งใหญ่กว่า

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสถานภาพและพฤติกรรมของบุคคลในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ไม่ว่าจะเป็นมิจนาซีฟและผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย, นักโทษ, ผู้สูงอายุ, ผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน, เด็กกำพร้า, ผู้ต่ำต้อยทางชนชั้น, ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย, ผู้มีสีผิวต่าง, เพศที่สาม ตลอดจนผู้หญิง บุคคลหรือกลุ่มคนที่กล่าวถึงนี้แม้ว่าจะอยู่ในเมืองใหญ่ ไม่ได้อยู่อาศัยในชนบทห่างไกล แต่ก็อาจถูกคนทั่วไปในสังคมมองว่าเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่แตกต่าง แยกแยะจากคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิดที่ทำให้ดูต่างไปจากคนทั่วไป เช่น เด็กกำพร้า ผู้มีสีผิวต่าง ผู้ต่ำต้อยทางชนชั้น หรือสถานภาพที่เกิดขึ้นในภายหลัง และพฤติกรรมที่แสดงออกมาซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับ ไม่น่าไว้วางใจ ไม่น่าเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ไร้ที่อยู่อาศัยผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน เพศที่สาม นักโทษ มิจนาซีฟและผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย เหล่านี้ล้วนส่งผลให้บุคคลหรือกลุ่มคนดังกล่าวถูกมองว่าเป็นตัวปัญหา และไม่ควรร่วมอยู่ในสังคม

2. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คือ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ มีฐานะยากจนขั้นแค้น อดอยาก รายได้น้อย มีความยากลำบากในการดำรงชีวิต ตลอดจนการประกอบอาชีพซึ่งไร้ที่ทางหากิน หรืออาชีพของคนในพื้นที่ห่างไกล สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนภาพความเป็นชายขอบอย่างเห็นได้ชัดเช่นกัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้จัดกลุ่มในประเด็นนี้ไว้ 2 ประเด็น คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง บุคคลหรือครอบครัวที่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน มีความยากจน ไร้เงินทอง รวมทั้งมีปัญหาหนี้สิน ซึ่งถือเป็นปัญหา

สำคัญอย่างหนึ่งของคนชายขอบ จากการศึกษาเรื่องสั้นพบว่า ปัญหาความยากจนถูกสะท้อนออกมาผ่านฐานะทางเศรษฐกิจของตัวละครในหลายรูปแบบ ซึ่งพบในเรื่องสั้น 11 เรื่อง ได้แก่ หาแว่นให้หน่อย, ราตรีมีชีวิต, วิทยานิพนธ์ดีเด่น, แม่ทัพตายแล้ว, หนุมานเหยียบเมือง, นาฏกรรมแห่งไฟ, แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, อสรพิช, ทุ่งร้าง, ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ และรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนสภาพความเป็นชายขอบผ่านสถานภาพทางเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง หาแว่นให้หน่อย

เมื่อสัมผัสสัก ๆ หล่อนเป็นคนนำส่งสารคนหนึ่ง หล่อนเล่าว่าทำงานอย่างนี้มาตั้งแต่สาว ๆ บ้านเดิมอยู่บนดอย ต้องลงมาทำงานในเมืองเพื่อชดใช้หนี้ให้ที่บ้าน หล่อนต้องตระเวนทำงานไปทั่วหัวเมืองใหญ่ ๆ สลับกันไป (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 72)

เปิดกระเป๋าตั้งส์ หยิบเงินก้อนหนึ่งส่งให้หล่อน หล่อนยื่นมือมารับ ยิ้มพร้อมกล่าวขอบคุณ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 78)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหาแว่นให้หน่อย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดถึงตัวละคร ซึ่งเป็นสาวชาวเขาที่ครอบครัวประสบปัญหาหนี้สิน จึงต้องย้ายถิ่นฐานลงมาทำงานในเมือง เพื่อหาเงินชดใช้หนี้ให้กับครอบครัว ความยากจนและปัญหาหนี้สินจึงถือเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่ควบคู่คนชายขอบ ทั้งคนชนบท และคนเมืองมาอย่างยาวนาน หน่วยงานภาครัฐไม่อาจเยียวยาช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาให้หมดไปได้ เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ หรือหากมีก็เป็นรายได้ที่ต่ำ รายได้ที่มีจึงไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ปัญหาการไม่มีเงินหรือมีเงินน้อย ย่อมส่งผลให้คนยอมที่จะอพยพย้ายถิ่นฐานหาที่ทำกิน คนที่มีฐานะยากจนจึงถูกมองจากคนที่มีฐานะในสังคมว่าเป็นพวกสร้างปัญหา ผู้อพยพที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เมื่อชาวบ้านพบเห็นผู้อพยพที่ยากจนก็แสดงท่าทีที่รังเกียจ ถูกเหยียดหยามพวกเขา จนกลายเป็นคนต่างพวกและต่างชนชั้นในที่สุด

เรื่อง ราตรีมีชีวิต

ขยะในสถานทีหฺรู่ ๆ สะอาด ๆ น่าจะเป็นขยะชั้นดีที่ไม่สกปรกมาก หรือ ขยะในสลัมน่าจะเป็นขยะชั้นต่ำที่ต้องเปื้อนหน้าหนี ช่างเป็นคำถามที่ตลกสิ้นดี เขาไม่เคยมีความคิดเช่นนั้นอยู่ในหัวสมองแม้แต่บัดนี้ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 147)

พรหมายถึงยายแก่ที่มานั่งเฝ้ากองขยะของตัวเองอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน โดยมองว่าคนเก็บขยะคือศัตรูที่เข้ามาแย่งชิงขยะในส่วนของแก แกเป็นตนแปลกหน้าคนหนึ่ง

เขาเคยพบ พรพินธงลงไปว่าแกบ้า...ด้วยความที่กระต๊อบไม้อัดซึ่งสุ่มแนบไปด้วยของเกาสารพัดอยู่ติดกับกองขยะ และการแต่งตัวที่สกปรกมอซอ ผมเผ้ากระเซอะกระเซิงเหม็นสาบ หลายคนจึงมองว่าแกก็ไม่ต่างอะไรกับขยะชิ้นหนึ่ง ชีวิตแกผูกพันอยู่กับขยะตลอดเวลา ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยรายได้จากการขายเศษเหล็ก ขวด และกระดาษลัง

(วัชร สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 148-149)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องราตรีมีชีวิต ผู้เขียนได้กล่าวถึง “สลัม” นั้นหมายถึงรวมถึง “คนในสลัม” ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วล้วนแต่เป็นผู้ที่มีฐานะยากจนจึงต้องไปรวมกันพักอาศัยอยู่เป็นสลัม ทั้งยังมีการเปรียบเทียบตั้งข้อความที่ว่า “ขยะในสถานที่หรู ๆ สะอาด ๆ น่าจะเป็นขยะชิ้นดีที่ไม่สกปรกมาก หรือขยะในสลัมน่าจะเป็นขยะชิ้นต่ำที่ต้องเปื้อนหน้าหนี” จากข้อความได้สะท้อนถึงการแสดงความรังเกียจต่อภาพของสลัมว่าเป็นแหล่งชั้นต่ำ สกปรกยากจน นอกจากนี้ในเรื่องยังได้กล่าวถึง “ยายแก่” ที่นั่งเฝ้ากองขยะ ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนภาพถึงความยากจนว่า “ด้วยความที่กระต๊อบไม้อัดซึ่งสุ่มแนบไปด้วยของเกาสารพัดอยู่ติดกับกองขยะ และการแต่งตัวที่สกปรกมอซอ...ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยรายได้จากการขายเศษเหล็ก ขวด และกระดาษลัง” เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงภาพของคนที่มีฐานะยากจนที่อาศัยอยู่ในสลัม ซึ่งมีที่พักอาศัยที่ไม่แข็งแรง ไม่มีรายได้หรืออาจมีรายได้น้อย และถูกคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่าเป็นคนชายขอบที่สกปรก ไม่ควรเข้าใกล้ ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว

เรื่อง วิทยานิพนธ์ดีเด่น

สุดท้ายแล้วภาคเกษตรมีอันต้องล่มสลาย...เกษตรกรเป็นหนี้เป็นสินมากขึ้น คนว่างงานหลังฤดูเก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เมื่อพื้นที่บ้านเกิดหมดสิ้นหนทางทำกิน ชาวบ้านจำต้องอพยพเข้ามาหางานในเมือง เมื่อเข้ามามาก็เกิดปัญหาคนล้นงาน หลายคนถึงกับต้องปล้นชิงวิ่งราว หลายคนร่อนเร่พเนจรไร้ที่อยู่อาศัย จะกลับบ้านก็ไม่มีปัญญา กลับกลายเป็นปัญหาสังคมที่ยากจะแก้ไข ใช้แล้ว-ทุกอย่างล้วนเชื่อมโยงร้อยรัดกันจนเป็นปัญหา

(วัชร สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 200-201)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวิทยานิพนธ์ดีเด่น ผู้เขียนได้กล่าวถึงเกษตรกรในพื้นที่ชนบท ว่ามีการหนี้สินจำนวนมากขึ้น หลายคนว่างงาน ไร้ช่องทางประกอบอาชีพ

จึงต้องอพยพหางานทำในเมืองหลวง เมื่ออพยพมามากขึ้นก็ประสบปัญหาคนล้นงาน ต้องร่อนเร่ ไร้ที่อยู่อาศัย และแม่จะกลับบ้านเกิดก็ไม่มีเงินที่จะเดินทางกลับ เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงภาพคนชายขอบที่มีฐานะยากจน ประกอบกับมีหนี้สิน ซึ่งอาจถูกคนในสังคมมองว่าเป็นกลุ่มคนที่มีปัญหาชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ และสร้างปัญหาให้กับสังคมได้ในอนาคต

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

แต่วิทยายังคิดถึง คนอดอยาก มั่นมีที่ไหนดกันคนอดอยากยากจน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 159)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีให้ตัวละครที่ชื่อ “วิทยา” นึกถึงภาพคนอดอยาก คนยากจน ซึ่งสะท้อนถึงภาพคนที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ในสังคมที่ถูกคนทั่วไปมองว่ามีฐานะยากจน และอาจสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้แก่สังคมได้

เรื่อง หนุมานเหยียบเมือง

แม่เต่าทิพย์วัย 70 กว่า ผู้เป็นร่างทรงในทุกครั้งที่มีการแก่นโนรา เต่าทิพย์เป็นหญิงชราที่ไม่ค่อยมีคนสนใจนัก เป็นคนยากจนที่คอยเก็บผักริมรั้วบ้านคนอื่น ประทังชีวิต ทั้งตัวแกเองก็ไม่ได้เป็นโนรา ทำไร่แต่ละทาก็ไม่เคยรู้จัก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 184)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหนุมานเหยียบเมืองผู้เขียนได้กล่าวถึง “แม่เต่าทิพย์” ว่า “เป็นคนยากจนที่คอยเก็บผักริมรั้วบ้านคนอื่นประทังชีวิต” สะท้อนให้เห็นถึงภาพของคนในสังคมที่มีฐานะยากจน ซึ่งอาจถูกคนทั่วไปมองว่าเป็นภาระของสังคมได้ในอนาคต

เรื่อง นาฏกรรมแห่งไฟ

ชาวเมืองเชื่อ และเร่งหาผู้กล้าที่จะเดินทางสู่ยอดเขาหลวง ขณะนั้นใกล้ถึงฤดูน้ำหลาก แม้ไม่มีใครอยากเสี่ยงชีวิตกับภูเขานี้ แต่ปรากฏ ผู้กล้าคนหนึ่งเป็นชายหนุ่มผู้ยากจน เคยติดหนี้บุญคุณของท่านผู้ว่า อาสาเป็นคนไปเชิญไฟวิเศษมาเอง (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 247)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครชายหนุ่มผู้มีฐานะยากจน และเคยติดหนี้บุญคุณของท่านผู้ว่า สะท้อนให้เห็นถึงภาพของคนที่มีฐานะยากจน ซึ่งคนทั่วไปในสังคมอาจมองว่าคนเหล่านั้นเป็นภาระของสังคม

เรื่อง แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

พอเธอเป็นแขกอัมฟกานิสถานที่หนีสงครามมาตกหลุมรักสาวอิสลามในตัวจังหวัด...บัดนี้พอของเธอหายตัวไป ทั้งแม่และเธอให้พจญกับ ความแร้นแค้น เธอต้องดิ้นรนทำงานและเสี่ยงตัวเองเรียน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 294)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครที่ครอบครัวของเธอต้องพานพบกับความยากจนแร้นแค้น โดยจำเป็นต้องใช้ชีวิตอย่างดิ้นรนเพื่อทำงานส่งเสียตัวเองเรียน สะท้อนให้เห็นถึงภาพของคนชายขอบที่มีฐานะยากจนในสังคม ที่จะต้องพึ่งพาตนเอง และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคนในสังคม

เรื่อง อสรพิษ

หลุมศพเก่าแก่ที่ศพยังไม่ได้ถูกขุดขึ้นมาเผาแทบทั้งหมดเป็นศพคนยากจน เพราะถ้าเป็นศพคนร่ำรวยก็จะถูกเก็บไว้ในกุฎดังแทน (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 35)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอสรพิษ ผู้เขียนได้กล่าวถึงคนยากจนผ่าน “ศพ” โดยได้อธิบายว่า “ศพยังไม่ได้ถูกขุดขึ้นมาเผาแทบทั้งหมดเป็นศพคนยากจน เพราะถ้าเป็นศพคนร่ำรวยก็จะถูกเก็บไว้ในกุฎดังแทน” จากข้อความสะท้อนถึงภาพคนชายขอบที่มีฐานะยากจนว่าแม้จะมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้วก็ยังคงมีฐานะเป็นคนยากจนเช่นเดิม ซึ่งต่างจากคนรวยในสังคมที่สิทธิ มีโอกาสที่เหนือกว่าในทุก ๆ เรื่อง

เรื่อง ทุ่งร้าง

สองตายายชาวานานี้ถึงแม้จะยากจนต้องเขานาเช่าวัวคนอื่น ก็ไม่ได้คิดจะขายทรายให้กับคนฆ่าสัตว์เลย (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 144)

หญิงชรายกฟ่อนข้าวขึ้นลองชั่งน้ำหนักมันด้วยมือ มันเบาผิดปกติ นางถอนหายใจเศร้า จะเหลือข้าวพอกินไหมหลังจากจ่ายค่าเช่านาแล้ว? นางถามตัวเอง (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 146)

วันหนึ่งเจ้าของที่ดินเข้ามาในหมู่บ้านพร้อมด้วยรถบรรทุกคนโตที่ขับฝ่าทุ่งกว้างเข้ามาจนฝุ่นตลบ เขาเข้ามาเพื่อตวงข้าวแบ่งค่าเช่า สองตายายชาวานาก็ต้องจ่ายค่าเช่าเช่นเดียวกัน ชายชาวานาพาเจ้าของที่ดินซึ่งร่างอวบอ้วนสมบูรณ์และหัวเราะเสียงดังไปยังฉางข้าวของแก (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 149)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องทุ่งร้าง ผู้เขียนได้กล่าวถึงกลุ่มคนที่มีฐานะยากจนในพื้นที่ชนบท โดยสื่อผ่านสองตายายที่ยากจนต้องเขานาเช่าวัวคนอื่นในการทำนา ทั้งยังมีผลผลิตข้าวที่ไม่คุ้มทุนเพราะต้องหักตวงข้าวแบ่งจ่ายค่าเช่านาให้กับนายทุนเจ้าของที่ดิน และไม่รู้ว่าจะเหลือข้าวเพียงพอสำหรับกินตลอดปีหรือไม่ เหล่านี้ล้วนสะท้อนภาพความเป็นชายขอบของคนชนบท ที่นอกจากจะมีฐานะยากจนแล้ว ยังถูกคนทั่วไปมองว่าเป็นปัญหาของสังคมอีกด้วย

เรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์

แต่เราก็กินยากจนเหลือเกิน...ผมนั่งคิดถึงสาเหตุของความยากจนนี้ คิดถึงระบบการปกครองที่กดหัวพวกเราอยู่...ที่ผมปล้นคลังน้ำมัน ไม่ใช่เพื่อต่อต้านรัฐบาล **ผมเป็นแค่คนจนที่ต้องการเงินเท่านั้นเอง** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 143)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดถึงความยากจนขั้นแค้นของตัวละครโดยใช้ประโยคที่ว่า “เราก็กินยากจนเหลือเกิน” และ “ผมเป็นแค่คนจนที่ต้องการเงินเท่านั้นเอง” ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพของคนยากจนในสังคมที่มีความจำเป็นกระทำการบางอย่างเพื่อให้ได้เงินและเพื่อให้ตนเองนั้นมีชีวิตอยู่รอด โดยที่คนส่วนใหญ่ในสังคมอาจเกิดรู้สึกเกรงกลัว ไม่กล้าเข้าใกล้ และมองว่ากลุ่มคนยากจนเหล่านี้จะก่อปัญหาอื่น ๆ ตามมา

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

เอลูธิเรียบัดนี้ตาบอดและเป็นใบ้ **หม่อมคลุมกายด้วยอาภรณ์ผู้เปื่อยแหงววิน เท้าเป็ลื้อย และเต็มไปด้วยบาดแผลซ่อนเร้นโฉมหน้าตนเองเสียดด้วยหมวกหนังแพะคร่ำคร่าปูปอน** ทุกยามเช้าก็ออกเร่รอนไปขอทานหาเลี้ยงชีพ เด็ก ๆ ล้อเลียนและกลั่นแกล้งซ้ำ ผู้ใหญ่ใจร้ายทุบตีและเหยียดหยันซ้ำ สุนัขแท่ห้อมล้อมหน้าหลังเสือกไล่ไล่ส่งซ้ำ ตกเย็นย่ำก็จะชมซานกลับคืนมายังไตรัมไม้โคดเดี่ยวต้นนี้ เสดิณหน้ากับภาวะมีอาจตายและมีอาจมีชีวิตอยู่

(แดนอรุณ แสงทอง, 2557, หน้า 215-216)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะทางกายภาพของตัวละครว่า “หม่อมคลุมกายด้วยอาภรณ์ผู้เปื่อยแหงววิน เท้าเป็ลื้อย และเต็มไปด้วยบาดแผลซ่อนเร้นโฉมหน้าตนเองเสียดด้วยหมวกหนังแพะคร่ำคร่าปูปอน” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของคนที่มีฐานะยากจนในสังคม ที่ดูแล้วมีความแตกต่างจากคนทั่วไปโดยสิ้นเชิง ทั้งยังถูกคนในสังคมมองว่าเป็นคนชายขอบที่สกปรก ไม่น่าเข้าใกล้ และไม่น่าไว้วางใจ

จากเรื่องสั้นทั้ง 11 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ คือ มีฐานะที่ยากจน ซึ่งความยากจนถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่ควบคู่กับคนชายขอบ ทั้งคนในชนบทและคนในเมือง มาอย่างยาวนาน หน่วยงานภาครัฐไม่อาจเยียวยาช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาให้หมดไปได้ เนื่องจาก

กลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ หรือหากมีก็เป็นรายได้ที่ต่ำซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ปัญหาการไม่มีเงินหรือมีเงินน้อยก็นำไปสู่การมีภาวะหนี้สินตามมา ปัญหาทั้งหมดนี้ย่อมส่งผลให้คนเหล่านั้น ยอมที่จะเสี่ยงลงทุนหรือกระทำการใด ๆ เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว เช่น การอพยพย้ายถิ่นฐานหาที่ทำกินใหม่ การเช่าที่ดินทำกิน ซึ่งนำไปสู่การขาดทุน เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาความยากจนยังส่งผลกระทบต่อที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การใช้ชีวิตประจำวันต่าง ๆ คนที่มีฐานะยากจนจึงถูกมองจากคนที่มีฐานะดีกว่าในสังคมว่าเป็นพวกสร้างปัญหา เป็นภาระของสังคม บ้านนอก อดอยาก สกปรก ไม่ควรเข้าใกล้ ไม่น่าไว้วางใจ ทั้งยังถูกแสดงพฤติกรรมเชิงเหยียดหยาม รังเกียจ จนกลายเป็นคนอื่นและเป็นคนต่างชนชั้นไปในที่สุด

2.2 การประกอบอาชีพต่าง ๆ คือ อาชีพในสังคมที่ผู้เขียนได้นำมาสะท้อนภาพความเป็นชายขอบให้กับตัวละครในเรื่อง แม้บางอาชีพจะดูเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน แต่กลับสะท้อนภาพคนชายขอบได้อีกมุมมองหนึ่ง จากการศึกษาเรื่องสั้น พบจำนวน 7 อาชีพ ได้แก่ หญิงขายบริการทางเพศ, พรานป่า, ผู้ใช้แรงงาน, คนรับใช้, คนเก็บขยะ, ขอทาน และค้าขายเร่ร่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 หญิงขายบริการทางเพศ คือ ผู้หญิงที่มีอาชีพให้บริการทางเพศแก่ผู้ชายเพื่อรับค่าจ้างตอบแทนตามที่ได้ตกลงกัน ในที่นี้ได้วิเคราะห์ทั้งในดวบทที่กล่าวถึงหญิงขายบริการทางเพศโดยตรง รวมทั้งดวบทที่พบการใช้คำที่สื่อถึงอาชีพในลักษณะดังกล่าว เช่น โสเภณี โคโยตี้ ซ่อง อาบอบนวด การขายตัว เป็นต้น จากการศึกษาเรื่องสั้นพบอาชีพนี้ใน 7 เรื่อง ได้แก่ หาแว่นให้หน่อย, แม่ที่พ่ายแล้ว, มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น, แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, ไปกินมื่อเช้าที่ดาวพลูโต, รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ และอะ โป เอ็ม ซู๊ด นีอทมิน บัท บี โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบ ผ่านอาชีพหญิงขายบริการทางเพศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง หาแว่นให้หน่อย

“คืนนี้ไม่ทำงานหรือ” เขาถาม ตายังจ้องทีวี **“ไม่รู้เป็นไร เสียใจกลับแต่หัววัน”** เขาเอนหลังลงบนหมอนนุ่ม ๆ รู้สึกขำสำเนียงพูดไทยไม่ชัดของหล่อน หล่อนคงมาจากดอยที่ไหนสักแห่ง เขาเองก็จำชื่อไม่ได้เสียที (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 69)

หล่อนมักเซอร์ไพรส์ด้วยการจุ่มหนักหน่วงอย่างนี้เสมอ **หล่อนจะเป็นอย่างนี้กับแขกทุกคนหรือเปล่าเช้านี้** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 70-71)

หล่อนทำงานในอาบอบนวดมีคลาสแห่งหนึ่ง เผอิญเขาเข้าไปเป็นลูกค้า จากนั้นเลยติดต่อกันเป็นการส่วนตัวเรื่อยมา...เมื่อสัมผัสสัก ๆ หล่อนเป็นคนน่าสงสาร คนหนึ่ง หล่อนเล่าว่าทำงานอย่างนี้มาตั้งแต่สาว ๆ บ้านเดิมอยู่บนดอย ต้องลงมาทำงานในเมืองเพื่อชดใช้หนี้ให้ที่บ้าน หล่อนต้องตระเวนทำงานในเมืองเพื่อชดใช้หนี้ที่บ้าน หล่อนต้องตระเวนทำงานไปทั่วหัวเมืองใหญ่ ๆ สลับกันไป จริงไม่จริง เขาไม่แน่ใจนัก **เรื่องเล่าทำนองนี้มักได้ยินจากพวกหล่อนบ่อย ๆ**

(วัชระ ลัจจะสารสิน, 2556, หน้า 72)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหาแว่นให้หน่อย ผู้เขียนได้ใช้คำหรือข้อความที่สื่อถึงอาชีพขายบริการทางเพศที่ต้องทำงานยามค่ำคืน รวมถึงการให้บริการกับแขกหลายคน เช่น “คืนนี้ไม่ทำงานหรือ” “หล่อนจะเป็นอย่างนี้กับแขกทุกคนหรือเปล่า” เป็นต้น นอกจากนี้ยังสะท้อนว่าผู้หญิงบางคนเลือกประกอบอาชีพนี้ตั้งแต่ยังสาวด้วยไม่มีทางเลือกที่ว่า “หล่อนเล่าว่าทำงานอย่างนี้มาตั้งแต่สาว ๆ” “ต้องตระเวนทำงานไปทั่วหัวเมืองใหญ่ ๆ สลับกันไป” ทั้งยังระบุให้เห็นว่ามีการประกอบอาชีพนี้ในลักษณะของกลุ่มเครือข่าย “เรื่องเล่าทำนองนี้มักได้ยินจากพวกหล่อนบ่อย ๆ” เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงหญิงที่มีอาชีพขายบริการทางเพศที่พบได้ทั่วไปในสังคมโดยเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งถือเป็นคนชายขอบที่ต้องหลบซ่อนในการประกอบอาชีพเนื่องจากผิดกฎหมาย และเป็นกลุ่มคนที่ไม่น่าไว้วางใจดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “จริงไม่จริง เขาไม่แน่ใจนัก”

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

มีร้านเพื่อความบันเทิงอยู่กลางชนิด ตั้งแต่โคโยตี้ต้นยั่วยวน ผับเพื่อชีวิต อาบอบนวดหรือแม้แต่ร้านเกม มีคนมากมายที่เดินบนฟุตบอลาแห่งนี้ แต่พวกเขาเห็นผมเป็นแค่พื้นคอนกรีต ไม่ก็วัตถุใดสักชิ้น (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 154)

หญิงสาวร่วมห้องบ่นว่าผมอ้วนเกินไป เธอไม่เคยนอนกับคนอ้วนขนาดผม และตอรองชอกลับก่อน ผมโมโห ชกเธอจนหน้าหงาย คำว่าเธอเอาเปรียบ เธอมันก็แค่สมุนเลวของเผ่ามีด...ความชิงชังเปลี่ยนเป้าหมายเป็นสมุนของเผ่ามีด ผมสะบัดผ้าขนหนูใส่หญิงสาว ปลายของผ้าขนหนูพาดตามเนื้อตัวของเธอจนปรากฏริ้วแดง เธอร้องเสียงดัง ผมจึงใช้ผ้ารัดคอเธอ อีนั่งแพศยาเผ่ามีด ผมดำเธอตั้ง ๆ

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 165)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ที่พ่ายแล้ว ผู้เขียนได้ใช้คำที่สื่อถึงอาชีพขายบริการทางเพศ ได้แก่ โศภิตี เต็มย้วยวน อาบอบนวด และหญิงสาวร่วมห้อง ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการให้บริการของอาชีพนี้ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับแขกหลายคนที่ว่า “เธอไม่เคยนอนกับคนอ้วนขนาดผม” นั่นแสดงว่าเธอในเรื่องเคยผ่านการนอนร่วมกับคนอื่นมาก่อนแล้ว เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงอาชีพขายบริการทางเพศที่ถือว่าเป็นคนชายขอบซึ่งประกอบอาชีพผิดกฎหมาย และคนส่วนใหญ่ในสังคมยังไม่ยอมรับ

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

เธอติดต่อหาผู้หญิงให้ผู้มีอิทธิพล หรือใครก็ตามที่ต้องการ ในคืนนั้น เด็กสาวที่เธอจัดหาให้ผู้มีอิทธิพลเกิดจิตหลุด เพราะเล่นยาไปหลายขนาน เธอรีบรุดมาเคลียร์และจับเด็กนั่งขังในห้องน้ำ ไม่คิดว่าเด็กสาวจะหลุดออกมาถึงเขาได้ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 278)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องมิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงหญิงขายบริการทางเพศโดยมีผู้ติดต่อจัดหาอย่างเป็นขั้นตอนให้ผู้มีอิทธิพล รวมทั้งทุกคนที่ต้องการใช้บริการทางเพศตั้งข้อความที่ว่า “เธอติดต่อหาผู้หญิงให้ผู้มีอิทธิพล หรือใครก็ตามที่ต้องการ” อีกทั้งยังพบว่าเด็กผู้หญิงที่ให้บริการทางเพศคนดังกล่าวได้ใช้สารเสพติดด้วย และถูกลงโทษโดยการจับขังในห้องน้ำ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงคนที่มีอาชีพขายบริการทางเพศที่ถือว่าเป็นคนชายขอบซึ่งประกอบอาชีพผิดกฎหมาย และคนส่วนใหญ่ในสังคมยังไม่ยอมรับ

เรื่อง แดดเข้ร่อนเกินกว่าจะนั่งจับกาแพ

เธอเข้ามาอยู่ในอ้อมแขนผมโดยไม่รู้ตัว เธอเป็นเด็กบาร์ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 305)

“อยากได้ตัวฉันหรือเปล่า” จู๋ ๆ เธอก็ถามขึ้น “อยากได้” ทั้งที่เขิน แต่ผมก็ตอบไปแบบนั้น... “**ฉันเป็นของใครบางคนอยู่ ทำให้ฉันสามารถทำงานที่นี้ได้ ทั้งยังไม่สามารถไปไหนได้**” “**เข้าใจแล้ว คุณมีเสียเลี้ยงใช้ไหม ฝรั่งเศสหรือคนไทย**” “จะว่านั้นก็ได้อ่ะ แต่พวกมันร้ายกว่านั้น” “พวกมัน-ใคร” “ฉันเรียกว่าพวกมัน ใครก็ตามที่เราไม่รู้เราก็เรียกแบบนั้นไว้ก่อน แต่พวกมันโหดร้าย มีอำนาจ และไม่ยอมอ่อนข้อ คุณคิดว่าทำได้หรือเปล่า”

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 309)

บาร์ที่เราเช่ากลายเป็นศูนย์รวมของอบายมุข ที่มีตั้งแต่ยาเสพติด ผู้หญิงและการพนัน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 315)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเซ้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้สื่อถึงหญิงขายบริการทางเพศว่า “เด็กบาร์” ซึ่งในเรื่องตัวละครชายได้เกิดการตั้งคำถามว่าผู้หญิงคนดังกล่าวอยู่ในการครอบครองของใครตั้งข้อความที่ว่า “คุณมีเสียเลี้ยงใช้ไหมฝรั่งหรือคนไทย” ซึ่งสะท้อนถึงความไม่แน่ใจในตัวผู้หญิง อีกทั้งยังพบว่าบาร์ซึ่งเป็นที่ทำงานของฝ่ายหญิงเป็นศูนย์รวมของอบายมุขทั้งยาเสพติด ผู้หญิงขายบริการทางเพศคนอื่น ๆ และการพนัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ขัดต่อจารีตศีลธรรมอันดี และยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคม บุคคลหรือกลุ่มคนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวจึงถูกมองเป็นคนชายขอบในสายตาของคนทั่วไป

เรื่อง ไปกินมื่อเช้าที่ดาวพลูโต

สุดา สาวที่ราบสูงซึ่งออกตามหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในเมืองท่องเที่ยว **เจ้าของบาร์โยนกุญแจห้องให้สุดาและเพื่อน “มีฝรั่งสองคนรออยู่ในห้อง แกสองคนหยิบกุญแจเสียงดงเออว่าจะได้ใคร”** ชีวิตมีแต่ต้องเสียงดงประจำ สูดาคิด ขณะหลับหูหลับตาหยิบกุญแจ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 359)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมื่อเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้กล่าวถึงสุดาและเพื่อนตัวละครในเรื่อง ซึ่งเป็นสาวที่ราบสูง ได้มาทำงานขายบริการทางเพศให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเมือง และการที่เจ้าของบาร์ใช้วิธีการเสียงกุญแจห้องเพื่อเข้าให้บริการแขกยังสะท้อนให้เห็นถึงการไม่มีสิทธิ์เลือกของชีวิตเขาเหล่านั้น โดยที่ในเรื่องระบุว่าผู้ใช้บริการคือ “ฝรั่ง” กลุ่มคนที่ขายบริการทางเพศจึงกลายเป็นคนที่ถูกมองว่าไม่ปลอดภัย น่ารังเกียจ ไม่ควรเข้าใกล้หรือคบค้าสมาคม และหากมีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือโรคเอดส์ ก็จะต้องถูกเบียดขับให้เป็นคนชายขอบจากคนทั่วไปในสังคม นอกจากนี้ในเรื่องผู้เขียนยังได้เลือกใช้คำที่สื่อถึงลักษณะทางกายภาพและพฤติกรรมของหญิงขายบริการทางเพศด้วยดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตอบแทนชีวิตด้วยการยัดแบ่งกร้อยใส่ **ร่องอกสาวโคโยตี้** กินเหล้าเหมือนดื่มน้ำ **กอดทุกนางที่เข้าใกล้ ล้วงควักและทำสารพัดก่อนผลักใส่พวกหล่อนอย่างไมโยตี้** แม้บางนางคิดตอบแทนด้วยการยัดเบอร์โทร. ใส่มือของเขาหลังร้านปิด (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 372)

เพื่อนควักแบ่งกร้อยสองใบจ่าย 1 ดริงค์ **สำหรับนวนางนุ่งน้อย** ทั้งที่เธอไม่จิบมันด้วยซ้ำ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 373)

มันน่าซึ้งกว่าการขายสรีระของสาวโคโยตี้เสียอีก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 375)

สาวไทยหลายคนกำลังเต้นอะโกโก้บนเวที ทั้งหมดนั่งห่มด้วย
ควนบุหรี่ ห่อตัวด้วยสายตาโลมโล่ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 376)

เราแค่แบ่งเงินที่เราควรจะให้ลูกเราไปให้ลูกของพวกหล่อน การขายตัว
ของพวกหล่อนยังน่ารักกว่าการขายตัวของนักการเมือง (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 376)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้ข้อความคำที่สื่อถึงหญิงขายบริการทางเพศ เช่น ร่องอกสาวโคโยตี้ นวลนางนุ่งน้อย นุ่งห่มด้วยควนบุหรี่ การขายตัวของพวกหล่อน เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณะทางกายภาพของคนเหล่านี้ที่แต่งตัวไม่มีมิติ ถูกขายกระทำ ในลักษณะลามกอนาจาร เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมและการถูกกระทำของผู้ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศที่ถือว่าเป็นคนขายขอบเนื่องจากเป็นอาชีพผิดกฎหมายขัดต่อศีลธรรมอันดี และคนส่วนใหญ่ในสังคมยังไม่ยอมรับ

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

เชื้อเชิญเขาทั้งด้วยสายตา วาจาและท่าทีอันเปิดเผยให้เขาร่วมอภิมรณ
สมสู่กับนางแต่แอดคืออนกลับเข้าใจว่านางคือโสเภณี (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 204)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “โสเภณี” เพื่อสื่อเปรียบเทียบกับตัวละครในเรื่องจากพฤติกรรมดังข้อความที่ว่า “เขาร่วมอภิมรณสมสู่กับนาง” โสเภณีในที่นี้จึงสะท้อนความหมายเดียวกับหญิงขายบริการทางเพศที่คนยังไม่ยอมรับ และเป็นคนขายขอบในความรู้สึกของคนทั่วไป

เรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูล์ด น็อท มิน บัท ปี

บทกวีเกี่ยวกับรถไฟ...บทกวีเกี่ยวกับโสเภณี วิทแมนบางครั้งพูดกับประชาชนอเมริกาของเขา ด้วยน้ำเสียงคล้ายคลึงกับที่ศาสตราจารย์แห่งคัมภีร์โบเบิลได้พูดกับประชาชนแห่งอิสราเอล (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 229)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอะ โฟ เอ็ม ซูล์ด น็อท มิน บัท ปี ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “โสเภณี” เช่นกัน แต่อยู่ในรูปแบบของบทกวีที่ว่า “บทกวีเกี่ยวกับโสเภณี” โสเภณีในที่นี้จึงสะท้อนความหมายเดียวกับหญิงขายบริการทางเพศที่สามารถพบเห็นได้ในทุกสังคม ซึ่งคนส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับ จึงสะท้อนถ่ายทอดเรื่องราวผ่านบทกวี และคนที่มีอาชีพดังกล่าวจึงกลายเป็นคนขายขอบในความรู้สึกของคนทั่วไป

จากเรื่องสั้นทั้ง 7 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของคนประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ ซึ่งทั้งหมดเป็นเพศหญิง ที่ถูกเพศชายเป็นฝ่ายกระทำ

ปัญหาส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากความยากจน หนี้สิน เมื่อไม่มีทางเลือกก็จำเป็นต้องประกอบอาชีพ ดังกล่าวในเมืองใหญ่หรือเมืองท่องเที่ยว ซึ่งพบว่ามีทั้งหญิงสาวชาวเขาและหญิงสาวในพื้นที่ราบ กลุ่มคนดังกล่าวไม่มีสิทธิ์เลือก ไร้อำนาจต่อรอง จำยอมและจำนนต่อผู้ซื้อบริการทางเพศ ในลักษณะต่าง ๆ ดังนั้นจึงอยู่ในสถานะที่ไม่ปลอดภัย สุ่มเสี่ยงต่อชีวิต โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ น่ารังเกียจ ไม่น่าเข้าใกล้หรือคบค้าสมาคม เขาเหล่านั้นจึงเป็นคนชายขอบ เนื่องจากอาชีพขายบริการทางเพศยังเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมาย ขัดต่อศีลธรรมอันดีงามของสังคม และยังไม่เป็นที่เปิดใจยอมรับของคนส่วนใหญ่

2.2.2 พรานป่า คือ บุคคลที่ประกอบอาชีพหาของป่า ล่าสัตว์ แล้วนำมาประกอบอาหารหรือนำมาจำหน่าย เป็นอาชีพหนึ่งที่พบเห็นได้ในพื้นที่ชนบท หรือพื้นที่ป่าเขา ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวถือเป็นพื้นที่ชายขอบที่ห่างไกลจากสังคมเมือง จากการศึกษาพบตัวละครที่ประกอบอาชีพเป็นพรานป่า จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ นาฏกรรมแห่งไฟ, ดวงตาที่สาม, เส้าไห้, เมถุนสังโยค และจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง นาฏกรรมแห่งไฟ

เจ้าของกองไฟเป็นนายพราน กำลังย่างปลาข้างเพิงหินริมลำธาร (เจด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 248)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ ผู้เขียนได้บรรยายถึง “นายพราน” ก่อกองไฟย่างปลาข้างเพิงหินริมลำธาร จากฉากในเรื่องที่กล่าวถึงสะท้อนภาพของคนชายขอบ ตามมิติทางภูมิศาสตร์ที่ตัวละครอยู่อาศัยและดำรงชีวิตได้อย่างชัดเจน

เรื่อง ดวงตาที่สาม

พรานไพรใจฉกาจผู้ต่ำต้อย กับดอกฟ้าเลอโฉมผู้เป็นราชินิกุล ท้ามกลางบรรยากาศของป่าดงพงลึก (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 81)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องดวงตาที่สาม ผู้เขียนได้กล่าวถึง “พรานไพร” ที่มีลักษณะดูร้าย เก่งกล้า แต่มีฐานะที่ต่ำต้อย อยู่ในฉากท่ามกลางบรรยากาศของป่าดงพงลึก สะท้อนภาพของคนชายขอบตามมิติทางภูมิศาสตร์ที่ตัวละครอยู่อาศัยได้ชัดเจนเช่นกัน

เรื่อง เส้าไห้

สงสารก็แต่ตาพรานเต่าและพวกบรรดาหนุ่มชาวป่าลูกมือที่มีได้ เป็นอันกินอันนอนและต่างพากันวาดฝันไว้เสียงามหรู (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 169)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเส้าให้ ผู้เขียนได้กล่าวถึง “พรานเฒ่า” และ “บรรดาหนุ่มชาวป่า” ซึ่งทำหน้าที่เป็นลูกมือในการทำหน้าที่พราน ก็สะท้อนภาพของคนชายขอบตามมิติทางภูมิศาสตร์ที่ตัวละครอยู่อาศัยเช่นกัน

เรื่อง เมถุนสังโยค

ข้าพเจ้าพบชายชาวป่าผู้หนึ่งเป็นคนวัยเดียวกับข้าพเจ้า สวมหมวกปีกกว้าง **เท้าเปลือย สะพายกระสุนจากไม้ไผ่** ในกระสุนเต็มไปด้วยเห็ด ยอดผักและ **ผลไม้ป่า** (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 298)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเมถุนสังโยค ผู้เขียนได้กล่าวถึง “ชายชาวป่า” ซึ่งดำรงชีวิตด้วยการหาของป่า ก็สะท้อนภาพของคนชายขอบตามมิติทางภูมิศาสตร์ที่ตัวละครอยู่อาศัยเช่นกัน

เรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

เขาคงเหมือน**คนโง่ที่ใช้ชีวิตเป็นพรานป่าล่าสัตว์ คิดด้วยกล้ามเนื้อ**
ต้นแขนไม่ใช่สมอง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบเชิงความคิดเห็นที่ว่า “เขาคงเหมือนคนโง่ที่ใช้ชีวิตเป็นพรานป่าล่าสัตว์...” สะท้อนความคิดที่คนทั่วไปมองผู้ที่มีอาชีพเป็นพรานป่าล่าสัตว์ว่าเป็นคนป่าที่โง่ใช้แต่พลังกำลังไม่ได้ใช้สมองในการคิดการใช้ชีวิต กลุ่มคนดังกล่าวจึงถูกมองเป็นคนชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์เนื่องจากมีที่อยู่อาศัยใกล้ป่าหรือในป่า ซึ่งอยู่ตามขอบของแผนที่ และมิติทางความคิดที่ถูกมองว่าโง่

จากเรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของคนประกอบอาชีพเป็นพรานป่า ที่อาศัยใช้ชีวิตอยู่ในป่าซึ่งเป็นพื้นที่ชายขอบตามมิติทางภูมิศาสตร์อยู่แล้วในเบื้องต้น ทั้งยังถูกคนในสังคมเมืองมองว่าเป็นคนโง่ที่ใช้พลังกำลังแต่ไม่ได้ใช้สมอง และเป็นผู้ที่ต่ำต้อย ยิ่งเป็นการตอกย้ำภาพของพรานป่าที่เป็นคนชายขอบตามมิติทางความคิดของคนทั่วไป

2.2.3 ผู้ใช้แรงงาน คือ บุคคลที่ประกอบอาชีพลูกจ้างที่ใช้แรงงาน หรือคนงาน ซึ่งในที่นี้จัดอยู่ในกลุ่มแรงงานที่ด้อยทักษะความรู้ ขาดฝีมือระดับสูง จากการศึกษาเรื่อง สั้นพบการกล่าวถึงอาชีพนี้ใน 3 เรื่อง ได้แก่ อยากรได้สักบทเรียนใหม่, อย่างน้อยก็สัก 5 นาที และ แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านอาชีพผู้ใช้แรงงาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง อยากได้สักบทเรียนใหม่

ผมไม่ได้รังเกียจว่ามันน้อย แต่รังเกียจในแง่ที่ว่ามันถูกจ่ายเป็นรายวัน ค่าแรงวันละ 300 บาท อัตราเดียวกันหมดไม่ว่าจะจ้างใคร แรงงานต่างด้าว หรือคนจรจัด ไร้การศึกษา...แม้ไม่รังเกียจขั้นแรงงาน แต่ใครก็ตามที่มาเป็นลูกน้องตาเฒ่าแค่วันเดียว ต้องรังเกียจแม้แต่ตัวเอง เราไร้ค่าราคาใด ๆ ในสายตาดตาเฒ่าไกลโหลงคนนี้ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 124-125)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอยากได้สักบทเรียนใหม่ ผู้เขียนใช้ตัวละคร ให้กล่าวถึงอาชีพกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งพบคำว่า แรงงานต่างด้าว และคำว่าขั้นแรงงาน โดยใช้ กลวิธีการเปรียบเทียบว่า แรงงานต่างด้าวมียาค่าแรงจ้างรายวันค่อนข้างถูก เพียงวันละ 300 บาท เป็นอัตราเดียวกับคนจรจัดไร้การศึกษา จึงสะท้อนให้เห็นว่าในสังคมคนปกติมองว่าตนมีค่า มีราคาสูงกว่าแรงงานต่างด้าว หรือชนชั้นแรงงาน กลุ่มคนเหล่านี้จึงเป็นภาพของคนชายขอบ ที่คนปกติมองว่าแตกต่างจากตน

เรื่อง อย่างน้อยก็สัก 5 นาที

หัวหน้าคนงานกำลังยื่นคำคนงานสี่ห้าคนที่นั่งรวมกลุ่มอยู่ใต้ถุนตึก สีหน้า คนพวกนั้นแสดงอาการว่าเหนื่อยแสนจะเหนื่อย เลื้อยมอมแมมชุ่มชื้นด้วยเหงื่อ แม้จะโดนด่า แต่คนงานเหล่านั้นก็ยังไม่วายอมลุก ท่าทางบางคนเหมือนจะหมดเรี่ยวแรง ฉันทงอเอาว่าปานนี้หัวใจของพวกเขาคงเต้นเกินกว่าร้อยครั้งต่อนาที บางทีมัน อาจจะเต้นอยู่อย่างนั้นทั้งวัน และเป็นเช่นนั้นตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ฉันทงอลังที่ พวกเขาคิดถึงอย่างที่สุดในตอนนี่ คือการนั่งพักนิ่ง ๆ เพื่อให้หัวใจเต้นช้าลงอีกนิด อย่างน้อยก็สัก 5 นาที

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 256)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอย่างน้อยก็สัก 5 นาที ผู้เขียนได้สะท้อน ภาพคนงานที่กำลังถูกหัวหน้าคนงานยื่นคำ ทั้งที่คนงานเพียงแค่นั่งพักเหนื่อย พฤติกรรมของ หัวหน้าคนงาน จึงสะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างกัน โดยที่คนงานไม่มี อำนาจต่อรองแม้แต่เวลาหยุดนั่งพักงานเพียง 5 นาที คนงานก่อสร้างในเรื่องจึงฉายภาพของ คนชายขอบที่ไม่มีสิทธิ์ ไม่มีอำนาจเหมือนกับหัวหน้าคนงาน

เรื่อง แดดเข้รอนเกินกว่าจะนั้งจิบกาแพ

ฝ่ามือกร้านขึ้นแต่ยังห่างไกลฝ่ามือกรรมกร (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 290)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเข้รอนเกินกว่าจะนั้งจิบกาแพ ผู้เขียนได้ใช้ข้อความที่ว่า “ฝ่ามือกร้านขึ้นแต่ยังห่างไกลฝ่ามือกรรมกร” ซ้ำ ๆ ในเรื่องนี้รวม 4 แห่ง สะท้อนถึงการเปรียบเทียบความแตกต่างของคนในสังคมว่า ฝ่ามือของชนชั้นกรรมกรจะต้องกร้านมาก มากกว่าคนปกติทั่วไป กลุ่มผู้มีอาชีพกรรมกรจึงถูกมองว่าเป็นคนชายขอบทางความคิดที่มีความแตกต่างทางกายภาพจากคนส่วนใหญ่ในสังคม

จากเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของคนหรือกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพเป็นผู้ใช้แรงงาน เขาเหล่านั้นถูกคนในสังคมมองว่าเป็นคนชายขอบที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านกายภาพ ภาพลักษณ์ สิทธิ และอำนาจต่อรอง

2.2.4 คนรับใช้ คือ บุคคลที่ประกอบอาชีพเป็นผู้รับคำสั่งให้ปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ในบ้านของผู้ว่าจ้าง จากการศึกษาปรากฏตัวละครที่ประกอบอาชีพนี้ในเรื่องสั้นรวม 2 เรื่อง ได้แก่ สิ่งขำรุคของพระเจ้า และดวงตาที่สาม โดยตัวละครเหล่านั้นได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบ ผ่านอาชีพคนใช้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง สิ่งขำรุคของพระเจ้า

เขาเล่าว่าภรรยาของเขาเป็นคุณหนูใจแตก เป็นนางงามที่ดวงผู้ชายไม่เข้าหน้า เธอไม่ได้สนใจเขา ไม่มองด้วยซ้ำ ก็เขาเป็นแค่คนรับใช้ในบ้านเธอ เป็นคนใฝ่สูงที่แอบหลงรักเจ้านาย (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 41)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิ่งขำรุคของพระเจ้า ผู้เขียนได้ใช้ตัวละครซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน เป็นเจ้านายของคนใช้ แสดงท่าทีไม่สนใจ ไม่มองหน้า เนื่องจากว่าเขาเป็นเพียงแค่คนรับใช้ในบ้าน พฤติกรรมดังกล่าวจึงแสดงถึงภาพการไม่ยอมรับคนรับใช้ที่มีความแตกต่างทางฐานะ และเป็นคนชายขอบที่อาศัยอยู่ในบ้าน

เรื่อง ดวงตาที่สาม

การที่เจ้าเด็กคนใช้มันบินไม่ได้มัน ไม่ใช่ความผิดของเขา หากแต่เป็นความผิดของเจ้าเด็กคนใช้มันต่างหาก (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 87)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องดวงตาที่สาม ผู้เขียนได้สะท้อนอาชีพผู้รับจ้าง โดยใช้คำว่า “เจ้าเด็กคนใช้...มัน” ที่คนใช้มักถูกเจ้านายโยนความผิดให้ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นภาพคนชายขอบที่ต่างจากคนปกติทั่วไป

จากเรื่องสั้นทั้ง 2 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของคนที่ประกอบอาชีพเป็นคนรับใช้ ซึ่งเขาเหล่านั้นถูกนายจ้างหรือคนในสังคมมองว่าเป็นคนชายขอบ ที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านกายภาพ ภาพลักษณ์ที่ด้อยกว่า ฐานะที่ต่ำกว่า ไร้อำนาจในการต่อรอง ถูกลดบทบาทความสำคัญ และถูกใส่ร้ายโยนความผิดให้รับผิดชอบ

2.2.5 คนเก็บขยะ คือ บุคคลที่ประกอบอาชีพคนเก็บขยะ ทั้งตัวละครที่มีอาชีพเก็บขยะตามหน่วยงานของภาครัฐและที่อื่น ๆ เพื่อประทังชีวิต ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ก็ยังคงถูกคนในสังคมแสดงท่าทีรังเกียจ ซึ่งพบในเรื่องสั้น 2 เรื่อง ได้แก่ ราตรีมีชีวิต และมีতিบซ็อนในโลกซ่อนเร้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง ราตรีมีชีวิต

จำเริญเดินมานั่งร้านประจำหน้าปากซอยสำนักงาน บรรยากาศครีกครื้นเหมือนทุก ๆ คำคืน เสียงเพลงลูกทุ่งจากตู้เพลงกระหึ่มลั่น **ลูกค้าในร้านส่วนใหญ่หนีไม่พ้นคนเก็บขยะ ยามนี้ถือเป็นเวลาเหมาะสมกับการมานั่งเฝ้าหัวด้วยเบียร์หรือไม้ก่อก่อนที่จะเข้าทำงานในช่วงหลังเที่ยงคืน** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 138)

แม้ลูกค้าหลายคนที่อยู่อีกฟากถนนรู้ดีในข้อได้เปรียบของร้านนี้ **แต่ด้วยขาประจำส่วนใหญ่เป็นคนเก็บขยะ เลยไม่มีใครอยากข้ามฟากมาสู่งสิงด้วย ป้าสายรู้ดีถึงข้อรังเกียจดังกล่าว...และคลุกคลีตีโมงกับพวกเก็บขยะเหมือนญาติพี่น้อง** ปล่อยลูกชายวิ่งเล่นซุกซนตามโต๊ะอาหาร โดยมีได้สอนให้แกรังเกียจรังอนลูกค้า (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 140)

หลังลงเวลางาน เปลี่ยนเครื่องแต่งตัว ประมาณตีหนึ่ง รถขนขยะคันโตก็พาเขา พรและคอนออกสู่ถนนใหญ่...**เขารับภาระหลักในการเข็นถังขยะไปโตมาเทใส่รถ จากนั้นขึ้นตอนแยกขยะตกเป็นของพร ปิดท้ายด้วยเขาที่ต้องเข็นถังขยะกลับไปไว้ที่เดิม แล้วกวาดเคลียร์พื้นที่ให้เรียบร้อย ส่วนตอนมีหน้าที่ขับรถ** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 145-146)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องราตรีมีชีวิต ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครซึ่งมีอาชีพเป็นพนักงานเก็บขยะของหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องทำงานในช่วงหลังเที่ยงคืน โดยได้บรรยายถึงการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มนี้ว่ามักนั่งทานข้าวมี้อค่าที่ร้านอาหารประจำแถวปากซอย และจะนั่งทานเฉพาะกลุ่มคนอาชีพนี้ คนอื่น ๆ ไม่เลือกมานั่งทานอาหารที่ร้านนี้ ดังข้อความที่ว่า “ลูกค้าในร้านส่วนใหญ่หนีไม่พ้นคนเก็บขยะ” และ “แต่ด้วยขาประจำส่วนใหญ่เป็นคนเก็บขยะ เลยไม่มีใครอยากข้ามฟากมาสู่งสิงด้วย ป้าสายรู้ดีถึงข้อรังเกียจดังกล่าว”

ซึ่งสะท้อนถึงภาพที่คนทั่วไปมองคนที่มีอาชีพเก็บขยะว่าสกปรก น่ารังเกียจ ไม่ควรเข้าใกล้ ไม่ควรรับประทานอาหารร่วมร้าน คนที่มีอาชีพเก็บขยะแม้จะเป็นพนักงานของหน่วยงานภาครัฐ ก็เป็นคนชายขอบจากความรู้สึกของคนทั่ว ๆ ไป นอกจากนี้ในเรื่องยังพบคนที่มีอาชีพเก็บขยะ ประทับชีวิตดั่งตัวอย่าง

พรหมายถึง ยายแก่ที่มานั่งเฝ้ากองขยะของตัวเองอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน...แกเป็น
คนแปลกหน้าคนหนึ่งที่เขาเคยพบ พรฟันธงลงไปว่าแกบ้า...ด้วยความที่กระต๊อบ
ไม่อดซึ่งสมแน่นไปด้วยของเก่าสารพัดอยู่ติดกับกองขยะ และการแต่งตัวที่
สกปรกมอซอ ผมเฝ้ากระเซอะกระเซิงเหม็นสาบ หลายคนจึงมองว่าแกก็ไม่
ต่างอะไรกับขยะชิ้นหนึ่ง ชีวิตแกผูกพันอยู่กับขยะตลอดเวลา ดำรงชีพอยู่ได้
ด้วยรายได้จากการขายเศษเหล็ก ขวด และกระดาษลัง

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 148-149)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละคร “พร” ผู้มีอาชีพเป็น พนักงานเก็บขยะ ซึ่งถูกคนทั่วไปรังเกียจและไม่มีใครมาสูงสิงด้วย ตัวเขาเองยังเกิดความรู้สึก รังเกียจยายแก่คนหนึ่งที่มาั่งเฝ้ากองขยะทุกวัน เพื่อค้นหาขยะไปขายเลี้ยงชีพ อีกทั้งยังตัดสินใจ ตามความคิดของตนว่าแกเป็นบ้า และหลายคนก็มองว่าแกไม่ต่างอะไรกับขยะชิ้นหนึ่ง สะท้อน ถึงมุมมองของคนในสังคมที่มองคนเก็บขยะเป็นคนชายขอบตามความคิดที่ดูไร้ค่า ไร้ที่ทาง ทำมาหากิน มีร่างกายเสื้อผ้าที่สกปรก มีเชื้อโรค และไม่ควรรเข้าใกล้ ในเรื่อง ราตรีมีชีวิต ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงคนที่มีอาชีพเก็บขยะขายอีกราย ดังตัวอย่าง

เมื่อตาเฒ่าซึ่งเก็บขยะอยู่ในห้องที่อื่น มาแนะนำให้เราใส่ใจขยะที่มา จากธนาคารและร้านทองเป็นพิเศษ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 147)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้กล่าวถึงตาเฒ่า “ซึ่งเก็บขยะอยู่ใน ห้องที่อื่น” สะท้อนว่าอาชีพเก็บขยะประทั่งชีวิต ที่ผู้คนในสังคมแสดงท่าทีรังเกียจ ไม่เข้าใกล้ ด้วยเหตุมีภาพลักษณ์ที่สกปรกนั้น มีอยู่ทั่วไปสามารถพบเจอได้ในทุกพื้นที่ คนที่มีอาชีพเก็บขยะ จึงเป็นคนชายขอบของคนส่วนใหญ่ในแต่ละพื้นที่

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

เขารู้จักร่างทรงแทบทุกคน ลูกจ้างร้านขายอะไหล่รถ ชียาที่ทางการ หมายหัว พ่อค้า ตำรวจ คนเก็บขยะ ฯลฯ ยามปกติพวกเขาเล่นบทบาทธรรมดาตามอาชีพ (เจตต์จ กัจจรเดช, 2555, หน้า 260)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องมิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น ผู้เขียนก็ได้กล่าวถึง เหล่าร่างทรงที่มารวมตัวชุมนุมกัน หนึ่งในนั้นคือ “คนเก็บขยะ” ทั้งยังได้เพิ่มเติมรายละเอียดว่า “ยามปกติพวกเขาเล่นบทบาทธรรมดาตามอาชีพ” สะท้อนภาพคนที่มีอาชีพเก็บขยะในสังคมที่สามารถพบเห็นในพื้นที่ต่าง ๆ อยู่เสมอ

จากเรื่องสั้นทั้ง 2 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบของคนหรือกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพเก็บขยะ ทั้งที่เป็นพนักงานลูกจ้างเก็บขยะของหน่วยงานภาครัฐ และคนเก็บขยะเพื่อขายประทังชีวิตในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งเขาเหล่านั้นถูกคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่าเป็นคนที่มีร่างกายสกปรก มีกลิ่นตัว มีเชื้อโรค น่ารังเกียจ ไม่ควรเข้าใกล้หรือคบค้าสมาคม และเป็นคนชายขอบในความคิดของคนทั่วไปโดยเฉพาะคนเก็บขยะเพื่อขายประทังชีวิตในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ถูกมองว่าเป็นคนไร้ค่า ไร้ที่ทางทำมาหากิน

2.2.6 ขอทาน คือ บุคคลที่ดำรงชีวิตด้วยการขอรับสิ่งของหรือทรัพย์สินเพื่อเลี้ยงชีพประทังชีวิตให้รอดพ้นจากความอดอยากในแต่ละวัน จากการศึกษาพบตัวละครที่มีอาชีพดังกล่าวในเรื่องสั้น จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ฟ้าเดียวกัน และรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง ฟ้าเดียวกัน

ขอทานคนหนึ่ง ฟุ้งตรงมายังพ่อแล้วยื่นห่ออะไรบางอย่างให้ พ่อทำหน้าเหวอเหวอ และบอกปฏิเสธว่าอาจส่งผิดคน ขอทานบอกว่ามีคนฝากมาให้พ่อ นั้นแหละ ไม่ผิดตัวแน่ ๆ พ่อรับห่อของมาอย่างงุนงงสงสัย ขอทานเดินลับหายไป (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 220-221)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องฟ้าเดียวกัน ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครที่เป็นขอทาน โดยใช้กลวิธีให้ตัวละครเล่าเรื่องและเรียกบุคคลนั้นว่า “ขอทาน” สะท้อนภาพสังคมว่ามีคนขอทานซึ่งเป็นคนส่วนน้อยอยู่ในทุกพื้นที่

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

ข้ากระเสือกกระสนเดินทางไปจนถึงมหาวิหารแห่งอะพอลโลที่เดลฟี ว่าจ้างคนนำทางด้วยเงินที่ข้าประສະประສມเก็บออมได้จากการขอทาน (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 202)

เอลูธีเรียบัดนี้ตาบอดและเป็นใบ้ห่มคลุมกายด้วยอาภรณ์มูเปื่อยแห้งวันเท่าเปลือก และเต็มไปด้วยบาดแผลซ้อนเร้นโคมหน้าตนเองเสียด้วยหมวกหนังแพะคร่ำคร่าปูปอน ทุกยามเข้าก็ออกเร่รอนไปขอทานหาเลี้ยงชีพ เด็ก ๆ

**ล้อเลียนและกลั่นแกล้งซ้ำ ผู้ใหญ่ใจร้ายทุบตีและเย้ยหยันซ้ำ สุนัขแห่ห้อมล้อม
หน้าหลังเลือกไล่ไล่ส่งซ้ำ** ตกเย็นย่ำก็จะชมชานกลับคืนมายังใต้ร่มไม้โตคนเดียวตัวนี้
เผชิญหน้ากับภาวะมีอาจตายและมีอาจมีชีวิตอยู่

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 215-216)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้
บรรยายสื่อถึงลักษณะของตัวละครชอทานซึ่งตาบอดและเป็นใบ้ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่เก่าชาดริ้น
ตามร่างกาย ใบหน้ามีแต่บาดแผล มักจะถูกเด็กล้อเลียน กลั่นแกล้ง ถูกผู้ใหญ่ทุบตี และถูกสุนัข
เห่าไล่ สะท้อนให้เห็นว่าคนชอทานมักถูกคนในสังคมมองว่าสกปรก ดูน่ารังเกียจ ไร้พรรคพวก
และมักถูกทุบตีขับไล่ไปให้พ้นหมู่บ้าน

จากเรื่องสั้นทั้ง 2 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นชายขอบ
ของคนที่เป็นชอทาน ทั้งที่พบในสังคมเมืองและสังคมชนบท ซึ่งเขาเหล่านั้นถูกคนส่วนใหญ่
ในสังคมมองว่าเป็นคนที่มีร่างกายสกปรก ดูน่ารังเกียจ เป็นคนชายขอบที่ไม่น่าไว้วางใจ
ไม่ควรเข้าใกล้หรือคบค้าสมาคม เป็นคนไร้ค่า และไร้ที่ทางทำมาหากิน

2.2.7 คำขายเร่ร่อน คือ บุคคลที่ประกอบอาชีพค้าขายโดยการเดินทางจาก
เมืองหนึ่งไปสู่อีกเมืองหนึ่ง ซึ่งไม่มีหลักแหล่งทำกินที่แน่นอน สาเหตุหนึ่งเกิดจากบุคคลเหล่านั้น
ไม่มีที่ทางทำกินจึงประกอบอาชีพค้าขายแบบเร่ร่อน เดินทางเร่ไปเรื่อย ๆ ซึ่งพบในเรื่อง
จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

พ่อค้าพวกนี้เดินทางเร่ร่อน จากเมืองสู่เมืองและจะผ่านมาที่เมืองนี้
ทุก ๆ สี่ห้าเดือน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 26)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า แม้อาชีพค้าขายจะเป็นอาชีพปกติธรรมดา
ของคนทั่วไป แต่ในเรื่องสั้นเรื่องจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้สะท้อนความเป็นชาย
ขอบของกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพค้าขาย กล่าวคือการค้าขายแบบเดินทางเร่ร่อน ที่ต้องเดินทางไป
ไปเมืองต่าง ๆ เป็นระยะทางที่ไกลและใช้เวลาหลายเดือน ซึ่งสื่อถึงว่ากลุ่มคนเหล่านี้
ไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ดีกว่านี้ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นว่าคนที่ประกอบอาชีพดังกล่าว
ล้วนเป็นคนชายขอบที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและมีฐานะยากจน

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ประเด็นหลัก ๆ ที่สะท้อน
ภาพความเป็นชายขอบหรือคนชายขอบ คือ ปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมชนบท
และสังคมเมืองมาอย่างยาวนานและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ กลุ่มคนเหล่านี้จึงถูกคนส่วนใหญ่

ในสังคม ซึ่งเป็นคนมีฐานะดีกว่ามองว่าเป็นพวกสร้างปัญหา เป็นภาระของสังคมล้าหลัง ยากไร้ มีชีวิตไม่แน่นอน ต่ำต้อย ไร้ที่ทางทำกิน และไม่ควรถูกค่าสมาคม ส่วนในด้านอาชีพนั้นจะเห็นว่าทุกอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพหญิงขายบริการทางเพศ, ฟรานป่า, คนรับใช้, ผู้ใช้แรงงาน, คนเก็บขยะ และค้าขายเร่ร่อน คนที่ประกอบอาชีพดังกล่าวล้วนแต่มีความจำเป็น ที่ต้องทำ เนื่องจากเขาเหล่านั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน ไร้หนทางและที่ทางทำมาหากิน จึงต้องจำทนทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงชีพให้ตนเองและคนในครอบครัวอยู่รอด ประกอบกับคนบางกลุ่มไม่มีทางเลือกที่จะประกอบอาชีพที่หลากหลาย จึงวนเวียนอยู่กับอาชีพเหล่านั้นมาโดยตลอด ซึ่งก็ถูกคนในสังคมมองว่ามีภาพลักษณ์หรือลักษณะทางกายภาพเชิงลบ คือ สกปรก มีเชื้อโรค ไร้ค่า ไร้อำนาจต่อรอง ไม่น่าไว้วางใจ ไม่ควรเข้าใกล้หรือคบค้าสมาคม ทั้งยังถูกแสดงพฤติกรรมเชิงเหยียดหยาม รังเกียจจนกลายเป็นคนต่างฐานะและเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิดไปในที่สุด

3. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านภูมิศาสตร์

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านภูมิศาสตร์ คือ พื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากความเป็นเมืองหรือความเจริญ ซึ่งอาจจะอยู่ตามขอบของแผนที่ แนวตะเข็บชายแดน บนภูเขา หรืออยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกล ซึ่งเป็นถิ่นอาศัยของตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่องสั้น จากการศึกษาพบภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านภูมิศาสตร์ 3 ประเด็น ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ความห่างไกลความเจริญ และลักษณะภูมิอากาศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ลักษณะภูมิประเทศ คือ พื้นที่ป่า ภูเขา ที่ราบระหว่างภูเขา แนวตะเข็บชายแดน และเกาะ ลักษณะภูมิประเทศในเรื่องสั้นส่วนใหญ่จะปรากฏภาพความเป็นชายขอบมาพร้อมกับฉากและถิ่นอาศัยของตัวละคร ซึ่งใช้ในการดำเนินเรื่อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ป่าเขา คือ บริเวณพื้นที่ป่าไม้บนภูเขาหรือบนเทือกเขา ซึ่งจากการศึกษาพบพื้นที่ชายขอบในลักษณะนี้ในเรื่องสั้น จำนวน 16 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากหนองเตย, หาแว่นให้หน่อย, เพลงชาติไทย, พ้าเดียวกัน, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, แม่ทัพตายแล้ว, นาฏกรรมแห่งไฟ, แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต, เส้าให้, รำพันพิลาปเหนือหลุม ผังศพ, นฤมิตมาया, เมถุนสังโยค, จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว กุหลาบย้อมสี และสิงโตนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย

คอมมิวนิสต์หรือ**พวกบนเขา**อย่างที่**ชาวบ้านเรียก**ก็สร้าง**ความลำบาก**ให้**ผม**เอากัน **ผม**ถูกห้ามไม่ให้กลับบ้านบ่อยนัก ระยะเวลา**หลัง**มีข่าวคราวเหตุร้ายบนถนน**เข้าหมู่บ้าน**อยู่**เสมอ** (วัชร วัลจะสารสิน, 2556, หน้า 58)

ตอนนี้ทหารตั้งค่ายปลูกเต็นท์อยู่รอบนอกหมู่บ้าน **บางสวนถูกส่งขึ้นไป
บนภูเขาเพื่อปราบพวกที่อยู่บนนั้น** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 58)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเรื่องเล่าจากหนองเตย ผู้เขียนได้กล่าวถึงพื้นที่ชายขอบโดยใช้คำว่า “พวกบนเขา” “ปราบพวกที่อยู่บนภูเขา” พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศต่างจากหมู่บ้าน ชุมชน หรือเมือง ซึ่งในเรื่องถูกใช้เป็นที่หลบภัย กบดานของพวกคอมมิวนิสต์

เรื่อง หาแว่นให้หน้อย

“คืนนี้ไม่ทำงานหรอ” เขาถาม ตายังจ้องทีวี “ไม่รู้เป็นไร เสียใจกลับแต่หัววัน” เขาเอนหลังลงบนหมอนนุ่ม ๆ รู้สึกขำสำเนียงพูดไทยไม่ชัดของหล่อน **หล่อนคงมาจาก
ดอยที่ไหนสักแห่ง** เขาก็จำชื่อไม่ได้เสียที (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 69)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหาแว่นให้หน้อย ผู้เขียนได้กล่าวถึงหญิงขายบริการทางเพศที่เข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ และระบุด้วยว่าเธอมาจากดอยที่ไหนสักแห่ง คำว่า “ดอย” สะท้อนลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาที่ตัวละครเคยอยู่อาศัยซึ่งเป็นพื้นที่ชายขอบห่างไกลจากเมืองใหญ่

เรื่อง เพลงชาติไทย

**ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนทีเดียวที่ชั่วนาตาปีอยู่แต่ในป่าในเขา ไม่ค่อย
ออกมาสนใจโลกภายนอกสักเท่าไร** อย่ว่าแต่เพลงชาติเลย ตัวเองอยู่แห่งหนตำบลใด ก็ยังจำชื่อที่เป็นทางการไม่ได้เลย (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 88-89)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาศัยอยู่แต่ในป่าในเขา ไม่ค่อยได้ออกมาสู่โลกภายนอก ในที่นี้หมายถึง ชุมชนเมืองสะท้อนภาพพื้นที่ชายขอบที่กลุ่มคนเหล่านั้นอาศัยอยู่มาตั้งแต่เกิด

เรื่อง ฟ้าเดียวกัน

พ่อเล่าอีกว่าหลังชัยชนะเป็นของประชาชน เผด็จการโดนไล่ออกนอกประเทศ พ่อและพรรคพวกที่เคยร่วมกันขับไล่เผด็จการกลับโดนทรยศแวงกัด โดยผู้มีอำนาจในรัฐบาลใหม่ที่มีเชื้อร้ายของเผด็จการกลุ่มเดิมแฝงฝังอยู่ **พ่อและพรรคพวกต้องล่าถอยหนี
เข้าป่า** เพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐเหล่านั้น (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 212)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องฟ้าเดียวกัน ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครพ่อและพรรคพวกที่ต้องล่าถอยหนีเข้าป่า เพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐ พื้นที่ป่าในเรื่องซึ่งเป็นพื้นที่ชายขอบ จึงเป็นแหล่งที่อาศัยในการลี้ภัย หลบภัย กบดาน ของคอมมิวนิสต์หรือผู้เห็นต่างทางการเมือง ซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

คงรู้ว่าตอนนี้อยู่ในอำเภอเต็มไปด้วยคนต่างดาว ไม่แปลก ในเมื่ออำเภอนี้มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา สวนยางกินพื้นที่หลายลูกเขา ถัดขึ้นไปก็ยังมีอำเภอภูเขาสูง ๆ ทอดยาวเป็นเทือกที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ (เจตต์ กำจรเดช, 2555, หน้า 75)

มันตั้งค่ายกันบนภูเขานี่เอง วันคืนดี มันอาจลงมายึดโรงเรียนบ้านเรา (เจตต์ กำจรเดช, 2555, หน้า 76)

คนร้ายที่บุกโรงพยาบาลหนีรอดไปได้หลายคน มันอาจจะหลบอยู่บนภูเขา แกเห็นใครบ้าง (เจตต์ กำจรเดช, 2555, หน้า 86)

ที่นี้ก็ได้ไกลอย่างที่คาดคิด ภูเขามันทอดแนวต่อกันเป็นสันเดียว พวกนั้นตั้งค่ายในป่า ภูเขานี้เป็นทางสรรพสินค้าของมัน มันอาจผ่านมาทางนี้บ้างก็ได้ (เจตต์ กำจรเดช, 2555, หน้า 86)

ทหารบุกค่ายผู้ลี้ภัย ตอนนี้อยู่ค่ายแตก พวกเดียวกับที่บุกโรงพยาบาลนั้นแหละ ที่วิ่งออกข่าวทั้งวัน แต่พวกนั้นหนีรอดหลายคน กระจายไปทั่วภูเขา ระวังตัวด้วย ถ้าเป็นไปได้ก็ไม่ต้องไปที่ดินเขาอีก (เจตต์ กำจรเดช, 2555, หน้า 95)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะภูมิประเทศแบบป่าเขาตลอดทั้งเรื่อง โดยฉากของเรื่องเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีการทำสวนยางบนพื้นที่ภูเขา และเป็นเขาที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงคนร้าย ผู้ลี้ภัย คนต่างดาวในเรื่องว่ามีการชงสุม หลบหนี และตั้งค่ายอยู่บนเขา พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ชายขอบตามลักษณะภูมิประเทศ และเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัยสำหรับบุคคลทั่วไป

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

ขณะผู้กล้าหนีตายขึ้นภูเขา เขาร่วมกับผู้ปลดปล่อยทำสงครามจรยุทธ์กับเผ่ามิด ไม่นานนับจากนั้น โดยไม่ทราบสาเหตุ ผู้กล้าลงจากภูเขา แทรกซึมหายไปในฝูงชน ไม่มีปากเสียง ไร้บทบาท มีบางคนกลับกลายเป็นเผ่ามิดเสียเอง-สงครามเปลี่ยนแปลงรูปแบบของมันเสมอ (เจตต์ กำจรเดช, 2555, หน้า 146-147)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนก็ได้กล่าวถึงผู้กล้าว่าต้องลี้ภัยหนีตายขึ้นไปพักอาศัย หลบภัยอยู่บนภูเขา ลักษณะภูมิประเทศแบบป่าเขาจึงเป็นพื้นที่ชายขอบที่ห่างไกลจากเมือง และใช้เป็นที่หลบภัย

เรื่อง นาฏกรรมแห่งไฟ

ชาวเมืองเซ็อ และเร่งหาผู้กล้าที่จะเดินทางสู่ยอดเขาหลวง ขณะนั้น ใกล้ถึงฤดูน้ำหลาก แม่ไม่มีใครอยากเสี่ยงชีวิตกับภูเขาในฤดูนี้ แต่ปรากฏผู้กล้าคนหนึ่ง เป็นชายหนุ่มผู้ยากจน เคยติดหนี้บุญคุณของท่านผู้ว่า อาสาเป็นคนไปเชิญไฟวิเศษ มาเอง (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 247)

ไปถึง แต่ไม่มีฤทธิใช้ไหมครับ เป็นชาวป่าที่นอนหนาวข้างกองไฟ ลุกน้อยยังขัด (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 247)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ ผู้เขียนได้กล่าวถึงฉาก ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขา ยอดเขาหลวง เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวป่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ชายขอบที่ห่างไกลเมือง และมีภัยธรรมชาติที่อันตรายต่อชีวิตในฤดูน้ำหลาก

เรื่อง แดดเซ็าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

ผมอยู่ที่ไหน รอบตัวมีแต่ป่า ผมอยู่ในป่า ผมอยู่ในกลุ่มทหารที่ออก ตามหาทหารสามนายที่โดนจับตัวไป (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 304)

ป่าก็ระงมด้วยเสียงฝน เสียงพื้นดินตีมน้ำอีกอัก จากนั้นดินก็เปลี่ยนเป็นโคลน... เราเดินเลาะเลียบบไปตามลำธาร ต้นไม้บางต้นมีสีสะท้อนแสงพ่นอยู่ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 323)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเซ็าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้กล่าวถึงฉากที่เป็นป่า โดยสะท้อนว่าพื้นที่ในป่าเป็นสถานที่หลบซ่อนตัวของกลุ่มคนร้ายที่จับตัวทหารไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ไกลจากเมือง เป็นสถานที่ที่อันตรายทั้งภัยจากมนุษย์ และภัยจากธรรมชาติในฤดูฝน

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

สุดา สาวที่ราบสูงซึ่งออกตามหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในเมืองท่องเที่ยว เจ้าของบาร์โยนบุญแจ้ห้องให้สุดาและเพื่อน ‘มีฝรั่งสองคนรออยู่ในห้อง แกสองคนหยิบบุญแจ้เสียงดวงเอาไว้จะได้อะไร’ ชีวิตมีแต่ต้องเสียงดวงประจำ สูดาคิด ขณะหลับหูหลับตาหยิบบุญแจ้ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 359)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้กล่าวถึงสุดา หญิงสาวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในป่า ดังคำที่ว่า “สาวที่ราบสูง” ซึ่งเดินทางออกจากบ้านเพื่อตามหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในเมืองท่องเที่ยว สะท้อนว่าพื้นที่ป่าที่สุดาอาศัยอยู่นั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยังไม่ดีพอ ขาดแคลน รายได้น้อย

เรื่อง เส้าไห้

ตะเคียนทองต้นนั้นยืนต้นคู่ค้อมดั่งหนึ่งสตรีวิปริตยืนอยู่หน้าธรณีประตูแห่งความตาย ผู้คนในหมู่บ้านชาวป่าที่อยู่ไกลออกไปเขาก็ได้ยินเสียงร่ำไห้ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 164)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเส้าไห้ ผู้เขียนได้กล่าวถึงฉากของพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศแบบป่า ดังประโยคที่ว่า “ชาวป่าที่อยู่ไกลออกไป” สะท้อนว่าพื้นที่ป่าที่ชาวป่าอาศัยอยู่นั้นอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านซึ่งเป็นที่อาศัยของคนส่วนใหญ่

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

ทางทิศใต้เราไปจนถึงซาลามีส เดลอส แนนซอสและเลยไปจนถึงเกาะครีตทุ่งราบ ธารน้ำ แม่น้ำ ป่า ภูเขา ถ้ำเร้นลับต่าง ๆ และลาดเนินภูเขา มีความหมายต่อแอดติออนมากยิ่งขึ้นกว่าเวียงวังอันโอ้อ่า (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 207)

ขำรู้ดีว่าเขาปรารถนาจะเป็นราชาแห่งป่าและโขดเขินเนินไศล มากกว่าจะเป็นราชาในหมู่บ้านมนุษย์ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 207)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้บรรยายถึงฉากภูมิประเทศแบบป่า ดังข้อความที่ปรากฏว่า “ป่า ภูเขา ถ้ำเร้นลับต่าง ๆ และลาดเนินภูเขา” สะท้อนถึงพื้นที่ชายขอบที่อยู่ห่างไกลจากเมืองที่มนุษย์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่

เรื่อง นฤมิตมาया

ลัดเลาะแนวป่าขึ้นไปตามลาดเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ ลงไปสู่หุบและห้วย และวกรวนขึ้นลาดเนินอีก มุ่งไปสู่หมู่บ้านชาวป่า (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 258-259)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนฤมิตมาया ผู้เขียนได้บรรยายถึงภูมิประเทศ แบบป่าเขาดังข้อความที่ปรากฏว่า “ลัดเลาะแนวป่าขึ้นไปตามลาดเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ ลงไปสู่หุบและห้วย” นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงหมู่บ้านชาวป่าซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว สะท้อนความเป็นชายขอบทั้งพื้นที่และกลุ่มบุคคลที่เป็นชาวป่าที่อาศัยอยู่ซึ่งอยู่ห่างไกลเมืองเป็นคนกลุ่มน้อยเมื่อเทียบกับคนที่อาศัยอยู่ในเมือง

เรื่อง เมถุนสังโยค

เขาเป็นชาวไตลื้อ เพิ่งอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแดนสยามได้ไม่นาน แต่เขาพูดคำเมืองได้ เขาบอกว่าเขาอาจต้องหาทำเลตั้งหมู่บ้านใหม่เพราะในแถบถิ่นที่เขาตั้งบ้านเรือนอยู่นั้น ตะวันยังไม่ทันตกดินก็ต้องรีบชักบันไดขึ้น เพราะเสือชะล่าใจเข้ามาหากินถึงในหมู่บ้าน (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 305)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเมถุนสังโยค ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครที่ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหมู่บ้านในป่า แต่การดำรงชีวิตประจำวันพบว่ามีความเสี่ยงภัยอันตรายจากสัตว์ร้าย คือ เสือที่เข้ามาหากินในหมู่บ้าน สะท้อนภาพพื้นที่ชายขอบที่ตัวละครอาศัยอยู่ซึ่งไม่ปลอดภัยจากสัตว์ร้าย และมีความยากลำบากในการใช้ชีวิต ทำให้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นคนชายขอบไปโดยปริยาย

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

เขาเป็น**คนบาปคนไร้อารยธรรมจากป่า** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 12)

พวกแกมัน**คนป่าโง่ม** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครซึ่งอาศัยอยู่ในป่า ซึ่งเป็นพื้นที่ชายขอบตามลักษณะภูมิศาสตร์ และถูกเรียกว่า “คนป่า” จึงกลายเป็นคนชายขอบตามพื้นที่ที่อาศัย นอกจากนี้กลุ่มคนดังกล่าวยังถูกกลุ่มคนในเมืองมองว่าเป็นคนไร้อารยธรรม และไม่มีการศึกษาอีกด้วย

เรื่อง กุหลาบยอมสี่

โจธานเป็นหลานชายห่าง ๆ ของเฒ่าเออร์วิน **เขาหนีไปอยู่ในป่า** กับพวกนอกรีต (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

...เธอล่ะให้ฟังว่า**คนนอกรีตมีสองแบบ คือคนที่หนีออกมาจากเมือง และคนที่เกิดในป่าอยู่แล้ว** คนที่หนีออกมาจะนำกุหลาบขาวไปยอมให้เป็นสีฟ้า แต่**คนที่เกิดในป่า**จะเกิดมาพร้อมกุหลาบสีฟ้า...ผมขอให้เธอเข้ารีต ย่อมสี่กุหลาบ แล้วมาอยู่ในเมืองกับผม (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 157)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบยอมสี่ ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครที่อาศัยอยู่ในป่าทั้งคนที่อยู่ในป่ามาตั้งแต่เกิดและคนที่หนีจากเมืองเข้าไปอยู่ในป่าภายหลัง แต่กลุ่มคนดังกล่าวที่อยู่ในป่าถูกคนในเมืองมองว่าเป็นพวกนอกรีต มีความแตกต่างกัน นอกจากป่าจะสะท้อนพื้นที่ชายขอบแล้ว คนที่อาศัยอยู่ในป่าก็กลายเป็นคนชายขอบไปด้วยเช่นกัน

เรื่อง สิงโตนอกคอก

เขาเริ่มคิดถึงชีวิตที่ลำบากในป่า เพื่อนหลายคนตายไปต่อหน้าเด็กสาวที่ตายเพราะพิษไข้ เขาช่วยผู้หญิงบางคนคลอดลูก ผู้ที่เป็นพ่อจำใจอุ้มทารกไปฆ่าทิ้งขณะที่แม่หลับ **ชีวิตที่นั่นลำบากเกินไปสำหรับสิ่งมีชีวิตที่ยังโตไม่เต็มคน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 222)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนก็ได้บรรยายถึงฉากป่าซึ่งมีตัวละครอพยพเข้าไปอยู่อาศัย เพื่อลี้ภัย หลบซ่อนตัวจากฝ่ายตรงข้าม สะท้อนภาพพื้นที่ชายขอบที่อยู่ไกลจากเมือง แม้จะถูกใช้เป็นสถานที่หลบภัยแต่ก็พบว่าการใช้ชีวิตค่อนข้างยากลำบาก ไม่เหมาะที่จะดำรงชีวิตในระยะยาว

จากตัวอย่างในเรื่องสั้นทั้ง 16 เรื่อง ข้างต้น ได้สะท้อนภาพพื้นที่ชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นป่า ภูเขา เทือกเขา ที่มีความแตกต่างจากหมู่บ้านในชุมชนเมืองซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนส่วนใหญ่ในสังคม พื้นที่ดังกล่าวนับเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากเมืองใหญ่ มีความยากลำบากในการใช้ชีวิต การเดินทาง ไม่เหมาะที่จะดำรงชีวิตสำหรับคนบางช่วงวัยหรือดำรงชีวิตในระยะยาว เนื่องจากมีภัยอันตรายต่อชีวิตทั้งภัยจากมนุษย์ ลัทธิร้าย และภัยจากธรรมชาติโดยเฉพาะในฤดูน้ำหลาก นอกจากนี้กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวก็ถูกมองว่าเป็นคนชายขอบไปด้วย ดังจะเห็นได้จากคำเรียกคนกลุ่มดังกล่าว อาทิ พวกบนเขา ชาวป่า คนป่า คนดอย พวกนอกกริต คนบาป คนไร้อารยธรรม คนโง่มน และสาวที่ราบสูง ซึ่งกลุ่มคนดังกล่าวมีทั้งที่อาศัยอยู่ในป่ามาตั้งแต่เกิด และพวกอพยพหนีเข้าไปอาศัยในป่าเพื่อใช้เป็นที่หลบภัย ลี้ภัย กบดาน หลบซ่อน ซ่องสุมกำลัง เช่น กลุ่มคนร้าย ผู้ลี้ภัย คนต่างด้าว และคอมมิวนิสต์หรือกลุ่มคนที่ต่อสู้กับอำนาจรัฐ เห็นต่างทางการเมือง เป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล ทำให้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นคนชายขอบไปโดยปริยาย

3.1.2 ที่ราบระหว่างภูเขา คือ พื้นที่ทุ่ง ป่าละเมาะ เนินดินรกร้าง จากการศึกษาพบพื้นที่ดังกล่าวในเรื่องสั้น จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน และอสรพิษ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

อีกฟากของภูเขา ท้องนากำลังได้รับการแต่งตั้ง ต้นข้าวสีเขียวจะเต็มทุ่งในไม่ช้า (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 93)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ปรากฏฉากของพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างภูเขาที่ชาวบ้านได้ใช้พื้นที่ในการทำนา ซึ่งตั้งอยู่อีกฟากหนึ่งของภูเขา โดยสะท้อนว่าพื้นที่ดังกล่าวอยู่ไกลจากเมือง จะต้องเดินทางไปด้วยความยากลำบากและใช้เวลานานพอสมควร พื้นที่ดังกล่าวจึงนับเป็นพื้นที่ชายขอบที่อยู่หลังเขาและห่างไกลจากเมือง นอกจากนี้ ในเรื่องอสรพิษ ยังพบว่าฉากที่ปรากฏทุ่งนา ป่าละเมาะ และเนินดินดอนรกร้าง ดังตัวอย่าง

เรื่อง อสรพิษ

เขาเดินต่อมาจนถึงทางเกวียน ระหว่างวัดและหมู่บ้าน มีแต่ทุ่งนา ป่าละเมาะเนินดินดอนกร้าง ระยะทางประมาณสามกิโลเมตร (แดนอรัญญ์ แสงทอง, 2557, หน้า 37)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอสรพิษ ผู้เขียนได้บรรยายถึงฉากซึ่งเป็น ที่ราบระหว่างภูเขา ว่ามีทั้งทุ่งนา ป่าละเมาะ และเนินดินดอนกร้าง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวก็เป็นพื้นที่ ชายขอบที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากเมืองเช่นกัน

3.1.3 ตะเข็บชายแดน คือ ลักษณะภูมิประเทศที่อยู่ติดกับชายแดนของ ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจากการศึกษาปรากฏพื้นที่ดังกล่าวในเรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน ดัง ตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

ซึ่งถ้าเดินข้ามเทือกเขาเหล่านั้น ก็สามารเทียบพื้นดินที่เป็น ของประเทศอื่น อาจยังไม่ทันข้ามเขาเสียด้วยซ้ำ เพราะในสายตาชาวบ้าน คงไม่มีใครรู้ ชัดว่าเส้นพรมแดนขีดแบ่งไว้ตรงไหน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 75)

ไม่แปลกอีกเช่นกัน ถ้าถ้าแก่สวนยาง ฝั่งนี้ จะใช้บริการจ้างลูกกฐี ที่ ข้ามมาจากฝั่งโน้น เพราะแรงงานต่างด้าวค่าจ้างถูก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 75)

จึงไม่ควรเรียกพวกเขา รวมไปถึงพวกไหน ไม่ว่าจะเป็นพวกที่ยึด โรงพยาบาล พวกที่ค้ายาเสพติดที่ชายแดน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้บรรยายถึง ฉากบริเวณแนวตะเข็บชายแดนระหว่างประเทศ โดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นเทือกเขา และเป็นพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งสะท้อนว่าพื้นที่บริเวณแนวตะเข็บชายแดนนั้นอยู่ห่างไกลจากเมือง ที่เป็นศูนย์รวมของอำนาจทางการเมือง การเดินทางเข้าถึงค่อนข้างยากลำบาก และต้องใช้เวลา นานพอสมควร พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ชายขอบที่อันตราย และห่างไกลจากศูนย์กลางของ ประเทศ

3.1.4 เกาะ คือ ส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ ซึ่งเป็นอีกลักษณะภูมิประเทศ ของพื้นที่ชายขอบ จากการศึกษารูปภาพพื้นที่ดังกล่าวในเรื่อง หวังว่ากิมมาซจะไม่พลาดอีก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง หวังว่ากิมมาซจะไม่พลาดอีก

เกาะของเรามีธารน้ำสายหนึ่งพาดผ่าน ต้นน้ำเริ่มบนยอดภู และสุดที่ปลายทะเล (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 215)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหวังว่ากิมาซ์จะไม่พลาดอีก ผู้เขียนได้บรรยายถึงพื้นที่ที่เป็นเกาะกลางทะเล มีแม่น้ำที่ไหลผ่านจากยอดภูเขาสูงสู่ทะเล ซึ่งเกาะดังกล่าวตั้งอยู่ไกลจากศูนย์กลางของเมือง การเดินทางเข้าถึงค่อนข้างยากลำบาก และต้องใช้เวลานานพอสมควร เนื่องจากต้องนั่งเรือข้ามเกาะ นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคบนเกาะก็มีไม่ครบถ้วน ไม่เจริญเท่าในเมือง พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ชายขอบที่เข้าถึงยาก และห่างไกลจากศูนย์กลางของประเทศเช่นกัน

จากตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าลักษณะภูมิประเทศที่ปรากฏในเรื่องสั้น ทั้งป่าเขา ที่ราบระหว่างภูเขา ตะเข็บชายแดน และเกาะ ได้สะท้อนภาพความเป็นพื้นที่ชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์ ที่ถูกมองว่าเป็นบ้านเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่ยังไร้อารยธรรม ตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการใช้ชีวิต ความยากลำบากในการคมนาคม การเลี้ยงต่อภัยอันตรายต่าง ๆ รอบตัว ส่งผลให้กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นคนชายขอบไปด้วย ทั้งยังถูกมองว่าเป็นคนไร้อารยธรรม ไม่มีการศึกษา และมีความแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมอีกด้วย

3.2 ความห่างไกลความเจริญ คือ พื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญหรือพื้นที่ชนบท ทั้งไกลจากตัวหมู่บ้าน ไกลจากตัวอำเภอ และไกลจากเมืองอื่น ๆ ซึ่งจากการศึกษาพบในเรื่องสั้นจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ แวแสงแห่งศรัทธา, แก้วสองใบ, แมวผี, และจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง วาแสงแห่งศรัทธา

เกือบสิบปีที่เด็กหนุ่มบ้านนอก ผมสั้นเกรียน แวตาตื่นตระหนก แต่งตัวมอซอ นั่งกอดกระเป่าเสื้อผ้าแน่นในรถไฟชั้นสาม อันแออัดอวลด้วยกลิ่นปัสสาวะ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 153)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวาแสงแห่งศรัทธา ผู้เขียนได้เล่าถึงตัวละคร ซึ่งเป็นเด็กหนุ่มบ้านนอกที่ต้องเดินทางเข้ามาเรียนในเมืองหลวงโดยการนั่งรถไฟชั้นสาม สะท้อนภาพความห่างไกลของบ้านเกิดกับเมืองหลวง พื้นที่ชนบทห่างไกลจึงเป็นพื้นที่ชายขอบที่ยังไม่เจริญเทียบเท่ากับเมืองหลวง

เรื่อง แก้วสองใบ

หนูก็เลยไม่ไปดีกว่าคะ แต่นึกแล้วยังเสียดายอยู่เลย หนอยากกลับไปเห็นสีเหลืองทองเต็มทุ่งนาไปหมด (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 181)

หล่อนรู้สึกคล้อยตามไปกับคำพูดของมาลี หล่อนเองใช้ว่าเป็นคนเมืองมาแต่อ่อนแต่อดทน ตอนเด็กเคยขลุกอยู่กับทุ่งสีทองยามอาทิตย์ตกดินแถวสุพรรณบุรี...มาลี

ทำให้นึกถึงวัยเด็กอีกครั้ง วัยเด็กที่แนบชิดอยู่กับธรรมชาติของชนบท (วัชระ ลัจจะสารสิน, 2556, หน้า 181)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแก้วสองใบ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดความรู้สึกของตัวละครที่อยากจะกลับบ้านเกิด ความโหยหาถึงบ้านเกิดและโหยหาถึงอดีตในพื้นที่ชนบท ซึ่งตัวละครเดินทางเข้ามาทำงานในเมืองหลวง พื้นที่ชนบทห่างไกลจึงเป็นพื้นที่ชายขอบที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เจริญเทียบเท่ากับเมืองหลวง

เรื่อง แมวผี

เดินตั้งสามสี่ชั่วโมงก้อเอา เดินตั้งยี่สิบสามสิบกิโลก้อเอา เดินตัดทุ่งตัดป่า ลุยน้ำข้ามคลองมันเรื่อยไป (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 177)

บ้านเพชราก้อเป็นบ้านนอกเหมือนมานานลั่นตะวาบ้านขานี้แหละ...เพชราก้อบอกว่าน้ำแข็งไม่มี ต้องไปซื้อที่สถานีรถไฟซึ่งตามท้องเรื่องแล้วอยู่ไกลลิบโลก ต้องเดินกัน นองตึงเขี้ยวแหละ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 180)

จากมาบสันตะวาบ้านเข้าไปทุ่งการะเวกนะ หนทางมันไม่ใช่น้อย ๆ ต้องตัดทุ่งตรงดิ่งไปทางทิศตะวันตกนี้ ผ่านดอนเทพศักดิ์ ป่าข้าง ดอนโขมด ไร่เพนียดเนินไม้เดี่ยว เต็งเอน ห้วยเสือ ต้องเดินสักสี่ห้าชั่วโมงแหละ ต้องผ่านวัดหลายวัด ผ่านดงผ่านป่า และต้องข้ามน้ำข้ามท่ากันอีกหลายยก (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 189)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแมวผี ผู้เขียนได้สะท้อนความเป็นชนบทที่ไม่ได้รับการพัฒนา ห่างไกลความเจริญ โดยเฉพาะในเรื่องของระยะทางระหว่างหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้คนในพื้นที่ต้องใช้เวลาในการเดินทาง การคมนาคมค่อนข้างยากลำบาก ต้องเดินเท้า ลัดทุ่งลุยป่าข้ามแม่น้ำลำคลอง แม้แต่น้ำแข็งก็ไม่มีขายต้องเดินเท้าไปซื้อที่สถานีรถไฟซึ่งมีระยะทางที่ไกลมาก นอกจากนี้ความห่างไกลระหว่างพื้นที่ชนบทกับเมืองก็ถูกคนในเมืองใหญ่มองว่าเป็นชนบทเป็นพื้นที่ชายขอบ ซึ่งก็รวมไปถึงบุคคลในพื้นที่ว่าเป็นคนชายขอบไปด้วย

เรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

อึม ในที่ที่ลำบากแบบนี้ อะไรก็คงสำคัญกว่าการอ่านออกเขียนได้ทั้งนั้นละนะ พ่อค้าเข้าใจสภาพของเมือง เขาลูบหัวเด็ก ๆ แล้วบอกว่า “พวกเธอก็อยากออกไปล่าหมาป่า ลินะ” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 23)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้สะท้อนภาพพื้นที่ชนบทที่ห่างไกลจากสังคมเมือง ผู้คนในพื้นที่ดังกล่าวอยู่อย่างยากลำบาก จึงละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา การอ่านออกเขียน แต่เน้นให้ความสำคัญกับ

การประท้วงชีวิตให้อยู่รอดในแต่ละวันมากกว่า พื้นที่ดังกล่าวและผู้คนในพื้นที่จึงเป็นคนชายขอบที่อาศัยอยู่ห่างไกลความเจริญ ไม่ได้รับการพัฒนา

จากตัวอย่างเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง ได้สะท้อนภาพพื้นที่ชายขอบที่มีความห่างไกลทั้งในด้านระยะทางและความเจริญเมื่อเทียบกับเมืองหลวง เนื่องจากไม่ได้รับการพัฒนา ส่งผลให้ต้องใช้เวลาในการเดินทาง การคมนาคมเข้าถึงค่อนข้างยากลำบาก ผู้คนในพื้นที่ก็มีคุณภาพชีวิตที่ต่ำ ขาดการดูแลช่วยเหลือจากภาครัฐ

3.3 ลักษณะภูมิอากาศ คือ พื้นที่ที่มีลักษณะภูมิอากาศหนาวเย็นจนเกินไปหรือแห้งแล้งจนเกินไป ส่งผลให้คนในพื้นที่ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก และส่งผลต่อเนื่องไปสู่การอพยพย้ายถิ่นฐาน จากการศึกษาพบว่าในเรื่องสั้นจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว และเรื่องสิงโตนอกคอก ปรากฏลักษณะภูมิอากาศที่หนาวเย็นในฤดูหนาว ซึ่งมาในรูปแบบของภัยพิบัติที่โหดร้ายดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

โลกภายนอกอยู่ที่ไหนในยามที่หิมะเข่นฆ่าพวกเราที่ละคนอย่างโหดเหี้ยม เราไม่เคยได้รับอะไรจากโลกภายนอกและไม่เคยให้อะไรกับพวกเขา (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 20)

ต่อสู้กับสงครามซึ่งวนมาถึงอย่างแน่นอนในทุกปี-**สงครามกับความหนาวเย็น** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 26)

พวกเขาตกลงกันว่าจะ**กินหมาและแมว** แต่บางบ้านสารภาพออกมาว่าตน**กินหมาและแมวไปตั้งแต่เดือนที่แล้ว** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 5)

ขนาด**หนู ทุกคนยังจับกิน**ไปหมดแล้วเลย (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 6)

การ**กินศพคนในครอบครัว**ของตัวเอง เพื่อนบ้านบางคนถึงขั้นไปเคาะประตู**ขอแบ่งเนื้อเมื่อได้ข่าวว่าบ้านข้าง ๆ มีใครบางคนตาย** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 8)

เรื่อง สิงโตนอกคอก

ความเห็บหนาวค้อย ๆ ทวีความรุนแรงขึ้นทุกที บางทีศัตรูตัวจริงของสงครามครั้งนี้ อาจไม่ใช่พวกนั้น แต่เป็นความเห็บหนาว **ก็คนกันหนอที่จะรอดผ่านคำคืนนี้** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 198)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้สะท้อนภาพลักษณะภูมิอากาศ ว่าพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะอากาศที่หนาวจัด มีหิมะตก

เป็นระยะเวลาที่ยาวนานถึงขั้นมีผู้เสียชีวิต เมืองทั้งเมืองไม่ได้รับการยื่นมือช่วยเหลือจากโลกภายนอก และไม่สามารถออกจากบ้านเพื่อไปหาอาหารมารับประทานได้ จนชาวเมืองต้องจำใจทานเนื้อหมา แมว หนู รวมทั้งทานศพคนในครอบครัวเพื่อประทังชีวิตจากความหนาวเย็น ส่วนในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนก็ได้บรรยายถึงลักษณะภูมิอากาศที่หนาวเย็นและนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนมีผู้เสียชีวิตในแต่ละวันเช่นกัน พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ชายขอบ ที่ตั้งอยู่ห่างไกลความเจริญหรือศูนย์กลางของอำนาจ และเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิอากาศที่โหดร้าย กลุ่มคนในเมืองจึงเป็นคนชายขอบเนื่องจากต้องทนอยู่กับสภาพภูมิอากาศเช่นนี้ในทุก ๆ ปี ไม่สามารถอพยพย้ายถิ่นฐานหรือไปยังพื้นที่ที่ปลอดภัยหรือมีภูมิอากาศที่เป็นปกติได้ รวมทั้งถูกทอดทิ้ง ไร้ความช่วยเหลือ ความเห็นใจ และการเหลียวแลจากสังคม นอกจากนี้ยังพบภูมิอากาศที่ร้อนจัด จนเกิดความแห้งแล้งในฤดูร้อน ซึ่งพบในเรื่องทุ่งร้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง ทุ่งร้าง

เหือดขาดลงทีละน้อย ๆ เหมือนการลาจากที่เนิ่นช้าและทรมาณ ยังไม่ทันสิ้นเดือนสาม **ผืนดินก็เริ่มปริแยกเป็นริ้วรอยระแหงไปทั่ว** (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 133)

ในขณะที่ชาวนาจองมองภาพนี้ด้วยความรู้สึกหดหู่และสิ้นหวัง ลอยกระเทยกลายเป็นเทศกาลที่ไร้ความหมาย แต่สงครามที่ จะมาถึงในเดือนหน้าจะไร้ความหมายยิ่งกว่า เพราะชาวนาทุกคนในหมู่บ้านได้ข่าวแทบจะไม่ติดพื้นฉางกันแทบทั้งสิ้น **ฤดูเก็บเกี่ยวที่แสนสั้น เป็นกลางของความวิบัติอย่างแน่แท้** (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 136)

ฤดูเก็บเกี่ยวที่ไร้ความรื่นเริงไม่ได้เกิดขึ้นในปีนี้เป็นครั้งแรก **หากแต่เกิดซ้ำซากมามากหลายปีแล้ว** (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 137)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องทุ่งร้าง ผู้เขียนได้สะท้อนว่าพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะอากาศที่ร้อนและแห้งแล้งจัด จนผู้คนในพื้นที่อดอยาก สิ้นหวังซ้ำแล้วซ้ำเล่าเป็นระยะเวลาหลายปี ซึ่งลักษณะภูมิอากาศเช่นนี้ มักไม่มีผู้คนคิดจะอยู่อาศัยในระยะยาว เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อชีวิตและความเป็นอยู่ คงมีเพียงคนบางกลุ่มเท่านั้นที่ยังเสี่ยงทนอยู่ด้วยเหตุผลไม่สามารถอพยพย้ายถิ่นฐานหรือไม่มีทางเลือกอื่นที่ดีกว่านี้ จนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ โดยเฉพาะกลุ่มคนชนบท กลุ่มคนเหล่านี้จึงถูกมองว่าเป็นคนชายขอบตามสภาพพื้นที่ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน และตามลักษณะภูมิอากาศที่โหดร้าย

จะเห็นว่าลักษณะภูมิอากาศที่หนาวเย็นจัด และแห้งแล้งจัด สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งต้องใช้ชีวิต

อย่างยากลำบาก ตกอยู่ในภาวะจำยอมและจำใจ แตกต่างจากคนทั่วไปในสังคมเมืองที่ไม่ต้องได้รับผลกระทบจากลักษณะภูมิอากาศ นอกจากนี้กลุ่มคนดังกล่าวยังถูกทอดทิ้ง ไร้ความช่วยเหลือ ความเห็นใจ และการเหลียวแลจากสังคมเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางอำนาจ

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในด้านภูมิศาสตร์ ที่ผู้วิจัยแบ่งเป็นลักษณะภูมิประเทศ ความห่างไกลความเจริญ และลักษณะภูมิอากาศนั้น จะเห็นได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวมักถูกกลุ่มคนในเมืองใหญ่หรือคนที่อยู่ใกล้อำนาจจากศูนย์กลางมองว่าเป็นพื้นที่ชายขอบ เป็นบ้านป่า ทุรกันดาร เป็นพื้นที่ชนบทห่างไกลจากสังคมเมือง บ้านนอก สภาพความเป็นอยู่ยังขาดแคลน ไร้ความเจริญในด้านต่าง ๆ ไร้การเหลียวแล ช่วยเหลือ พัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ มีความยากลำบากทั้งในการใช้ชีวิตประจำวันและการคมนาคมเข้าถึง อีกทั้งยังไม่ปลอดภัยในการใช้ชีวิต เนื่องจากมีภัยอันตรายมากมาย ทั้งภัยจากมนุษย์ ภัยจากสัตว์ร้าย และภัยจากธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงกับกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านี้ ที่จะถูกตีตราเหมารวมว่าเป็นคนชายขอบตามพื้นที่ที่อยู่อาศัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังคำเรียก อาทิ คนป่า ชาวป่า พวกรบเขา คนนอกกริต เป็นต้น

4. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสุขภาพและสาธารณสุข

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสุขภาพและสาธารณสุข คือ ลักษณะของตัวละครชายขอบที่มีความบกพร่องด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา เป็นผู้ช่วยที่น่ารังเกียจ ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ไม่น่าไว้วางใจ ควรปลีกตัวออกห่าง และประสบปัญหาความไม่พร้อมทางด้านสาธารณสุขในพื้นที่ห่างไกล โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านสุขภาพ ซึ่งมีประเด็นย่อยอีก 4 ประเด็น คือ ผู้ป่วยจิตเวช ผู้พิการทางด้านร่างกาย ผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรง และผู้พิการทางด้านสติปัญญา และด้านสาธารณสุข โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ด้านสุขภาพ ในด้านสุขภาพผู้วิจัยได้นำภาพสะท้อนความเป็นชายขอบผ่านมิติทางความคิดเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่ม ไม่ว่าจะสุขภาพร่างกาย จิตใจ สติปัญญา โรคภัยไข้เจ็บ จากการศึกษาพบว่าภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสุขภาพ สามารถแบ่งออกได้อีก 4 ประเด็น ได้แก่ ผู้ป่วยจิตเวช ผู้พิการทางด้านร่างกาย ผู้พิการทางด้านสติปัญญา และผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรง โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ผู้ป่วยจิตเวช คือ กลุ่มคนที่มีสุขภาพจิตไม่เป็นปกติ อาจป่วยในลักษณะจิตเวช ซึมเศร้า รวมถึงการเป็นบ้า จากการศึกษาพบคนกลุ่มนี้ในเรื่องสั้นจำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ เพลงชาติไทย, ราตรีมีชีวิต, สิ่งซำรุดของพระเจ้า, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, แม่ทัพตายแล้ว, หนุมาน

เหยียบเมือง, ไปกินม้อเช้าที่ดาวพลูโต, อสรพิษ, เมถุนสังโยค, ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี และสิงโตนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เพลงชาติไทย

ผ้าขาวม้าที่เป็นอาภรณ์ติดกายอยู่เพียงผืนเดียว ก็ถูกแกะกระชากออกชูขึ้น
สะบัดไปมาเหนือหัว แกมมีแมงกวงใน เครื่องเคราเบื้องล่างจึงเห็นได้ถนัดตา
ผู้คนต่างพากันหัวเราะขบขัน แล้วรำพึงออกมาคล้าย ๆ กัน “เอาอีกแล้ว
ไอ้แสงบัว” แม้ใครจะมองน้ำแสงว่าเป็นคนบ้าประจำตลาด แต่ผมกลับรู้สึก
เหมือนแก็ปเป็นเพื่อนเล่นกับเด็ก ๆ อย่างพวกเรามากกว่า พวกเราชอบแก็ปประจำ
(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 89)

ทุกคนรู้ว่าแก็ปไม่เคยมองเป็นเรื่องตลกขบขัน...จำเมืองก็เช่นกัน
เมื่อรู้ว่า แก็ปก็ยากที่จะหาเหตุผลใด ๆ มาจัดการได้ เลยปล่อยเลยตามเลยเรื่อยมา
(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 90)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะ
ของ “น้ำแสง” ว่านุ่งผ้าขาวม้าผืนเดียว ไม่ใส่กางเกงชั้นใน แล้วเขามักจะมีพฤติกรรมกระชาก
ผ้าขาวม้าออกให้คนทั่วไปในตลาดเห็นตอนล่างของตน เมื่อคนอื่นเห็นก็ต่างพากันหัวเราะเยาะ
ตลกขบขัน จนเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนละแวกนั้นจะมองว่าน้ำแสงเป็นบ้า ดังประโยคที่ว่า
“แล้วรำพึงออกมาคล้าย ๆ กัน ‘เอาอีกแล้ว ไอ้แสงบัว’ ” ไม่มีใครใส่ใจ แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ก็ไม่กล้าเอาความผิด เว้นพวกเด็ก ๆ ที่มองเป็นเพื่อนเล่นและแก็ปเขาเป็นประจำ พฤติกรรม
ของน้ำแสงที่ต่างไปจากคนปกติในสังคม ประกอบกับมุมมองของคนทั่วไปในสังคมที่มองน้ำแสง
เป็นคนบ้า ได้สะท้อนภาพความเป็นคนชายขอบของน้ำแสงที่คนทั่วไปไม่ได้ใส่ใจ และปล่อยปละ
ละเลยตามยถากรรม

เรื่อง ราตรีมีชีวิต

พรหมายถึงยายแก็ปที่มานั่งเฝ้ากองขยะของตัวเองอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน โดยมองว่า
คนเก็บขยะคือศัตรูที่เข้ามาแย่งชิงขยะในส่วนของเธอ แก็ปเป็นคนแปลกหน้าคนหนึ่งที่
ที่เขาเคยพบ พรพันธลงไ้ว่าแก็ป...ด้วยความที่กระตือรือร้นซึ่งมุ่งมั่นไปด้วย
ของเกาสารพัดอยู่ติดกับกองขยะ และการแต่งตัวที่สกปรกมอซอ ผมเฝ้า
กระเซอะกระเซิงเหม็นสาบ หลายคนจึงมองว่าแก็ปก็ไม่ต่างอะไรกับขยะชิ้นหนึ่ง ชีวิตแก็ป

ผูกพันอยู่กับขณะตลอดเวลา ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยรายได้จากการขายเศษเหล็ก ขวด และกระดาษลัง

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 148-149)

พรหว่าเข่าไปอีกคนทีไปตอแยกกับคนบ้ำ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 149) รัตริมีชีวิต

พอรอดเคสื่อนอก แกเดินกลับไปยังกระท่อบข่า ๆ แง่มประตูออก แล้วแทรกตัวเข้าไปในความมืดมิด เขามองจนลับตาแล้วคิด-**หรือว่าแกไม่ต่างอะไรกับขะขึ้นหนึ่ง อย่างที่ใคร ๆ ว่าไว้** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 149)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรัตริมีชีวิต ผู้เขียนได้สะท้อนบุคลิกภาพ ลักษณะของ “ยายแก่” ผ่านความคิดและมุมมองของตัวละคร “พร” รวมทั้งผู้คนที่พบเห็นที่มองว่ายายแก่ เป็นคนบ้ำ ตามลักษณะที่แปลกไปจากคนทั่วไปทั้งการแต่งตัว ผมเฝ้า กลืนตัว ที่พักอาศัย รวมทั้งพฤติกรรมการนั่งเฝ้าและอยู่กับกองขยะ นอกจากนี้หลายคนก็พบเจอยังมีการเปรียบเทียบว่า “แกไม่ต่างอะไรกับขะขึ้นหนึ่ง” นั้นหมายถึง ความไร้ค่า การถูกทอดทิ้ง ความสกปรก ไม่มีใครเหลียวแล เหล่านี้ล้วนสะท้อนภาพคนชายขอบที่คนในสังคมทั่วไปมองยายแก่ว่าเป็นบ้ำ และแสดงออกผ่านท่าทีที่รังเกียจ ไม่เข้าใกล้ ไม่ให้ความช่วยเหลือ

เรื่อง สิ่งซำรุดของพระเจ้า

ผมถูกปล่อยตัว หลังการทดสอบทางจิต แต่**ถูกกักบริเวณไว้แต่ในบ้านที่ติดตั้งเหล็กดัดไว้ทุกบานหน้าต่าง มีพี่ชายคอยเฝ้าอยู่ห่าง ๆ** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 66)

ผมน้ำตาไหล คำพิพากษาให้พ้นผิดนั้น**เท่ากับยืนยันว่าสติของผมบกพร่อง...พี่ชายผมเฝ้าดูไม่ห่างเขาขับรถตามดูผมทุกฝีก้าว...** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 66)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิ่งซำรุดของพระเจ้า ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงผู้ป่วยที่ถูกทดสอบทางจิต และถูกผู้อื่นมองว่าสติบกพร่องตามคำพิพากษาให้พ้นจากความผิดตัวละครดังกล่าวจึงต้องถูกกักตัวอยู่ภายในบริเวณบ้าน โดยมีพี่ชายคอยเฝ้าดูอยู่ตลอดเวลา สะท้อนถึงภาพคนชายขอบที่มีอาการทางจิตเวช ที่ไม่น่าไว้วางใจให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

“พ่อของมันเป็นคนที่ใส่ขาเทียมหรือเปล่า **เขาว่าเป็นบ้าไม่ใช่หรือ**” “**แต่ประสาท หวาดระแวง เขาเคยผ่านสงครามมา**” “**นั่นละ เดียวมันเกิดบ้าขึ้นมา ใครจะรู้ว่ามันจะไม่ฆ่าแก**” เขาเป็นว่า อย่าไปถึงบ้านก็แล้วกัน” เขาเข้าจริง ท่าทีของพ่อกลับไม่จริงจังกนัก คล้ายพ่อจะแค่อายชาวบ้าน แม้ม้าจะฟังรุนแรงเหลือเกิน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 86–87)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้สะท้อนความคิดและมุมมองของบุคคลอื่น ที่มองว่าพ่อของสะดู่เป็นบ้า แม้จะมีการปฏิเสธว่าเขาเป็นแค่โรคประสาทหวาดระแวง เนื่องจากผ่านสงครามมา แต่กระนั้นก็ยังไม่ได้ได้รับความไว้วางใจดังประโยคที่ว่า “นั่นละ เดียวมันเกิดบ้าขึ้นมา ใครจะรู้ว่ามันจะไม่ฆ่าแก” เขาเป็นว่า อย่าไปถึงบ้านก็แล้วกัน” แม้ผู้เขียนจะบอกตอันทายว่าคำพูดดังกล่าวค่อนข้างรุนแรง แต่กลับพูดไม่จริงจังกนัก อย่างไรก็ตามยังมีข้อความยืนยันอีกว่าเหล่าชาวบ้านต่างไม่ให้การยอมรับพ่อของสะดู่ที่ว่า “คล้ายพ่อจะแค่อายชาวบ้าน” ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านในละแวกนั้นต่างมีความเห็นที่ตรงกันว่าพ่อของสะดู่เป็นบ้า ตัวละครดังกล่าวจึงเป็นคนชายขอบของคนในหมู่บ้านที่ถูกตัดสินว่าเป็นบ้า เป็นบุคคลอันตราย ไม่น่าไว้วางใจ ไม่ควรเข้าใกล้หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยว

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

วิทยาตงงานมาหลายเดือนแล้ว เขาถูกไล่ออกเดือนกว่าแล้วเพราะ**มีพฤติกรรมประหลาด** เขามีลูกเมียที่อาศัยหลับนอนใต้สะพาน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 169)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้บรรยายถึงวิทยาที่ไม่มีงานทำเพราะถูกไล่ออกมาหลายเดือน เนื่องจากเขามีพฤติกรรมที่แปลกประหลาดไปจากคนอื่น สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมประหลาดย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจ ไม่ควรเข้าใกล้หรือยุ่งเกี่ยว เพราะอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ เขาเหล่านั้นจึงถูกไล่ออกจากงาน และเป็นคนชายขอบจากที่ทำงานและบุคคลทั่วไปที่รู้จักเขา

เรื่อง หนุมานเหยียบเมือง

ผมเล่าอาการให้เพื่อนฟัง เพื่อนบอกว่ามันเป็น**อาการของคนบ้า** **คนบ้าชนิดที่จมอยู่กับภาพสมมติและโลกจินตนาการ** สุดเขตจักรวาลอยู่ตรงไหน แล้วต่อจากนั้นมีอะไร...**คิดแบบนี้สักเดือน ไม่บ้าก็ผูกคอตาย** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 188)

หายใจถี่ หัวใจสั่น ซึพจรเต้นเร็ว เหงื่อซึมฝ่ามือ ฟันเสียด ูบวาบจะเป็นลมปวดต้นคอ ดันไปทั้งตัว **อาการของคนบ้า คลั่ง เสียสติ** ผมบอกกับเทพหนุมานที่ลอยอยู่ข้างบน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 203–204)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหนุมานเหยียบเมือง ผู้เขียนก็ได้กล่าวถึงคนบ้า ผ่านมุมมองของคนปกติที่สังเกตจากกิริยาอาการแปลก ๆ ของคนเหล่านั้น ที่จมอยู่กับภาพสมมติและโลกจินตนาการ และผู้เขียนยังได้ใช้ประโยคที่ว่า “คิดแบบนี้สักเดือน ไม่บ้าก็ผูกคอตาย” สะท้อนถึงภาพผู้ป่วยจิตเวช ซึมเศร้า หรือกลุ่มเปราะบาง ที่คนทั่วไปมองว่าเป็นคนชายขอบ ที่ไม่สามารถเข้าถึง และเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตาย

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

ในสายตาคนอื่นเขาเป็นคนสติไม่ดี แต่ในสายตาพวกเราแล้วเขาปกติดีมาก ๆ มีเพื่อนเราบางคนที่ยื่นมากกว่าเขาเสียอีก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 383)

บ้าแล้ว แกก็เป็นไปด้วย ไอ้หมอนั่นมันบ้า มันเสียใจเพราะเมียโดดน้ำตาย มันสติไม่ดี (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 389)

แกลิบบ้า แกเป็นคนรักของมัน หน้าทีของคนรักคืออยู่เคียงข้าง ไม่ว่าจะความจริง จะเป็นอย่างไรแกก็ต้องยืนเคียงข้าง หน้าทีของเพื่อนก็เช่นกัน คิดดูว่าอะไรดึงเรามาพบกัน ทำไมเราแปลกแยกจากคนอื่น เราได้อะไรจากสังคมนี้บ้าง ทุกวัน คนก็มองว่าพวกเราบ้าอยู่แล้ว เราเป็นมนุษย์ต่างดาวในสายตาพวกเขา ดังนั้น พรุ่งนี้เราจะไปกินข้าวเช้าที่ดาวพลูโตกัน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 393)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครที่บรรยายกระโดดน้ำฆ่าตัวตาย ส่งผลให้เขาเสียใจเป็นอย่างมาก และแผ่วรอยอย่างมีความหวังว่าภรรยาของเขาจะกลับมาหา พฤติกรรมดังกล่าวจึงถูกคนอื่นมองว่า เขาเป็นคนสติไม่ดี สะท้อนภาพคนที่มีพฤติกรรมแปลกแยกจากคนอื่น ย่อมถูกมองว่าเป็นบ้า สติไม่ดี ดังประโยคที่ว่า “ในสายตาคนอื่นเขาเป็นคนสติไม่ดี” และ “ทุกวัน คนก็มองว่าพวกเราบ้าอยู่แล้ว เราเป็นมนุษย์ต่างดาวในสายตาพวกเขา” เหล่านี้จึงส่งผลให้ตัวละครเป็นคนชายขอบที่มีพฤติกรรมแปลกแยก มีพฤติกรรมต่างจากคนทั่วไป ไม่น่าไว้วางใจ ไม่ควรเข้าใกล้หรือคบค้าสมาคมด้วย

เรื่อง อสรพิษ

เจ้าเด็กพิการ...ดวงตาของเขาเหม่อลอย บางครั้งยิ้ม บางครั้งหัวเราะ บางครั้งร้องไห้ บางครั้งพูดจาจิม ๆ ง่า ๆ พึม ๆ พ่า ๆ กับตนเอง สติของเขาวิปลาสไปโดยสิ้นเชิงแล้ว นับตั้งแต่วันที่ที่เขาตัดสินใจยอมจำนนนั้น (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 51)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอสรพิษ ผู้เขียนได้บรรยายถึง “แป” ตัวละครเอกในเรื่องเกิดอาการวิปริตและกลายเป็นคนบ้าในตอนท้ายของเรื่อง โดยมีอาการเหม่อลอย เดี่ยวยิ้ม เดี่ยวหัวเราะ เดี่ยวร้องไห้ พูดกับตัวเอง ตามที่ผู้เขียนได้พยายามสื่อภาพออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งความผิดปกติทางจิตของกลุ่มคนเหล่านี้มักถูกคนปกติทั่วไปมองว่า

เป็นคนชายขอบในมิติทางความคิด โดยมักจะกลัว ไม่กล้าเข้าใกล้ ไม่น่าไว้วางใจ และอาจจะเป็นบุคคลอันตราย

เรื่อง เมณุลังโยค

หนักเข้าท่านก็คิดว่ามีแต่คนเสียสติเท่านั้นที่จะทนประกอบอาชีพ เข็นนั้นอยู่ แต่ท่านก็คิดว่าวิถีชีวิตเช่นนั้นคือวิถีชีวิตของคนกล้า (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 293)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเมณุลังโยค ผู้เขียนได้สื่อถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครซึ่งมีอาชีพเป็นนายฮ้อยว่าการทนประกอบอาชีพที่ทุกข์ทนเหนื่อยยากลำบาก เป็นระยะเวลาที่ยาวนานนั้นเสมือนคนเสียสติหรือคนบ้า ซึ่งการเปรียบเทียบถึง “คนเสียสติ” เป็นการเปรียบเชิงลบ ที่สะท้อนว่าคนเสียสติมักกระทำในสิ่งที่คนอื่นทั่วไปไม่กระทำกัน และเป็นคนชายขอบตามความคิดของคนทั่วไป

เรื่อง โลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

ลองคิดตัวอย่างนี้ ถ้าเราฆ่าคนแบบฆาตกร **โรคจิต** เราทำผิดใช้ไหม (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 62)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี ผู้เขียนได้สื่อความว่า การฆ่าคนแบบฆาตกรที่เหี้ยมโหด มักจะถูกมองว่าบุคคลนั้นเป็นคนพิการทางจิต หรือวิปลาส (โรคจิต) เป็นคนชายขอบซึ่งคนทั่วไปต่างเกรงกลัว ไม่กล้าเข้าใกล้ ไม่น่าไว้วางใจ จัดเป็นบุคคลอันตราย

เรื่อง สิงโตนอกคอก

ในสังคมที่ **คนวิปลาสไล่ฆ่ากัน** คนที่กล้าถามหาสันติภาพ **กันบ้างว่าบ้า เหมือนกันนั้นแหละ บ้าเพราะกล้ากระโจนเข้าหาอันตราย** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 214)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนสะท้อนภาพสังคมเชิงเปรียบเทียบว่า หากในสังคมคนวิปลาสไล่ฆ่ากัน คนที่ถามหาสันติภาพในสังคมก็เสมือนคนบ้าเช่นกัน เนื่องจากกล้าท้าทายกับสิ่งที่อันตรายต่อชีวิต โดยในประเด็นแรกคนวิปลาสย่อมถูกมองจากคนในสังคมว่าเป็นบุคคลอันตราย ไม่ควรเกี่ยวข้องหรือเข้าใกล้ ส่วนประเด็นที่สองคนที่คิดต่าง มองต่าง ทำในสิ่งตรงกันข้ามจากคนส่วนใหญ่ทั่วไปในสังคมก็เสมือนคนบ้าที่จะไม่มีใครรับเป็นพรรคพวกหรือเข้าไปยุ่งเกี่ยว เพราะกล้าเกินไป คนทั้งสองกลุ่มจึงเป็นคนชายขอบของคนปกติในสังคมที่ไม่อยากเกี่ยวข้อง

จากเรื่องสั้นทั้ง 11 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นชายขอบของผู้ป่วยจิตเวช ที่มีทั้งอาการบ้าคลั่ง ซึมเศร้า ซึ่งปรากฏคำที่บ่งบอกอาการ เช่น บ้า สติไม่ดี วิปลาส เสียสติ โรครจิต เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้เมื่ออาศัยอยู่ร่วมกับคนปกติทั่วไปในสังคม ซึ่งไม่ใช่ญาติพี่น้อง ย่อมเกิดการระแวงระวัง เกรงกลัว เนื่องจากถูกมองว่ามีพฤติกรรมแปลกแยก ไม่เหมือนคนทั่วไป เดียวดีเดียวร้าย เป็นบุคคลอันตราย ไม่น่าไว้วางใจ ไม่ควรเข้าใกล้ ไม่ควรเกี่ยวข้องกับ บางคนถูกปล่อยปละละเลย ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ บางคนถูกกีดกันจากสังคม ถูกจำกัดพื้นที่ บางคนเป็นกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถเข้าถึงหรือเข้าถึงได้ยาก และเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตาย

4.1.2 ผู้พิการทางด้านร่างกาย คือ กลุ่มคนที่มีความพิการของอวัยวะในร่างกาย เช่น แขน ขา ดวงตา เป็นต้น จากการศึกษาพบตัวละครที่พิการทางร่างกาย ในเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ สิ่งซำรุดของพระเจ้า, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, ด้วยดวงตามีขอบฉันเห็น, นาฏกรรมแห่งไฟ, ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต, อสรพิษ, ดวงตาที่สาม, รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ และสิ่งโดนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง สิ่งซำรุดของพระเจ้า

ผมผ่าตัดแก้ไขใบหน้า ความพิการ คนใช้บางคนอัปยศจนหาเพื่อนคบไม่ได้ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 33)

ผมเอาเด็กที่ผมอุปการะอยู่มาทำเมีย...ผมรับเด็กผู้หญิงคนหนึ่งมาอุปการะตั้งแต่เธอยังแบเบาะ **เธอเป็นเด็กพิการปากแหว่งเพดานโหว่** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 40)

เขาชี้ไปที่**เด็กสาวปากแหว่งเพดานโหว่** แล้วบอกว่าอย่าไว้วางใจเธอ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 42)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิ่งซำรุดของพระเจ้า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดลักษณะของผู้พิการทางด้านร่างกายผ่านมุมมองของแพทย์ผู้รักษาตามตัวอย่างแรกที่ว่า “ผ่าตัดแก้ไขใบหน้า ความพิการ คนใช้บางคนอัปยศจนหาเพื่อนคบไม่ได้” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มคนที่พิการ มีหน้าตาอัปยศนั้นไม่มีใครอยากจะทำ นอกจากนั้นในเรื่องดังกล่าวยังพบว่า มีตัวละครพิการอีก คือ เด็กสาวพิการปากแหว่งเพดานโหว่ ที่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่ยังเล็ก สุดท้ายได้เสียเป็นสามีภรรยากับผู้อุปการะเลี้ยงดู แต่ก็ไม่ได้มีการไว้วางใจจากผู้ที่เป็นสามี ดังข้อความที่ว่า “เขาชี้ไปที่เด็กสาวปากแหว่งเพดานโหว่ แล้วบอกว่าอย่าไว้วางใจเธอ” เหล่านี้ล้วนสะท้อนภาพคนชายขอบของผู้พิการทางด้านร่างกาย ที่ถูกคนปกติทั่วไปมองว่ามีความพิการ มีความอัปยศ น่ารังเกียจ ไม่น่าคบค้าสมาคมด้วย

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

คงแทบไม่ยากนักถึงภาพนั้นอีก เด็กชายผู้ใส่ซาเทียม พยายาม
กะเผลก พาร่างหนีรถจักรยานที่พุ่งใส่ มันเป็นการล้อเล่น พี่ชายแค่ทำท่าเหมือนจะชน
แต่ห้ามล้อไว้เมื่อจะถึงร่างนั้น แต่ทางที่แคบทำให้เด็กคนนั้นไม่มีที่หลบ นอกจากรีบเดินให้เร็ว
พี่ชายตามไปไม่ลดละ คงกับพี่ชายหัวเราะชอบใจ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 73)

สะดูใส่ซาเทียม ทำจากไม้ซึ่งน่าจะทำเอง ถ้าคงจำไม่ผิด พ่อของสะดู
ก็ใส่ซาเทียมด้วย สะดู่เป็นคนเงียบเรียนหนังสือไม่เก่ง ไม่มีเพื่อนชวนเล่นฟุตบอล เขาอายุ
แก่กว่าคงหลายปี แต่เรียนซ้ำชั้นจนคงไล่ทัน ซึ่งถ้าจะว่าไป เขาไม่มีสิทธิ์เรียนด้วยซ้ำ ในเมื่อเขา
เป็นคนต่างด้าว (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 78)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้บรรยายถึง
ตัวละคร “สะดู่” และ “พ่อ” ซึ่งเป็นผู้พิการขาข้างขวาขาด จึงใช้ไม้ยึดติดกับนอตเพื่อทำซาเทียม
ใส่สำหรับให้เดินได้ แต่ด้วยความพิการสะดู่จึงถูกคนอื่นกลั่นแกล้ง และไม่มีเพื่อนเล่นด้วย
สะท้อนภาพคนชายขอบที่ไม่มีผู้ใดสนใจให้การช่วยเหลือ และให้ความเห็นใจ นอกจากนี้ในเรื่อง
ดังกล่าว ยังพบว่าผู้ที่พิการจะถูกตัดสิทธิ์ในการรับราชการทหาร ดังตัวอย่าง

“...แต่ขาขาดแล้วก็ต้องเป็นทหาร” “บ้านเรานิ่งอนิดเดียว
ก็ไม่ต้องเป็นทหารแล้ว” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 91)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนได้สื่อความผ่านบทสนทนาของตัวละคร
โดยสะดู่ซึ่งไม่ใช่คนไทยบอกว่าที่ประเทศของเขา “ขาขาดแล้วก็ต้องเป็นทหาร” ส่วนเพื่อน
ของสะดู่ซึ่งเป็นคนไทยบอกว่า “บ้านเรานิ่งอนิดเดียว ก็ไม่ต้องเป็นทหารแล้ว” จากบทสนทนา
สะท้อนให้เห็นว่า คนพิการถูกตัดสิทธิ์ในการรับราชการทหาร เนื่องจากความพิการอาจส่งผล
กระทบต่อการรับราชการ หรือการปฏิบัติหน้าที่อาจไม่สมบูรณ์เท่าคนปกติ ดังนั้นคนพิการ
จึงเป็นคนชายขอบที่ยังไม่ได้รับการยอมรับในด้านความสามารถจากสังคมส่วนใหญ่

เรื่อง ด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น

ฉันถูกฝึกให้อยู่ในโลกแห่งความมืดได้อย่างคนปกติ ฉันใช้หูฟังเสียง
ลมพัด ใช้จมูกดมกลิ่นอันตราย ใช้สัมผัสรับรู้ความกระด้างหรืออ่อนนุ่มของพื้นผิวและ
ใช้ดวงจิตกำหนดเป้าหมายที่จะเดิน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 116)

ด้วยดวงตาที่มีตบอด ฉันรับรู้ถึงแสงสว่างอันอบอุ่นยังทิศทางที่ฉัน
ตั้งมั่น “ก่อนหน้านี้ ฉันก็ไม่เคยเห็นว่ามီးอะไรตั้งอยู่” คนตาบอดอย่างฉัน, กัมกราบ (จเด็จ
กำจรเดช, 2555, หน้า 117)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น ผู้เขียนได้สะท้อนความรู้สึกและการใช้ชีวิตประจำวันของผู้พิการทางสายตา (ตาบอด) ซึ่งต้องพึ่งพาและช่วยเหลือตัวเองเพียงลำพัง บุคคลอื่นที่มีสายตาปกติไม่ได้ให้ความสนใจช่วยเหลือ หรือเข้ามายุ่งเกี่ยวในการอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการ คนตาบอดจึงเป็นคนชายขอบอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกทอดทิ้งให้ใช้ชีวิตตามลำพัง ไร้การเหลียวแลจากสังคม

เรื่อง นาฏกรรมแห่งไฟ

ครูพรไม่เสียชีวิตแต่โดนไฟครอกทั้งตัว แขนข้างหนึ่งถูกตัดเนื้อบริเวณใบหน้าหลอมละลายเป็นก้อน ดวงตาเสียหาย ซึ่งต้องรอผลการผ่าตัดว่าจะกลับมามองเห็นอีกหรือไม่ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 224)

หมอกแกะผ้าปิดตาออกพร้อมแจ้งผลว่าการผ่าตัดล้มเหลว ดวงตาสองข้างที่บอดสนิทมีน้ำตาไหล (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 224)

ครูพรน้ำตารินอีกครั้ง สองแขนที่เขาตั้งใจจะกอดลูกบัดนี้เหลือเพียงข้างเดียว แม้สองขาจะอยู่ครบแต่เขาจะใช้ประโยชน์ได้สักแคไหน ยังไม่นับร่างกายนี้ที่จะกลายเป็นภาระลูกเมียอีก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 225)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ ผู้เขียนได้สร้างตัวละครพิการทางด้านร่างกายจากเรื่อง คือ ครูพร ที่ถูกไฟครอกจนต้องตัดแขนข้างหนึ่ง ใบหน้ามีบาดแผลที่ไม่คงเคำใบหน้าเดิม ดวงตาทั้งสองข้างบอดสนิท รวมทั้งสภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรงเหมือนเช่นเคย ตัวละครนี้ถือเป็นภาพสะท้อนแทนคนพิการในสังคมที่มักถูกคนปกติทั่วไปมองว่าเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิด เนื่องจากมีหน้าตาอัปลักษณ์ ดูน่ารังเกียจ ไม่มีใครอยากที่จะเข้าใกล้หรืออยากพบเจอสภาพที่พิการ ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เช่นคนปกติทั่วไป และเป็นภาระของคนในครอบครัวอีกด้วย นอกจากนี้ในเรื่องดังกล่าวยังพบอีกหนึ่งตัวละครที่พิการ ดังตัวอย่าง

ผมพาพ่อมาโรงพยาบาล ท่านตาบอดและเป็นอัมพาตมาสิบปีแล้ว ครั้งนี้หนักสุด ไตวายและปอดติดเชื้อ อาจไม่ฟื้นคืนนี้ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 243)

ท่านตาบอดตั้งแต่ก่อนผมเกิด ผมและแม่ต้องดูแลท่านอย่างหนัก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 244)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้สะท้อนภาพผู้พิการผ่านตัวละครที่มีดวงตาบอดและเป็นอัมพาตมาสิบปี ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เช่นคนปกติทั่วไป และเป็นภาระของคนในครอบครัวเช่นกัน กลุ่มผู้พิการจึงเป็นคนชายขอบอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกทอดทิ้ง ไร้การเหลียวแลจากสังคม

เรื่อง ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต

รอบกายมีแต่เครื่องมือและสายระโยง เขาเสียขาไปทั้งสองข้าง และตอนนี้ยังไม้รู้สึกตัว มีโอกาสครั้งต่อครั้งที่เขาจะตื่น แต่ถ้าตื่นขึ้นมา โอกาสอัมพาต มีร้อยเปอร์เซ็นต์ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 362)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมื่อเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครที่เป็นผู้พิการทางด้านร่างกาย คือ เขาเสียไปทั้งสองข้าง มีอาการหนักยังไม้รู้สึกตัว และหากฟื้นขึ้นมาก็มีโอกาสเป็นอัมพาตอีก ตัวละครดังกล่าวจึงเป็นภาพสะท้อนของผู้พิการในสังคมที่มักถูกคนปกติทั่วไปมองว่าเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิด เนื่องจากมีสภาพร่างกายที่พิการ ไม้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เช่นคนปกติทั่วไป และเป็นภาระของคนในครอบครัว

เรื่อง อสรพิษ

ในหมู่บ้านทั้งชายและหญิงเรียกเขาว่า ไอ้แป ขณะยังเรียนหนังสืออยู่ เพื่อน ๆ ที่โรงเรียนเรียกเขาว่า ไอ้แป ผู้ใหญ่บางคนในหมู่บ้านก็เรียกเขาว่า ไอ้แป นั้นเป็นเพราะ แขนข้างขวาของเขาตั้งแต่ไหล่ลงไปแข็งทื่อและลีบเรียว ข้อศอกงอพับไม้ได้ ทั้งนิ้วมือทั้งห้าก็ขัดแข็งไร้ประโยชน์ ได้แต่เหยียดออกไปตรง ๆ ไม้อาจแผ่ขยายออกหรือกำหุบเข้ามาได้ ไหล่ข้างขวาของเขาก็คู้ต่ำ ดูฝ่ายผมมบอบบาง...ถึงแม้เขาจะมี แขนที่ใช้การได้เพียงข้างเดียวก็ตาม

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 15)

เป็นมนุษย์น้อย ไม้สมประกอบ แขนข้างขวาลีบเรียว นิ้วมือของมือขวาทุกนิ้วเหยียดกางออก ไหล่ขวาคู้ต่ำและบอบบาง (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 28)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอสรพิษ ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละคร “แป” หรือที่ชาวบ้านเรียกเขาว่า “ไอ้แป” ซึ่งมีลักษณะเป็นคนพิการคล้ายกับอัมพาตครึ่งซีก กล่าวคือแขนข้างขวาดั้งแต่หัวไหล่ลงไปแข็งทื่อ ลีบ ข้อศอกงอพับไม้ได้ นิ้วมือทั้งห้าก็แข็งขยับเคลื่อนไหวไม้ได้ นอกจากนี้ไหล่ข้างขวายังคู้ต่ำ ส่งผลให้เขามีแขนที่ใช้การได้เพียงข้างซ้ายข้างเดียว จากลักษณะพิการดังกล่าวส่งผลให้แปเป็นคนชายขอบของหมู่บ้านและเพื่อน ๆ เนื่องจากมีสภาพร่างกายที่บกพร่อง ไม้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จึงไม้มีใครคบ ต้องพึ่งพาตนเองตามลำพัง

เรื่อง ดวงตาที่สาม

พยายามมองและแยกแยะสีสันของดอกไม้เหล่านั้นด้วย ดวงตาอันมองไม้เห็นโดยสิ้นเชิงมาตั้งแต่อ่อนแต่อกของหล่อน (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 57)

ความเป็นผู้มี สายตาศักการมาแต่กำเนิดทำให้หล่อนตระหนักถึงข้อจำกัดของหล่อนได้เป็นอย่างดีมาแต่ไหนแต่ไร (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 59)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องดวงตาที่สาม ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละคร “อติवासน์” ซึ่งเป็นผู้พิการทางสายตา คือ ตาบอดมาตั้งแต่กำเนิด ส่งผลให้มีข้อจำกัดหลาย ๆ ด้านในการใช้ชีวิต ดังประโยคที่ว่า “สายตาศักการมาแต่กำเนิดทำให้หล่อนตระหนักถึงข้อจำกัดของหล่อนได้เป็นอย่างดีมาแต่ไหนแต่ไร” สะท้อนภาพคนชายขอบที่ต้องพึ่งพาตนเอง ถูกทอดทิ้ง ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เช่นคนปกติทั่วไป และไร้อารมณ์เสียจากสังคม นอกจากนี้ในเรื่องเดียวกันยังพบอีกหนึ่งตัวละครที่พิการ ดังตัวอย่าง

ชายผู้ซึ่งมีเรือนกายพิกลพิการ หลังคู้ ไหล่ค่อม เตี้ยต่ำตะแหมะเขะ ลำคอโตตันสั้นกลม รูปโฉมพรรณของเขานั้นอัปลักษณ์เกินกว่าศัลยกรรมแผนใหม่ที่ไหนจะช่วยได้ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 58)

เรือนกายอัน ค่อมค้อมเตี้ยต่ำ ของเขาดูเล็กและบอบบาง หลังไหล่ของเขาเป็นตะโหงกนูนขึ้นมา ในขณะที่ทรวงอกพ้อแพบยุบเว้าเข้าไป (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 105)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะความพิการของตัวละครในเรื่อง คือ ดร. กัทลี ภาณุมาศ ที่หลังคู้ ไหล่ค่อม ตัวเตี้ย ทรวงอกพ้อแพบยุบเว้า ลำคอโตตันสั้นกลม และยังมีรูปโฉมพรรณที่อัปลักษณ์ ไม่อาจจะทำศัลยกรรมให้เป็นปกติได้อีก ตัวละครดังกล่าว จึงเป็นภาพสะท้อนแทนผู้พิการในสังคมที่มักถูกคนปกติทั่วไปมองว่าเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิด เพราะสภาพร่างกายที่อัปลักษณ์

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

นางคงจะแยมสรवलเหมือนเช่นทุกครั้งที่นางได้ยินนามนี้สินะ เพราะมันเป็นนามอันแปลกประหลาดสำหรับทาส แต่แม้ว่าข้าจะเป็นทาสและ ตาบอดและลิ้นของข้าจะขาด้วนไม่อาจกล่าวขานวาทาให้เป็นทีที่เข้าใจแก่ผู้อื่นได้ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 200)

เอลูธิเรียบัตนี้ตาบอดและเป็นใบ้ ห่มคลุมกายด้วยอาภรณ์ผุเปื่อยแห้งวัน เท้าเปลือย และเต็มไปด้วยบาดแผลซ่อนเร้นโฉมหน้าตนเองเสียด้วยหมวกหนึ่งแพะคร่ำคร่าปูปอน (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 215-216)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละคร “เอลูธิเรีย” ที่เป็นผู้พิการทางสายตา คือ ตาบอดทั้งสองข้าง และมีลิ้นที่ขาด้วน ทำให้ไม่สามารถพูดได้ ซึ่งถือว่าเป็นผู้พิการซ้ำซ้อน จึงต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก

ต้องพึ่งพาช่วยเหลือตัวเอง ถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครสนใจหรือให้ความช่วยเหลือ ไม่สามารถทำงานได้ เช่นคนปกติทั่วไป และไร้อารมณ์เสียจากสังคม

เรื่อง สิงโตนอกคอก

เด็กตาตำในห้องจะเลือกเด็กตาขาววันละหนึ่งคน วันนี้เป็นเธอ พรุ่งนี้จะเป็นใครอาจจะเป็นจิ้งนาที่ตัวเล็กและน่าสงสารก็ได้ อาจจะเป็นทอมมี่ที่ขาจะเผลกก็ได้ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 201)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครที่พิการ คือ “ทอมมี่” ที่มีขาจะเผลก เมื่อเดินจึงไม่เหมือนคนที่ขาปกติทั่วไป ส่งผลให้มีข้อจำกัดบางอย่างในการใช้ชีวิต สะท้อนภาพคนชายขอบที่มีความพิการติดตัว

จากตัวอย่างในเรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่องข้างต้น พบว่า มีตัวละครที่พิการทางด้านร่างกายอยู่หลายประเภท ทั้งตาบอดสนิททั้งสองดวง ขาขาด แขนขาด เป็นใบ้ ปากแหว่งเพดานโหว่ ขาจะเผลก อัมพาตครึ่งซีก อัมพาตทั้งตัว รูปร่างและใบหน้าอัปลักษณ์ รวมทั้งตัวละคร บางคนยังเป็นผู้พิการซ้ำซ้อนอีกด้วย จึงต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นภาพสะท้อนแทนคนพิการในสังคมที่ถูกคนปกติทั่วไปมองว่าเป็นคนชายขอบในมิติทางความคิด เพราะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่นคนปกติทั่วไปหรือทำงานไม่สมบูรณ์เหมือนคนปกติ อีกทั้งมีรูปลักษณ์ที่บกพร่อง ไม่เหมือนคนอื่น ส่งผลให้ถูกกีดกัน แกล้ง ไม่มีใครคบหรือเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่มีใครอยากเข้าใกล้หรืออยากพบเจอสภาพที่พิการ ไม่มีใครสนใจและให้ความช่วยเหลือ ไม่ได้รับการยอมรับด้านความสามารถ ไม่ได้รับความไว้วางใจ ถูกทอดทิ้ง เป็นภาระของครอบครัวและสังคม รวมทั้งถูกจำกัดสิทธิ์ที่พึงจะได้รับ

4.1.3 ผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรง คือ บุคคลที่ป่วยด้วยโรคที่รักษาไม่หาย โรคที่เป็นสาเหตุให้เกิดการเสียชีวิตในระยะเวลานานสั้น รวมทั้งโรคติดต่อร้ายแรง จากการศึกษาพบผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรง ในเรื่องสั้นจำนวน 2 เรื่อง คือ สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า และนาฏกรรมแห่งไฟ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า

หลังจากนั่งอยู่สักพัก เขาก็ถามคล้ายเห็นเป็นสนุก **“โรคร้ายแรงหรือเปล่า”** **“ร้ายแรงจนอยากจ้างใครสักคนมาฆ่าตัวเอง”** (เจดีย์ กำจรเดช, 2555, หน้า 34)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า ผู้เขียนได้สะท้อนถึงความรู้สึกของผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรงที่ไม่ต้องการจะมีชีวิตอยู่ ดังประโยคที่ว่า “ร้ายแรงจนอยากจ้างใครสักคนมาฆ่าตัวเอง” ผู้ป่วยที่มีความรู้สึกเช่นนี้ย่อมเกิดจากภาวะเครียด ขมขื่น

ไม่อยากใช้ชีวิตอีกต่อไป คนปกติทั่วไปก็ย่อมรู้สึกว่าร้ายแรงนั้นควรอยู่ห่าง ไม่ควรเข้าใกล้ ด้วยเกรงว่าจะติดเชื้อโรคหรือเป็นโรคที่ติดต่อกันได้

เรื่อง นาฏกรรมแห่งไฟ

ผมพาพ่อมาโรงพยาบาล ท่านตาบอดและเป็นอัมพาตมาสิบปีแล้ว **ครั้งนี้**
หนักสุด ไตวายและปอดติดเชื้อ อาจไม่ฟื้นคืนนี้ (เจเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 243)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ ผู้เขียนได้บรรยายถึงอาการของตัวละครซึ่งเป็นผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรงว่า “ครั้งนี้หนักสุด ไตวายและปอดติดเชื้อ อาจไม่ฟื้นคืนนี้” ทั้งโรคไตวาย และโดยเฉพาะปอดติดเชื้อซึ่งอาจติดต่อกันได้ ทั้งยังรุนแรงถึงขั้นอาจเสียชีวิต บุคคลอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยย่อมคิดว่าควรอยู่ห่าง ไม่ควรเข้าใกล้ ด้วยเกรงว่าจะติดเชื้อโรคหรือเป็นโรคที่ติดต่อกันได้

จากตัวอย่างในเรื่องสั้นทั้ง 2 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบของผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรง ทั้งโรคที่รักษาไม่หาย โรคที่เป็นสาเหตุให้เกิดการเสียชีวิต ในระยะเวลาอันสั้น รวมทั้งโรคติดต่อร้ายแรงนั้น ซึ่งแน่นอนว่าบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุตรหลานหรือญาติพี่น้องของผู้ป่วย ย่อมเกิดความรู้สึกเกรงกลัว ระแวงระวัง คิดว่าควรอยู่ห่าง ไม่ควรเข้าใกล้ ด้วยเกรงว่าจะติดเชื้อโรคหรือเป็นโรคที่ติดต่อกันได้

4.1.4 ผู้พิการทางด้านสติปัญญา คือ ตัวละครที่ถูกเปรียบเทียบกับเชิงลบ จากลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมว่าเป็นผู้บกพร่องทางด้านสติปัญญาหรือมีระดับสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์ของคนปกติ จากการศึกษาพบในเรื่องสั้นเรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูลด์ น็อท มิน บัท ปี เพียงเรื่องเดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูลด์ น็อท มิน บัท ปี

ยิ้มแยมอยู่เพียงลำพังราวกับคนปัญญาอ่อน เรือนกายเท่านั้น
ที่แตกดับ เขาคิด (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 246)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูลด์ น็อท มิน บัท ปี แม้ผู้เขียนจะไม่ได้กล่าวถึงตัวละครที่เป็นผู้พิการทางด้านสติปัญญาโดยตรง แต่ก็ได้สื่อความผ่านความรู้สึกนึกคิดและมุมมองของตัวละครในเรื่องที่มองบุคคลที่มีอาการยิ้มแยมอยู่ลำพังว่ามีลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมเหมือนกับคนปัญญาอ่อน ซึ่งบุคคลดังกล่าวย่อมถูกมองในเชิงลบว่าเป็นคนชายขอบที่มีบุคลิกภาพแตกต่างจากคนทั่วไป ไม่มีใครให้ความสนใจ ใส่ใจ ยุ่งเกี่ยวหรือเข้าใกล้

4.2 ด้านสาธารณสุข ในด้านสาธารณสุขผู้วิจัยได้นำภาพสะท้อนความเป็นชายขอบผ่านมิติทางความคิดเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่ม จากการศึกษาพบภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ

ด้านสาธารณสุข ในเรื่องสั้นจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ กุหลาบย้อมสี และสิงโตนอกคอก โดยเป็นลักษณะของการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ และความล่าช้าทางด้านสาธารณสุขในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ชายขอบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

เนาวชอร้องให้ผมช่วยใจนาธาน เขาไม่สบายมากและในเผ่านอกกรีตไม่มีหมอ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 158)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ได้สะท้อนด้านความขาดแคลนของบุคลากรทางการแพทย์ ดังข้อความที่ว่า “ในเผ่านอกกรีตไม่มีหมอ” ซึ่งผู้เขียนถ่ายทอดให้เห็นถึงความเป็นชายขอบที่บ่งบอกว่าเป็นพื้นที่ห่างไกล ไม่เจริญ ล้าหลัง ดังนั้นเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยจึงต้องรักษาพึ่งพาตนเอง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาของพื้นที่ชายขอบและเป็นปัญหาของคนชายขอบที่คนในสังคมรับรู้โดยทั่วกัน

เรื่อง สิงโตนอกคอก

เขาเริ่มคิดถึงชีวิตที่ลำบากในป่า เพื่อนหลายคนตายไปต่อหน้า เด็กสาวที่ตายเพราะพิษไข้ เขาช่วยผู้หญิงบางคนคลอดลูก ผู้ที่เป็นพ่อจ๋าใจอุ่มทารกไปฆ่าทิ้งขณะที่แม่หลับ ชีวิตที่นั่นลำบากเกินไปสำหรับสิ่งมีชีวิตที่ยังโตไม่เต็มคน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 222)

จากตัวอย่างในเรื่อง สิงโตนอกคอก ก็สะท้อนให้เห็นถึงความล่าช้าทางด้านสาธารณสุขไม่ว่าจะเป็น การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ เวชภัณฑ์ ยารักษาโรค ยาสามัญประจำบ้าน ส่งผลให้ผู้คนล้มตายอย่างง่ายดาย สะท้อนความเป็นชายขอบที่บ่งบอกว่าเป็นพื้นที่ห่างไกล ไม่เจริญ ล้าหลัง ดังนั้นเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยจึงรักษาตามแบบโบราณที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาของพื้นที่ชายขอบและเป็นปัญหาของคนชายขอบที่คนในสังคมรับรู้เช่นกัน

จากตัวอย่างในเรื่องสั้นทั้ง 2 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนภาพปัญหาทางด้านสาธารณสุขของพื้นที่ชายขอบ ที่ขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ เวชภัณฑ์ ยารักษาโรค ยาสามัญประจำบ้าน และความล่าช้าทางด้านสาธารณสุข ส่งผลให้คนในพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างถูกวิธี ทันท่วงที เหมาะสม และเพียงพอต่อความต้องการ เกิดความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียมกันทางด้านสาธารณสุขระหว่างชุมชนเมืองที่อยู่ใกล้กับศูนย์กลางอำนาจกับพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล เหล่านี้ล้วนเผยให้เห็นภาพความเป็นชายขอบทางด้านสาธารณสุข

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสุขภาพและสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วยจิตเวช ผู้พิการทางด้านร่างกาย ผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรง ผู้พิการทางด้านสติปัญญา ล้วนสะท้อนความเป็นชายขอบในมิติทางความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคม ที่มองว่ากลุ่มผู้พิการเหล่านั้นไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีข้อบกพร่องมีข้อจำกัดในการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงานมีลักษณะที่แตกต่างจากคนปกติทั่วไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตในสังคม บางคนถูกทอดทิ้ง ไร้การเหลียวแลจากสังคม เนื่องจากถูกมองว่าเป็นภาระของสังคม บางคนดูน่ารังเกียจ รู้สึกไม่อยากเข้าใกล้ หรือคบค้าสมาคม ส่วนความล้าหลังและความขาดแคลนทางด้านสาธารณสุขในพื้นที่ห่างไกลซึ่งเป็นพื้นที่ชายขอบอยู่แล้ว ก็ยังพบว่าปัญหาดังกล่าวคงมีอยู่ และทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางด้านสาธารณสุขในสังคม

5. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสังคมและวัฒนธรรม

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ ภาพความเป็นชายขอบที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดความเห็นต่างทางความคิดเชิงวัฒนธรรม และความแตกต่างในเรื่องวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ และศาสนาของตัวละครในแต่ละเรื่องจากการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งภาพสะท้อนด้านนี้ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์และคนต่างเชื้อชาติ, ภาษา และความเชื่อและศาสนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 กลุ่มชาติพันธุ์และคนต่างเชื้อชาติ คือ กลุ่มคนที่มีเชื้อชาติต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือศูนย์กลางการปกครอง ซึ่งตัวละครกลุ่มนั้นถูกเรียกในหลายลักษณะ เช่น เผ่านอก ไรต์ เผ่ามีด คนต่างดาว เป็นต้น โดยพบในเรื่องสั้น จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ หาแว่นให้หน่อย, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, อยากรู้จักกับทเรียนใหม่, แม่ทัพตายแล้ว, หวังว่ากิมมัทซ์จะไม่พลาดอีก, แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต, นฤมิตมาया, เมณูสังโยค, กุหลาบย้อมสี และสิงโตนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง หาแว่นให้หน่อย

หากตัดสำเนียงพูดออกไป คงไม่มีใครรู้ว่า หลอนเป็นชาวเขาชาวดอย (วัชร สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 69)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหาแว่นให้หน่อย ผู้เขียนได้กล่าวถึงหญิงคนหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาทำงานขายบริการทางเพศในกรุงเทพฯ โดยตัวละครรู้ว่าหญิงคนดังกล่าวเป็นชาวเขาชาวดอย สะท้อนให้เห็นภาพคนชายขอบที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในสังคมเมือง และมีสำเนียงพูดที่ต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคม

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

จงรู้จักเขา เด็กคนนั้น เขาเป็นชาวพม่า ฝ่ายเดียวกับพวกที่เผาวัดแล้วจับพระนเรศวรไปเป็นองค์ประกัน ฝ่ายเดียวกับพวกที่ถืออาวุธบุกโรงพยาบาลจับคนไข้เป็นตัวประกัน พี่ชายบอกอย่างนั้น (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 73)

จงรู้ว่าตอนนี้ในอำเภอเต็มไปด้วยคนต่างด้าว ไม่แปลก ในเมื่ออำเภอนี้มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา...ซึ่งถ้าเดินข้ามเทือกเขาเหล่านั้น ก็สามารรถเหยียบพื้นดินที่เป็นของประเทศอื่น อาจยังไม่ทันข้ามเขาเสียด้วยซ้ำ เพราะในสายตาชาวบ้าน คงไม่มีใครรู้ชัดว่าเส้นพรมแดนขีดแบ่งไว้ตรงไหน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 75)

“ในสายตาชาวโลก และรัฐบาลพม่ามันใช่ แต่เราเป็นคนมอญ” มอญก็เป็นคนเป็นชนกลุ่มน้อยที่แยกจากพม่าเพื่อปกครองตนเอง เช่นเดียวกับ ฉาน ว่ากะเหรี่ยง คะเรนยี ทั้งหมดกำลังทำสงคราม ทั้งระหว่างชนกลุ่มน้อยด้วยกัน และกับรัฐบาล (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 90)

จึงไม่ควรเรียกพวกเขา รวมไปถึงพวกไหน ไม่ว่าจะเป็พวกที่ยึดโรงพยาบาล พวกที่ค้ายาเสพติดที่ชายแดน และหรือแม่แต่พวกที่ทำสงครามสมัยยังชีช่วงกันอยู่ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนมีการกล่าวถึงตัวละคร และกลุ่มคนในเรื่องว่าเป็นคนต่างเชื้อชาติ คือ ชาวพม่า และคนต่างด้าว ที่เข้ามาอาศัยประกอบอาชีพในประเทศไทย รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อย ไม่ว่าจะเป็มอญ ฉาน ว่ากะเหรี่ยง คะเรนยี ซึ่งคนกลุ่มนี้ได้พยายามแยกตัวออกจากพม่าเพื่อปกครองตนเอง และทำสงครามทั้งกับชนกลุ่มน้อยด้วยกันเอง และทำสงครามกับฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้ยังถูกคนในสังคมเมืองมองในเชิงลบแทบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นแหล่งอาศัยที่ห่างไกล ความแตกต่างบุคลิกภาพที่ดูน่ากลัว และเป็นภัยต่อสังคม ซึ่งในความเป็นจริงกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวถูกมองว่าเป็นคนชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์อยู่แล้วในเบื้องต้น และยังถูกสร้างภาพลบให้กลายเป็นคนชายขอบในมิติด้านความคิดอีกมิติหนึ่ง นอกจากนี้ในเรื่องดังกล่าวยังพบภาพสะท้อนความเป็นชายขอบอีกหนึ่งมุมมอง ดังตัวอย่าง

แต่คนบางกลุ่มยังไม่มีแม่ชื่อประเทศ อย่าหวังว่าจะส่งนักกีฬาเข้าร่วม (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 91)

การเรียกว่าชนกลุ่มน้อย ดูเป็นการผลักพวกเขาออกไปให้ไกลตัวที่สุด ส่วนผู้ที่ดูชาวหน้าจอกโทรทัศน์น่าจะยังคงเชื่อสิ่งที่พวกเขาได้เห็น (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 99)

“เราไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ไม่ได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬา ไม่ว่าจะระดับไหน ไม่ควรอยู่ในประเทศอื่น ทั้งอาจไม่ควรอยู่ในโลกนี้ ในสายตาชาวโลก แต่เรายังอยู่ในค่ายลี้ภัยที่เฟ็งโตนเผา เราไม่ควรถูกปฏิบัติเช่นนี้ ทั้งเราก็ไม่คิดจะปฏิบัติเช่นนี้กับใคร” เขาถามต่อถึงเด็กผู้ชายคนหนึ่งซึ่งมาเรียนในโรงเรียนนี้ เด็กคนนั้นใส่ซาเทียมและโดนแก๊งจมนซาเทียมหัก

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 104)

พวกเขาจะเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยที่ต้องต่อสู้เพื่อผืนดินของตัวเอง ธงชาติยังถูกชักขึ้นเสา เพลงชาติยังดังก้อง ในวันชาติที่พวกเขาจัดขึ้นทุกปี (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้สะท้อนกลุ่มคนบางกลุ่มที่ถูกเรียกว่า “ชนกลุ่มน้อย” ที่ไม่มีชื่อประเทศ ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ไม่มีสิทธิส่งนักกีฬา เข้าร่วมแข่งขันในทุกระดับ และไม่มีสิทธิได้เข้าร่วมกับประเทศอื่น เหล่านี้ส่งผลให้คนกลุ่มดังกล่าวเป็นคนชายขอบในสายตาของคนทั่วไปที่มีประเทศอยู่อาศัย รวมทั้งสายตาของคนทั้งโลก ซึ่งคนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการยอมรับหรือความสนใจจากบุคคลใดและองค์กรใด

เรื่อง อยากได้สักบทเรียนใหม่

ผมไม่ได้รังเกียจว่ามันน้อย แต่รังเกียจในแง่ที่ว่ามันถูกจ่ายเป็นรายวัน ค่าแรงวันละ 300 บาท อัตราเดียวกันหมดไม่ว่าจะจ้างใคร **แรงงานต่างด้าว** หรือคนจรจัดไร้การศึกษา (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 124-125)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอยากได้สักบทเรียนใหม่ ผู้เขียนได้กล่าวถึง “แรงงานต่างด้าว” ซึ่งก็สะท้อนว่ามีกลุ่มคนต่างเชื้อชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทยตามพื้นที่ต่าง ๆ

เรื่อง แม่ที่พ่ายแล้ว

ขณะผู้กล้าหนีตายขึ้นภูเขา เข้าร่วมกับผู้ปลดปล่อยทำสงครามจรยุทธ์กับ **เผ่ามิด** ไม่นานนับจากนั้น โดยไม่ทราบสาเหตุ ผู้กล้าลงจากภูเขา แทรกซึมหายไป ผูกชนไม่มีปากเสียง ไร้บทบาท มีบางคนกลับกลายเป็น **เผ่ามิด** เสียเอง-สงครามเปลี่ยนแปลงรูปแบบของมันเสมอ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 146-147)

สังคมโหดร้ายหรือคนโหดร้าย เพียงเพราะ **เราผิดแยกจากคนอื่น** หรือ จึงต้องทำสงครามกัน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 151)

แต่อย่างว่าพวกเขาที่แค่ทำสรับใช้เผ่ามิด ย่อมเคยชินกับความป่าเถื่อน
(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 154)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครว่าเป็นกลุ่มคนต่างเชื้อชาติโดยเรียกว่า “เผ่ามิด” เนื่องจากคนกลุ่มดังกล่าวจะใช้สีทาตามตัว ทำให้มีลักษณะทางกายภาพผิดแผก แตกต่างจากคนทั่วไปในสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าเผ่ามิดมีถิ่นอาศัยอยู่ในป่า สะท้อนภาพกลุ่มคนต่างเชื้อชาติที่ถูกมองว่าเป็นคนชายขอบด้วยอาศัยอยู่ในป่า และมีลักษณะนิสัยป่าเถื่อน โหดร้าย

เรื่อง หวังว่ากิมาซังจะไม่พลาดอีก

ขำรู้เรื่องแม่เต้ามอแกนที่มีอายุพอ ๆ กับป๊าป๊า ก่อนเกิดคลื่นยักษ์...ป๊าป๊าได้สัมผัสคลื่นยักษ์ลูกเดียวกับแม่เต้าชาวมอแกน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 207)

ขำ ป๊าป๊าและผู้รอดชีวิตทั้งหมดจะพลิกฟื้นเผ่าและวิถีชีวิตคืน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 219)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหวังว่ากิมาซังจะไม่พลาดอีก ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครว่าเป็นชาวมอแกน ซึ่งอาศัยอยู่บนเกาะกลางทะเล การใช้ชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบากจากเหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติ สะท้อนภาพคนชายขอบของชาวมอแกนที่อยู่ห่างไกลสังคมเมืองและความเจริญ

เรื่อง แดดเข้รอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

“เงิน ที่จริงมันไม่ใช่ ฉันอยากให้พ่อแม่มีกิน มีบ้าน อยากได้บัตรประชาชนให้ตัวเองกับน้องชาย แต่ทุกอย่างที่ว่าต้องใช้เงิน ฉันก็เลยมีความฝันว่าอยากได้เงิน”

“คุณเป็นต่างดาวหรือ ทำไมพูดไทยชัด” “พ่อแม่ฉันเป็นผู้ลี้ภัยสงครามชาวมอญ ฉันกับน้องชายเกิดในไทย เรียนหนังสือภาษาไทย พูดไทย แต่ไม่ใช่คนไทย เรามีสิทธิ์ได้บัตรประชาชน แต่มันต้องใช้เงิน”

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 308-309)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเข้รอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครว่ามีเชื้อสายมอญ ที่พ่อแม่ลี้ภัยสงครามมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย การที่ไม่ใช่คนไทยโดยกำเนิดส่งผลให้ตัวละครดังกล่าวใช้ชีวิตในสังคมด้วยความยากลำบาก

เรื่อง ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต

ชาวพื้นเมืองจึงขอร้องผู้ที่จะขึ้นไปพิชิตยอดเขา ไม่ให้ขึ้นไปเหยียบส่วนที่สูงที่สุด ซึ่งผู้ที่พิชิตยอดเขาได้เป็นกลุ่มแรกก็ทำตามสัญญา (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 349-350)

ซาเวียสกีเป็นเช่นชาวโปแลนด์ทั่วไป ที่ถูกความอ่อนด้อยทางเชื้อชาติ
ขั้บตันให้พวกเขากลายเป็นยักษ์ ชาวโปแลนด์เป็นผู้แพ่สงครามมาตลอด พวกเขาถูกลบ
ออกจากแผนที่โลกก็หลายครั้ง (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 360)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้กล่าวถึง
ชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ใกล้เชิงเขา สะท้อนภาพคนชายขอบที่อาศัยอยู่ห่างไกลสังคมเมือง
นอกจากนี้ยังกล่าวถึงกลุ่มคนซาเวียสกี ที่ถูกคนทั่วไปมองว่าเป็นเชื้อชาติที่มีภาพลักษณ์
ต่างจากคนส่วนใหญ่ ดังข้อความที่ว่า “ที่ถูกความอ่อนด้อยทางเชื้อชาติ ขั้บตันให้พวกเขา
กลายเป็นยักษ์” เหล่านี้ส่งผลให้คนกลุ่มดังกล่าวเป็นคนชายขอบทั้งมิติทางภูมิศาสตร์และมิติ
ทางความคิดจากคนทั่วไป

เรื่อง นฤมิตมาया

เหล่าศัตรูเป็นชายฉกรรจ์มีอาวุธครบมือ เครื่องแต่งกายบ่งบอกความเป็น
คนต่างชาติต่างภาษาอย่างชัดแจ้ง และต่างกระหึ้นกระหือในการรุมล้อม เช่นฆ่าเหยื่อ
(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 271)

ที่เมืองห้าวหลวงนี้ชาวไทยใหญ่อาศัยกันอยู่หนาแน่น ชาวไทยใหญ่ก็เป็น
ไม้เบื่อไม้เมากับพม่ามานานกาล อยากจะแยกตัวเป็นอิสระ พม่าทุ้มเทกำลังเข้าล้อมปราบ
(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 272)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนฤมิตมาया ผู้เขียนได้กล่าวถึงคนต่างชาติ
ต่างภาษาที่มีการแต่งกายแตกต่างจากคนทั่วไป และมีนิสัยโหดร้าย น่ากลัว ป่าเถื่อน ดังข้อความ
ที่ว่า “ต่างกระหึ้นกระหือในการรุมล้อมเช่นฆ่าเหยื่อ” นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงชาวไทยใหญ่
ที่มีสงครามการเมืองกับพม่า เหล่านี้ล้วนสะท้อนภาพคนชายขอบที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างเชื้อชาติ

เรื่อง เมถุนสังโยค

จากสามเณรชาวไทยใหญ่รูปหนึ่งซึ่งกำลังรูดงค์เดี่ยวมุ่งสู่เชียงตุง (แดนอรัญ
แสงทอง, 2557, หน้า 288)

ข้าพเจ้าสืบข่าวคราวและสอบถามเส้นทางจากสามเณรไทยใหญ่องค์นั้น
จนแน่ชัด (ภาษาไทยของเณรทั้งปราวแปร่งและตะกุกตะกัก) (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 289)

ข้าพเจ้าบิณฑบาตที่หมู่บ้านขมุแห่งหนึ่ง พวกขมุที่นั่นไม่รู้จักรักรมเนียม
ใส่บาตร พุดกันก็ไม่สู้จะเข้าใจ ข้าพเจ้าได้แต่เพียงข้าวเหนียวปั้นหนึ่งขนาดเท่าฟองไข่เบ็ดและ
ปลาเล็ก ๆ ตัวหนึ่งปิ้งย่างมาในห่อใบตอง (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 298-299)

เขาเป็นชาวไตลื้อ เพิ่งอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแดนสยามได้ไม่นาน
แต่เขาพูดคำเมืองได้ เขาบอกว่าเขาอาจต้องหาทำเลตั้งหมู่บ้านใหม่เพราะในแถบถิ่นที่เขาตั้ง
บ้านเรือนอยู่นั้น ตะวันยังไม่ทันตกดินก็ต้องรีบชักบันไดขึ้น เพราะเสือชะล่าใจเข้ามาหากิน
ถึงในหมู่บ้าน (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 305)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเมถุนสังโยค ผู้เขียนได้บรรยายถึงกลุ่มชาติพันธุ์
ไทยใหญ่ ขมุ และไตลื้อ ซึ่งอาศัยอยู่ในป่า ห่างไกลสังคมเมือง มีปัญหาเรื่องการพูดภาษาไทย
เหล่านี้ล้วนสะท้อนภาพคนชายขอบของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตแตกต่างจากคนส่วนใหญ่
ในสังคม

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

ผมได้เจอผู้หญิง ผู้หญิงจากเผ่านอกรีตผมเห็นเธอแอบมองอยู่จากหลังต้นไม้
แล้วก็เกิดเห็นว่าเส้นผมเธอประดับดอกกุหลาบสีน้ำเงิน นั่นคือเครื่องหมายของพวกนอกรีต
เมื่อเธอรู้อาถูกเห็นตัว เธอก็สะดุ้งหนีไป (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 154)

คนที่เคยเห็นหน้าค่าตาในเมืองหนีออกไปอยู่กับพวกนอกรีตในป่า.. พวกเขา
เหล่านั้นไปอยู่กับคนป่า เลิกนับถือพระเจ้า เลิกนับถือศาสนา หากคนพวกนี้ถูกพบตัวถูกจับได้
จะถูกนำมาประหารที่ลานกลางเมือง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

เธอเล่าให้ฟังว่าคนนอกรีตมีสองแบบ คือ คนที่หนีออกมาจากเมืองและคนที่
เกิดในป่าอยู่แล้ว คนที่หนีออกมาจะนำกุหลาบขาวไปย้อมให้เป็นสีฟ้า แต่คนที่เกิดในป่า
จะเกิดมาพร้อมกุหลาบสีฟ้า ผมขอให้เธอเข้ารับ ย้อมสีกุหลาบ แล้วมาอยู่ในเมืองกับผม
(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 157)

เธอคงลำบาก มันคงเหมือนการกักขังเธอไว้ใต้กรอบและธรรมเนียมมากมาย
ซึ่งเธอไม่คุ้นชิน...อีกอย่างคนในเมืองก็คงไม่ยอมรับเธอหรอก (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท,
2560, หน้า 157-158)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้กล่าวถึงกลุ่มคนเผ่า
นอกรีต ซึ่งอาศัยอยู่ในป่า มีเครื่องหมายคือดอกกุหลาบสีน้ำเงินหรือสีฟ้าซึ่งต่างจากคนในเมือง
ที่มีดอกกุหลาบสีขาว คนกลุ่มดังกล่าวไม่ได้นับถือเทพเจ้าและไม่นับถือศาสนา ซึ่งต่างจากคน
ในเมือง และหากถูกจับได้ก็จะถูกประหารชีวิต นอกจากนี้เวนาซึ่งเป็นกลุ่มคนเผ่านอกรีต
เมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองซึ่งไม่ใช่ถิ่นของตน ก็เกิดความลำบากใจที่จะต้องปฏิบัติตามกรอบ

และธรรมเนียม และการที่คนในเมืองไม่ยอมรับเธอ ยิ่งย้ำให้เห็นว่าเธอไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนในเมืองได้ เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นภาพคนชายขอบของกลุ่มคนนอกريتได้อย่างชัดเจน

เรื่อง สิงโตนอกคอก

มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด...คนตาขาวมักถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก บนรถประจำทางคนตาขาวต้องลุกให้คนตาดำนั่ง ค่าแรงขั้นต่ำของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

อะไร จะสู้หรือ หือ **คนตาขาวไม่มีสิทธิ์สู้ พวกเขาต้องยอมพวกเรา ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 201)

เธออยากให้พวกตาดำหยุดทำแบบนี้ **เธอไม่ต้องได้สิทธิอะไร ๆ เท่ากับพวกนั้นก็ได้อะไรก็ตาม** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 201)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนได้ใช้สีของดวงตาในการแบ่งแยกความต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ “คนตาดำกับคนตาขาว” โดยบรรยายถึงกลุ่มคนตาขาว ซึ่งมีสถานะด้อยกว่าคนตาดำในทุก ๆ เรื่อง อาทิ การถูกกีดกัน รังแก ค่าแรงขั้นต่ำ สิทธิในการเลือกตั้ง รวมทั้งสิทธิขั้นพื้นฐานอื่น ๆ ที่พึงได้รับ นั้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนตาขาวเป็นกลุ่มคนชายขอบของกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคมที่อาศัยอยู่ก่อนหรือกลุ่มคนตาดำนั่นเอง

จากตัวอย่างเรื่องสั้นทั้ง 11 เรื่อง ได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านตัวละครและกลุ่มคนในเรื่องที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และคนต่างเชื้อชาติ ได้แก่ มอญ ฉาน ว้า กะเหรี่ยง คะเรนยี มอแกน ไทยใหญ่ ขมุ ไทลื้อ พม่า ชาวพื้นเมือง ชาวเขาชาวดอย และคำที่สื่อถึงคนต่างเชื้อชาติ เช่น คนต่างดาว ชนกลุ่มน้อย คนต่างชาติต่างภาษา เผ่าตาขาว เผ่ามีด เผ่านอกريت ซึ่งกลุ่มคนดังกล่าว ถูกกล่าวถึงในลักษณะเชิงลบแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นแหล่งอาศัยที่อยู่ในป่าห่างไกลความเจริญ ความแตกต่างทางด้านบุคลิกภาพ การแต่งกาย สำเนียงภาษา การเป็นผู้แพ้ ด้อยค่ากว่า ไม่มีสิทธิ์ทัดเทียมคนทั่วไปในประเทศ การใช้ชีวิตที่ยากลำบาก ตลอดจนนิสัยที่โหดร้ายป่าเถื่อน น่ากลัว เป็นภัยต่อสังคม ซึ่งในความเป็นจริงกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวถูกมองว่าเป็นคนชายขอบ ในมิติทางภูมิศาสตร์อยู่แล้วในเบื้องต้น และถูกสร้างภาพลบให้กลายเป็น คนชายขอบ ในมิติด้านความคิดในอีกมิติหนึ่ง จะเห็นได้จากคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ได้ให้การยอมรับความเห็นใจ และสนใจคนในกลุ่มชาติพันธุ์แต่อย่างใด

5.2 ภาษา คือ เครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งจะปรากฏในรูปของภาษาถิ่นอันเป็นภาพสะท้อนความเป็นชายขอบอย่างหนึ่งที่ได้ชัดจากสำเนียงภาษาที่ผู้พูดเปล่งออกมา จากการศึกษาพบทั้งภาษาถิ่นสุพรรณที่มีสำเนียงเหนือ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ และการพูด

ภาษาไทยไม่ชัดของกลุ่มชาติพันธุ์ จากเรื่องสั้นจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ หาแว่นให้หน่อย, แมวผี และ เมณุลังโยค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง หาแว่นให้หน่อย

“คืนนี้ไม่ทำงานหรือ” เขาถาม ตายังจ้องทีวี “ไม่รู้เป็นไร เฮียโลกลับแต่หัววัน” เขาเอนหลังลงบนหมอนนุ่ม ๆ รู้สึกขำสำเนียงพูดไทยไม่ชัดของหล่อน หล่อนคงมาจาก ดอยที่ไหนสักแห่ง เขาเองก็จำชื่อไม่ได้เสียที (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 69)

หากตัดสำเนียงพูดออกไป คงไม่มีใครรู้ว่าหล่อนเป็นชาวเขาชาวดอย (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 69)

“อ่านให้ฟังหน่อยสิ” เขาแก้งแงวหล่อน เพราะรู้ว่าหล่อนอ่านหนังสือ ไม่ค่อยออก เวลาเขามาที่นี่ หากมีเวลารว่างเขาจะสอนให้หล่อนอ่านหนังสือเสมอ หล่อนบอกว่าตอนอยู่บนดอยได้เรียนหนังสือน้อยมาก หากเปรียบเทียบกับการพูด ทักษะการอ่านยังเป็นรองหลายขุม เขาขำเสมอเมื่อหล่อนเปล่งเสียงอ่าน หนังสือแบบผิด ๆ ถูก ๆ ถึงอย่างไรหล่อนก็มีความพยายามเป็นเยี่ยม

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 75)

“ติ...ติ...อ่านได้แค่นี้แหละ ยากจัง” หล่อนยอมแพ้ สายหน้าไปมา เขาหัวเราะขึ้น หล่อนคงคุ้นเฉพาะตัวหลัง (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 76)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหาแว่นให้หน่อย ผู้เขียนต้องการสื่อให้ตัวละคร ออกเสียงพูดภาษาไทยกลางไม่ชัด จนผู้ฟังฟังแล้ว รู้ได้เลยว่าเขาไม่ใช่คนไทยภาคกลาง และเกิด อารมณ์ขันกับสิ่งที่ได้ยิน ซึ่งการสื่อสารด้วยสำเนียงภาษาเหล่านี้หากได้นำไปสื่อสารกับกลุ่มคนที่ใช้ภาษาไทยกลางย่อมถูกมองว่าเป็นคนชายขอบไปโดยปริยาย เนื่องจากไม่สามารถสื่อสารกับคนส่วนใหญ่ให้ชัดเจนหรือเข้าใจได้ง่าย และจะถูกตีตราว่าเป็นคนบ้านนอก ไม่ได้รับการศึกษา เป็นคนพูดภาษาไทยกลางไม่ชัด

เรื่อง แมวผี

อ้ายจ๋าให้อ้ายทิดไข่มันตัดจาทริตพูดแบบชนกรุงเทพฯ นะ หมั่นมายสะดัก ลิ่นสะดักปากคอเอาเสียเลย ก้อขำมันเหนือ ๆ หม่าตั้งแต่อ่อนแต่ออกเสียแล้วนี่ คุ้วเว้ออ้อ แว้ออกมากอเหนือเลยเหมือนกันไปหมดทุกชนเหล่าจ๋า (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 175)

อินางลู้กหว่าหมั่นก้อตักใจ **ลิมพุดกร่งเทพฯ แหกปากตะโกนเหนือ ๆ อ้ออก**
มาว่า อ้ายหวินลี อ้ายหมาสันดาน หมึงจำกู๋มายด้ายเหอะ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า
 176)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแมงผี ผู้เขียนได้สะท้อนการใช้ภาษาถิ่นสุพรรณ
 ของตัวละครในการสื่อสาร ซึ่งหากได้นำไปสื่อสารกับกลุ่มคนที่ใช้ภาษาไทยกลางผู้พุดยอมมถูก
 มองว่าเป็นคนชายขอบ เนื่องจากไม่สามารถสื่อสารกับคนส่วนใหญ่ให้เข้าใจหรือรู้เรื่องได้ง่าย
 และจะถูกมองว่าเป็นคนบ้านนอก เป็นคนพุดสำเนียงภาษาไทยกลางไม่ได้

เรื่อง เมถุนสังโยค

ข้าพเจ้าสืบข่าวคราวและสอบถามเส้นทางจากสามเณรไทยใหญ่องค์นั้นจนแน่ชัด
(ภาษาไทยของเณรทั้งปราแปร่งและตะกุกตะกัก) (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 289)

ข้าพเจ้าบิดนทบาทที่หมู่บ้านขมุแห่งหนึ่ง พวกขมุที่นั่นไม่รู้จักรักรธรรมเนียมใส่บาตร
พุดกันก็ไม่สู้จะเข้าใจ ข้าพเจ้าได้แต่เพียงข่าวเหนียวบั้นหนึ่งขนาดเท่าฟองไข่เป็ดและปลาเล็ก ๆ
 ตัวหนึ่งปิ้งย่างมาในห่อใบตอง (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 298-299)

เขาเป็นชาวไตลื้อ เพิ่งอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแดนสยามได้ไม่นาน
แต่เขาพุดคำเมืองได้ เขาบ่นว่าเขาอาจต้องหาทำเลตั้งหมู่บ้านใหม่เพราะในแถบถิ่นที่เขาตั้ง
 บ้านเรือนอยู่นั้น ตะวันยังไม่ทันตกดินก็ต้องรีบชักบันไดขึ้น เพราะเสือชะล่าใจเข้ามาหากิน
 ถึงในหมู่บ้าน (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 305)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเมถุนสังโยค ผู้เขียนได้สะท้อนการใช้ภาษาของ
 กลุ่มชาติพันธุ์ในการสนทนากัน ไม่ว่าจะเป็สามเณรไทยใหญ่ที่พุดภาษาไทยกลางไม่ค่อยคล่อง
 ไม่ค่อยชัดเจน ชาวขมุที่ใช้ภาษาขมุพุดคุยกันฟังแล้วไม่เข้าใจ รวมทั้งชาวไตลื้อที่พุดสนทนากัน
 ด้วยภาษาคำเมือง เหล่านี้สะท้อนภาพคนชายขอบที่นิยมใช้ภาษาของกลุ่มตนในการสื่อสาร
 และไม่นิยมใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร เนื่องจากพุดไม่ได้ ไม่คล่อง และไม่ชัด

จากตัวอย่างเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่อง ได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านตัวละคร
 และกลุ่มคนในเรื่อง ที่ไม่ใช้ภาษาไทยกลางในการสนทนาสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยจะใช้ภาษา
 พุดของกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษาถิ่นแทน กรณีใช้ภาษาไทยกลางสำเนียงก็จะผิดเพี้ยน พุดไม่ค่อยคล่อง
 พุดไม่ค่อยชัด ฟังแล้วไม่เข้าใจหรือเข้าใจยาก กลุ่มคนเหล่านี้จึงถูกมองว่าเป็นคนชายขอบ
 มีสำเนียงภาษาแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ใช้ภาษาไทยกลาง

5.3 ความเชื่อและศาสนา คือ กลุ่มคนที่มีความเชื่อหรือนับถือศาสนาต่างจากคน
 ส่วนใหญ่ในสังคม และกลายเป็นคนส่วนน้อยในสังคม จากการศึกษาพบในเรื่องสั้น จำนวน 3 เรื่อง

ได้แก่ เรื่องเล่าจากหนองเตย, แดดเข้รอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ และกุหลาบย้อมสี ดังตัวอย่างต่อไป

เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย

มันไม่เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ผมคิดว่ามันเป็นคนไม่มีศาสนา ผมไม่เคยเห็นมันไหว้พระสวดมนต์ ลองคิดดูสิ ใครล่ะจะกล้ายิงนกตกปลาในวัด แอบขึ้นไปตีระฆังวัดเล่น ชุ่มหลอกผีจนพระจิวรปลิว (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 33)

เราแทบเลิกยุ่งกับมันเมื่อเห็นมันฉีรดศาลเจ้าและจอมปลวก แกรมแก๊วแดงโค่นต้นไม้มาคาดเอวเล่น ไม่รวมถึงคำเย้ยหยันทำทนายที่หลุดจากปากมัน ใคร ๆ ลงความเห็นว่ามันรกส่งมันมาเกิดโดยแท้ ผู้เฒ่าผู้แก่แซ่ซึกหักกระดูกมันเป็นนิจ ด้วยประโยคติดหูว่า “มันจะต้องตายโหงก่อนวัยอันควร (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 33)

ไม่อยากให้เข้าไปยุ่งกับที่ดินผืนนั้น น้ำชั้ยไม่ยอม ดึงดันถึงที่สุด จนหมู่บ้านใด ๆ เอือมระอา ใคร ๆ ในหมู่บ้านบอกว่าน้ำชั้ยไม่บ้าก็เมาที่คิดเช่นนั้น แต่น้ำชั้ยไม่เคยคิดว่าแกจะบ้า (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 43)

ผู้เฒ่าผู้แก่ผู้คอยขานขับตำนานแห่งหนองเตย ต่างออกมาคัดค้านและปรามน้ำชั้ยให้หยุดความคิดที่ไม่เข้าที่นั่นเสีย (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 44)

ชาวบ้านหลายคนรวมถึงผู้เฒ่าผู้แก่ต่างแอบสมน้ำหน้าอยู่ลึก ๆ และจับกลุ่มคุยกันว่า **นั่นละคือผลของการตั้งดีและลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายแห่งหนองเตย** เมื่อเรื่องถึงหูตาคำกับยายนี้ ทั้งสองต่างเด่นเป็นเจ้าเข้า เรียกน้ำชั้ยมาคุยกันให้รู้เรื่อง (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 47)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเรื่องเล่าจากหนองเตย ผู้เขียนได้สะท้อนภาพคนชายขอบผ่านตัวละครชื่อ “น้ำชั้ย” ที่เป็นคนมีความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมแตกต่างจากคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะเรื่องการลบหลู่ความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติที่คนในหมู่บ้านเคารพนับถือ จนถูกชาวบ้าน ญาติพี่น้องคัดค้าน ต่อต้าน เกลียดชัง สาปแช่ง เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าคนที่ขัดแย้งกับความเชื่อของคนส่วนใหญ่ในสังคม จะกลายเป็นคนชายขอบที่ไม่มีใครอยากอยู่ร่วมสังคมด้วย

เรื่อง แดดเข้รอนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

ทหารในนั้นมีหนึ่งคนเป็นมุสลิม เข้าใจไหมมุสลิมคนไหนเกี่ยวข้องกับทหารก็มักตกเป็นเป้า ไม่จากทหารก็เป็นพวกนั้น สักวันเราคงโดนบ้าง (เจเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 322)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้สะท้อนภาพคนที่นับถือต่างศาสนาจากคนส่วนใหญ่จะกลายเป็นคนที่น่าสังเกต ไม่น่าไว้วางใจ ดังข้อความที่ว่า “มุสลิมคนไหนเกี่ยวข้องกับทหารก็มักตกเป็นเป้า” คนที่นับถือศาสนาอิสลามในเรื่องจึงเป็นคนชายขอบจากมุมมองของคนในสังคม

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

คนที่เคยเห็นหน้าตาตาในเมืองหนีออกไปอยู่กับพวกนอกรีตในป่า...พวกเขาเหล่านั้นไปอยู่กับคนป่า เลิกนับถือพระเจ้า เลิกนับถือศาสนา หากคนพวกนี้ถูกพบตัว ถูกจับได้ จะถูกนำมาประหารที่ลานกลางเมือง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

เพราะในป่าดงพงไพรเช่นนี้ ผู้คนไม่สนใจเรื่องของเทพเจ้า (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 162)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้สะท้อนว่ากลุ่มคนเพื่อนอกรีตเป็นพวกที่ไม่มีความเชื่อ ไม่ได้นับถือเทพเจ้า และไม่นับถือศาสนา ซึ่งต่างจากคนในเมืองที่นับถือเทพเจ้าและมีศศานานับถือ กลุ่มคนดังกล่าวจึงถูกมองว่าเป็นคนป่าเถื่อนไร้อารยธรรม และกลายเป็นคนชายขอบในที่สุด

จากตัวอย่างเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่อง ได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบผ่านตัวละครและกลุ่มคนในเรื่อง ทั้งคนที่มีความเชื่อต่างจากคนส่วนใหญ่หมู่บ้าน คนที่นับถือศาสนาต่างจากคนส่วนใหญ่ และกลุ่มคนไม่นับถือเทพเจ้าไม่นับถือศาสนาใด ๆ เลย ซึ่งกลุ่มคนดังกล่าวถูกคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่า เป็นพวกที่มีความคิดต่างจากตน เป็นบุคคลที่น่าสังเกต ไม่น่าไว้วางใจ ซึ่งจะถูกลด شأن และไม่ได้รับการยอมรับให้อยู่ร่วมกันในสังคม

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านสังคมและวัฒนธรรมในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ที่ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์และคนต่างเชื้อชาติ ภาษา และความเชื่อและศาสนา ล้วนสะท้อนภาพสังคมที่เกิดขึ้นจากภาพลักษณ์ การแสดงออกหรือการกระทำในชีวิตประจำวันของกลุ่มคน ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความแปลก มีความแตกต่างไปจากกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่อยู่ในสังคมเมือง ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย สำเนียง ภาษา กลับกลายเป็นว่าสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่มคนดังกล่าวได้ถ่ายทอดออกมาถึงสะท้อนภาพความเป็นชายขอบด้านสังคมและวัฒนธรรมให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นในมิติทางความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคม

6. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านการศึกษา

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านการศึกษา คือ บุคคลที่ไม่ได้รับการศึกษามีการศึกษาต่ำ หรือไม่มีความรู้ ซึ่งถูกตีตราว่าเป็นคนโง่ทึ่ม ไร้ปัญญา จากการศึกษาพบว่า

ภาพสะท้อนด้านนี้ 2 ประเด็น ได้แก่ การขาดโอกาสทางการศึกษา และความไม่รู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 การขาดโอกาสทางการศึกษา คือ บุคคลที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา อันมีปัจจัยมาจากการอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญ ฐานะความยากจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวละครไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาไม่ทั่วถึง จากการศึกษาพบในเรื่องสั้นจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากหนองเตย, หาแว่นให้หน่อย, วิทยานิพนธ์ดีเด่น, อยากได้สักบทเรียนใหม่, จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว และกุหลาบย้อมสี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย

การศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชีวิตต้องจำหลักอยู่กับพื้นถิ่น เราก็คงกันต่างทยอยเข้าไปเรียนหนังสือในตัวเมือง (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 41)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเรื่องเล่าจากหนองเตย ผู้เขียนได้สะท้อนภาพพื้นที่ชนบทที่ยังขาดโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน ดังข้อความที่ว่า “การศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชีวิตต้องจำหลักอยู่กับพื้นถิ่น” ดังนั้นตัวละครและเด็กในหมู่บ้านจึงต้องเดินทางเข้าไปเรียนหนังสือในตัวเมือง เหล่านี้สะท้อนว่าสังคมเมืองกับสังคมชนบทยังมีความไม่เท่าเทียมทางด้านการศึกษา

เรื่อง หาแว่นให้หน่อย

“อ่านให้ฟังหน่อยสิ” เขาแก่งแซวหลอน เพราะรู้ว่าหลอนอ่านหนังสือไม่ค่อยออก เวลาเขามาที่นี้ หากมีเวลาว่างเขาจะสอนให้หลอนอ่านหนังสือเสมอ **หลอนบอกว่าตอนอยู่บนดอยได้เรียนหนังสือน้อยมาก** หากเปรียบเทียบกับ การพูด ทักแซกการอ่านยังเป็นรองหลายขุม เขาขำเสมอเมื่อหลอนเปล่งเสียงอ่านหนังสือแบบผิด ๆ ถูก ๆ ถึงอย่างไรหลอนก็มีความพยายามเป็นเยี่ยม

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 75)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหาแว่นให้หน่อย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดภาพการขาดโอกาสทางการศึกษาด้านการศึกษาด้านบทสนทนาของตัวละครที่ว่า “หลอนบอกว่าตอนอยู่บนดอยได้เรียนหนังสือน้อยมาก” ซึ่งสะท้อนว่าพื้นที่บนดอยที่ห่างไกลเด็กได้เรียนหนังสือน้อยมาก

เรื่อง วิทยานิพนธ์ดีเด่น

ไม่-ไม่มีทาง ใจอีกด้านฮึดสู้ ว่าที่มหาบัณฑิตเช่นเขาจะสยบยอมต่อไอบ้าไร้การศึกษาพวกนั้นนะหรือ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 198)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวิทยานิพนธ์ดีเด่น ผู้เขียนต้องการสื่อว่า ในสังคมเมือง ยังพบกลุ่มคนที่ไม่ได้รับการศึกษา เช่น กลุ่มคนเร่ร่อน กลุ่มคนไร้บ้าน เป็นต้น ซึ่งสะท้อนว่าแม้สังคมเมืองจะเจริญในด้านต่าง ๆ แต่ก็มีคนบางกลุ่มที่ยังไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเช่นกัน

เรื่อง อยากได้สักบทเรียนใหม่

สักนิดผมก็ไม่เต็มใจในการมากับตาเฒ่า ส่วนหนึ่งรังเกียจที่ตาเฒ่าเป็นคนขี้บ่น ส่วนหนึ่งรังเกียจค่าแรง ผมไม่ได้รังเกียจว่ามันน้อย แต่รังเกียจในแง่ที่ว่ามันถูกจ่ายเป็นรายวัน ค่าแรงวันละ 300 บาท อัตราเดียวกันหมดไม่ว่าจะจ้างใคร แรงงานต่างด้าว **หรือคนจรจัดไร้การศึกษา...** แม้ไม่รังเกียจชั้นแรงงาน แต่ใครก็ตามที่มาเป็นลูกน้องตาเฒ่าแค่วันเดียว ต้องรังเกียจแม้แต่ตัวเอง เราไร้ค่าราคาใด ๆ ในสายตาตาเฒ่า โกลโงงคนนี่

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 124-125)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอยากได้สักบทเรียนใหม่ ผู้เขียนก็ได้สะท้อนว่า ในสังคมยังพบคนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกคน ดังข้อความที่ว่า “คนจรจัดไร้การศึกษา”

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

“อิม **ในที่ที่ลำบากแบบนี้ อะไรก็คงสำคัญกว่าการอ่านออกเขียนได้ ทั้งนั้นแหละ**” พ่อค้าเข้าใจสภาพของเมือง เขาลูบหัวเด็ก ๆ แล้วบอกว่า “พวกเธอก็อยากออกไปล่าหมาป่าสินะ” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 23)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครพ่อค้าซึ่งเดินทางมาจากต่างเมืองมีความคิดเห็นว่าประชาชนในเมืองของมอเดิร์น โดยเฉพาะเด็กที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ส่งผลให้ประสบปัญหาเรื่องการอ่านออกเขียนได้ เพราะชาวเมืองได้ให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดมากกว่า สะท้อนถึงพื้นที่ชายขอบที่ห่างไกลความเจริญ ห่างไกลกับระบบการศึกษา และคนเหล่านี้ก็ถูกคนในสังคมเมือง ซึ่งได้รับการศึกษามองว่าเป็นคนชายขอบที่โง่ทึ่ม ไร้การศึกษา และต่ำต้อยด้อยค่าเมื่อเทียบกับ

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

เนวามารู้หนังสือ พ่อและแม่ของเธอตายไปหลายปีแล้ว เนื่องจากถูกทหารของทางการยิง พวกทหารไล่ล่าพวกนอกรีต ผมขอให้เธอเข้ารีต ย้อมสีกุหลาบ แล้วมาอยู่ในเมืองกับผม (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 157)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครเนวา ซึ่งเป็นกลุ่มคนนอกรีตอยู่ในป่าลึก ไม่ได้รับการศึกษาเช่นกัน ส่งผลให้เธอไม่รู้หนังสือ อ่านหนังสือไม่ได้

จากตัวอย่างเรื่องสั้นทั้ง 6 เรื่อง ได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบของกลุ่มคนที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือเข้าถึงการศึกษาได้ยาก ซึ่งส่วนใหญ่จะมีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกล อาศัยอยู่ในป่า อยู่บนดอย จะต้องเดินทางเข้ามาศึกษาในเมือง เหล่านี้สะท้อนว่าสังคมเมืองกับสังคมชนบทยังมีความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าคนบางกลุ่มแม้จะอาศัยอยู่ในเมือง แต่กลับไม่ได้รับการศึกษาหรือไม่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาด้วยเช่นกัน บุคคลหรือกลุ่มคนดังกล่าวจึงถูกมองว่าเป็นคนชายขอบที่โง่ทึม ไร้การศึกษา และไม่รู้หนังสือ

6.2 ความไม่รู้ คือ บุคคลที่ขาดความรอบรู้ ซึ่งมีใช้เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาโดยตรง แต่เกิดจากการไม่รู้ การสังเกต การจดจำ และจากประสบการณ์ รวมทั้งการขาดความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งพบในเรื่องสั้น จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เพลงชาติไทย, ราตรีมีชีวิต และจะขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เพลงชาติไทย

ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนทีเดียวที่ชวนาตาปืออยู่แต่ในป่าในเขา ไม่ค่อยออกมาสนใจโลกภายนอก ลักเท่าไร **อย่าว่าแต่เพลงชาติเลย ตัวเองอยู่แห่งหนตำบลใดก็ยังไม่รู้** **ที่เป็นทางการไม่ได้เลย** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 88-89)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้กล่าวถึงผู้สูงอายุในเรื่องซึ่งอยู่ในชนบท ไม่รู้ว่าจะต้องขึ้นตรงเคารพธงชาติ ซ้ำยังไม่รู้ว่าตนนั้นอาศัยอยู่ตำบลชื่อว่าอะไร เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความไม่รู้ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ล้วนถูกมองจากคนที่มีการศึกษาว่าเป็นพวกคนชายขอบที่ไม่รู้เรื่อง

เรื่อง ราตรีมีชีวิต

“เออ นั่นแหละ” เขาเริ่มยิ้มออก “จริง ๆ **น้ำไม่ยากรบกวณเริงหรือก แต่หน้าไม่รู้ว่าเขาซื่อกันยังงี้**” “ตายแล้วน้ำ ทำไม่เซยยังงี้” เดียร์หัวเราะลั่น เขารู้สึกอายที่โดน

เด็กหนุ่มลูกหัวเราะ เขาควักแบงค์ร้อยออกมา เดี๋ยวลายหน้า “แค่นี้ไม่พอหรอก ถ้าจะให้ซื้อหลาย ๆ ชิ้น” (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 140)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องราตรีมีชีวิต ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครที่ต้องการจะซื้อไก่ทอดในห้าง แต่ไม่รู้วิธีการซื้อ จึงถูกเด็กวัยรุ่นมองว่าเขย ไม่ทันสมัย นอกจากนี้ตัวละครดังกล่าวยังไม่ทราบถึงราคาของไก่ทอดที่จะซื้อด้วย จากสถานการณ์ในเรื่องสะท้อนถึงความไม่รู้ของตัวละครเกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และกลายเป็นคนชายขอบที่ไม่ทันสมัย รู้ไม่ทันคนรุ่นใหม่

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

เขาเป็นคนบาปคนไร้อารยธรรมจากป่าที่ไม่รู้คุณค่าของกระดาษที่สลักหมึกและสลักปัญญา เหล่านั้น (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 12)

โลกใบนี้จะมองว่าพวกเขาเป็นผู้เสียสละสูงส่ง หรือจะมองว่าพวกเขาเป็นคนโง่หรือคิดว่าเขาเป็นคนโง่ที่เผาบันทึกฉบับแท้ของยูดาสมุท ทรยศทิ้ง อย่างไรเสียเขาก็ทำได้แค่อยู่อย่างคนโง่หรือไม่ก็ตายอย่างคนโง่ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 12)

พวกแกมันคนป่าโง่ม ไม่เข้าใจความสำคัญของหนังสือ พวกนี้ลึนนะ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

พวกแกก็เผามัน พวกโง่ มีแต่คนโง่กับเผด็จการเท่านั้นที่เผาหนังสือ พวกแกทำลายขุมปัญญาของมนุษยชาติ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้บรรยายถึงตัวละครมอเดิร์ดและชาวเมือง ว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่รู้จักคุณค่าความสำคัญของความรู้หรือตำรา และรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงได้เผาหนังสือในหอสมุดทิ้งเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายจากการประสพภัยหนาว ส่งผลให้หนังสือสำคัญของเมืองต้องหมดไป ความไม่รู้เหล่านี้ล้วนสะท้อนความเป็นชายขอบทางความคิดของคนในเมือง คนไม่รู้มักจะถูกมองว่าเป็นคนโง่ที่มไร้สมอง ไร้ปัญญา ไม่รู้เรื่อง และไร้เดียงสา

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบทางด้านการศึกษา ที่ผู้วิจัยแบ่งเป็นการขาดโอกาสทางการศึกษา และความไม่รู้ แสดงให้เห็นว่าบุคคลหรือกลุ่มคนที่ไม่เคยได้เข้ารับการศึกษานอกจากเมืองห่างไกลความเจริญ ย่อมส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับความรู้ ไม่ได้รับการศึกษา นอกจากนี้คนในพื้นที่ดังกล่าวยังถูกคนในสังคมเมืองอื่น ๆ ที่มีการศึกษาสูงกว่ามองว่าเป็นคนโง่ที่มไร้การศึกษา ไม่รู้เรื่อง ไม่ทันคน ด้อยกว่า และล้าหลัง ดังนั้นการศึกษาจึงมีอิทธิพลทางความคิด สามารถสะท้อนภาพรวมถึงสามารถแบ่งแยกคนชายขอบในสังคมได้อย่างชัดเจน

7. ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านการเมืองการปกครอง

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบทางการเมืองการปกครอง คือ การปล่อยปละละเลย การไม่เอาใจใส่ของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ห่างไกล และการที่กลุ่มคนไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐ ซึ่งมักถูกมองว่าคนเหล่านั้นเป็นภัยต่อความมั่นคง หรือมีพฤติกรรมขัดต่อศีลธรรมอันดีงามที่รัฐได้กำหนด จากการศึกษาผู้วิจัยพบประเด็นภาพสะท้อนด้านการเมืองการปกครอง 2 ประเด็น คือ การไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และการไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐ โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1 การไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ ผลกระทบที่คนชายขอบถูกปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่ควรจะเป็นหรือควรจะได้รับจากหน่วยงานภาครัฐในหลาย ๆ ด้าน จากการศึกษาพบในเรื่องสั้น จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ คล้ายว่าเริ่มจากฝน และแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

ศพขาวพม่า พอบอกอย่างนั้น **แรงงานซึ่งร้อยละเก้าสิบมักผิดกฎหมาย** แต่ใครจะสนใจ **ในเมื่อทางการรับรู้มาตลอดว่าที่นี่ไม่มีแรงงานผิดกฎหมาย** ดังนั้นจะมีศพของพวกนั้นได้อย่างไร (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 76)

สะดูใส่ซาเทียม ทำจากไม้ซึ่งน่าจะทำเอง ถ้าจริงจำไม้ผิด พอของสะดูก็ใส่ซาเทียมด้วย สะดู่เป็นคนเงียบเรียนหนังสือไม่เก่ง ไม่มีเพื่อนชวนเล่นฟุตบอล **เขาอายุแก่กว่าองหลายปี แต่เรียนเข้าชั้นจนธงไล่ทัน ซึ่งถ้าจะว่าไป เขาไม่มีสิทธิ์เรียนด้วยซ้ำ ในเมื่อเขาเป็นคนต่างด้าว** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 78)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้สะท้อนถึงการเพิกเฉย ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ การไม่เอาใจใส่หรือเอาจริงเอาจังของหน่วยงานภาครัฐในการปล่อยให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศแบบผิดกฎหมายมากถึงร้อยละเก้าสิบ เมื่อแรงงานต่างด้าวซึ่งเป็นชาวพม่าเสียชีวิตลงก็ถูกปฏิเสธความรับผิดชอบ และปล่อยปละละเลยไม่เอามาเป็นธุระ นอกจากนี้ในเรื่องยังพบว่าสะดู่ซึ่งเป็นคนต่างด้าวก็ถูกฝากให้เข้าเรียนนอกระบบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปล่อยปละละเลย ไม่หาวิธีการแนวทางในการนำเด็กเข้าสู่ระบบ ให้ถูกต้องตามกฎหมาย เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงการปฏิบัติของภาครัฐที่ไม่ได้ให้การสนับสนุนสวัสดิการสวัสดิภาพ กลุ่มแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศ และเด็กต่างด้าวที่ติดตามผู้ปกครองเข้ามาพักอาศัย เข้ามาเรียนในประเทศ ด้วยถูกมองว่าเป็นคนชายขอบ เป็นพลเมืองชั้นสอง ถูกแบ่งแยกชนชั้น และถูกเลือกปฏิบัติอย่างเห็นได้ชัด

เรื่อง แดดเช่าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

“เงิน ที่จริงมันไม่ใช่ ฉันอยากให้พ่อแม่มีกิน มีบ้าน อยากได้บัตรประชาชนให้ตัวเองกับน้องชาย แต่ทุกอย่างที่ว่าต้องใช้เงิน ฉันก็เลยมีความฝันว่าอยากได้เงิน”
 “คุณเป็นต่างดาวหรือ ทำไมพูดไทยชัด” “พ่อแม่ฉันเป็นผู้ลี้ภัยสงครามชาวมอญ ฉันกับน้องชายเกิดในไทย เรียนหนังสือภาษาไทย พูดไทย แต่ไม่ใช่คนไทย เรามีสิทธิได้บัตรประชาชน แต่มันต้องใช้เงิน”

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 308-309)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเช่าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครในเรื่อง ซึ่งเป็นผู้ลี้ภัยสงครามชาวมอญ แต่เกิดในพื้นที่แผ่นดินไทย ซึ่งภาครัฐควรจะให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตามสมควรที่มนุษย์ชนพึงจะมีให้แก่กัน แต่เขาเหล่านั้นกลับยังไม่ได้รับบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งถือเป็นใบเบิกทางในเรื่องสิทธิต่าง ๆ เนื่องจากไม่มีเงินที่จะไปดำเนินการ เหล่านี้สะท้อนถึงการปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ห่างไกล หรือผู้อพยพ โดยมองว่าเป็นคนชายขอบที่คอยให้ความช่วยเหลือในภายหลัง แต่ควรช่วยเหลือกลุ่มคนในเมืองใหญ่ซึ่งอยู่ใกล้กับอำนาจศูนย์กลางทางการเมืองก่อน

จากเรื่องสั้นทั้ง 2 เรื่อง สะท้อนภาพความเป็นชายขอบของกลุ่มคนทั้งแรงงานต่างดาว และผู้อพยพลี้ภัยสงคราม ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ถูกปล่อยปละละเลย ถูกเลือกปฏิบัติ เนื่องจากถูกมองว่าเป็นคนชายขอบที่ไม่ใช่คนในประเทศ

7.2 การไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐ คือ ตัวละครที่ถูกอำนาจรัฐกระทำ เพราะมีความคิดเห็นที่แตกต่าง ส่งผลให้พวกเขาเหล่านั้นต้องลุกขึ้นมาต่อสู้และเรียกร้องสิทธิให้กับตนเอง รวมถึงการรวมกลุ่มในลักษณะคอมมิวนิสต์ จากการศึกษาพบในเรื่องสั้นจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ฟ้าเดียวกัน และซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง ฟ้าเดียวกัน

พ่อเล่าอีกว่าหลังชัยชนะเป็นของประชาชน เผด็จการโดนไล่ออกนอกประเทศ พ่อและพรรคพวกที่เคยร่วมกันขับไล่เผด็จการกลับโดนทรยศแวงกัด โดยผู้มีอำนาจในรัฐบาลใหม่ ที่มีเชื้อสายของเผด็จการกลุ่มเดิมแฝงฝังอยู่ พ่อและพรรคพวกต้องล่าถอยหนีเข้าป่าเพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐเหล่านั้น... (วัชร สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 212)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องฟ้าเดียวกัน ผู้เขียนได้บรรยายถึงกลุ่มคนที่สามารถขับไล่เผด็จการออกนอกประเทศได้ แต่กลับถูกทรยศหักหลังจากผู้มีอำนาจในรัฐบาล

ชุดใหม่ ส่งผลให้เขาเหล่านั้นต้องหนีภัยเข้าป่าเพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐ คนกลุ่มดังกล่าว จึงกลายเป็นคนชายขอบทางการเมือง เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐบาล และถูกมองว่าเป็นภัย เป็นอันตรายแก่รัฐบาล

เรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่ยนนต์

“ชายผู้นี้ไม่ใช่น้องชายของผมแล้ว ตั้งแต่วินาทีที่เขาทรยศต่อคณะรัฐบาลของชาติเรา” ผมกล่าวออกไปอย่างหนักแน่น... “เขาไม่ใช่น้องของผมแล้ว เขาเป็นคนเลวที่ทรยศต่อรัฐบาล” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 133)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่ยนนต์ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดให้ตัวละครถูกรัฐมองว่าเป็นผู้ทรยศ เป็นกลุ่มคนที่มีปัญหา มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เพราะคนกลุ่มนี้ถูกสังคมตีตราว่าเป็นพวกฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล จึงถูกภาครัฐเพ่งเล็งเป็นพิเศษ และกลายเป็นคนชายขอบทางการเมืองในที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าตัวละครเกรงกลัวต่ออำนาจรัฐ ดังตัวอย่าง

ผมก็กำลังสยบยอมต่อคนที่ฆ่าน้องของผม สยบยอมด้วยความหวาดกลัวต่ออำนาจ ต่อความตาย ต่อการถูกรุมประชาทัณฑ์จากเพื่อนบ้านผู้สนิทชิดเชื้อที่กำลังจ้องดูอยู่ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 132)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ตัวละครเกรงกลัวต่ออำนาจรัฐ เกรงกลัวต่อระบบการปกครองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุที่รัฐใช้อำนาจในการกดขี่ข่มเหงกลุ่มคนบางกลุ่มที่คิดต่าง คนกลุ่มดังกล่าวจึงถูกคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่าเป็นพวกคิดต่าง เป็นพวกมีปัญหา กับรัฐบาล และจากข้อความที่ว่า “การถูกรุมประชาทัณฑ์จากเพื่อนบ้านผู้สนิทชิดเชื้อที่กำลังจ้องดูอยู่” ยิ่งสะท้อนว่า คนที่ไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในสังคม ย่อมจะอยู่ในสังคมอย่างยากลำบาก และถูกมองว่าเป็นคนชายขอบต่างความคิดทางการเมืองไปด้วย

ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบทางการเมืองการปกครอง ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเรื่องสั้น เกิดจากการที่รัฐปล่อยปละละเลย ไม่ดูแลเอาใจใส่แรงงานต่างด้าว และผู้ลี้ภัยสงคราม ส่งผลให้เขาเหล่านั้นใช้ชีวิตในประเทศด้วยความยากลำบาก ใช้ชีวิตแบบผิดกฎหมายไร้อำนาจต่อรอง อีกประเด็นหนึ่งคือรัฐใช้อำนาจในการปกครองแบบเผด็จการ เนื่องจากรัฐมองว่ากลุ่มคนบางกลุ่มเป็นกลุ่มคนที่มีปัญหา มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เป็นภัยต่ออำนาจรัฐบาล คนกลุ่มนี้จึงถูกสังคมตีตราว่าเป็นพวกฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล และถูกภาครัฐเพ่งเล็งเป็นพิเศษ คนที่ไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐจึงเป็นคนชายขอบทางการเมือง

ที่ต้องหนีเข้าป่าเพื่อสู้กับรัฐบาล หรืออาจจะต้องสยบยอมต่ออำนาจนั้น ๆ และคนในสังคมส่วนใหญ่ที่อยู่ฝ่ายรัฐบาล ในฐานะผู้แพ้ทางการเมือง

การสะท้อนภาพความเป็นชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 ที่ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานภาพและพฤติกรรม ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านสุขภาพและสาธารณสุข ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการศึกษา และด้านการเมืองการปกครอง จะเห็นว่านักเขียนรางวัลซีไรต์ได้สะท้อนภาพความเป็นชายขอบไม่ว่าจะเป็นตัวละคร ฉาก บรรยายภาค ผู้คน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม สิ่งแวดล้อมของสังคม ออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น สาเหตุประการหนึ่งที่ปรากฏภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในเรื่องสั้นแทบทุกเรื่อง เนื่องจากนักเขียนพยายามที่จะฉายภาพสังคมการเมืองของไทยออกมาให้ได้มากที่สุด ซึ่งมีความแตกต่างและมีความต่างระดับของคนในสังคมอยู่ ทำให้เมื่ออ่านเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ช่วง พ.ศ. 2551-2560 จึงพบความเป็นชายขอบพบคนชายขอบ อย่างหลากหลายในแต่ละเรื่อง

กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ

กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ เป็นกระบวนการที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดผ่านตัวละคร โดยใช้ตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของคนในสังคมจริงเป็นผู้สร้างความเป็นชายขอบให้กับกลุ่มคนหรือบุคคล ด้วยเหตุผลที่มองว่ากลุ่มคน หรือบุคคลเหล่านั้นเป็นคนอื่น เป็นคนต่างกลุ่มต่างพวกต่างภาษา ต่างความเชื่อ ต่างวัฒนธรรม ประเพณี ต่างศาสนา ทั้งนี้หมายรวมถึงกลุ่มคนยากจน คนไร้การศึกษา คนบกพร่องในศีลธรรม คนขอทาน คนบ้า คนชรา คนขายบริการทางเพศ ผู้พิการ ผู้ป่วยจิตเวช ผู้ป่วยด้วยโรคน่ารังเกียจ เพศที่สาม และผู้ที่มีอาชีพต่ำต้อย แล้วแสดงออกผ่านพฤติกรรม การกระทำ คำพูด การใช้ความรุนแรง รวมถึงความคิดในลักษณะต่าง ๆ เพื่อแบ่งแยกความเป็นพวกเขากับความเป็นพวกเราให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้คือ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบของคนในสังคม ซึ่งผู้เขียนได้นำมาถ่ายทอดซ้ำในงานวรรณกรรมอีกครั้งหนึ่ง

จากการศึกษากระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ สามารถจัดกลุ่มกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบออกเป็น 13 กระบวนการ ได้แก่

1. การตัดสินด้วยความคิดเห็น
2. การใช้อำนาจรัฐ
3. การแสดงความเกลียดชัง
4. การแบ่งแยกและการขับไล่ออก

5. การข่มขู่และดูคำว่างกล่าว
6. การกลั่นแกล้งและรังแก
7. การสาปแช่ง
8. การเพิกเฉยและไม่สนใจ
9. การกระทำให้ถึงแก่ความตาย
10. การลวงละเมิดทางเพศ
11. การแสดงท่าทีตลกขบขัน
12. การทำร้ายร่างกาย
13. การใช้สื่อ

1. การตัดสินใจด้วยความคิดเห็น

การตัดสินใจด้วยความคิดเห็น คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งมีบทบาทเป็นผู้อ่านาจนคนกลุ่มใหญ่ในสังคม หรือบุคคล ได้ใช้ความคิดเห็นส่วนตัวตัดสินให้กับคนหรือกลุ่มคนรอบข้างให้กลายเป็นคนชายขอบในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบเชิงลบ การใส่ร้าย การเหยียดหยาม การดูถูก ล้อเลียน และการประชดประชัน เป็นต้น จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 21 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากหนองเตย, เพลงชาติไทย, รัตริมีชีวิต, วิทยานิพนธ์ดีเด่น, สิ่งซำรุคของพระเจ้า, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, ด้วยดวงตามีตบอดนั้น ฉันเห็น, แม่ทัพตายแล้ว, หนุ่มานเหยียบเมือง, แดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต, รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ, อะ โฟ เอ็ม ซูล์ด น้อท มิน บัท บี, เมถุนสังโยค, จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว, ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี, ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์, กุหลาบย้อมสี, สมาชิกในหลุมหลบภัย, อสรพิษ และแมวมืด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย

มันไม่เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ผมคิดว่ามันเป็นคนไม่มีศาสนา ผมไม่เคยเห็นมันไหว้พระสวดมนต์ ลองคิดดูสิ ใครจะจะกล้ายิงนกตกปลาในวัด แอบขึ้นไปตีระฆังวัดเล่น ซุ่มหลอกผีจนพระจิวรปลิว (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 33)

เราแทบเลิกยุ่งกับมันเมื่อเห็นมันฉีรดศาลเจ้าและจอมปลวก แถมแก้ผ้าแดง โคนต้นไทรมาคาดเอวเล่น ไม่รวมถึงคำเหยียดหยันทำทนายที่หลุดจากปากมัน ใคร ๆ ลงความเห็นว่ารกส่งมันมาเกิดโดยแท้ ผู้เฒ่าผู้แก่แข่งชกหักกระดูกมันเป็นนิจด้วยประโยคติดหูว่า “มันจะต้องตายโหงก่อนวัยอันควร (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 33)

ไม่ยากให้เข้าไปยุ่งกับที่ดินผืนนั้น น้ำซัยไม่ยอม ดิ่งตันถึงที่สุด จนหมู่ญาติ ๆ เอือมระอา **ใคร ๆ ในหมู่บ้านบอกว่าน้ำซัยไม่บ้าก็เมาที่คิดเช่นนั้น** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 43)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเรื่องเล่าจากหนองหอย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ ผ่านความคิดเห็นของตัวละคร ที่มองว่า “ไอ้แก่น” ซึ่งมีพฤติกรรมขัดกับความเชื่อของผู้คนในหมู่บ้าน จนถูกคนส่วนใหญ่มองว่าเป็นคนชายขอบทางความคิด ดังประโยคที่ว่า “ผมคิดว่ามันเป็นคนไม่มีศาสนา” และ “ใคร ๆ ลงความเห็นว่ารกส่งมันมาเกิดโดยแท้” เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านไม่ยอมรับพฤติกรรมของไอ้แก่น นอกจากนี้คนในหมู่บ้านก็ยังมีความคิดเห็นว่า “น้ำซัย” เป็นบ้า ที่มีพฤติกรรมขัดกับความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังประโยคที่ว่า “ใคร ๆ ในหมู่บ้านบอกว่าน้ำซัยไม่บ้าก็เมาที่คิดเช่นนั้น” ตัวละครทั้งสอง คือ ไอ้แก่น และน้ำซัย จึงกลายเป็นคนชายขอบจากการลงความเห็นของคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน เนื่องจากมีพฤติกรรมขัดกับความเชื่อของคนส่วนใหญ่

เรื่อง เพลงชาติไทย

ผ้าขาวม้าที่เป็นอาภรณ์ติดกายอยู่เพียงผืนเดียว ก็ถูกแกกระชากออก ชูขึ้นสะบัดไปมาเหนือหัว แกมีมีแม่กางเกงใน เครื่องเคราเบื้องล่างจึงเห็นได้ถนัดตา ผู้คนต่างพากันหัวเราะขบขัน แล้ว**รำพึงออกมาคล้าย ๆ กัน “เอาอีกแล้ว ไอ้แสงบ้า” แม่ใครจะมองหน้าแสงว่าเป็นคนบ้าประจำตลาด** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 89)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละคร ที่มองว่า “น้ำแสง” หรือ “ไอ้แสง” เป็นคนบ้า เนื่องจากมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากคนทั่วไป กล่าวคือ ไม่สวมเสื้อผ้าอย่างคนปกติ อีกทั้งยังเปิดเผยในพื้นที่สาธารณะ ดังประโยคที่ว่า “ผู้คนต่างพากันหัวเราะขบขัน แล้วรำพึงออกมาคล้าย ๆ กัน เอาอีกแล้ว ไอ้แสงบ้า” และ “เป็นคนบ้าประจำตลาด” ตัวละครทั้งสอง “น้ำแสง” หรือ “ไอ้แสง” จึงกลายเป็นคนชายขอบจากการลงความเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม เนื่องจากมีพฤติกรรมการใช้ชีวิตแตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่

เรื่อง ราตรีมีชีวิต

ขยะในสถานที่หรุ ๆ สะอาด ๆ น่าจะเป็นขยะชั้นดีที่ไม่สกปรกมาก **หรือขยะในสลัม น่าจะเป็นขยะชั้นต่ำที่ต้องเปื้อนหน้าหนี** ช่างเป็นคำถามที่ตลกสิ้นดี เขาไม่เคยมีความคิดเช่นนั้น อยู่ในหัวสมองแม่แต่นิด (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 147)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องราตรีมีชีวิต ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละคร ที่มองว่า ชยะในสลัมเป็นชยะชั้นต่ำที่ต้อง เป็นหน้าหนี ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนถึงผู้คนที่อาศัยอยู่ในสลัมว่าอยู่กันในสภาพ ที่สกปรก จนส่งผลให้ชยะในสลัมเป็นชยะชั้นต่ำที่สกปรก และต้องเป็นหน้าหนี นอกจากนี้ ในเรื่องดังกล่าวยังพบกระบวนการสร้างคนชายขอบ คือ ยายแก่ ในเรื่องด้วย ดังตัวอย่าง

พรหมายถึงยายแก่ที่มานั่งเฝ้ากองชยะของตัวเองอยู่ทุกเมื่อเชิวัน โดยมองว่า คนเก็บชยะคือศัตรูที่เข้ามาแย่งชิงชยะในส่วนของแก แกเป็นตนแปลกหน้าคนหนึ่งที่เขา เคยพบ **พรพันธลงไปว่าแกบ้า...ด้วยความที่กระต๊อบไม้อัดซึ่งสมแน่นไปด้วยของเก่า สารพัด อยู่ติดกับกองชยะ และการแต่งตัวที่สกปรกมอซอ ผมเฝ้ากระเซอะกระเซิง เหม็นสาบ หลายคนจึงมองว่าแกก็ไม่ต่างอะไรกับชยะชั้นหนึ่ง** ชีวิตแกผูกพันอยู่กับชยะ ตลอดเวลา ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยรายได้จากการขายเศษเหล็ก ขวด และกระดาษลัง

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 148-149)

พรหาว่าเข่าไปอีกคนที่ไปตอแยกับคนบ้า (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า

149)

พอรถเคลื่อนออก แกเดินกลับไปยังกระต๊อบช้า ๆ แ่มประตูออก แล้วแทรกตัวเข้าไป ในความมืดมิด เขามองจนลับตาแล้วคิด- **หรือว่าแกไม่ต่างอะไรกับชยะชั้นหนึ่งอย่างที่ใคร ๆ ว่าไว้** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 149)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่าน ความคิดเห็นของตัวละคร ที่มองว่า “ยายแก่” เป็นบ้าและมีชีวิตเปรียบกับชยะชั้นหนึ่ง เนื่องจาก มีพฤติกรรมนั่งเฝ้าอยู่กับกองชยะ ที่พักอาศัยรายล้อมไปด้วยชยะ ภาพลักษณ์การแต่งตัวสกปรก มีกลิ่นเหม็นสาบ ดังประโยคที่ว่า “พรพันธลงไปว่าแกบ้า” “หลายคนจึงมองว่าแกก็ไม่ต่างอะไร กับชยะชั้นหนึ่ง” และ “หรือว่าแกไม่ต่างอะไรกับชยะชั้นหนึ่งอย่างที่ใคร ๆ ว่าไว้” นอกจากนี้ ตัวละครยังมีความคิดเห็นว่าบุคคลที่ไปยุ่งเกี่ยวกับคนบ้าก็มีลักษณะบ้าเช่นกัน ดังประโยคที่ว่า “พรหาว่าเข่าไปอีกคนที่ไปตอแยกับคนบ้า” ตัวละครยายแก่ และคนที่ไปยุ่งกับยายแก่ จึงกลายเป็นคนชายขอบจากการลงความเห็นของพรและคนส่วนใหญ่ในละแวกนั้น เนื่องจากมี พฤติกรรมการใช้ชีวิตแตกต่างไปจากคนทั่วไป

เรื่อง วิทยานิพนธ์ดีเด่น

สมบุรณ์รีบิ่งขึ้นสะพานลอย หยุดยื่นหอบหายใจอยู่กลางสะพาน เขาปลอดภัยแล้ว ปลอดภัยจากเงื้อมมือของคนบ้าป่วนเมือง พวกมันต้องบ้าแน่ ๆ คนดี ๆ เขาไม่ทำกันอย่างนี้หรอก เขานึกใจหายขึ้นมาอีก หากหนีออกมาไม่ทัน มันจะเกิดอะไรขึ้น พวกมันอาจลือคคย เอมมีตจี แล้วเอาเงินในกระเป๋า หรือถ้าเขาขัดขึ้น พวกมันอาจหักคคยหรือเอามัดเสียบคคยหยอย แน่นอนทีเดียวเขาต้องตายแน่ ๆ

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 189)

เขากลับยืนยันพันธลงไปว่าการขจัดพวกคนเหล่านี้ออกจากพื้นที่เมือง คือวิธีการตัดตอนปัญหาที่ได้ผลชะงัด นั่น-เป็นเรื่องของรัฐที่จะหาเครื่องมือขจัดพวกเหล่านี้ แต่สำหรับเขาตอนนี้ละ ในฐานะปัจเจก จะทำอย่างไรถึงจะขจัดพวกมันออกไปโดยที่ไม่สูญเสียผลประโยชน์ของตัวเอง (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 201)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวิทยานิพนธ์ดีเด่น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเห็นชอบผ่านความคิดเห็นของตัวเอง ที่มองว่า ชายแปลกหน้าเป็นคนบ้าป่วนเมืองที่มีลักษณะท่าทาง พฤติกรรมเป็นมิจฉาชีพ ดังประโยคที่ว่า “พวกมันต้องบ้าแน่ ๆ คนดี ๆ เขาไม่ทำกันอย่างนี้หรอก” นอกจากนี้ตัวละครยังมีความคิดเห็นว่าการกลุ่มคนดังกล่าวเป็นกลุ่มอันตรายที่สร้างปัญหา ต้องเร่งขจัดออกจากพื้นที่โดยเร็วเพื่อความปลอดภัยของทุกคน ดังประโยคที่ว่า “เขากลับยืนยันพันธลงไปว่าการขจัดพวกคนเหล่านี้ออกจากพื้นที่เมือง คือวิธีการตัดตอนปัญหาที่ได้ผลชะงัด” ตัวละครชายแปลกหน้า จึงกลายเป็นคนชายชอบจากการลงความเห็นของตัวเอง เนื่องจากมีพฤติกรรมลักษณะมิจฉาชีพ เป็นบุคคลอันตรายที่ไม่น่าไว้วางใจ และอาจก่อปัญหาแก่คนทั่วไปในสังคมได้

เรื่อง สิ่งขำรุคของพระเจ้า

ผมผ่าตัดแก้ไขใบหน้า ความพิการ คนใช้บางคนอัปลักษณ์จนหาเพื่อนคบไม่ได้ (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 33)

เขาขึ้นไปเด็กสาวปากแหงเพดานโหว่ แล้วบอกว่าอย่าไว้ใจเธอ (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 42)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิ่งขำรุคของพระเจ้า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเห็นชอบผ่านความคิดเห็นของนายแพทย์ศัลยกรรม ที่มองว่าคนใช้บางคน

มีหน้าตาอัปลักษณ์ไม่มีคนคบ และคนพิการบางคนไม่น่าไว้วางใจ ดังประโยคที่ว่า “คนใช้บางคน อัปลักษณ์จนหาเพื่อนคบไม่ได้” และ “เขาซีไปที่เด็กสาวปากแห้งเพดานโหว่ แล้วบอกว่า อย่าไว้ใจเธอ” เหล่านี้ได้สะท้อนถึงความคิดเห็นของบุคคลปกติที่สร้างความเป็นคนชายขอบ ให้แก่ผู้ป่วยหรือผู้พิการ ว่ามีความผิดปกติ มีความแตกต่างทางด้านกายภาพไปจากคนส่วนใหญ่ ในสังคม และไม่น่าคบหา ไม่น่าไว้วางใจ

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

คงรู้จักเขา เด็กคนนั้น เขาเป็นชาวพม่า ฝ่ายเดียวกับพวกที่เผาวัดแล้วจับ พระนเรศวรไปเป็นองค์ประกัน ฝ่ายเดียวกับพวกที่ถืออาวุธบุกโรงพยาบาลจับคนไข้ เป็นตัวประกัน พี่ชายบอกอย่างนั้น (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 73)

พ่อยกเหตุการณ์กลุ่มติดอาวุธกลุ่มหนึ่งบุกยึดโรงพยาบาลเมื่อหลายวันก่อน พ่อเรียกพวกนั้นว่าพม่า ทั้งยังโกรธเกรี้ยว แม้วกนั้นถูกทหารยิงหมดแล้วทุกคน และช่วย ตัวประกันได้ปลอดภัย (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 74)

มันตั้งค่ายกันบนภูเขานี้เอง วันคืนดี มันอาจลงมายึดโรงเรียนบ้านเรา (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 76)

เรื่องที่เกิดกับพวกนั้นมักเป็นเรื่องไม่ตีเสมอ จึงไม่แปลกถ้าเรื่องของพวกเขา จะถูกเสริมแต่งจนพิสดาร แรกเริ่มเขาเป็นแค่โจรลักยางแผ่น แต่แค่ไม่กี่นาทีพร้อม ๆ กับ ไทมุงที่มากขึ้น ศพนั้นก็กลายเป็นผู้ก่อการร้ายข้ามแดน ไปเสียแล้ว (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 76-77)

เพื่อนเริ่มมองแปลก ๆ เพื่อน ๆ ในห้องก็ไม่ต่างจากพ่อหรือชาวบ้านคนอื่น ๆ ภาพธงขี้จักรยานโดยมีเด็กพม่าซ้อนท้าย มีความหมายว่าธงกำลังแปรพักตร์ ซึ่งบทลงโทษ ก็แค่โดนล้อ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 79)

เมื่อธงเล่าเรื่องให้ฟัง พี่ชายหัวเราะและ แนะนำว่าควรจับสะดูไว้เป็นเชลยก่อน พวกนั้นไม่น่าไว้ใจ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 93)

การเรียกว่าชนกลุ่มน้อย ดูเป็นการผลักพวกเขาออกไปให้ไกลตัวที่สุด ส่วนผู้ที่ ดูว่าหน้าจ้อโทรทัศน์น่าจะยังคงเชื่อสิ่งที่พวกเขาได้เห็น (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 99)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการ สร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของพ่อของธง พี่ชายของธง เพื่อนในโรงเรียน รวมทั้ง ชาวบ้าน ที่มองว่าพ่อของสะดู สะดุด กลุ่มแรงงานรับจ้าง และผู้ก่อความไม่สงบ เป็นชาวพม่า โดยยึดโยงกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ เหตุการณ์บุกยึดโรงพยาบาลจับคนไข้เป็นตัวประกัน ตลอดจนเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ไม่ดี กลุ่มชาวบ้านก็จะสงสัย และโยนความผิดให้กับกลุ่มชาวพม่า

ทั้งยังมองว่าเป็นกลุ่มคนที่อันตราย ไม่น่าไว้วางใจ ถูกมองในเชิงลบ ถูกเรียกว่าเป็นชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้หากใครเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคนกลุ่มดังกล่าวก็จะถูกมองว่าเป็นพวกเดียวกัน เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงกระบวนการสร้างคนชายขอบในสังคม ที่คนส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจให้แรงงานต่างเชื้อชาติเป็นคนอื่น ไม่ใช่กลุ่มคนพวกเดียวกับตน

“พ่อของมันเป็นคนที่ใส่ขาเทียมหรือเปล้า เขาว่าเป็นบ้าไม่ใช่หรือ” “แค่ประสาทหวาดระแวง เขาเคยผ่านสงครามมา” “นั่นละ เดียวมันเกิดบ้าขึ้นมา ใครจะรู้ว่ามันจะไม่ฆ่าแก เขาเป็นว่า อย่าไปถึงบ้านก็แล้วกัน” (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 86-87)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่มองว่าพ่อของสะดือเป็นบ้า และไม่น่าไว้วางใจ ดังประโยคที่ว่า “เขาว่าเป็นบ้าไม่ใช่หรือ...เดี๋ยวมันเกิดบ้าขึ้นมา ใครจะรู้ว่ามันจะไม่ฆ่าแก เขาเป็นว่า อย่าไปถึงบ้านก็แล้วกัน” เหล่านี้ได้สะท้อนมุมมองความคิดเห็นของคนปกติที่มองว่าคนที่มียุทธศาสตร์การบ้ำหรือจิตเวช เป็นบุคคลที่อันตราย ไม่น่าไว้วางใจ และไม่ควรถูกเข้าใกล้

เรื่อง ด้วยดวงตามืดบอดนั้น ฉันเห็น

โจรใจบาปผู้ขโมยองค์พระลากไป ไม่แน่ว่าเพราะศรัทธาหรือมูลค่า (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 115)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องด้วยดวงตามืดบอดนั้น ฉันเห็น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่มองว่าโจรที่ขโมยองค์พระลากไปนั้น เป็นโจรใจบาป เป็นคนไม่ดีในสังคม

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

แต่อย่างว่าพวกเขาก็แค่ทาสรับใช้เผ่ามืด ย่อมเคยชินกับความป่าเถื่อน (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 154)

แทบจำเขาไม่ได้ สีที่ทาตัวเป็นของเผ่ามืด รอยสักผู้กล้าแทนที่ด้วยแผลเป็น ผมสั้นติดหนังหัว **สภาพนั้น เขาน่าจะเป็นนักโทษมากกว่า** (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 162)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่มองว่า ฝ่ายตรงข้ามเป็นทาสที่รับใช้เผ่ามืด มีลักษณะนิสัยโหดร้าย ดังข้อความที่ว่า “แต่อย่างว่าพวกเขาก็แค่ทาสรับใช้เผ่ามืด ย่อมเคยชินกับความป่าเถื่อน” และได้มองภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีรอยแผลเป็น ทรงผมสั้นติดหนังศีรษะว่ามีลักษณะคล้ายกับนักโทษ ดังข้อความที่ว่า “สีที่ทาตัวเป็นของเผ่ามืด รอยสักผู้กล้าแทนที่ด้วยแผลเป็น ผมสั้นติดหนังหัว สภาพนั้น เขาน่าจะเป็นนักโทษมากกว่า” เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบผ่านความคิดเห็นส่วนตัว ที่มองฝ่ายตรงข้ามในเชิงลบ

เรื่อง หนุมานเหยียบเมือง

เหตุจากวันนั้น ทำให้ผมถูกคนในหมู่บ้านตราหน้าว่า “ลูกคนลายโรง” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 187)

ผมเล่าอาการให้เพื่อนฟัง เพื่อนบอกว่านั้นเป็นอาการของคนบ้า คนบ้าชนิดที่จมอยู่กับภาพสมมติและโลกจินตนาการ สุดเขตจักรวาลอยู่ตรงไหน แล้วต่อจากนั้นจะมีอะไร... คิดแบบนี้สักเดือน ไม่บ้าก็ผูกคอตาย (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 188)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหนุมานเหยียบเมือง ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของคนในหมู่บ้านที่มองว่า ตัวละครซึ่งเป็นลูกชายของคนที่มีพฤติกรรมก่อกวน ทำลายโรงแสดงโนราห์เป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจ ดังประโยคที่ว่า “ผมถูกคนในหมู่บ้านตราหน้าว่า ลูกคนลายโรง” นอกจากนี้ตัวละครยังมีอาการ มีพฤติกรรมที่แปลกแตกต่างไปจากคนปกติทั่วไป ก็ถูกเพื่อนมองว่าเป็นอาการของคนบ้า ดังประโยคที่ว่า “เพื่อนบอกว่านั้นเป็นอาการของคนบ้า คนบ้าชนิดที่จมอยู่กับภาพสมมติและโลกจินตนาการ...คิดแบบนี้สักเดือน ไม่บ้าก็ผูกคอตาย” เหล่านี้สะท้อนถึงกระบวนการสร้างคนชายขอบผ่านความคิดเห็นของกลุ่มคนในสังคมต่อคนที่มีพฤติกรรมผิดปกติแตกต่างไปจากคนปกติทั่วไป

เรื่อง แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

จงรักษามือของหลานให้ดี มีมือไม่ใช่มีจันทาล ถ้าตระกูลเรามีเชื้อมโนราห์ มีมือนี้จะเป็นมือที่กรีดพ้อน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 285, 333)

ฝ่ามือกร้านขึ้นแต่ยังห่างไกลฝ่ามือกรรมกร (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 290, 298, 312-313, 332)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่มองว่า มือของตระกูลเชื้อสายมโนราห์ เป็นมือที่อ่อนช้อย สะอาดสวยงาม ต่างจากมือของจันทาลและกรรมกร ที่มีฝ่ามือกร้าน สะท้อนถึงความคิดเห็นที่แบ่งแยกชนชั้นและฐานะทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

ในสายตาคนอื่นเขาเป็นคนสติไม่ดี แต่ในสายตาพวกเราแล้วเขาปกติดีมาก ๆ มีเพื่อนเราบางคนที่ยื่นมากกว่าเขาเสียอีก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 383)

ชายคนนั้นสติไม่ดี เพราะเขาบอกว่าคนรักจะกลับมาจากดาวพลูโต (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 385)

บ้าแล้ว แกก็เป็นไปด้วย ไอ้หมอนั่นมันบ้า มันเสียใจเพราะเมียโตหน้าตาย มันสติไม่ดี (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 389)

บ๊าลิ ฉันบอกแล้วว่าไอนั้นมันบ้า ให้มันรอนคนเดียวเหอะ (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 393)

ทำไมเราแปลกแยกจากคนอื่น เราได้อะไรจากสังคมบ้าง ทุกวันนี้คนก็มองว่าพวกเรบ้าอยู่แล้ว เราเป็นมนุษย์ต่างดาวในสายตาพวกเขา ดังนั้น พรุ่งนี้ เราจะไปกินข้าวเช้าที่ดาวพลูโตกัน (เจตเจจ กำจรเดช, 2555, หน้า 393)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่มองว่า ตัวละครชายเป็นบ้าเป็นคนสติไม่ดี เนื่องจากเสียใจที่ภรรยาของเขากระโดดน้ำเสียชีวิต และมีความคิดว่าจะรกรรยาที่จะกลับมาหาเขาจากดาวพลูโต เหล่านี้สะท้อนถึงกระบวนการสร้างคนชายขอบผ่านความคิดเห็นของคนปกติที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวช ที่มีความคิด มีพฤติกรรมแปลกแยกไปจากคนทั่วไปในสังคม

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

เชื้อเชิญเขาทั้งด้วยสายตา วาจาและท่าที่อันเปิดเผยให้เขาร่วมอภิรมย์สมสู่กับนาง แต่แอดตีออนกลับเข้าใจว่านางคือโสเภณี (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 204)

เจ้าทาสอัปลักษณ์ เจ้าสุนัขล่าสัตว์ตัวที่สิบของแอดตีออน เจ้าไม่ควรมีชีวิตอยู่ต่อไป ด้วยนัยน์ตา ลิ่น และสติสัมปชัญญะอันบริบูรณ์ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 215)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของแอดตีออนที่มองว่า ตัวละครหญิงในเรื่องเป็นโสเภณี เนื่องจากมีพฤติกรรมที่แปลกจากคนทั่วไป ดังประโยคที่ว่า “แอดตีออนกลับเข้าใจว่านางคือโสเภณี” นอกจากนี้ในเรื่องดังกล่าวเอลูธิเรีย ยังถูกมองว่าเป็นทาสอัปลักษณ์ที่มีลักษณะทางกายภาพแตกต่างไปจากคนปกติทั่วไป ดังประโยคที่ว่า “เจ้าทาสอัปลักษณ์ เจ้าสุนัขล่าสัตว์ตัวที่สิบของแอดตีออน เจ้าไม่ควรมีชีวิตอยู่ต่อไป” เหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการสร้างคนชายขอบผ่านความคิดเห็นส่วนบุคคลของตัวละครที่มีต่อบุคคลอื่นที่มีลักษณะ ภาพลักษณ์ พฤติกรรมที่แปลกแยกแตกต่างไปจากคนปกติทั่วไป

เรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูล์ด นีฮท มิน บัท บี

ถ้อยคำแปลก ๆ ของคนแปลก ๆ อันปรากฏขึ้นด้วยความมือบอนตามที่ทางต่าง ๆ ของกรุงเทพฯ นี้ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 242)

ยิ้มแยมอยู่เพียงลำพังราวกับคนปัญญาอ่อน เรือนกายเท่านั้นที่แตกดับ เขาคิด (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 246)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอะ โฟ เอ็ม ซูล์ด นีฮท มิน บัท บี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่มองว่า คนมือบอนที่เขียน

ข้อความ ถ้อยคำตามสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ เป็นคนแปลก ดังข้อความที่ว่า “ถ้อยคำแปลก ๆ ของคนแปลก ๆ อันปรากฏขึ้นด้วยความมีอบอนตามที่ทางต่าง ๆ ของกรุงเทพฯ” และมองว่า คนที่ยิ้มอยู่คนเดียวมีลักษณะคล้ายกับคนไม่ปกติ ดังข้อความที่ว่า “ยิ้มแยมอยู่เพียงลำพังราวกับ คนปัญญาอ่อน” เหล่านี้ได้สะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบตามความคิดเห็นส่วนบุคคล ของตัวละครที่มีต่อบุคคลอื่นที่มีลักษณะ พฤติกรรมที่แปลกแยกแตกต่างไปจากคนปกติทั่วไป

เรื่อง เมณุลังโยค

หนักเข้าท่านก็คิดว่ามีแต่คนเสียสติเท่านั้นที่จะทนประกอบอาชีพเช่นนั้นอยู่ แต่ท่านก็คิดว่าวิถีชีวิตเช่นนั้นคือวิถีชีวิตของคนกล้า (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 293)

ข้าพเจ้าบิดนทบาทที่หมู่บ้านขมุแห่งหนึ่ง พวกขมุที่นั่นไม่รู้จักรักรมเนียม ใส่บาตรพุทกันก็ไม่สู้จะเข้าใจ ข้าพเจ้าได้แต่เพียงข่าวเหนียวปั้นหนึ่งขนาดเท่าฟอง ไข่เป็ด และปลาเล็ก ๆ ตัวหนึ่งบั้งย่างมาในห่อใบตอง (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 298-299)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเมณุลังโยค ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง ความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่มองว่า คนที่ทนประกอบอาชีพเป็นนายฮ้อย ต้อนช้าง ซึ่งมีอันตรายและความยากลำบากมาก เป็นคนที่เสียสติ ดังประโยคที่ว่า “หนักเข้า ท่านก็คิดว่ามีแต่คนเสียสติเท่านั้นที่จะทนประกอบอาชีพเช่นนั้นอยู่” นอกจากนี้ ตัวละครยังมีความคิดเห็นว่าชาวขมุไม่รู้จักรักรมเนียมในการใส่บาตร ดังประโยคที่ว่า “ข้าพเจ้าบิดนทบาท ที่หมู่บ้านขมุแห่งหนึ่ง พวกขมุที่นั่นไม่รู้จักรักรมเนียมใส่บาตร พุทกันก็ไม่สู้จะเข้าใจ” เหล่านี้ได้สะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบตามความคิดเห็นส่วนบุคคลของตัวละครที่มีต่อบุคคลอื่น ซึ่งประกอบอาชีพที่ยากลำบาก และมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ต่างจากตนหรือคนทั่วไปในสังคม

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

โลกใบนี้จะมองว่าพวกเขาเป็นผู้เสียสละสูงส่ง หรือจะมองว่าพวกเขาเป็นคนโง่ หรือคิดว่าเขาเป็นคนโง่ที่เผาบันทึกลับแท้ของยูดาสมุทรายศทั้ง อย่างไรเสียเขาก็ทำได้แค่อุ่ อย่างคนโง่หรือไม่ก็ตายอย่างคนโง่ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 12)

เขาเป็นคนบาปคนไร้อารยธรรมจากป่าที่ไม่รู้คุณค่าของกระดาศที่สลักหมึก และสลักปัญญาเหล่านั้น (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 12)

พวกแกก็เผามัน พวกโง่ มีแต่คนโง่กับเผด็จการเท่านั้นที่เผาหนังสือ พวกแก ทำลายขมุปัญญาของมนุษยชาติ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

พวกแกมันคนป่าโง่ไม่เข้าใจความสำคัญของหนังสือพวกนี้สินะ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

ในสายตาของคนจากโบสถ์ที่มีความรู้มาก เขาคงเหมือนคนโง่งที่ใช้ชีวิตเป็นพรานป่าล่าสัตว์คิดด้วยกล้ามเนื้อต้นแขนไม่ใช่สมอง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

เด็กหนุ่มกัศริมฝีปาก แต่ทุกคนบอกว่ามอเดรีตเป็นคนเลว...มอเดรีต กลายเป็นคนร้ายกลายเป็นคนนอก (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 27-28)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละคร โดยใช้คนจากโบสถ์ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำทางศาสนาที่มีความรู้ มีการศึกษา แสดงความคิดเห็นเหยียดหยาม ตัดสินมอเดรีตและชาวเมืองที่มอเดรีตปกครอง ว่าเป็นคนโง่งม เป็นคนบาป เป็นคนป่าไร้อารยธรรม ด้วยเหตุที่พวกเขาได้เฝ้าหนังสือ ไม่เห็นความสำคัญของหนังสือในหอสมุดประจำเมือง เพียงเพราะพวกเขาต้องการความอบอุ่นจากกองไฟเพื่อความอยู่รอดจากอากาศที่หนาวเย็น นอกจากนี้ยังถูกเปรียบเทียบกับพรานป่าอีกว่า เป็นพวกที่คิดด้วยกล้ามเนื้อต้นแขน ไม่ใช่สมองกล่าวคือใช้กำลังมากกว่าการใช้สมองนั่นเอง ซึ่งเป็นคำพูดที่ดูถูกอย่างยิ่ง ภายหลังจากที่คนจากโบสถ์กลับไป ชาวเมืองบางกลุ่มก็ได้ตัดสินว่า มอเดรีตเป็นคนเลว เป็นคนร้ายและกลายเป็นคนนอกกลุ่ม เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบผ่านความคิดเห็นของกลุ่มคนที่มีความรู้ที่แสดงออกต่อกลุ่มคนที่ไม่ได้รับการศึกษา

เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

แต่เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำ และคนคนนั้นก็จะกลายเป็นคนเลวของสังคม (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 39)

บรรณารักษ์สาวถอนหายใจพลาง**ทำสายตาเหยียดผม** คุณไม่เคยมาห้องสมุดเลยใช้ไหม **คนอย่างคุณเนี่ยนะ ช่างไม่เหมาะสมกับสังคมคนดีเอาเสียเลย** ขอฉันดูไฟของคุณหน่อยสิคะ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 43-44)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่ได้ทำการตัดสินคนทั่วไปในสังคมที่ไฟเปลี่ยนจากสีขาวกลายเป็นสีดำ ว่าเป็นคนผิด เป็นคนเลวของสังคม ดังข้อความที่ว่า “เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำ และคนคนนั้นก็จะกลายเป็นคนเลวของสังคม” นอกจากนี้บรรณารักษ์สาวก็ได้ตัดสินตัวละครผู้เข้ามาใช้บริการห้องสมุดจากภาพลักษณ์ภายนอก โดยทำที่ขอดูไฟประจำตัวเนื่องจากไม่เชื่อว่าจะเป็นคนดี ดังข้อความที่ว่า “บรรณารักษ์สาวถอนหายใจพลาง**ทำสายตาเหยียดผม** คุณไม่เคยมาห้องสมุดเลยใช้ไหม **คนอย่างคุณเนี่ยนะ ช่างไม่เหมาะสมกับสังคมคนดีเอาเสียเลย** ขอฉันดูไฟของคุณ

หน้อยลิดะ” ซึ่งการที่ผู้เขียนใช้ไฟสีขาวแทนความดี สีดำแทนความเลวความชั่วร้าย ก็เป็นการแสดงสัญลักษณ์อีกรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบตามความคิดเห็นของคนในสังคม ที่มองว่าภาพลักษณ์ภายนอกของแต่ละคนไม่น่าไว้วางใจ จะต้องทำการตรวจสอบก่อน

เรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์

ท่านคิดว่าตัวเองเป็นหุ่นยนต์ เป็นพลเมืองชั้นสูง และเป็นชนชั้นปกครอง

ไม่ใช่พวกมนุษย์หมูสกปรก (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 139)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ในเรื่องซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของท่านรัฐมนตรีที่มองว่าตนและพรรคพวกเป็นพลเมืองชั้นสูง เป็นชนชั้นปกครอง ส่วนประชาชนนั้นเป็นพลเมืองชั้นล่าง เป็นชนชั้นใต้การปกครอง และเป็นพวก “มนุษย์หมูสกปรก” สะท้อนความคิดเห็นของชนชั้นปกครอง ที่มองชนชั้นใต้การปกครองว่าอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า มีอำนาจในการต่อรองน้อยกว่า และเป็นคนชายขอบที่ต่างชนชั้น

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

ผมไม่เข้าใจคนไข้ที่แก่ชราเหล่านี้เลย **ผมบ่นว่าการปักใจของเฒ่าเออร์วิน**

ข้างเป็นเรื่องไร้สาระ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 151)

สมัยที่ยังเด็ก **ผมก็รู้สึกว่าคุณที่หลบหนีเป็นคนผิด ผสมโรงเคียดแค้นไปด้วย** แต่ระยะหลังมานี้ ผมกลับเริ่มรู้สึกหวาดกลัว ลุงบ้าน้ำอาที่รักเอ็นดูเด็กหนุ่มสาว กลับแข่งชกหักกระดูกพวกเขาทันทีที่พวกเขาตัดสินใจหนีไป (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

ผมต่อต้าน แม้ก็เลยตบหน้าผมและ**บอกว่าผมลบหลู่เทพเจ้า** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 160)

มีแค่คนที่จากไปเท่านั้นแหละที่เป็นคนโง่และเป็นคนเลว (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 163)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่ได้ตัดสินคนกลุ่มต่าง ๆ เช่น เฒ่าเออร์วิน ซึ่งเป็นคนแก่ถูกคนรุ่นใหม่มองว่าเป็นคนไร้สาระ หรือการที่คนในเมืองมองว่าคนที่หนีไปอยู่กับพวกนอกกรีตเป็นคนผิด โง่ และเลว เป็นต้น จะเห็นว่าการใช้ความคิดเห็นส่วนตัวตัดสินคนที่มีความคิดต่างจากตน ก็เป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบอย่างหนึ่ง

เรื่อง สมาชิกในหลุมหลบภัย

ถ้าเรากลับไปอยู่ในสังคม **เราจะกลายเป็นบ้า** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 182)

ความคิดของเธอมันความคิดของคนบ้า (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 182)

พวกพี่ไม่มีทางไปอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ พวกเรามันตัวแปลกแยก (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 182)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสมาชิกในหลุมหลบภัย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นในการสนทนาระหว่างตัวละครที่ได้เปรียบว่าคนที่มีความคิด พฤติกรรมต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมจะเป็นคนวิกลจริต เป็นคนแปลก ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวเพื่อแบ่งแยกความเป็นพวกเขาพวกเราในสังคม

เรื่อง อสรพิษ

ในหมู่บ้านทั้งชายและหญิงเรียกเขาว่าไอ้แปะ ขณะยังเรียนหนังสืออยู่ เพื่อน ๆ ที่โรงเรียนเรียกเขาว่าไอ้แปะ ผู้ใหญ่บางคนในหมู่บ้านก็เรียกเขาว่าไอ้แปะนั้นเป็นเพราะแขนข้างขวาของเขาตั้งแต่ไหล่ลงไปแข็งทื่อและลีบเรียว ข้อศอกงอพับไม่ได้ ทั้งนิ้วมือทั้งห้าก็ขัดแข็งไร้ประโยชน์ ได้แต่เหยียดออกไปตรง ๆ ไม่อาจแผ่ขยายออกหรือกำหุบเข้ามาได้ ไหล่ข้างขวาของเขาก็คู้ต่ำ ดูฝ่ายผมมบอบบาง...ถึงแม้เขาจะมีแขนที่ใช้การได้เพียงข้างเดียวก็ตาม

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 15)

ทรงวาดมีความพึงพอใจอย่างยิ่งที่ได้เรียกเขาว่าไอ้แปะ ไอ้เหี้ยแป หรือไอ้สัตว์กะหมาแป เรียกอย่างจงเกลียดจงชังและเหยียดหยาม มีความสุขที่ได้เน้นย้ำกับตนเองหรือกับคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านถึงปมด้อยของเขา (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 14)

แต่แขนขวาและไหล่ขวาของเขาก็พิการนับจากนั้นเป็นต้นมา นั่นทำให้ใครต่อใครเรียกเขาว่าไอ้แปะ (แดนอรัญ แสงทอง : อสรพิษ, 2557, หน้า 18)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอสรพิษ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านความคิดเห็นคนในหมู่บ้านแทบทุกคนรวมทั้งเพื่อนที่โรงเรียน ที่ต่างเรียกตัวละครเอกของเรื่องว่า “ไอ้แปะ” โดยนำปมด้อยความพิการของเขามาล้อเลียนเรียกแทนชื่อ โดยเฉพาะทรงวาดที่ไม่ถูกกับครอบครัวของเขายังเรียกเขาเชิงเหยียดหยามว่า “ไอ้แปะ ไอ้เหี้ยแป หรือไอ้สัตว์กะหมาแป” การใช้คำพูดเหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบให้กับตัวละครผ่านการแสดงความคิดเห็นตาม ๆ กัน

เรื่อง แมวผี

ส่วนอายชน้องโดนตามใจจนเหลือ ออกลายโจร ปล้นฆ่าข่มขืนสารพัดชั่ว

ทางการเข้าก่อกองส่งตำรวจมือดีมาปราบ ซึ่งก็คืออ้ายพี่ชายของมันนั่นเอง (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 185)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแมวผี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายชอบผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่ได้ประณามคนที่เป็นโจร ปล้นฆ่า ข่มขืน ว่าเป็นคนสารพัดชั่ว ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายชอบให้กับตัวละครโดยใช้ความคิดเห็นส่วนตัวเช่นกัน

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายชอบโดยการตัดสินด้วยความคิดเห็นในเรื่องสั้นทั้ง 21 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมสร้างให้กับคนกลุ่มฝ่ายตรงข้าม คนกลุ่มน้อยในสังคม ซึ่งมีความคิด ท่าทาง อากาโร ภาพลักษณ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ฐานะชนชั้นทางสังคม ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะพฤติกรรมที่แปลก แตกต่าง ชัดแย้ง ผิดปกติไปจากคนทั่วไปในสังคม ทั้งยังถูกมองว่าเป็นคนอันตราย มีนิสัยโหดเหี้ยม ป่าเถื่อน ตัวปัญหา สกปรก น่ารังเกียจ พิการ มีอาการจิตเวช ไม่น่าไว้วางใจ ไม่ควรยุ่งเกี่ยวหรือเข้าใกล้ ให้กลายเป็นคนชายชอบผ่านระบบความคิดเห็นส่วนตัวหรือความคิดเห็นของกลุ่ม แล้วตัดสินด้วยรูปแบบคำพูด คำเหยียดหยาม ดูถูก ล้อเลียนปมด้อย ประชดประชัน การใช้สัญลักษณ์การเปรียบเทียบเชิงลบ เช่น ปีศาจ นักโทษ คนบ้า ทาส จัญชาล กรรมกร พรานป่า คนปัญญาอ่อน โสเภณี ชนกลุ่มน้อย เป็นต้น และกระทำซ้ำ ๆ จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม คนหรือกลุ่มคนที่ถูกกระทำจึงกลายเป็นคนบ้า คนสติไม่ดี คนโง่คนไร้อารยธรรม คนชั่ว คนเลว คนร้าย คนบาป คนผิด คนไร้สาระ คนกลุ่มอื่น คนแปลกแยก และคนชายชอบของสังคมไปโดยปริยาย ทั้งไม่สามารถแก้ตัว อธิบายสาเหตุ เหตุผล หรือเรียกร้องความเป็นธรรมจากสาธารณชนได้

2. การใช้อำนาจรัฐ

การใช้อำนาจรัฐ คือ กระบวนการที่รัฐบาล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหาร การปกครองกลุ่มคน หน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้พยายามใช้อำนาจหน้าที่ กระทำการในรูปแบบต่าง ๆ กับกลุ่มบุคคลฝ่ายตรงข้าม กลุ่มคนที่มีความเห็นต่าง มีความขัดแย้ง เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล เพื่อสร้างความเป็นชายชอบให้กับกลุ่มคนเหล่านั้นซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม จนกลายเป็นคนชายชอบในสังคม จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 13 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย, เพลงชาติไทย, วิทยานิพนธ์ดีเด่น, ฟ้าเดียวกัน, สิ่งซำรุคของพระเจ้า, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, แม่ทัพตายแล้ว, นฤมิตมาया,

จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว, ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์, กุหลาบย้อมสี, สมาชิกในหลุมหลบภัย และสิงโตนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย

ผู้ใหญ่บ้านบอกว่า สงสัยน้ำซัยแลพวกเพื่อน ๆ ของแกจะเป็น “คอมมิวนิสต์” ...

คุณครูที่โรงเรียนบอกว่าพวกคอมมิวนิสต์คือพวกไม่รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และพวกนี้เอาคนไปไถนาแทนควาย (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 58)

คนอย่างนี้หรือที่ผู้ใหญ่บ้าน**หาว่าเป็นคอมมิวนิสต์** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 58)

ตอนนี้ทหารตั้งค่ายปลูกเต็นท์อยู่รอบนอกหมู่บ้าน **บางส่วนถูกส่งขึ้นไปบนภูเขาเพื่อปราบพวกที่อยู่บนนั้น** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 58)

แต่ถึงตอนนี้ดูเหมือนว่าคนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งถูกตั้งข้อหาว่าเป็นพวกบนเขา และบางพวกมีแนวคิดโน้มเอียงไปทางนั้น (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 59)

ผมถึงกับน้ำตาไหลพรากในตอนดู**ศพน้าซัยนอนจมกองเลือดอยู่ที่ท้ายสวน... มันช่างเป็นการกระทำที่โหดร้ายป่าเถื่อนเหลือเกิน** ไหนใครบอกว่าสงครามจบลงแล้วทุกคนทุกฝ่ายต่างทิ้งปืนเพื่อถอยกันคนละก้าว **แต่ทำไมน้ำซัยถึงกลายเป็นเหยื่อของความขัดแย้งอีกคนล่ะ** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 60-61)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเรื่องเล่าจากหนองเตย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ ในตัวอย่างแรกรัฐได้ใช้อำนาจผ่านระบบการศึกษา โดยใช้ครูเป็นผู้ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมองว่าคอมมิวนิสต์เป็นกลุ่มคนที่ไม่ดี ไม่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ ตัวอย่างที่สองใช้อำนาจผ่านผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้านในการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ เรื่อง คอมมิวนิสต์ กับคนในหมู่บ้าน นอกจากนี้รัฐยังได้ใช้อำนาจผ่านกองกำลังทหารในการปราบปรามและไล่ล่าคอมมิวนิสต์หรือคนที่มีความเห็นต่างเหล่านี้ ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจของภาครัฐในการจัดการกับกลุ่มคนฝ่ายตรงข้ามผ่านช่องทางต่าง ๆ

เรื่อง เพลงชาติไทย

จาเมืองประกาศอยู่ปาว ๆ ว่า **หากใครไม่ยอมยินตรงเคารพเพลงชาติ มันผู้นั้นจะต้องโดนปรับห้าร้อยบาท หรือไม่ก็ถูกจับเข้าคุก แรก ๆ พ่อค้าแม่ค้าโดนจับกันระนาว** **เพราะไม่คิดว่าคำขู่จะเป็นจริง** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 88)

**“เฮ้ย!” ตำรวจหนุ่มกระซอกแซกแกกลับ “เอ็งไม่ได้ยินที่ข้าถามหรือไง
ทำไมเอ็ง...” “อู๋!” แกถ่มน้ำลายลงพื้น แล้วเอ๋อขึ้น “ประเทศชาติคงไม่ถึงกับระยำ
ฉิบหายหรืออะ หากคนอย่างกูไม่เคารพเพลงนั่นนะ” **“ไม่รู้ละ เอ็งทำผิดกฎหมาย
เอ็งต้องโดนปรับหรือไมก็เข้าตะราง”** ตำรวจหนุ่มชู น้ำแสงกับหัวเราะร่วน
(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 91)**

**“งั้นไปที่ป้อม” ตำรวจหนุ่มดึงกุญแจมือขึ้นมาสวมข้อมือขวาของน้ำแสง
เอาไว้ ลากไปที่ป้อม ล็อกกุญแจอีกข้างไว้กับลูกกรงหน้าต่างป้อม** ผมยังเดินตามไปดูห่าง ๆ
เหตุการณ์ท่าจะยุ่งเสียแล้ว (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 92)

**“มึงล้อเลียนประเทศชาติหรือไง ไอ้บ้า!” ตามปืนในมือตำรวจหนุ่มพาดท้ายทอย
น้ำแสงเต็มแรง** ร่างเปลือยทรุดฮวบลงกับพื้น ตลาดเจียบงนั้นคล้ายป่าช้า (วัชระ สัจจะสารสิน,
2556, หน้า 95)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง
ความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ กล่าวคือตำรวจหนุ่มได้ใช้อำนาจหน้าที่ในการปรับ
และจับกุมตัวบุคคลที่ไม่ยืนตรงเคารพเพลงชาติ โดยมีคำปรับห้าร้อยบาท นอกจากนี้ยังได้ใช้
ความรุนแรงกับน้ำแสง ผู้ป่วยจิตเวชที่ไม่ยอมยืนตรงเคารพเพลงชาติโดยการใช้ตามปืนพาดตรง
ท้ายทอยอย่างแรง เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจ
ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการจัดการกับกลุ่มคนที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และทำทนายกฎหมาย

เรื่อง วิทยานิพนธ์ดีเด่น

ใครละ? เป็นผู้ก่อปัญหาที่แท้จริงขึ้นมา ไอ้พวกบ้าเหล่านั้นคือจำเลยที่หนึ่ง
อย่างไม่ต้องสงสัย แล้วใครละ ที่ปล่อยพวกมันออกมาเพ่นพ่านในเมืองนี้ มันคือภาพที่
แปลกแยก ที่ไม่ใช่พื้นที่ของพวกมัน **นี่แหละคือผลพวงแห่งความล้มเหลวของ
นโยบายรัฐ รัฐไม่จริงจังต่อการพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง** ทั้งที่คนส่วนใหญ่ของ
ประเทศมีอาชีพเกษตรกรรม แต่รัฐกลับมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและ
เทคโนโลยี ซึ่งผลประโยชน์ตกอยู่ในมือของนายทุนเพียงไม่กี่คน **สุดท้ายแล้วภาคเกษตร
มีอันต้องล่มสลาย...** เกษตรกรเป็นหนี้เป็นสินมากขึ้น คนว่างงานหลังฤดูเก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้น
เป็นเงาตามตัว เมื่อพื้นที่บ้านเกิดหมดสิ้นหนทางทำกิน **ชาวบ้านจำต้องอพยพเข้ามา
หางานในเมือง** เมื่อเข้ามามาก็เกิดปัญหาคนล้นงานหลายคนถึงกับต้องปล้นชิง

วังราว หลายคนร่อนเร่พเนจรไร้ที่อยู่อาศัย จะกลับบ้านก็ไม่มีปัญญากลับกลายเป็นปัญหาสังคมที่ยากจะแก้ไข ใช้แล้ว-ทุกอย่างล้วนเชื่อมโยงร้อยรัดกันจนเป็น ปัญหา

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 200-201)

ไม่ละครับ แต่ได้วิทยานิพนธ์ของผมนักกลับมาที่พอแล้ว แต่ยังงิพีตำรวจช่วยจัดการพวกแกด้วยนะครับ ปล่อยให้มาเดินเพ่นพ่านยังงิไม่ดีเลย ใคร ๆ เห็นจะตกใจเอาได้ และไม่รู้ว่าจะไปทำอันตรายใครอีกหรือเปล่า (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 205)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวิทยานิพนธ์ดีเด่น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ ตัวอย่างแรกภาครัฐไม่ได้จริงจังในการพัฒนาชนบท ปล่อยให้ละเลยภาคการเกษตร แต่กลับมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี จึงส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชนบทเป็นหนี้สิน ว่างงาน จำเป็นต้องอพยพเข้ามา ทำงานในเมือง ก่อให้เกิดปัญหาคนล้นงาน เกิดปัญหาอาชญากรรม จนกลายเป็นปัญหาของสังคม ที่แก้ไขได้ยาก ส่วนตัวอย่างที่สองเป็นการใช้อำนาจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐคือตำรวจ ในการจัดการปราบปรามผู้มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินในสังคม เหล่านี้ล้วน สะท้อนกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจของภาครัฐในการเลือกปฏิบัติ เอื้อผลประโยชน์แก่คนบางกลุ่มในเมืองแต่กลับปล่อยให้ละเลยคนในพื้นที่ชนบท และการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการจัดการคนชายขอบในสังคม

เรื่อง ฟ้าเดียวกัน

พอเล่าอีกว่าหลังชัยชนะเป็นของประชาชน เผด็จการโดนไล่ออกนอกประเทศ พอและพรรคพวกที่เคยร่วมกันขับไล่เผด็จการกลับโดนทรยศแวงกัด โดยผู้มีอำนาจในรัฐบาลใหม่ ที่มีเชื้อสายของเผด็จการกลุ่มเดิมแฝงฝังอยู่ พอและพรรคพวกต้องล่าถอยหนีเข้าป่า เพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐเหล่านั้น (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 212)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องฟ้าเดียวกัน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ กล่าวคือผู้มีอำนาจในรัฐบาลได้วางแผนใช้อำนาจแก่คน กลุ่มคนฝ่ายตรงข้าม จึงส่งผลให้ตัวละครและพวกต้องหนีเข้าป่าเพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐ สะท้อน กระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจของรัฐบาลในการจัดการคนฝ่ายตรงข้าม ให้หมดสิ้นไป

เรื่อง สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า

ผมถูกขังในเรือนจำ ขณะที่ต้องรักษาขาซึ่งใส่เฝือกเอาไว้ทั้งสองข้าง ต้องนอนในโรงพยาบาลสองถึงสามเดือนโดยมิใช่ล่ามกับเตียง ก่อนถูกส่งตัวเข้าเรือนจำ สถานที่ซึ่งผมได้รอยสักที่ต้นแขน (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 65-66)

ผมถูกปล่อยตัว หลังการทดสอบทางจิต **แต่ถูกกักบริเวณไว้แต่ในบ้านที่ติดตั้งเหล็กดัดไว้ทุกบานหน้าต่าง มีพี่ชายคอยเฝ้าอยู่ห่าง ๆ** (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 66)

น้ำตาไหล คำพิพากษาให้พ้นผิดนั้นเท่ากับยืนยันว่าสติของผมพร่อง... พี่ชายผมเฝ้าดูไม้ห่างเขาขับรถตามดูผมทุกฝีก้าว (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 66)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ ตัวอย่างแรกตัวละครซึ่งเป็นนักโทษประสบอุบัติเหตุต้องรักษาขาซึ่งใส่เฝือกทั้งสองข้าง และต้องพักรักษาอาการที่โรงพยาบาลก็ถูกเจ้าหน้าที่ล่ามโซ่ไว้กับเตียงเพื่อป้องกันการหลบหนี ก่อนถูกส่งตัวเข้าเรือนจำ ตัวอย่างที่สอง ตัวละครซึ่งถูกมองว่ามีอาการจิตเวชถูกเจ้าหน้าที่ส่งให้กักบริเวณไว้แต่ในบ้านที่มีเหล็กดัดทุกบานหน้าต่างเพื่อป้องกันการหลบหนี และให้มีพี่ชายคอยเฝ้าดูอยู่ ส่วนตัวอย่างที่สาม เป็นการใช้อำนาจผ่านศาลในการตัดสินให้ตัวละครเป็นผู้ป่วยจิตเวช เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจของภาครัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ ที่กำกับ ควบคุม ตัดสินให้นักโทษ ผู้ป่วยจิตเวช เป็นบุคคลที่ควรเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เป็นบุคคลอันตรายไม่น่าไว้วางใจ และเป็นคนชายขอบในสังคม

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

“แรงงานเหล่านั้นมักถูกเรียกพม่า ซึ่งหลุดมาจากแบบเรียนชั้นประถมที่ว่าด้วยสงครามยึดเยื่อ การเผาวัด และยุทธหัตถีของพระนเรศวร ผังใจอยู่กับภาพความโหดร้ายเหล่านั้น คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงไม่ชอบ ยังมีข่าวร้าย ๆ ออกมา ชาวบ้านยิ่งมองคนพวกนั้นเป็นปีศาจ” (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 75)

“ในสายตาชาวโลก และรัฐบาลพม่ามันใช่ แต่เราเป็นคนมอญ” มอญก็เป็นคนเป็นชนกลุ่มน้อยที่แยกจากพม่าเพื่อปกครองตนเอง เช่นเดียวกับ ฉาน ว่า กะเหรี่ยง คะเรนนี **ทั้งหมดกำลังทำสงคราม ทั้งระหว่างชนกลุ่มน้อยด้วยกัน และกับรัฐบาล** (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 90)

“ทำไมต้องมาอยู่ที่นี้ นายแพ่งสงครามหรือ” “มีนักลงทุนจากที่อื่นรวมทั้งคนไทย นำเงินไปให้รัฐบาล รัฐบาลก็เอาไปซื้ออาวุธ ซื้อเครื่องบินรบ เราสู้ไม่ไหวก็ต้องหนีมาอยู่ที่นี้” (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 90)

“ทหารบุกค่ายผู้ลี้ภัย ตอนนี้ค่ายแตก พวกเดียวกับที่บุกโรงพยาบาลนั้นแหละ ที่วี้ออกข่าวทั้งวัน แต่พวกนั้นหนีรอดหลายคน กระจายไปทั่วภูเขา ระวังตัวด้วย ถ้าเป็นไปได้ ก็ไม่ต้องไปที่ดินเขาอีก” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 95)

“เราไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ไม่ได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬาไม่ว่าจะระดับไหน ไม่ควรอยู่ในประเทศอื่น ทั้งอาจไม่ควรอยู่ในโลกนี้ในสายตาชาวโลก **แต่เรายังอยู่ในค่ายลี้ภัยที่เพ็งโงงเผา เราไม่ควรถูกปฏิบัติเช่นนี้ ทั้งเราก็ไม่ควรจะปฏิบัติเช่นนี้กับใคร**” เขาถามต่อถึงเด็กผู้ชายคนหนึ่งซึ่งมาเรียนในโรงเรียนนี้ เด็กคนนั้นใส่ซาเทียมและโดนแก๊งจนาเทียมหัก

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ ตัวอย่างแรกรัฐได้ใช้อำนาจผ่านระบบการศึกษา โดยให้หนังสือเรียนในการถ่ายทอดและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ว่าชาวพม่า มีนิสัยโหดร้าย เป็นผู้ทำสงครามกับชนชาติไทย ได้เผาวัด และเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับพระมหาอุปราชา ตัวอย่างที่สองและสามรัฐบาลพม่าได้ทำสงครามกับกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อรวมอำนาจรวมประเทศ นอกจากนี้ในเรื่องดังกล่าวยังพบว่ารัฐได้ใช้อำนาจผ่านกองกำลังทหารในการบุกค่ายผู้ลี้ภัย ทำลายและเผาค่ายลี้ภัย จนผู้ลี้ภัยต้องหลบหนีเข้าป่า เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจของรัฐบาลในการจัดการกับกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้ลี้ภัยผ่านรูปแบบต่าง ๆ

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

เสียงปืนดังขึ้นสามนัดจากทางดาดฟ้า **หน่วยปราบปรามคองเจอคนร้ายแล้ว**

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 168)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ กล่าวคือหน่วยปราบปรามซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ทำการไล่จับคนร้าย สะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจรัฐในการจัดการกับกลุ่มคนร้ายในสังคม

เรื่อง นฤมิตมาथा

ที่เมืองหัวหลวงนี้ชาวไทยใหญ่อาศัยกันอยู่หนาแน่น ชาวไทยใหญ่ก็เป็นไม้เปื้อนไม้เมากับพม่ามานานกาลเลย อยากจะแยกตัวเป็นอิสระ **พม่าทุ่มเทกำลังเข้าล้อมปราบ** (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 272)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนฤมิตมาथा ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ กล่าวคือรัฐบาลพม่าได้ทำสงครามกับกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยใหญ่มาอย่างยาวนานเพื่อรวมอำนาจรวมประเทศ สะท้อนกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบ โดยการใช้อำนาจของรัฐบาลในการจัดการกับกลุ่มชาติพันธุ์

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

โลกภายนอกอยู่ที่ไหน ในยามที่หิมะเช่นฆ่าพวกเราทีละคนอย่างโหดเหี้ยม **เราไม่เคยได้รับอะไรจากโลกภายนอก** และไม่เคยให้อะไรกับพวกเขา (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 20)

เรากำลังถูกหลอหลอมให้กลายเป็นอะไรบางอย่างที่ **ห่างไกลความเป็นมนุษย์** **แต่จ่ายต่อการควบคุมและปกครอง** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 63)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ กล่าวคือภาครัฐไม่เคยสนใจหรือให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล คนชายขอบ คนกลุ่มตรงข้ามที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาล ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม โดยการเพิกเฉย ไม่ให้การช่วยเหลือหรือแม้กระทั่งการสนับสนุนให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน จนกลุ่มคนดังกล่าวเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ มีความรู้สึกว่าตนไม่ใช่มนุษย์ เหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างให้คนกลายเป็นชายขอบของรัฐบาล ซึ่งจะจ่ายต่อการควบคุมและปกครอง

เรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ้ยนนต์

คนของท่านรัฐมนตรี **ลากศพของชายของมมาตามถนนขรุขระ** **ทำให้หน้าของเขาเป็นแผลยับเยิน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 131)

ผมก็กำลัง **สยบยอมต่อคนที่ขาน้องของผม** **สยบยอมด้วยความหวาดกลัวต่ออำนาจต่อความตาย ต่อการถูกรุมประชาติทัณฑ์จากเพื่อนบ้านผู้สนิทชิดเชื้อที่กำลังจ้องดูอยู่** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 132)

สายตาของผมเหลือบลงต่ำจนเห็นศพของน้องชายที่ **ถูกลากมาตามพื้นพวกเขา** **แหวนคนน้องชายผมเมื่อฟ้าสาง** และนำศพกลับมาบ้านในสภาพแยกว่าหมาข้างถนน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 132)

ปล่อยให้หุ่นยนต์ใช้กฎหมายเข้มงวดสูงสุดกับเรา แม้แต่วิธีนำศพนักโทษ กลับคืนบ้าน ท่านรัฐมนตรีก็ทำอย่างโหดร้ายปราศจากความเคารพหรือเห็นใจ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 139)

ท่านรัฐมนตรีเป็นคนที่มองข้ามองชายผม นักโทษที่กำลังจะถูกแขวนคอต้อง ใส่ถุงคลุมหน้ายื่นบนเวทีสูงซึ่งมีคั่นโยกอยู่ด้านล่าง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 139)

เธอคงหนีไปแล้ว ทุกคนเห็นหน้าเธอ เธอไม่สามารถอยู่ที่นี้ได้ เธอต้องหนีไป ไกลแสนไกล อาจจะต้องหลบหนีการไล่ล่าตลอดชีวิต ผมเองก็ต้องหนี (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 146)

นักโทษที่ถูกขังรอประหารตามกำหนดการจะเป็นพวกที่ก่อคดีกับมนุษย์ด้วยกันเอง ลักทรัพย์หรือฆาตกรรม พวกเขาจะได้รอคอยในคุกก่อนจนกว่าท่านรัฐมนตรีจะว่างมาประหาร มีแต่คนที่ต่อต้านอำนาจรัฐเท่านั้นที่จะถูกประหารโดยทันที (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 148)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ กล่าวคือน้องชายของตัวละครได้แอบขโมยน้ำมันในคลังน้ำมันของรัฐบาลแล้วถูกจับได้ จึงถูกทางการจับกุมตัว แล้วท่านรัฐมนตรีก็ลงมือฆ่าแขวนคออย่างโหดเหี้ยมทันทีที่จับได้ อีกทั้งยังถูกลากศพมาตามถนนเพื่อให้สังคมประณามและไม่ให้เอาเป็นเยี่ยงอย่าง ความรุนแรงเช่นนี้เป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่รัฐบาลกระทำต่อประชาชนผู้เห็นต่างหรือต่อต้านอำนาจรัฐ รัฐบาลได้พยายามบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นสิ่งควบคุมประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติตนตามกรอบที่กำหนดอย่างเข้มงวดและรุนแรงใช้อำนาจในทางมิชอบเพื่อให้คนเกรงกลัว สยบยอม เพื่อที่จะสามารถควบคุมคนได้ตามความต้องการ จึงมีผู้ที่เห็นต่างหรือต่อต้านอำนาจรัฐหลบหนีออกจากเมืองเพื่อความปลอดภัยในชีวิต

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

คนที่เคยเห็นหน้าค่าตาในเมืองหนีออกไปอยู่กับพวกนอกรีตในป่า...พวกเขาเหล่านั้นไปอยู่กับคนป่า เลิกนับถือพระเจ้า เลิกนับถือศาสนา หากคนพวกนี้ถูกพบตัว ถูกจับได้จะถูกนำมาประหารที่ลานกลางเมือง” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

หวาดกลัวสิ่งที่พวกเขาจะต้องเจอหากถูกลากกลับมาได้ ผมเคยเห็นการประหาร (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

เนาว์ไม่รู้หนังสือ พ่อและแม่ของเธอตายไปหลายปีแล้ว **เนื่องจากถูกทหารของทางการยิง พวกทหารไล่ล่าพวกนอกกรีต** ผมขอให้เธอเข้ารีต ย้อมสีกุหลาบแล้วมาอยู่ในเมืองกับผม (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 157)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ โดยรัฐได้ใช้อำนาจผ่านกองกำลังทหารในการจับกุมและไล่ล่ากลุ่มคนเผ่านอกกรีตรวมทั้งกลุ่มคนในเมืองที่หนีไปเข้ากับเผ่านอกกรีต หรือหากจับตัวมาได้ก็จะถูกนำมาประหารชีวิตที่ลานกลางเมือง เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจของรัฐบาลในการจัดการกับกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้ที่มีความเห็นต่างไปจากตน และคนส่วนใหญ่ในสังคมผ่านรูปแบบที่โหดร้าย โดยมองว่าเขาเหล่านั้นเป็นศัตรูและเป็นคนชายขอบในสังคม

เรื่อง สมาชิกในหลุมหลบภัย

40-50 ปี นั่นคือเวลาที่มหาอำนาจคาดว่าจะต้องใช้ เพื่อกวาดล้างศัตรูให้เหี้ยนหมด (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 172)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสมาชิกในหลุมหลบภัย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ กล่าวคือรัฐบาลได้ใช้อำนาจในการกวาดล้างศัตรูผู้เห็นต่าง หรือคนกลุ่มอื่นที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มของตน ด้วยกระบวนการล้างบาง กวาดล้างให้ฝ่ายตรงข้ามสิ้นซากโดยที่เป็นอำนาจอันชอบธรรม ไม่ผิดกฎหมาย

เรื่อง สิงโตนอกคอก

มีคนจากที่เดียวกันหนีมายังเขตนี้อีกหลายคน **ทหารจึงตามล่ามาถึงเขตนี้ด้วย** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 198)

ประชาชนที่มีตาสีขาวไม่อาจทนต่อการกดขี่ข่มเหงได้อีกต่อไป พวกเขาลุกฮือขึ้นต่อต้าน **นำไปสู่การปราบปรามครั้งใหญ่ กองกำลังทหารถูกส่งเข้ามาในเมืองและฆ่าคนตาขาว โดยไม่ต้องสอบถามอะไรก่อน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 208)

ส่วนเหล่าคนตาขาวก็ตื่นหนีเข้าไปอยู่ในป่า **นิกสันเสียชีวิตไประหว่างหลบหนี เขาหลบอยู่ในป่าได้เกือบปี** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 208)

รัฐบาลตัดสินใจตอบโต้ด้วยการล้างบางพวกตาขาวให้สิ้นซาก กองทหารถูกส่งออกมากวาดล้าง ไล่ยิงคนตาขาวทุกคนให้สิ้นไป ประชาชนตาดำทั้งหมดมีสิทธิ์เช่นฆ่าคนตาขาวได้ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 215)

ทุกคนในละแวกบ้านเธอกระจัดกระจายหนี บ้างออกนอกประเทศ บ้างขึ้นภูเขาไป **ส่วนที่ไปไหนไม่ได้ก็ถูกฆ่ากองไว้ตามถนน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 215)

การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เริ่มอีกหน แม่ของแซนดี้ถูกยิงตายต่อหน้าต่อตา เด็กสาว วึ่งหนี หนี และหนี (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 216)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ กล่าวคือรัฐบาลได้ใช้อำนาจในการกวาดล้างคนตาขาว ซึ่งเป็นกลุ่มคนต่างเผ่าพันธุ์ ศัตรู ด้วยการไล่ล่า ฆ่าล้างบางให้กลุ่มคนเหล่านั้นหมดไปจากสังคม ส่งผลให้คนตาขาวต้องหนีเข้าป่า หนีออกนอกประเทศเพื่อออกตัวรอด นอกจากนี้ คนตาดำ ซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาล มีสิทธิ์ฆ่าคนตาขาวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างความรุนแรงให้กับคนชายขอบผ่านการใช้อำนาจรัฐ

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการใช้อำนาจรัฐ ในเรื่องสั้น ทั้ง 13 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่รัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สร้างให้กับคนกลุ่มตรงข้าม ผู้ที่มีความคิดเห็นต่าง กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้กระทำผิดกฎหมาย ผู้ป่วยจิตเวช คนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยมองว่าเขาเหล่านั้นเป็นศัตรู เป็นฝ่ายตรงข้าม จะเป็นภัยต่อความมั่นคง และทำให้ปกครองลำบาก จึงหาวิธีการใช้อำนาจผ่านรูปแบบต่าง ๆ ให้คนเหล่านั้นกลายเป็นคนชายขอบ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังในระบบการศึกษา การขึ้นการปล่อยปลະละเลย ไม่พัฒนาหรือแก้ไขปัญหา การตัดสินด้วยกฎหมาย การใช้ความรุนแรง จับกุม ไล่ล่า ประหาร และสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

3. การแสดงความเกลียดชัง

การแสดงความเกลียดชัง คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ได้แสดงท่าที อารมณ์ อាកการเกลียดชัง รังเกียจ ต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลฝ่ายตรงข้าม ซึ่งมีพฤติกรรม ภาพลักษณ์แปลกไปจากคนปกติทั่วไป รวมทั้งมีฐานะ ชนชน อาชีพ อำนาจที่ต่ำกว่า หรือด้อยกว่า จนคนกลุ่มดังกล่าวกลายเป็นคนชายขอบในสังคม จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง รัตริมีชีวิต, สิ่งซำรูดของพระเจ้า, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, แม่ที่พ่ายแล้ว, นาฏกรรมแห่งไฟ, มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น, ดวงตาที่สาม, จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว, กุหลาบย้อมสีและสิงโตนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง รัตริมีชีวิต

แม่ลูกค้าหลายคนที่อยู่อีกฟากถนนรู้ดีในข้อได้เปรียบของร้านนี้ **แต่ด้วยขาประจำส่วนใหญ่เป็นคนเก็บขยะ เลยไม่มีใครอยากข้ามฟากมาสูงสิ่งด้วยป้าสายรุ้ดีถึงข้อรังเกียจดังกล่าว...**และคลุกคลีตีโมงกับพวกเก็บขยะเหมือนญาติพี่น้อง ปล่อยลูกชายวิ่งเล่น

ชุกชนตามโต๊ะอาหาร โดยมีได้สอนให้แก๊งเก็ยจรงอนลูกค้ำในร้าน (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 140)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องราตรีมีชีวิต ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการแสดงความเกลียดชังของตัวละคร กล่าวคือคนทั่วไปมักจะไม่น่าเข้ามาพาก มาทานข้าวร้านป่าสาย เนื่องจากลูกค้าที่ร้านป่าสายส่วนใหญ่เป็นคนเก็บขยะ ดังประโยคที่ว่า “แต่ด้วยขาประจำส่วนใหญ่เป็นคนเก็บขยะ เลยไม่มีใครอยากเข้ามาสูงลิ้งด้วย ป่าสายรู้ดี ถึงข้อรังเกียจดังกล่าว” สะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบของคนในสังคมที่แสดงความรังเกียจ ต่อคนเก็บขยะ โดยมองว่าเขาเหล่านั้นไม่ควรเข้าใกล้หรือคบหา เนื่องจากสกปรก มีกลิ่นตัว และน่ารังเกียจ

เรื่อง สิ่งชำระุดของพระเจ้า

ผมผ่าตัดแก้ไขใบหน้า ความพิการ คนไข้บางคนที่อปลักษณ์ จนหาเพื่อนคบไม่ได้ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 33)

แม่ของเด็กเอาแต่ร้องไห้ ไม่ยอมอุ้มลูก ไม่ยอมให้นมลูก ไม่แม้แต่จะมองหน้า ผมรู้จักกับพ่อของเด็กเพราะเขาอุ้มลูกมาร้องไห้กับผม เขาไม่ได้เสียใจเรื่องลูกแต่เขาน้อยใจ ที่ ภรรยารังเกียจลูก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 40-41)

เขาเล่าว่าภรรยาของเขาเป็นคุณหนูใจแตก เป็นนางงามที่ควงผู้ชายไม่ซ้ำหน้า เธอไม่ได้สนใจเขา ไม่มองด้วยซ้ำ ก็เขาเป็นแค่คนรับใช้ในบ้านเธอ เป็นคนใฝ่สูงที่แอบ หลงรักเจ้านาย (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 41)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิ่งชำระุดของพระเจ้า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการ สร้างความเป็นชายขอบผ่านการแสดงความเกลียดชังของตัวละคร โดยในตัวอย่างแรก นายแพทย์ศัลยกรรมได้บอกว่าคนไข้บางรายที่เขารักษาหน้าตาอปลักษณ์มากจนไม่มีเพื่อนคบ ตัวอย่างที่สอง แม่ได้แสดงความรังเกียจต่อลูกสาวของตน เนื่องจากลูกสาวพิการปากแหว่ง เพดานโหว่ แม่จึงแสดงอาการที่ร้องไห้ ไม่ยอมอุ้มลูก ไม่ยอมให้นมลูก และไม่มองหน้าลูกของตน ส่วนตัวอย่างที่สาม ก็เป็นการแสดงความรังเกียจของคุณหนูเจ้าของบ้านที่มีต่อชายคนรับใช้ในบ้าน โดยการไม่ให้ความสนใจ ไม่มอง และคิดว่าเขามากใหญ่ใฝ่สูงที่แอบหลงรักเจ้านาย เหล่านี้ล้วน สะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบของบุคคลที่แสดงความรังเกียจต่อบุคคลอื่น โดยมองว่า เขาเหล่านั้นเป็นผู้พิการที่อปลักษณ์ น่ารังเกียจ และเป็นคนรับใช้ที่น่ารังเกียจ

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

แรงงานเหล่านั้นมักถูกเรียกพม่า ซึ่งหลุดมาจากแบบเรียนชั้นประถม ที่ว่าด้วย สงครามยึดเยื้อ การเผาวัด และยุทธหัตถีของพระนเรศวร ฝังใจอยู่กับภาพความโหดร้าย

เหล่านั้น คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงไม่ชอบ ยังมีข่าวร้าย ๆ ออกมา ชาวบ้านยิ่งมองคนพวกนั้น เป็นปีศาจ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 75)

คงรู้ว่าเหตุใดเขาจึงไม่กล้ามองหน้าใคร และรู้ดีว่ามีเพื่อนคนไหนบ้างที่กำลัง
จ้องหน้าสะตออย่างเคียดแค้น (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 83)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการ
สร้างความเป็นชายขอบ ผ่านการแสดงความเกลียดชัง โดยในตัวอย่างแรกชาวบ้านในพื้นที่
มักจะไม่ชอบ และเกลียดกลุ่มแรงงานที่ถูกเรียกว่าพม่า และมองว่าเขาเหล่านั้นมีนิสัยโหดร้าย
เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายในพื้นที่กลุ่มชาวบ้านก็จะสงสัย และคิดว่าเป็นฝีมือของกลุ่มแรงงานชาวพม่า
ส่วนตัวอย่างที่สองเพื่อน ๆ ในโรงเรียนก็ไม่ค่อยชอบสะตอ คอยจ้องหน้าสะตอด้วยความเคียดแค้น
เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบของกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ที่แสดงความรังเกียจ
ต่อบุคคลอื่น โดยมองว่าเขาเหล่านั้นเป็นกลุ่มคนที่อันตราย โหดเหี้ยมไม่น่าไว้วางใจ ถูกมอง
ในเชิงลบว่าเป็นปีศาจ และตัดสินใจให้แรงงานต่างเชื้อชาติเป็นคนอื่น ไม่ใช่กลุ่มคนพวกเดียวกับตน
จนกลายเป็นคนชายขอบในสังคม

เรื่อง แม่ที่พตายแล้ว

เข้าเต็บโตโดยมีรูปปั้นหัวหน้าเผ่าผู้สละชีพและโคลกสตุตีผู้กล้าข้ามขานตั้งตั้ง แนนอก

เรื่องราวการเหยียบย่ำป่าผู้ต่ำต้อยประทับลงในความคิด (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 147)

ผมจ้องเธอ อีนั่งแพศยาเผ่ามิด เก็บปากเน่าของแกไ่ว้ทะกระดูกเถิด
คำเหล่านี้ดังขึ้นในใจ ขณะผมจ้องเธออย่างจงใจหาเรื่อง (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 155)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ที่พตายแล้ว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการ
สร้างความเป็นชายขอบผ่านการแสดงความเกลียดชัง ตัวอย่างแรก ตัวละครได้บรรยายถึง
การได้รับการถูกปลุกฝังจากบรรพบุรุษในเรื่องการเหยียบย่ำป่าผู้ต่ำต้อยกว่าด้วยความ
เกลียดชังตั้งแต่วัยเด็ก ส่วนตัวอย่างที่สอง ตัวละครก็ได้แสดงความเกลียดชังต่อคนเผ่ามิด
ด้วยการมองหน้าอย่างจงใจหาเรื่อง ดังประโยคที่ว่า “ผมจ้องเธอ อีนั่งแพศยาเผ่ามิด เก็บปากเน่า
ของแกไ่ว้ทะกระดูกเถิด คำเหล่านี้ดังขึ้นในใจ ขณะผมจ้องเธออย่างจงใจหาเรื่อง” เหล่านี้สะท้อน
กระบวนการสร้างคนชายขอบของบุคคลที่แสดงความรังเกียจต่อบุคคลอื่น โดยมองว่าเขาเหล่านั้น
เป็นกลุ่มคนต่างเผ่าพันธุ์ เป็นคนส่วนน้อยในสังคม ต่ำต้อยกว่า อันตราย ไม่น่าไว้วางใจ และไม่ใช้
กลุ่มคนพวกเดียวกับตน จนกลายเป็นคนชายขอบในสังคม

เรื่อง นาฏกรรมแห่งไฟ

หวาดผวาเมื่อเห็นคนผิวดำ ไม่ยอมพูดและไม่มองคนหน้าตาไม่ดี เมื่อก่อน
การล่อปมต้อยคนอื่นถือเป็นของหวานชิ้นโปรด (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 223)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการแสดงความเกลียดชังของครูพรที่มีต่อคนผิวสีดำและคนที่หน้าตาไม่ดี ดังประโยคที่ว่า “หวาดผวาเมื่อเห็นคนผิวดำ ไม่ยอมพูดและไม่มองคนหน้าตาไม่ดี” สะท้อน การแสดงความรังเกียจที่ครูพรมีต่อคนอื่น โดยมองว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนชายขอบที่มีสีผิว และภาพลักษณ์หน้าตาผิดปกติแตกต่างไปจากคนทั่วไปในสังคม

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

เด็กที่เกิดจากความล่าช้าของพ่อ ขนาดแม่ยังรังเกียจ มีอะไรบ้างที่ฉันจะทำได้ เว้นจาก...เธอเว้นจังหวะ “เรื่องที่เขาคิด” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 276)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องมิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการแสดงความเกลียดชังของแม่ที่มีต่อลูกของตน ดังประโยคที่ว่า “เด็กที่เกิดจากความล่าช้าของพ่อ ขนาดแม่ยังรังเกียจ” สะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบของบุคคลที่แสดงความรังเกียจต่อบุคคลอื่น โดยมองว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนที่น่ารังเกียจ และไม่ควรเกิดมา

เรื่อง ดวงตาที่สาม

เบื้องหน้าหล่อนคือชายร่างพิการคนหนึ่งซึ่งบัดนี้ดูเหมือนว่าหลังไหล่ของเขาจะยิ่งค้อมต่ำองุ่นลงไป... หล่อนอยากจะทำลายตาและปล่อยตัวของหล่อนให้เลือนละลายไปในท่ามกลางโลกแห่งความมืดชั่ววินาที จอมจมอยู่ในความมืดอันไร้กันบังนั้นและไม่มีวันที่จะร่ำร้องปรารถนาแสงสว่างอีกต่อไป (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 104)

ต้องคุกเข่าลงวอนขอนายตีรทัสสี นภาอำไพ ชายพิการผู้นี้แต่งงานละหรือ... หล่อนทำเช่นนั้นไม่ได้ มันน่าเกลียด การกระทำเช่นนั้นคือการประทุษร้ายต่อหลักเกณฑ์ทางสุนทรียศาสตร์โดยจงใจ (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 105)

หล่อนรู้สึกชิงชังรังเกียจชายร่างพิการที่นั่งอยู่เบื้องหน้าหล่อนอย่างเหลือ

ประมาณ ฐานที่เขาตะแคงเนื้อต่องตัวหล่อน ฐานที่เขาบังอาจยื่นข้อเสนออันแสนทุเรศทุรัง ฐานที่เขาบังอาจมาเสนอหน้าอยู่ได้ แล้วนี่หล่อนจะพูดจาวกกล่าวกับเขาอย่างไรดีหนอ... บ่ายเพียงเลี้ยงหนี ทุเลาเลื่อน ผัดผ่อน ปะทะปะทังไปพลาง ๆ ก่อน บิดพลิ้ว ยกกระสายต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่า-จนกว่าเขาจะได้สำนึกและเจียมกะลาหัว ว่าเขานั้นประมาณตนผิด เหนือเหิม ไร้ยางอาย-ว่าเขานั้นไม่รู้จั๊กที่ต่ำที่สูง ไม่คำนึงถึงความเหมาะสม-ว่าถ้าหากว่าเขาหมายปองจะเด็ดดอกฟ้า เขาก็ควรจะดูสารรูปของตนเสียก่อน นี่คุณหมอเซลง ฉมั่งรักษาเนตร ปล่อยเขาเข้ามาในห้องนี้ได้อย่างไร ทำไม่

คุณพยาบาลนางพงา ใจยงค์ ถึงไม่จัดขวงเขา นี่ถ้าคุณตรีทัสลี ได้รู้เข้าว่ามีคนเยี่ยงนี้ เข้ามาถึงในห้องหับนี้ เขาคงจะเป็นฟินเป็นไฟ

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 106-107)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องดวงตาที่สาม ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบ ผ่านการแสดงความรังเกียจของอติวาสน์ที่มีต่อ ดร.กัทลี ภาณุมาศ ชายผู้ พิการซ้ำซ้อน ผู้มีรูปร่างอันอัปลักษณ์ จนถึงขั้นอยากจะกลับไปเป็นคนตาบอดเหมือนเดิม เนื่องจากรับไม่ได้กับภาพลักษณ์ของชายที่ตนคิดว่าจะแต่งงานด้วย ทั้งที่คบหากันมาหลายปี นอกจากนี้ยังรู้สึกชิงชังที่เขาตะแคงเนื้อต้วเธอ และมาแสดงตัวให้เธอเห็น สะท้อนการสร้าง ความเป็นคนชายขอบให้กับผู้พิการที่มีรูปร่างอัปลักษณ์ โดยมองว่าเขาเหล่านั้นไม่ควรยุ่งเกี่ยว เข้าใกล้ เลือกมาเป็นคู่ครอง เนื่องจากไม่ประมาทตน ไม่เหมาะสม และผลักให้กลายเป็น คนชายขอบ

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

ความผิดบาปในใจจะทำให้พวกเขาโกรธแค้นที่ยังไม่เคยทำ **ความโกรธและ ความเกลียดชังจะผลักแให้กลายเป็นคนนอก** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 19)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้ถ่ายทอด กระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการแสดงความเกลียดชังของชาวบ้านที่มีต่อมอเดรีด กล่าวคือ มอเดรีดมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ส่งผลให้ชาวบ้านโกรธและ เกลียดชังเขา ดังประโยคที่ว่า “ความโกรธและความเกลียดชังจะผลักแให้กลายเป็นคนนอก” สะท้อนกระบวนการของกลุ่มคนที่พยายามเบียดขับให้ผู้ที่มีความเห็นต่างไปจากตนกลายเป็น คนนอกของกลุ่ม

เรื่อง กุหลาบยอมสี่

ทุกครั้งที่ผมได้ยินข่าวการหลบหนี **ผู้คนจะมาเล่าขานอื้ออึงไปทั่ว พุดถึงคนที่หนีไปอย่างจงชังเคียดแค้นจนผมรู้สึกหวาดกลัวแทนคนหนุ่มสาวเหล่านั้น** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

สมัยที่ยังเด็ก ผมก็รู้สึกว่คนที่หลบหนีเป็นคนผิด **ผสมโรงเคียดแค้นไปด้วย** แต่ระยะหลังมานี้ ผมกลับเริ่มรู้สึกหวาดกลัว ลุงป้าน้าอาที่รักเอ็นดูเด็กหนุ่มสาว **กลับแข่งชก หักกระดูกพวกเขาทันทีที่พวกเขาตัดสินใจหนีไป...หวาดกลัวสิ่งทีพวกเขาจะต้องเจอหากถูก ลากกลับมาได้ ผมเคยเห็นการประหาร** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

ผมควรจะเกลียดชังพวกเขา เหมือนที่ทุก ๆ คนเป็นไม่ใช่หรือ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 159)

หากคนอื่นในเมืองรู้ว่าผมปกป้องพวกนอกกรีต ผมจะถูกฆ่า **ทุกคนจะเกลียดผม แม้แต่แม่ของผมเองก็คงพร้อมที่จะนำผมไปเสียบประจาน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 159)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการแสดงความเกลียดชังของชาวเมือง ที่กระทำต่อผู้ที่หนีออกจากเมือง ไปเข้ากับพวกนอกกรีต โดยแสดงความเคียดแค้น จนเกลียดชัง แข่งชกหักกระดูก ไม่ว่าจะคนไหนไปจะเป็นลูกหลาน หรือคนในครอบครัวก็ตาม สะท้อนกระบวนการที่คนส่วนใหญ่ในสังคม สร้างความเกลียดชังให้แก่ผู้ที่มีความเห็นต่าง และเผ่านอกกรีต โดยมองว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนอื่น เป็นคนนอกกลุ่ม เป็นคนต่างเผ่าพันธุ์ และเป็นชายขอบในสังคม

เรื่อง สิงโตนอกคอก

เด็กตาตำมอมมาที่เธอด้วยแวตารังเกียจ พวกนี้นั่งอยู่ในแถวด้านหน้าของห้อง ส่วนรอบตัวเธอที่แถวด้านหลัง เด็ก ๆ ตาขาวมองเธอด้วยสีหน้าเป็นห่วง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 202)

เด็ก ๆ ตาตำต่างก็มองเธออย่างเกลียดชัง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 207)

สังคมคนตาตำแสดงความสะใจอย่างพร้อมเพรียงกัน ส่วนคนตาขาวไม่อาจมีปากเสียงโต้ต่อเหตุการณ์นี้ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 212)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการแสดงความเกลียดชัง กล่าวคือกลุ่มคนตาตำได้ใช้สายตาแสดงความ รังเกียจ เกลียดชัง และแสดงความสะใจอย่างออกนอกหน้าต่อกลุ่มคนตาขาว สะท้อนกระบวนการ ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมสร้างความเกลียดชังให้คนกลุ่มตรงข้ามซึ่งเป็นคนส่วนน้อย เพื่อแบ่งพวกเขา พวกเรา และมองว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนต่างเผ่าพันธุ์ และเป็นชายขอบในสังคม

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบโดยการแสดงความเกลียดชัง ในเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่บุคคล หรือคนส่วนใหญ่ในสังคมได้สร้าง ให้กับคนกลุ่มตรงข้าม หรือบุคคลที่มีความคิดเห็นต่างจากตน เป็นคนต่างเผ่าพันธุ์ ต่างเชื้อชาติ ผู้พิการ ผู้ที่อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่า ต้อยกว่า ผู้ที่มีภาพลักษณ์ผิดปกติหรือต่างไปจากคนทั่วไป เป็นคนมีอาชีพเก็บขยะ โดยมองว่าเขาเหล่านั้นมีความบกพร่องทางด้านร่างกาย อับลักษณ์

ไม่น่ามอง สกปรก เป็นบุคคลอันตราย ไม่น่าไว้วางใจ ไม่ควรยุ่งเกี่ยวหรือเข้าใกล้ จึงแสดงท่าที่ รังเกียจ เกลียดชัง และผลักให้เขากลายเป็นคนอื่น และเป็นคนชายขอบในสังคม

4. การแบ่งแยกและการขับไล่

การแบ่งแยกและการขับไล่ คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ มีตำแหน่ง ชนชั้น มีฐานะเหนือกว่า หรือกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม ได้กระทำการแบ่งแยกฝักฝ่าย ความเป็นพวกเรา พวกเขาให้คนในสังคมแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม รวมทั้งการขับไล่บุคคล กลุ่มบุคคลฝ่ายตรงข้าม ผู้ไร้อำนาจ หรือคนชายขอบให้พ้นจากพื้นที่ จากการศึกษาพบ กระบวนการดังกล่าว ในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน, แม่ทัพตายแล้ว, ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต, จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว, ในเรื่องในโลกที่ ทุกคนอยากเป็นคนดี, กุหลาบย้อมสี และสิงโตนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

สะดูใส่ซาเทียม ทำจากไม้ซึ่งน่าจะทำเอง ถ้าคงจำไม้ผิด พ่อของสะดูก็ใส่ซาเทียมด้วย สะดुเป็นคนเงียบเรียนหนังสือไม่เก่ง ไม่มีเพื่อนชวนเล่นฟุตบอล เขาอายุแก่กว่าธงหลายปี แต่เรียนซ้ำชั้นจนธงไล่ทัน ซึ่งถ้าจะว่าไป เขาไม่มีสิทธิ์เรียนด้วยซ้ำ ในเมื่อเขาเป็นคนต่างดาว (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 78)

ที่หลังห้อง มีโต๊ะเรียนตัวหนึ่งที่ถูกแยกออกไปต่างหาก สะดุนั่งอยู่ที่โต๊ะนั้น เพียงลำพัง ไม่มีใครนั่งกับสะดู ทั้งยังไม่มีใครชวนเขาเล่นฟุตบอล ต่อให้เขามีขาครบ ทั้งสองข้างก็เถอะ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 80)

“นายคบไต่เป้เป็นเพื่อน คิดซักรักเข้าบ้านละสิ”... “ศึกบ่าบออะไร สะดु เขา เอ้อ มัน...” ธงจะพูดต่อว่าน่าสงสาร แต่ละอายใจเมื่อคิดถึงสาเหตุที่แท้จริง... “นายไม่ได้คบ มันเป็นเพื่อนแน่ะ” เอกจ้องถาม “สิ้อ...” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 80)

“นายหลีกไปดีกว่า แล้วส่งพมานั้นมา” เอกพูด “ไม่ได้หรอก” “หรือนาย เป็นเพื่อนมัน” ธงอีกอึก น้ำฝนไหลเข้าปากจนต้องบ้วนทิ้ง “ใช่ สะดुเป็นเพื่อนเรา” “งั้นนาย ก็ไม่ใช่เพื่อนเรา” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 84)

ธงยังชี้จักรยานไปเรียนโดยมีสะดุนั่งซ้อนท้าย ไม่มีใครคุยกับธง พวกเขาทำ เช่นเดียวกับที่เคยทำกับสะดู แต่ธงไม่คิดว่าอยากเอาชนะพวกนั้น เขาตอบโต้ด้วยการไม่พูด และย้ายไปนั่งติดกับสะดูที่โต๊ะหลังห้อง (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 92-93)

“เราไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ไม่ได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬา ไม่ว่าจะระดับไหน ไม่ควรอยู่ในประเทศอื่น ทั้งอาจไม่ควรอยู่ในโลกนี้ ในสายตาชาวโลก แต่เรายังอยู่ในค่ายลี้ภัยที่เฟิงโตนเผา เราไม่ควรถูกปฏิบัติเช่นนี้ ทั้งเราก็ไม่คิดจะปฏิบัติเช่นนี้กับใคร” เขาถามต่อถึงเด็กผู้ชายคนหนึ่งซึ่งมาเรียนในโรงเรียนนี้ เด็กคนนั้นใส่ซาเทียมและโดนแก๊งจมนซาเทียมหัก

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 104)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการแบ่งแยกของตัวละคร กล่าวคือ สะตู่ซึ่งเป็นเด็กต่างดาวและพิการ ถูกเพื่อนในโรงเรียนแบ่งแยก กีดกัน ทั้งการไม่ชวนให้มาเล่นฟุตบอลด้วยกัน การมองว่าสะตู่ไม่มีสิทธิ์ที่จะมาเรียนที่โรงเรียน โต๊ะเรียนก็ถูกแยกออกจากพวกไม่มีใครนั่งด้วย เพื่อนคนใดที่เข้าไปคุยกับสะตู่ก็จะถูกกีดกัน ไม่ให้ใครคบสะตู่เป็นเพื่อน หากใครคบกับสะตู่ก็จะถูกตัดเพื่อน และไม่มีใครคุยด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ในเรื่องดังกล่าวยังระบุว่าประเทศเดิมของสะตู่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และไม่มีสิทธิ์เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในทุกระดับ เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่คนส่วนใหญ่ในสังคมพยายามแบ่งแยก กีดกัน ให้คนต่างดาว ต่างเชื้อชาติ เป็นคนอื่น เป็นคนชายขอบที่ไม่ใช่สมาชิกของประเทศ และไม่มีสิทธิ์ร่วมกิจกรรมทางสังคม

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

วิทยาทองงานมาหลายเดือนแล้ว **เขาถูกไล่ออกเดือนกว่าแล้วเพราะมีพฤติกรรมประหลาด เขามีลูกเมียที่อาศัยหลับนอนใต้สะพาน** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 169)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการขับไล่ของตัวละคร กล่าวคือ นายจ้งได้ขับไล่วิทยาให้ออกจากงานเนื่องจากเขามีพฤติกรรมที่แปลกประหลาด และมีลูกเมียที่อาศัยหลับนอนใต้สะพาน สะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่นายจ้ง ซึ่งมีอำนาจและมีสถานะที่เหนือกว่า ได้ขับไล่ลูกจ้างออกจากงาน เนื่องจากมองว่าเขามีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ อาจก่อให้เกิดปัญหาและความเสียหายได้ในอนาคต

เรื่อง ไปกินมือเข้าที่ดาวพลูโต

ซาเวียสกีเป็นเช่นชาวโปแลนด์ทั่วไป ที่ถูกความอ่อนด้อยทางเชื้อชาติ **ขับดันให้พวกเขากลายเป็นยักษ์** ชาวโปแลนด์เป็นผู้แพ้สงครามมาตลอด **พวกเขาถูกลบออกจากแผนที่โลกก็หลายครั้ง** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 360)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ ผ่านการแบ่งแยกของตัวละคร กล่าวคือชาวเวียสกี และชาวโปแลนด์ถูกมองว่ามีความอ่อนด้อยทางเชื้อชาติ และเป็นผู้แพ้สงครามถูกขับออกจากแผนที่โลกหลายครั้ง เหล่านี้สะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบของชาติมหาอำนาจที่แบ่งแยกให้ชาวโปแลนด์เป็นชนชาติที่ด้อยกว่า เป็นผู้แพ้สงคราม และเป็นคนชายขอบที่ไร้อำนาจ โดยถูกขับออกจากแผนที่โลก

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

เขาต้องทำ ไม่เช่นนั้นในที่สุดเขากับลูกคงถูกไล่ออกจากเมือง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 22)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการแบ่งแยกของตัวละคร กล่าวคือมอเดรีต ต้องกระทำตามที่ชาวเมืองส่วนใหญ่ปฏิบัติ ไม่เช่นนั้นทั้งเขาและลูกก็จะถูกขับไล่ออกจากเมือง สะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ใช้กฎหมายบังคับให้ทุกคนต้องปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามก็จะถือว่ามีความผิด มีพฤติกรรมแปลกแยก มีความผิด เป็นคนนอกกลุ่ม และจะถูกขับไล่ออกจากเมืองให้กลายเป็นคนชายขอบของสังคม

เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

แล้วเราก็เห็นได้ว่าด้านหลังของกระดาษมีตราของรัฐบาลประทับอยู่-มันคือไฟดำ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 57)

“ผู้หญิงคนนี้มีไฟดำ” เขาตะโกนร้อง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 58)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการแบ่งแยกในสังคม กล่าวคือได้กำหนดให้ทุกคนในสังคม จะมีไฟประจำตัวคนละหนึ่งใบ ถ้าไฟเป็นสีเขียวแสดงว่าเป็นคนดีสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ แต่หากผู้ใดมีไฟเป็นสีดำแสดงว่าเป็นคนชั่วจะต้องถูกคนไฟสีเขียวรุมทำร้ายจนเสียชีวิต สะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบของคนในสังคมโดยใช้สีของไฟเป็นตัวตัดสิน

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

“ผมรู้แน่ว่านี่เป็นความคิดที่ผิด การนี้ก็เข้าข้างคนเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผิด” (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

**คนที่หนีออกมาจะนำกุหลาบขาวไปย้อมให้เป็นสีฟ้า แต่คนที่เกิดในป่า
จะเกิดมาพร้อมกุหลาบสีฟ้า** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 157)

เธอคงลำบาก มันคงเหมือนการกักขังเธอไว้ใต้กรอบและธรรมเนียมมากมาย
ซึ่งเธอไม่คุ้นชิน...**อีกอย่างคนในเมืองก็คงไม่ยอมรับเธอหรอก** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท,
2560, หน้า 157-158)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง
ความเป็นชายขอบผ่านการแบ่งแยกของตัวละคร กล่าวคือ ตัวละครจะมีสัญลักษณ์ คือ สีดอก
กุหลาบประจำตัว คนที่มีดอกกุหลาบสีขาวแสดงว่าเป็นคนในเมือง ส่วนคนที่มีดอกกุหลาบสีฟ้า
แสดงว่าเป็นคนนอกกรีตอาศัยอยู่ในป่า ซึ่งเป็นการแบ่งแยกกลุ่มคนในสังคมอย่างชัดเจน แม้ว่า
บางคนจะแอบย้อมสีดอกกุหลาบแต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในสังคม เหล่านี้ล้วน
สะท้อนการแบ่งแยกความเป็นพวกเขาพวกเราในสังคมอย่างเห็นได้ชัด โดยคนส่วนใหญ่ในสังคม
มองว่าคนนอกกรีตเป็นคนส่วนน้อยและเป็นคนชายขอบ

เรื่อง สิงโตนอกคอก

ดวงตาทั้งสองคู่มิมีพื้นสีดำ และวงตรงกลางเป็นสีขาว **นั่นคือ สาเหตุที่เทรย์เรียก
พวกเขาว่า “ตาขาว”** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

**มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด...คนตาขาว
มักถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก บนรถประจำทางคนตาขาวต้องลุกให้คนตาดำนั่ง ค่าแรงขั้นต่ำ
ของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดำ
มีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

การทำร้ายคนตาดำมีโทษถึงชีวิต (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 202)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง
ความเป็นชายขอบผ่านการแบ่งแยกของตัวละคร กล่าวคือตัวละครจะมีสีตาแตกต่างกัน คนที่ตา
สีดำ ถือว่าเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่มาก่อน เป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม จะมีอำนาจเหนือกว่าคนตาขาว
ในทุก ๆ เรื่อง และสามารถกีดกัน กลั่นแกล้ง ทำร้ายร่างกายคนตาขาวได้ ส่วนคนตาขาว
เป็นคนส่วนน้อยในสังคม มีสถานะที่ด้อยกว่า ไร้อำนาจ และไม่สามารถกระทำการใด ๆ
เช่นคนตาดำได้ เหล่านี้ล้วนสะท้อนการแบ่งแยกความเป็นพวกเขาพวกเราในสังคมอย่างเห็นได้ชัด
โดยคนตาดำมองว่าคนตาขาวเป็นคนส่วนน้อย และเป็นคนชายขอบในสังคม

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการแบ่งแยกและการขับไล่
ในเรื่องสั้นทั้ง 7 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมสร้างให้กับคน
กลุ่มตรงข้าม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้สัญลักษณ์ให้เห็นความแตกต่าง และการแบ่งแยกกลุ่ม

เช่น คนที่มีไฟสีขาวยังเป็นคนดีกับคนที่มีไฟสีดำเป็นคนไม่ดี คนที่มีดอกกุหลาบประจำตัวสีขาวยังเป็นคนในเมือง กับคนที่มีดอกกุหลาบประจำตัวสีฟ้าเป็นคนนอกกริต และคนที่มีตาสีดำเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม กับคนที่มีตาสีขาวยังเป็นคนส่วนน้อยในสังคม เป็นต้น สัญลักษณ์เหล่านี้เป็นการแบ่งแยกคนในสังคมให้แบ่งออกเป็นสองฝ่ายได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังพบการแบ่งแยกและขับไล่ออกจากกลุ่มหรือไม่ให้ร่วมกิจกรรมระหว่างคนส่วนใหญ่ในสังคม กับผู้พิการ คนต่างเชื้อชาติ ผู้แพ้งคราม ผู้มีพฤติกรรมแปลกประหลาด ผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่าง ซึ่งเป็นการสร้างคนเป็นชายขอบอย่างหนึ่ง เพื่อให้เห็นว่าคนอีกกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างไปจากพวกของตน

5. การข่มขู่และดูดำดูขาว

การข่มขู่และดูดำดูขาว คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ได้กระทำการข่มขู่ ดูดำ ดูขาว ต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลฝ่ายตรงข้าม ซึ่งมีพฤติกรรมภาพลักษณ์แปลกไปจากคนปกติทั่วไป รวมทั้งมีฐานะ ชนชั้น อำนาจที่ต่ำกว่าหรือด้อยกว่า จนคนกลุ่มดังกล่าวกลายเป็นคนชายขอบในสังคม จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง เพลงชาติไทย, ฟ้ายืดวงกัน, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, แม่ทัพตายแล้ว, อย่างน้อยก็สัก 5 นาที, จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว และซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เพลงชาติไทย

เมื่อเพลงชาติไทยจบลง ปรากฏว่ามีอาจารย์ผู้หญิงคนหนึ่งเดินรีทำหน้าถมึงที่เข้ามาหาผม พร้อมตะคอกถามว่า “นี่เธอ เป็นคนไทยหรือเปล่า?” (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 84)

“พอแล้ว!” หล่อนตวาดลั่น “แน่ใจหรือว่าเธอเป็นคนไทย แล้วทำไมถึงทำอย่างนี้ล่ะ หรือเธอจะเป็นคอมมิวนิสต์” ผมนึกในใจไปกันใหญ่แล้ว (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 84)

“เธออย่ายวนยิกวนประสาทฉันนะ” หล่อนปรามเสียงแข็ง “ฉันถาม ทำไมเธอไม่ยอมยื่นตรงเคารพธงชาติ” “ผมลืม” “ลืมหรือ?” หล่อนยิ้มเหยียด “เรื่องแบบนี้จะลืมกันง่าย ๆ ได้หรือ” (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 85)

“พอ ๆ เธออย่าเฉไฉเลยนะ เธอไม่อายุพวกหมาฉันบ้างหรือ ขนาดมันเป็นหมา ก็ยังรู้หน้าที่” (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 85)

“ถ้าเธอยังอวดดี เดียวฉันจะแจ้งความเอาเธอเข้าตะราง” (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 86)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการข่มขู่และดูดำดูขาวกล่าว ของอาจารย์ผู้หญิงในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ที่กระทำต่อตัวละครจากเหตุที่ไม่ยื่นตรงเคารพธงชาติ ดังปรากฏคำว่า “ถมิ่งทึง ตะคอก ตวาด ปรามเลียงแข็ง” นอกจากนี้ตัวละครยังถูกตั้งคำถามว่าเป็นคนไทยหรือไม่ หรือว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ถูกเปรียบกับสุนัข ดังประโยคที่ว่า “พอ ๆ เธออย่าเงใจเลยนะ เธอไม่อายุพวกหมามันบ้างหรือ ขนาดมันเป็นหมาก็ยังรู้หน้าที่” และในตอนท้ายยังถูกข่มขู่ว่าจะแจ้งความดำเนินคดีตามกฎหมายฐานไม่ยอมเคารพธงชาติ เหล่านี้สะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบจากคนในสังคมที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติที่มีต่อผู้ที่มีความคิดเห็นต่างไปจากตน โดยมองว่า เขาเหล่านั้นเป็นผู้มีพฤติกรรมที่ขัดต่อความศรัทธาของคนในชาติ ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

เรื่อง ฟ้าเดียวกัน

“ข้าจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน หากนักปฏิวัติอย่างข้าจะมีลูกเป็นกะเทย! เอ็งเล็กเลยนะ ไม่งั้นข้าเอาเอ็งตาย!” (วัชระ ลัจจะสารสิน, 2556, หน้า 226)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องฟ้าเดียวกัน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการข่มขู่และดูดำดูขาวกล่าวของพ่อที่กระทำต่อลูกชาย โดยพ่อเป็นนักปฏิวัติ แสดงอาการยอมรับไม่ได้ที่ลูกชายจะเป็นกะเทย จึงได้ข่มขู่ให้ลูกเล็กเป็นกะเทย ดังประโยคที่ว่า “เอ็งเล็กเลยนะไม่งั้นข้าเอาเอ็งตาย!” สะท้อนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการข่มขู่ที่กระทำต่อ คนที่เป็นเพศที่สามโดยมิได้คำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคล

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

เมื่อบางคนแก้งเตะฟุตบอลหลุดสนามไปโดนขาบ้าง ไม่ก็เรียกให้เขาเก็บลูกฟุตบอล สะตู่จะทำให้ด้วยความเต็มใจ ท่าเดินของเขาเรียกเสียงหัวเราะได้เสมอ แต่เมื่อใดที่เขาเชื่องซำ ก็จะไม่โดนดำว้าเจ็บ ๆ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 81)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการ สร้างความเป็นชายขอบผ่านการข่มขู่และดูดำดูขาวกล่าวของเพื่อน ๆ ในโรงเรียนที่กระทำต่อ สะตู่ เด็กต่างเชื้อชาติและพิการ ดังประโยคที่ว่า “แต่เมื่อใดที่เขาเชื่องซำก็จะโดนดำว้าเจ็บ ๆ” สะท้อนกระบวนการที่คนปกติกระทำต่อคนต่างเชื้อชาติและผู้พิการผ่านการดูดำ โดยมองว่า เขาเหล่านั้นด้อยกว่า ไม่มีอำนาจ ไม่มีทางสู้ และกลายเป็นคนชายขอบในสังคม

เรื่อง แม่ทัพตายแล้ว

หญิงสาวร่วมห้องบ่นว่าผมอ้วนเกินไป เธอไม่เคยนอนกับคนอ้วนขนาดผม และต่อรองชอกลับก่อน ผมโมโห ชกเธอจนหน้าหงาย ดำว้าเธอเอาเปรียบ เธอมัน

ก็แค่สมุนเลวของเผ่ามีด...ความชิงชังเปลี่ยนเป้าหมายเป็นสมุนของเผ่ามีด ผมสะบัด
ผ้าขนหนูไล่หญิงสาว ปลายของผ้าขนหนูฟาดตามเนื้อตัวของเธอจนปรากฏริ้วแดง
เธอร้องเสียงดัง ผมจึงใช้ผ้ารัดคอเธอ **อินังแพศยาเผ่ามีด ผมดำเธอตั้ง ๆ**

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 165)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ทัพตายแล้ว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง
ความเป็นชายขอบผ่านการข่มขู่และดูต่ำกว่ากล่าวของตัวละครที่กระทำต่อหญิงสาวชายบริการ
ทางเพศ ดังประโยคที่ว่า “ผมโมโห ชกเธอจนหน้าหงาย ต่ำว่าเธอเอาเปรียบ เธอมันก็แค่สมุนเลว
ของเผ่ามีด...ผมจึงใช้ผ้ารัดคอเธอ อินังแพศยาเผ่ามีด ผมดำเธอตั้ง ๆ” สะท้อนกระบวนการ
ที่คนปกติ ผู้มีอำนาจ หรือเพศชายกระทำต่อหญิงสาวชายบริการทางเพศผ่านการข่มขู่และดูต่ำ
โดยมองว่าเขาเหล่านั้นด้อยกว่า อ่อนแอกว่า ไม่มีอำนาจต่อรอง ไม่มีทางสู้ และกลายเป็น
คนชายขอบในสังคม

เรื่อง อย่างน้อยก็สัก 5 นาที

หัวหน้าคนงานกำลังยื่นคำคนงานสี่ห้าคนที่นั่งรวมกลุ่มอยู่ใต้ถุนตึก สี่ห้า
คนพวกนั้นแสดงอาการว่าเหนื่อยแสนจะเหนื่อย เลื้อยอมมแมมชุ่มชื้นด้วยเหงื่อ แม้จะ
โตนโตง แต่คนงานเหล่านั้นก็ยังไม่ยอมลุก ทำทางบางคนเหมือนจะหมดเรี่ยวแรง
ฉันเดาเอาว่าป่านนี้หัวใจของพวกเขาคงเต้นเกินกว่าร้อยครั้งต่อนาที บางที่มันอาจจะเต้น
อยู่อย่างนั้นทั้งวัน และเป็นเช่นนั้นตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ฉันเดาว่าสิ่งที่พวกเขาคิดถึง
อย่างที่สุดในตอนนี้อย่างน้อยก็คือการนั่งพักนิ่ง ๆ เพื่อให้หัวใจเต้นช้าลงอีกนิด อย่างน้อยก็สัก
5 นาที

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 256)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องอย่างน้อยก็สัก 5 นาที ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการ
สร้างความเป็นชายขอบผ่านการดูต่ำกว่ากล่าวของตัวละคร ซึ่งเป็นหัวหน้าคนงานที่กระทำต่อ
คนงาน ดังประโยคที่ว่า “หัวหน้าคนงานกำลังยื่นคำคนงานสี่ห้าคนที่นั่งรวมกลุ่มอยู่ใต้ถุนตึก”
สะท้อนภาพการสร้างคนชายขอบ โดยนายจ้างซึ่งมีอำนาจเหนือกว่ากระทำการดูต่ำกว่ากล่าว
ต่อลูกจ้าง ซึ่งอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า และไร้อำนาจต่อรอง

เรื่อง จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

“พวกแกมันคนป่าโง่งม ไม่เข้าใจความสำคัญของหนังสือพวกนี้สินะ” หัวหน้าคณะนักบวชตะโกนใส่หน้ามอเดิร์ตจนน้ำลายกระเด็นเต็มหน้าเขา (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 15)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการดูค่าว่ากล่าวของตัวละคร โดยหัวหน้าคณะนักบวชได้กระทำต่อมอเดิร์ต คือ การตะโกนใส่หน้าจนน้ำลายกระเด็นเต็มใบหน้า ดังประโยคที่ว่า “หัวหน้าคณะนักบวชตะโกนใส่หน้ามอเดิร์ตจนน้ำลายกระเด็นเต็มหน้าเขา” สะท้อนถึงความไม่พอใจที่มอเดิร์ตนำหนังสือในโบสถ์เผาเพื่อประท้วงความหนาวเย็น นักบวชถือว่าเป็นผู้มีอำนาจที่ชาวเมืองเคารพนับถือ ได้กระทำการดูค่าว่ากล่าวมอเดิร์ตซึ่งอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า ให้กลายเป็นคนชายขอบด้วยเหตุที่มีความคิดไม่ตรงกัน

เรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์

“คุณพิภพ ผมถามคุณอยู่ นี่น้องชายของคุณใช่ไหม” ท่านรัฐมนตรีตะคอก...ท่านรัฐมนตรีตะคอกใส่ผมเหมือนหมูเหมือนหมา (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 131-132)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการข่มขู่และดูค่าว่ากล่าวของตัวละคร กล่าวคือ ท่านรัฐมนตรีที่ใช้ถ้อยคำตะคอกใส่ตัวละครเหมือนหมูเหมือนหมาเนื่องจากตัวละคร มีพฤติกรรมที่ตั้งตนอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล มีความคิดเห็นที่แตกต่างกับรัฐบาล สะท้อนกระบวนการที่ผู้มีอำนาจในสังคมได้กระทำการข่มขู่และดูค่าว่ากล่าวประชาชน โดยมองว่า เขาเหล่านั้นอยู่ภายใต้อำนาจการปกครอง อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า สามารถทำอะไรก็ได้ และผลักให้กลายเป็นคนชายขอบของสังคม ด้วยเหตุเป็นปฏิปักษ์ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการข่มขู่และดูค่าว่ากล่าวในเรื่องสั้นทั้ง 7 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนในสังคมซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ มีตำแหน่งชนชั้น ฐานะเหนือกว่า ได้สร้างให้กับคนฝ่ายตรงข้าม คนต่างเชื้อชาติ ผู้พิการ เพศที่สามรวมทั้งผู้ที่มีพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อขัดแย้งหรือแตกต่างไปจากตนและคนส่วนใหญ่ โดยมองว่าเขาเหล่านั้นกระทำผิดกฎหมาย เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมประเทศชาติ อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า ด้อยกว่า อ่อนแอกว่า ไม่มีทางสู้ จึงกระทำการข่มขู่และดูค่าว่ากล่าวให้กลายเป็นคนอื่น และเป็นคนชายขอบในสังคม

6. การกลั่นแกล้งและรังแก

การกลั่นแกล้งและรังแก คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ มีตำแหน่ง ชนชั้น มีฐานะเหนือกว่า หรือกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม ได้กระทำการกลั่นแกล้ง รังแก กดขี่ ข่มเหง ล้อเลียนปมด้อยของบุคคล กลุ่มบุคคลฝ่ายตรงข้าม ผู้ไร้อำนาจต่อรอง ผู้มีฐานะชนชั้น ต่ำกว่า ผู้ที่อ่อนแอกว่า ผู้ที่ด้อยกว่า จนกลายเป็นคนชายขอบในสังคม จากการศึกษาพบ กระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง หาแว่นให้หน่อย, เพลงชาติไทย, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, นาฏกรรมแห่งไฟ, รัฟนพิลาปเหนือหลุมฝังศพ, และสิงโต นอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง หาแว่นให้หน่อย

“อ่านให้ฟังหน่อยสิ” **เขาแกล้งแซวหล่อน เพราะรู้ว่าหล่อนอ่านหนังสือ ไม่ค่อยออก** เวลาเขามาที่นี่ หากมีเวลารว่างเขาจะสอนให้หล่อนอ่านหนังสือเสมอ หล่อนบอกว่าตอนอยู่บนดอยได้เรียนหนังสือน้อยมาก หากเปรียบเทียบกับการศึกษาที่กรุงเทพฯ อ่านยังเป็นรองหลายขุม เขาขำเสมอเมื่อหล่อนเปล่งเสียงอ่านหนังสือ แบบผิด ๆ ถูก ๆ ถึงอย่างไรหล่อนก็มีความพยายามเป็นเยี่ยม

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 75)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหาแว่นให้หน่อย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการกลั่นแกล้งของตัวละคร ที่พยายามแกล้งแซวหญิงสาวกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ ทั้งที่รู้ว่าเขาได้เรียนหนังสือมาบ้างและอ่านหนังสือ ไม่ค่อยออก สะท้อนภาพคนไทยกลางที่พูด อ่านภาษาไทยได้คล่องกลั่นแกล้งกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อ่านภาษาไทยได้ไม่ชัด ไม่คล่อง และไม่ถูกต้อง โดยมองว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนชายขอบ ต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ที่ได้รับการศึกษามาน้อย

เรื่อง เพลงชาติไทย

ผ้าขาวม้าที่เป็นอาภรณ์ติดกายอยู่เพียงผืนเดียว ก็ถูกแกะกระชากออก ชูขึ้นสะบัดไปมาเหนือหัว แกมมีแม่กางเกงใน เครื่องเคราเบื้องล่างจึงเห็นได้ถนัดตา ผู้คนต่างพากันหัวเราะขบขัน แล้วร่าเริงออกมาคล้าย ๆ กัน “เอาอีกแล้ว ไ้แสงบ้า” แม้ใครจะมองน้ำแสงว่าเป็นคนบ้าประจำตลาด แต่ผมกลับรู้สึกเหมือนแกล้งเพื่อนเล่น กับเด็ก ๆ อย่างพวกเรามากกว่า **พวกเราชอบแกล้งแกล้ประจำ**

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 89)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความ เป็นชายขอบผ่านการกลั่นแกล้งของตัวละคร กล่าวคือ กลุ่มเด็กในตลาดได้กลั่นแกล้ง ซึ่งเป็นผู้ป่วยจิตเวชหรือเป็นบ้า ดังประโยคที่ว่า “พวกเราชอบแกล้งแแปประจำ” สะท้อนว่าน้ำแสง มักจะถูกเด็ก ๆ กลั่นแกล้งอยู่เสมอในทุกครั้งที่พบเจอกัน ซึ่งเด็กเหล่านั้นมองว่า น้ำแสง เป็นคนชายขอบที่สามารถกลั่นแกล้งได้โดยไม่มีความคิดแม้ว่าเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุมากกว่าก็ตาม

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

คงแทบไม่อยากจะนึกถึงภาพนั้นอีก เด็กชายผู้ใส่ขาเทียมพยายามกะแผลก พาร่าง หวีรถจักรยานที่พุ่งใส่ มันเป็นการล้อเล่น พี่ชายแค่ทำท่าเหมือนจะชน แต่ห้ามล้อไว้ เมื่อจะถึงร้านนั้น แต่ทางที่แคบทำให้เด็กคนนั้นไม่มีที่หลบ นอกจากรีบเดินให้เร็ว พี่ชาย ตามไปไม่ลดละ คงกับพี่ชายหัวเราะชอบใจ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 73)

ไม่มีใครคนไหนเคียวเซ็ญสะตุมานัก ส่วนมากหนักไปทางใช้งาน ก็ในขอบเขตที่สะตูด จะทำได้ ถึงอย่างนั้น ก็ไม่มีใครคนไหนเอ็นดูสะตูด ยิ่งไปกว่านั้น เขายังเป็นเด็กที่ถูกแกล้ง มากที่สุดในโรงเรียน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 78)

สะตูดายหน้า เขาคงขยาดกับการโดนแกล้งจนไม่มีแกใจจะเชื่ออะไรอีก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 79)

“งั้นตอนเที่ยง สอบเสร็จแล้ว ชวนมันเล่นบอลล”... “บ้าเหอธ แคเดินยัง ลำบากเลย” ธงรุ้เจตนาของเอกธ... “นั่นแหละ จะได้สนุก” (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 80)

เมื่อบางคนแกล้งเตะฟุตบอลหลุดสนามไปโดนเขาบ้าง ไม่ก็เรียกให้เขาเก็บ ลูกฟุตบอล สะตูดจะทำให้ด้วยความเต็มใจ ท่าเดินของเขาเรียกเสียงหัวเราะได้เสมอ แต่เมื่อใด ที่เขาเชื่องช้าก็จะโดนด่าว่าเจ็บ ๆ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 81)

แต่การเล่นฟุตบอลที่คาดผลได้ล่วงหน้า เป้าหมายคือสะตูด ขาเทียมของเขา ก็ถึงแก่การอวสาน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 82)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการ สร้างความเป็นชายขอบผ่านการกลั่นแกล้งและรังแกของตัวละครที่กระทำต่อสะตูดเด็กต่างเชื้อชาติ และพิการ กล่าวคือ พี่ของธงและธงได้กลั่นแกล้งโดยการขี่รถจักรยานเหมือนจะไล่ชนสะตูด ในระหว่างทางที่จะเดินกลับบ้าน หรือการที่เพื่อนในโรงเรียนชวนสะตูดเล่นฟุตบอล โดยวางแผน จะกลั่นแกล้งรังแกสะตูดไว้ล่วงหน้า การแกล้งเตะลูกฟุตบอลให้หลุดสนามไปโดนสะตูด การแกล้งให้ สะตูดวิ่งไปเก็บลูกฟุตบอลที่ออกจากสนาม ส่งผลทำให้สะตูดเป็นเด็กที่ถูกแกล้งมากที่สุดในโรงเรียน จนเขาขยาดกับการโดนเพื่อนกลั่นแกล้งรังแก และไม่อยากจะเชื่อใจเพื่อนคนใดในโรงเรียน

เหล่านี้สะท้อนกระบวนการกลั่นแกล้งและรังแกเด็กต่างเชื้อชาติและพิการ ที่เพื่อนมองว่าเขาเป็นคนอื่น เป็นคนชายขอบของโรงเรียนที่สามารถกลั่นแกล้งและรังแกได้โดยไม่มีความคิด

เรื่อง นาฏกรรมแห่งไฟ

หวาดผวาเมื่อเห็นคนผิวดำ ไม่ยอมพูดและไม่มองคนหน้าตาไม่ดี **เมื่อก่อนการล้อปมด้อยคนอื่นถือเป็นของหวานชิ้นโปรด** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 223)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องนาฏกรรมแห่งไฟ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการกลั่นแกล้งของตัวละคร กล่าวคือ ครูพรที่เคยมีนิสัยชอบล้อปมด้อยของคนอื่นอยู่เป็นประจำ ดังข้อความที่ว่า “เมื่อก่อนการล้อปมด้อยคนอื่นถือเป็นของหวานชิ้นโปรด” สะท้อนการกลั่นแกล้งโดยล้อปมด้อยของคนอื่นซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความเป็นชายขอบให้กับคนที่ล้อปมด้อย

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

เอลูธิเรียบัดนี้ตาบอดและเป็นใบ้ ห่มคลุมกายด้วยอาการผู้เปื่อยแห้งวงเวียนเท้าเปลือย และเต็มไปด้วยบาดแผลซ่อนเร้น โคมหน้าตนเองเสียด้วยหมวกหนังแพะคร่ำคร่าปูปอน **ทุกยามเข้าก็ออกเร่รอนไปขอทานหาเลี้ยงชีพ เด็ก ๆ ล้อเลียนและกลั่นแกล้งซ้ำ** ผู้ใหญ่ใจร้ายทุบตีและเย้ยหยันซ้ำ สุนัขเห่าหอนล้อมหน้าหลัง เสือกไล่ไล่ส่งซ้ำ ตกเย็นย่ำก็จะชมซานกลับคืนมายังไต้ร่มไม้โตดเดี่ยวต้นนี้ เผลอญหน้ากับภาวะมีอาจตายและมีอาจมีชีวิตอยู่

(แดนอรุญ แสงทอง, 2557, หน้า 215-216)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการกลั่นแกล้งและรังแกของตัวละคร กล่าวคือ เอลูธิเรียซึ่งเป็นผู้พิการซ้ำซ้อนทั้งตาบอดและเป็นใบ้ มีอาชีพเร่รอนขอทาน มักจะถูกเด็ก ๆ ทำท่าทางล้อเลียนและกลั่นแกล้งอยู่เป็นประจำในทุกครั้งที่พบเจอกัน ซึ่งเด็กเหล่านั้นมองว่าเอลูธิเรียเป็นคนชายขอบที่สามารถกลั่นแกล้งได้โดยไม่มีความคิด แม้ว่าเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุมากกว่าก็ตาม

เรื่อง สิงโตนอกคอก

เด็กผู้ชายสามสี่คนรุมล้อมแซนดี้ที่นั่งอตัวหลบอยู่ตรงมุมห้องเรียน พวกเขาดึงผมเปียสองข้างของเธอหลาย ๆ ครั้ง และเอาแปรงลบกระดานถูผมสี่แฉกรถของเธอให้กลายเป็นสีขาว แซนดี้โธและขอร้องให้พวกเขา “หยุด หยุดเถอะ” เธอนั่งชันขา

พยายามก้มหน้าซุกลงไปให้หัวเข้าเพื่อหลบฝุ่นซอล์ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 199)

แต่ละวันเพื่อน ๆ ของเธอถูกกลั่นแกล้ง เด็กตาตำในห้องจะเลือกเด็กตาขาว วันละหนึ่งคน วันนี้เป็นเธอ พรุ่งนี้จะเป็นใคร อาจจะเป็นจิ้งนาที่ตัวเล็กและน่าสงสารก็ได้ อาจจะเป็นทอมมี่ที่ขาอะเพลกก็ได้ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 201)

มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด...คนตาขาว **มักถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก** บนรถประจำทางคนตาขาว **ต้องลุกให้คนตาดำนั่ง** ค่าแรงขั้นต่ำของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

ประชาชนที่มีตาสีขาวไม่อาจทนต่อ**การกดขี่ข่มเหง**ได้อีกต่อไป พวกเขาลุกฮือขึ้นต่อต้าน นำไปสู่การปราบปรามครั้งใหญ่ กองกำลังทหารถูกส่งเข้ามาในเมืองและฆ่าคนตาขาวโดยไม่ต้องสอบถามอะไรก่อน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 208)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการกลั่นแกล้งและรังแกของตัวละคร กล่าวคือ เพื่อนผู้ชายในโรงเรียน ซึ่งเป็นนักเรียนตาดำได้รุมกลั่นแกล้งรังแกแซนดี้ ซึ่งเป็นนักเรียนตาขาวโดยการดิงผมเปียของเธอหลาย ๆ ครั้ง และเอาแปรงลบกระดานถูผมของเธอจนกลายเป็นสีขาว นอกจากแซนดี้แล้วเพื่อนที่มีตาขาวมักจะถูกนักเรียนที่มีตาดำแกล้งในทุก ๆ วัน วันละหนึ่งคน และในเรื่องเดียวกันยังพบว่า มนุษย์เผ่าตาดำมักจะถูกกีดกัน รังแก และกดขี่ข่มเหงมนุษย์เผ่าตาขาวอยู่เสมอ เหล่านี้สะท้อนกระบวนการของผู้ที่อยู่มาก่อนในพื้นที่ มีอำนาจ และเป็นคนกลุ่มใหญ่ในสังคม กระทำต่อกลุ่มคนอีกกลุ่มผ่านการกลั่นแกล้งและรังแก โดยมองว่าเขาเหล่านั้นต่างเผ่าพันธุ์ เป็นคนกลุ่มน้อยที่มีสถานะด้อยกว่า และเป็นคนชายขอบของสังคมคนส่วนใหญ่

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการกลั่นแกล้งและรังแกในเรื่องสั้นทั้ง 6 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมซึ่งเป็นผู้มีอำนาจมีสถานะเหนือกว่า สร้างให้กับกลุ่มคนฝ่ายตรงข้าม กลุ่มชาติพันธุ์ คนต่างเชื้อชาติ ผู้พิการ ผู้ป่วยจิตเวช พบทั้งการกลั่นแกล้งรังแกจากเพศชายที่กระทำต่อเพศหญิง คนปกติกระทำต่อผู้พิการผู้ป่วยจิตเวช และคนเผ่าตาดำที่กระทำต่อคนเผ่าตาขาวได้ในทุกที่ ทั้งยังกระทำซ้ำ ๆ โดยไม่มีความผิด จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคม เหล่านี้ถือเป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่กระทำต่อกลุ่มคนที่มีความต่างจากพวกของตนโดยมองว่าเขาด้อยกว่า อ่อนแอกว่า ไม่มีทางสู้ ไม่มีพรรคพวก และเป็นคนชายขอบในสังคม

7. การสาปแช่ง

การสาปแช่ง คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ได้กระทำการสาปแช่งบุคคล หรือกลุ่มบุคคลฝ่ายตรงข้าม ซึ่งมีพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ภาพลักษณ์ แปรกไปจากคนปกติทั่วไป รวมทั้งมีฐานะ ชนชั้น อำนาจที่ต่ำกว่าหรือด้อยกว่า จนคนกลุ่มดังกล่าว กลายเป็นคนชายขอบในสังคม จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย, วิทยานิพนธ์ดีเด่น, คล้ายว่าเริ่มจากฝน, หนุมานเหยียบเมือง, ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต และกุหลาบย้อมสี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย

เราแทบเลิกยุ่งกับมันเมื่อเห็นมันฉีรดศาลเจ้าและจอมปลวก แถมแก้ผ้าแดง โคนต้นไทรมาคาตเอาเล่น ไม่รวมถึงคำเย้ยหยันทำทนายที่หลุดจากปากมัน ใคร ๆ ลงความเห็นว่า นรกส่งมันมาเกิดโดยแท้ **ผู้เฒ่าผู้แก่แข่งซักหักกระดูกมันเป็นนิจด้วยประโยคติดหูว่า “มันจะต้องตายโหงก่อนวัยอันควร”** (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 33)

สำหรับผู้เฒ่าผู้แก่และชาวบ้านคนอื่น ๆ ผมมีอาจทราบว่าเขากำลังคิดอะไรอยู่ กำลังเอาใจช่วยหรือสาปแช่งในใจกันแน่ (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 44)

ชาวบ้านหลายคนรวมถึงผู้เฒ่าผู้แก่ต่างแอบสมน้ำหน้าอยู่ลึก ๆ และจับกลุ่มคุยกันว่า **นั่นละคือผลของการตีตึงและลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายแห่งหนองเตย** เมื่อเรื่องถึงหูดาคำกับยายนี้ ทั้งสองต่างเด่นเป็นเจ้าเข้า เรียกน้ำซัยมาคุยกันให้รู้เรื่อง (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 47)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเรื่องเล่าจากหนองเตย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการสาปแช่งของตัวละคร ที่ชาวบ้านโดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ได้ร่วมกันสาปแช่ง โต้แค้นและน้ำซัยซึ่งมีพฤติกรรมที่ลบหลู่และขัดแย้งกับความเชื่อของคนส่วนใหญ่เกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังประโยคที่ว่า “ผู้เฒ่าผู้แก่แข่งซักหักกระดูกมันเป็นนิจด้วยประโยคติดหูว่า มันจะต้องตายโหงก่อนวัยอันควร” สะท้อนกระบวนการสร้างคนชายขอบที่มีความคิด พฤติกรรมแปลกแยกไปจากคนส่วนใหญ่โดยการสาปแช่ง

เรื่อง วิทยานิพนธ์ดีเด่น

“เขาเดินลงสะพานลอย เลี้ยวเข้าซอยที่ปัก **นิกสาปส่งไอ้พวกบ้านันอีกครึ่ง**” (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 189-190)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องวิทยานิพนธ์ดีเด่น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการสาปแช่งของตัวละครที่สาปแช่งกลุ่มมิจอาชีพในเมืองหลวง โดยมองว่าพฤติกรรม ทำทางของชายแปลกหน้าดูไม่น่าไว้วางใจ และอาจก่อเหตุอันตรายต่อชีวิต

และทรัพย์สินของผู้บริสุทธิ์ในพื้นที่ ทั้งยังมองว่ากลุ่มคนดังกล่าวเป็นคนที่ควรจัดให้หมดไปจากสังคม

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

แต่พ่อไม่ได้ใช้บริการของคนต่างดาว เมื่อได้ดูข่าวที่คนกลุ่มนั้นทำกับคนไข้ พ่อก็ยิ่งแข็งชก ออกปากเร่งให้ทหารเข้ามาปราบพวกนั้นโดยเร็ว (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 75-76)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการสาปแช่งของตัวละคร โดยพ่อของจริงได้ดูข่าวเหตุการณ์คนร้ายบุกยึดโรงพยาบาลแล้วจับคนไข้เป็นตัวประกันผ่านทางโทรทัศน์ จึงได้เอ่ยปากสาปแช่งให้ทหารเข้ามาปราบคนร้ายเหล่านั้นโดยเร็ว ดังประโยคที่ว่า “เมื่อได้ดูข่าวที่คนกลุ่มนั้นทำกับคนไข้ พ่อก็ยิ่งแข็งชก ออกปากเร่งให้ทหารเข้ามาปราบพวกนั้นโดยเร็ว” สะท้อนความไม่พอใจและมองว่าคนเหล่านั้นคือบุคคลอันตราย โหดเหี้ยม ไม่น่าไว้วางใจ และควรกำจัดให้หมดไปจากสังคม

เรื่อง หนุมานเหยียบเมือง

แต่พ่อผมพังโรงโนราห์ทิ้ง ทำลายพิธี ทำลายศรัทธาความเชื่อ มีแต่คนสาปแช่งพ่อ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 193)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหนุมานเหยียบเมือง ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการสาปแช่งของชาวบ้านที่ได้สาปแช่งพ่อของตัวละคร เนื่องจากมีพฤติกรรมอาละวาด ก่อกรวน ทำลายโรงโนราห์ พิธีกรรมความเชื่อความศรัทธาของโนรา สะท้อนถึงความไม่พอใจของคนในหมู่บ้านต่อคนชายขอบที่มีพฤติกรรมความเชื่อขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน

เรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต

คุณคิดว่าพวกเขาจะยอมรับว่าเราเป็นคนไทยหรือเปล่าละ แต่นั่นเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ ถ้าเราเหยียบย่ำ คนสาปแช่งน่าจะมีมากกว่าคนสรรเสริญ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 352)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่อง ไปกินมือเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการสาปแช่ง กล่าวคือนักบินชาวไทยสองคนพยายามจะบินเขาเพื่อขึ้นไปเหยียบบนยอดเขา ซึ่งเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของชาวโปแลนด์ และหากขึ้นไปเหยียบย่ำได้จริง ผู้คนในพื้นที่ก็จะสาปแช่งมากกว่าการสรรเสริญ สะท้อนถึงความไม่พอใจในพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความเชื่อของคนในพื้นที่

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

ลุงป้าน้าอาที่รักเอ็นดูเด็กหนุ่มสาว กลับแข่งชกหักกระดูกพวกเขาทันทีที่พวกเขาตัดสินใจหนีไป (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่อง กุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการสาปแช่งกลุ่มคนในเมืองที่หนีไปเข้ากับพวกนอกรีตในป่า ดังประโยคที่ว่า “ลุงป้าน้าอาที่รักเอ็นดูเด็กหนุ่มสาว กลับแข่งชกหักกระดูกพวกเขาทันทีที่พวกเขาตัดสินใจหนีไป” แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะเป็นคนในครอบครัวหรือคนรัก เมื่อเลือกไปอยู่ร่วมกับพวกนอกรีตจึงถูกคนในเมืองซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่สาปแช่ง และผลักให้กลายเป็นคนชายขอบในสังคมทันที

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการสาปแช่ง ในเรื่องสั้นทั้ง 6 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนในสังคมสร้างให้กับคนฝ่ายตรงข้าม คนที่มีพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อขัดแย้งหรือแปลกไปจากคนส่วนใหญ่ ซึ่งถูกมองว่าคนกลุ่มดังกล่าวไม่ให้ความเคารพนับถือ เป็นบุคคลอันตราย ไม่น่าไว้วางใจ และถูกผลักให้กลายเป็นคนชายขอบโดยการสาปแช่งของคนส่วนใหญ่ในสังคม

8. การเพิกเฉยและไม่สนใจ

การเพิกเฉยและไม่สนใจ คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งมีบทบาทเป็นผู้มีอำนาจผู้มีตำแหน่งชนชั้น คนกลุ่มใหญ่ในสังคม หรือบุคคล ได้แสดงท่าทีเพิกเฉย ไม่สนใจ ปล่อยปละละเลย ไม่ให้การช่วยเหลือกับคนหรือกลุ่มคนรอบข้างเนื่องจากมองว่าไม่มีคุณค่า ไม่มีความสำคัญ ไม่มีผลประโยชน์ ไม่มีอำนาจในการต่อรอง เสมือนว่าเขาเหล่านั้นไม่มีตัวตน และให้กลายเป็นคนชายขอบ จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ คล้ายว่าเริ่มจากฝน, แม่ที่พ่ายแล้ว, หนุมานเหยียบเมือง, เรื่องเล่าจากหนองเตย, เพลงชาติไทย และจะขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

ศพชาวพม่า พอบอกอย่างนั้น **แรงงานซึ่งร่อยละเก่าลึบมักผิดกฎหมาย แต่ใครจะสนใจ** ในเมื่อทางการรับรู้มาตลอดว่าที่นี่ไม่มีแรงงานผิดกฎหมาย ดังนั้น จะมีศพของพวกนั้นได้อย่างไร (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 76)

ไม่มีครูคนไหนเคียวเขี่ยสะดุมากนัก ส่วนมากหนีไปทางใช้งาน ก็ในขอบเขตที่สะดูจะทำได้ ถึงอย่างนั้น ก็ไม่มีครูคนไหนเอ็นดูสะดู ยิ่งไปกว่านั้น เขายังเป็นเด็กที่ถูกแกล้งมากที่สุดโรงเรียน (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 78)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านท่าทีที่เพิกเฉยและไม่สนใจของตัวละคร ในตัวอย่างแรกเป็นความ

เพิกเฉยของทางการ ที่ปล่อยให้ปละละเลยให้แรงงานข้ามชาติมาทำงานแบบผิดกฎหมาย โดยไม่ได้ให้ความสนใจหรือใส่ใจ ทำให้ไม่รู้ไม่เห็น ส่วนในตัวอย่างที่สองครูที่โรงเรียนไม่ได้ให้ความสนใจในการสอนสะตู่ ซึ่งเป็นนักเรียนต่างเชื้อชาติ แต่กลับเน้นหนักไปทางใช้งานมากกว่า ดังข้อความที่ว่า “ไม่มีครูคนไหนเคียวเช้ญสะตู่มากนัก ส่วนมากหนักไปทางใช้งาน... ก็ไม่มีครูคนไหนเอ็นดูสะตู่” เหล่านี้สะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบให้แก่แรงงานต่างชาติและคนต่างเชื้อชาติด้วยการเพิกเฉย ปล่อยให้ปละละเลย ไม่สนใจ โดยมองว่าเขาเหล่านั้นไม่ใช่ของในชาติ และเป็นคนชายขอบของสังคม

เรื่อง แม่ที่พ่ายแล้ว

มีร้านเพื่อความบันเทิงอยู่หลากหลายชนิด ตั้งแต่โคโยตี้เต็นท์ยั่วยวน ผับเพื่อชีวิต อาบอบนวด หรือแม้แต่ร้านเกม มีคนมากมายที่เดินบนฟุตบอลแห่งนี้ แต่พวกเขาเห็นผมเป็นแค่พื้นคอนกรีต ไม่ก็วัตถุใดสักชิ้น (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 154)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ที่พ่ายแล้ว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านท่าทีที่เพิกเฉยและไม่สนใจของผู้คนในเมืองที่มีต่อตัวละคร โดยมองว่าเขาไม่มีตัวตน เป็นเพียงพื้นคอนกรีตหรือไม่ก็วัตถุอย่างหนึ่ง ดังประโยคที่ว่า “มีคนมากมายที่เดินบนฟุตบอลแห่งนี้ แต่พวกเขาเห็นผมเป็นแค่พื้นคอนกรีต ไม่ก็วัตถุใดสักชิ้น” สะท้อนภาพการเพิกเฉยของคนส่วนใหญ่ที่มีต่อคนชายขอบในสังคมเมือง

เรื่อง หนูมานเหยียบเมือง

แม่เฒ่าทิพย์วัย 70 กว่า ผู้เป็นร่างทรงในทุกครั้งที่มีการแก้บนโนรา เฒ่าทิพย์เป็นหญิงชราที่ไม่ค่อยมีคนสนใจนัก เป็นคนยากจนที่คอยเก็บผักริมรั้วบ้านคนอื่นประทังชีวิต ทั้งตัวแกเองก็ไม่ได้เป็นโนรา ทำไร่แต่ละท่าก็ไม่เคยรู้จัก (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 184)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหนูมานเหยียบเมือง ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านท่าทีที่เพิกเฉยและไม่สนใจของชาวบ้านที่มีต่อแม่เฒ่าทิพย์ โดยมองว่าแม่เฒ่าทิพย์เป็นคนแก่ที่ไร้ค่า ดังประโยคที่ว่า “เฒ่าทิพย์เป็นหญิงชราที่ไม่ค่อยมีคนสนใจนัก” สะท้อนภาพการผลักให้ผู้สูงอายุกลายเป็นคนชายขอบ ที่ไม่มีใครให้การช่วยเหลือ ไม่มีใครสนใจหรือให้ความสำคัญ และถูกปล่อยให้โดดเดี่ยวเพียงลำพัง

เรื่อง เรื่องเล่าจากหนองเตย

ตอนนี้น้ำซัยกลายเป็นคนเกรี้ยวกราด ด่าทอขึ้นมาโดยไม่มีเหตุผล จึงไม่ค่อยมีใครอยากยุ่งด้วย (วัชร สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 57)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเรื่องเล่าจากหนองเตย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านท่าทีที่เพิกเฉยและไม่สนใจของชาวบ้านที่มีต่อน้ำซัย ซึ่งเป็นคนที่มี

ความคิดขัดแย้งกับความเชื่อของชาวบ้านส่วนใหญ่ และยังมึนสัยที่เกรี้ยวกราด ด่าทอ โดยไม่มีเหตุผล ยิ่งทำให้ชาวบ้านไม่พอใจ ส่งผลให้ไม่มีชาวบ้านคนใดอยากจะทำด้วย สะท้อนท่าทีที่เพิกเฉย ไม่สนใจของชาวบ้านที่มีต่อหน้าชัย ซึ่งถูกมองว่าเป็นคนชายขอบทางความคิดที่ขัดต่อความเชื่อของคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน

เรื่อง เพลงชาติไทย

ทุกคนรู้ว่าแกบ่าเลยมองเป็นเรื่องตลกขบขัน...จำเมืองก็เช่นกัน เมื่อรู้ว่า แกบ่า ก็ยากที่จะหาเหตุผลใด ๆ มาจัดการได้ เลยปล่อยเลยตามเลยเรื่อยมา (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 90)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านท่าทีที่เพิกเฉย และไม่สนใจของตัวละคร ซึ่งเป็นจำเมือง (เจ้าหน้าที่ตำรวจ) ที่มองว่าหน้าแสงเป็นคนบ้า ไม่อาจดำเนินคดีตามกฎหมายหรือจัดการกับพฤติกรรมอนาจารในพื้นที่สาธารณะได้ จึงต้องปล่อยเลยไม่เอาเรื่อง

เรื่อง จะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

โลกภายนอกอยู่ที่ไหน ในยามที่หิมะเข่นฆ่าพวกเราทีละคนอย่างโหดเหี้ยม เราไม่เคยได้รับอะไรจากโลกภายนอกและไม่เคยให้อะไรกับพวกเขา (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 20)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องจะขอรับผิดทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านท่าทีที่เพิกเฉยและไม่สนใจของภาครัฐ ภาคประชาชนที่ไม่ได้สนใจใยดี หรือยื่นมือให้ความช่วยเหลือชาวเมืองที่กำลังประสบภัยหนาวหิมะตกจนมีผู้เสียชีวิต ดังประโยคที่ว่า “เราไม่เคยได้รับอะไรจากโลกภายนอกและไม่เคยให้อะไรกับพวกเขา” สะท้อนการเพิกเฉย ปล่อยปละละเลยประชาชนซึ่งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจ และมองว่าคนกลุ่มดังกล่าวเป็นคนชายขอบ

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการเพิกเฉยและไม่สนใจในเรื่องสั้นทั้ง 6 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมได้สร้างให้กับคนหรือกลุ่มคนในพื้นที่ห่างไกล ผู้ป่วยจิตเวช ผู้สูงอายุ ผู้พิการ คนต่างเชื้อชาติ รวมทั้งคนที่มีพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อแตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ ทั้งยังมองว่าคนกลุ่มดังกล่าวไม่มีความสำคัญ ไม่มีผลประโยชน์ เป็นภาระ เป็นปัญหา ไม่ควรเข้าใกล้หรือยุ่งเกี่ยว และเป็นคนชายขอบของคนปกติทั่วไปในสังคม

9. การกระทำให้ถึงแก่ความตาย

การกระทำให้ถึงแก่ความตาย คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือบุคคล ได้กระทำความรุนแรงต่อฝ่ายตรงข้าม ผู้กระทำผิดในสังคม หรือคนชายขอบจนถึงแก่ความตาย ทั้งในรูปแบบสงคราม การต่อสู้ การประหาร และการฆาตกรรม จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ แม่ที่พ่ายแล้ว, แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี, กุหลาบย้อมสี และสิงโตนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง แม่ที่พ่ายแล้ว

ขณะผู้กล้าหนีตายขึ้นภูเขา เขาร่วมกับผู้ปลดปล่อยทำสงครามจรยุทธ์กับเผ่ามิด ไม่นานนับจากนั้น โดยไม่ทราบสาเหตุ ผู้กล้าลงจากภูเขา แทรกซึมหายไปใฝ่ชุมชน ไม่มีปากเสียง ไร้บทบาท มีบางคนกลับกลายเป็นเผ่ามิดเสียเอง-สงครามเปลี่ยนแปลงรูปแบบของมันเสมอ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 146-147)

สังคมโหดร้ายหรือคนโหดร้าย **เพียงเพราะเราผิดแยกจากคนอื่นหรือจึงต้องทำสงครามกัน** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 151)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ที่พ่ายแล้ว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการกระทำให้ตัวละครถึงแก่ความตาย กล่าวคือผู้กล้าได้เข้าร่วมกับผู้ปลดปล่อยเพื่อทำสงครามสู้รบกับเผ่ามิดซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้าม และเป็นศัตรูกับคนส่วนใหญ่ในเมือง นอกจากนี้ในเรื่องดังกล่าวยังได้สะท้อนถึงการทำสงครามกันเพียงเพราะว่ากลุ่มคนบางกลุ่มในสังคมมีความผิดแยกไปจากกลุ่มคนส่วนใหญ่ ดังข้อความที่ว่า “สังคมโหดร้ายหรือคนโหดร้าย เพียงเพราะเราผิดแยกจากคนอื่นหรือ จึงต้องทำสงครามกัน” เหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการสร้างความเป็นคนชายขอบผ่านการทำสงครามกับคนกลุ่มตรงข้าม

เรื่อง แดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

ทหารในนั้นมีหนึ่งคนเป็นมุสลิม **เข้าใจไหมมุสลิมคนไหนเกี่ยวข้องกับทหารก็มักตกเป็นเป้า ไม่จากทหารก็เป็นพวกนั้น ลักวันเราคงโดนบ้าง** (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 322)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเข้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการกระทำให้ถึงแก่ความตาย ที่เขียนไว้ว่ามุสลิมคนใดที่เกี่ยวข้องกับทหารมักจะตกเป็นเป้าอันตราย ไม่จากทหารก็จากอำนาจมืดในพื้นที่สะท้อนกระบวนการใช้ความรุนแรงถึงชีวิตของผู้มีอำนาจที่กระทำต่อชาวมุสลิมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทหารและกระทำต่อทุกคนที่คิดเป็นศัตรูอยู่ฝ่ายตรงข้าม

เรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

แต่เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำ และคนคนนั้นก็กลายเป็นคนเลวของสังคม เมื่อนั้น **บรรดาคนดีของสังคมที่ครอบครองไฟสีขาวจะมีสิทธิ์สังหารคนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย...คนหลายคนยืนยันก่อนถูกรุมสังหารว่าเขาไม่ได้ทำอะไรผิดเลย...ผมเคยมีส่วนในการรุมซ้อมชายหญิงจนตายไปถึงหกคน**

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 39-40)

คุณจะร้องเรียกคนดีรอบตัวรอบตัว **ให้เข้าไปฆ่าเขาหรือเดินจากไปเฉย ๆ ก็ได้** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 40)

แม้ผมจะเป็นคนดีที่ **เคยฆ่าคนเลวมาแล้วถึงหกคน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 40)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่อง ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการกระทำให้ถึงแก่ความตาย โดยกำหนดให้คนที่มีไฟขาว ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมมีสิทธิรุมซ้อม และฆ่าคนที่มีไฟดำได้โดยที่ไม่ผิดกฎหมาย อย่างเช่น ตัวละครเอกได้ฆ่าคนที่ไฟดำมาแล้วถึงหกคน ทั้งที่คนไฟดำไม่มีสิทธิที่จะอธิบายชี้แจงใด ๆ ได้เลย พฤติกรรมเช่นนี้ถือว่าเป็นโหดร้ายที่กระทำต่อคนชายขอบ ที่ถูกมองว่าเป็นคนผิดเป็นคนเลวในสังคม

เรื่อง กุหลาบย้อมสี

หากคนอื่นในเมืองรู้ว่าผมปกป้องพวกนอกกริต **ผมจะถูกฆ่า** ทุกคนจะเกลียดผม แม้แต่แม่ของผมเองก็คง **พร้อมที่จะนำผมไปเสียบประจาน** (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 159)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบย้อมสี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการกระทำให้ถึงแก่ความตาย กล่าวคือคนในเมืองซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมพยายามที่จะกำจัดคนนอกกริตให้หมดไป และหากรู้ว่ามีคนแอบลอบไปเข้ากับพวกนอกกริตในป่าหรือไปปกป้องพวกนอกกริตซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามก็จะจัดการฆ่าทิ้งหรือประหารชีวิตแล้วนำไปเสียบประจาน เหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบต่อคนนอกกริต และคนที่เห็นต่างในสังคม

เรื่อง สิงโตนอกคอก

ต่อให้ต่อสู้ชนะ ก็จะต้องถูกสังคมคนตาตำกลับมาฆ่าประหารที่อยู่ที่ไทยฐาน
 ีดีสู้และทำร้ายผู้เหนือกว่า นอกจากนี้ การลากคนไปฆ่าทำร้ายและฆ่าแบบนี้ก็เป็นเรื่องปกติ
ไปแล้วในสายตาของทุกคน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 208)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง
 ความเป็นชายขอบผ่านการกระทำให้ถึงแก่ความตาย กล่าวคือคนตาขาวซึ่งเป็นคนแปลกแยก
 ทางชาติพันธุ์ เป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมนั้นจะถูกกลุ่มคนตาตำมาทำร้ายและฆ่าโดยชอบตามกฎหมาย
 สังคมยอมรับได้จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา คล้ายกับเรื่องในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการกระทำให้ถึงแก่ความตาย
 ในเรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นให้กับคน
 ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมนั้น มีเชื้อชาติ ความคิด วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะ
 ทางกายภาพที่แปลก แตกต่าง ผิดปกติไปจากคนส่วนใหญ่ รวมไปถึงคนที่มีความสัมพันธ์
 หรือยุ่งเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้ามก็มักจะถูกเพ่งเล็งและถูกลงโทษขั้นสูงสุดคือ การฆาตกรรม
 พร้อมเสียประจาน กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นความรุนแรงที่มนุษย์กระทำต่อกัน โดยมองว่า
 ผู้ถูกกระทำเป็นคนผิด คนเลว คนชายขอบที่จะต้องกำจัดให้หมดไป เกิดการกระทำซ้ำ ๆ
 อย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สังคมนั้นยอมรับได้ และไม่ผิดกฎหมาย

10. การลวงละเมิดทางเพศ

การลวงละเมิดทางเพศ คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งมีบทบาทเป็นผู้มีอำนาจ
 ผู้มีตำแหน่ง มีฐานะเหนือกว่า ได้กระทำการลวงละเมิดทางเพศผู้หญิงเนื่องจากมองว่าเขา
 เหล่านั้นไม่มีอำนาจต่อรอง อ่อนแอกว่า ไม่มีทางสู้ จนกลายเป็นคนชายขอบ จากการศึกษาพบ
 กระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า, มิติ
 ทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น, แดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ, ไปกินมื่อเข้าที่ดาวพลูโต
 และซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า

ผมเอาเด็กที่ผมอุปการะอยู่มาทำเมีย...ผมรับเด็กผู้หญิงคนหนึ่งมาอุปการะ
 ตั้งแต่เธอยังแบเบาะ เธอเป็นเด็กพิการปากแหว่งเพดานโหว่ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 40)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่อง สิ่งชั่วร้ายของพระเจ้า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการ
 สร้างความเป็นชายขอบผ่านการลวงละเมิดทางเพศของตัวละคร โดยที่ตัวละครได้นำบุตรบุญธรรม
 ของตนมาเป็นภรรยา ดังประโยคที่ว่า “ผมเอาเด็กที่ผมอุปการะอยู่มาทำเมีย” ซึ่งเด็กคนดังกล่าว
 ยังเป็นผู้พิการปากแหว่งเพดานโหว่ สะท้อนถึงการใช้อำนาจของฝ่ายชายที่กระทำต่อฝ่ายหญิง

โดยมองว่าเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า ด้อยกว่า ตกอยู่ในภาวะจำยอมไร้อำนาจในการต่อรอง และไม่มีผู้ใดเข้าให้การช่วยเหลือได้ สามารถบังคับ และกระทำการใด ๆ ก็ได้ตามอำเภอใจ

เรื่อง มิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น

เธอติดต่อหาผู้หญิงให้ผู้มีอิทธิพล หรือใครก็ตามที่ต้องการ ในคืนนั้น เด็กสาวที่เธอจัดหาให้ผู้มีอิทธิพลเกิดจิตหลุด เพราะเล่นยาไปหลายขนาน **เธอรีบรุดมาเคลียร์และจับเด็กนั่งขังในห้องน้ำ** ไม่คิดว่าเด็กสาวจะหลุดออกมาถึงเขาได้ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 278)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องมิติทับซ้อนในโลกซ้อนเร้น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการล่วงละเมิดทางเพศของตัวละคร โดยที่ตัวละครเป็นธุระในการติดต่อหญิงสาวให้กับผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลที่ต้องการซื้อบริการทางเพศ ดังประโยคที่ว่า “เธอติดต่อหาผู้หญิงให้ผู้มีอิทธิพล หรือใครก็ตามที่ต้องการ” สะท้อนถึงอำนาจของฝ่ายชายที่กระทำต่อฝ่ายหญิงโดยมองว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า และเป็นวัตถุทางเพศที่สามารถเรียกใช้บริการได้ เรื่อง แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ

“อยากได้ตัวฉันหรือเปล่า” จู ๆ เธอก็ถามขึ้น “อยากได้” ทั้งที่เขิน แต่ผมก็ตอบไปแบบนั้น... **“ฉันเป็นของใครบางคนอยู่ ทำให้ฉันสามารถทำงานที่นี้ได้ ทั้งยังไม่สามารถไปไหนได้”** “เข้าใจแล้ว คุณมีเสียเลี้ยงชีพไหม ฝรั่งเศสหรือคนไทย” **“จะว่างั้นก็ได้ แต่พวกมันร้ายกว่านั้น”** “พวกมัน-ใคร” “ฉันเรียกว่าพวกมัน ใครก็ตามที่เราไม่รู้ เราก็เรียกแบบนั้นไว้ก่อน **แต่พวกมันโหดร้าย มีอำนาจ และไม่ยอมอ่อนข้อ** คุณคิดว่าทำได้หรือเปล่า”

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 309)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการล่วงละเมิดทางเพศของตัวละคร ดังบทสนทนาที่ว่า “ฉันเป็นของใครบางคนอยู่ ทำให้ฉันสามารถทำงานที่นี้ได้ ทั้งยังไม่สามารถไปไหนได้” สะท้อนการใช้อำนาจของคนบางกลุ่ม ที่พยายามควบคุม แสดงความเป็นเจ้าของผู้หญิงในเรื่อง จนทำให้ผู้หญิงคนดังกล่าวหมดความอดทนที่จะอยู่ด้วยและต้องการจะหนีออกมา ซึ่งสอดคล้องกับบทสนทนาตอนท้ายที่ว่า “ฉันเรียกว่าพวกมัน ใครก็ตามที่เราไม่รู้ เราก็เรียกแบบนั้นไว้ก่อน แต่พวกมันโหดร้าย มีอำนาจ และไม่ยอมอ่อนข้อ...”

เรื่อง ไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต

สุดา สาวที่ราบสูงซึ่งออกตามหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในเมืองท่องเที่ยว **เจ้าของบาร์โยนกฤกษ์แจห้องให้สุดาและเพื่อน “มีฝรั่งสองคนรออยู่ในห้อง แกสองคนหยิบกฤกษ์แจเสี่ยงดวงเอาไว้จะได้ใคร” ชีวิตมีแต่ต้องเสี่ยงดวงประจำ สูดาคิด** ขณะหลับหูหลับตาหยิบกฤกษ์แจ (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 359)

ตอบแทนชีวิตด้วยการยัดแบ่งกร้อยใส่ร่องอกสาวโคโยตี้ กินเหล้าเหมือนดื่มน้ำ **กอดทุกนางที่เข้าใกล้ ล้วงควักและทำสารพัดก่อนผลักใส่พวกหล่อนอย่างไมโยตี้** แม้บางนางคิดตอบแทนด้วยการยัดเบอร์โทร. ใส่มือของเขาหลังร้านปิด (จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 372)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องไปกินมื้อเช้าที่ดาวพลูโต ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายชอบผ่านการลวงละเมิดทางเพศของตัวละคร ที่กระทำต่อหญิงสาวขายบริการทางเพศ โดยมองว่าเขาเหล่านั้นไม่มีทางเลือก ไม่มีอำนาจต่อรอง ดังบทสนทนาที่ว่า “มีฝรั่งสองคนรออยู่ในห้อง แกสองคนหยิบกฤกษ์แจเสี่ยงดวงเอาไว้จะได้ใคร” นอกจากนี้ยังสะท้อนว่าเพศชายมีอำนาจเหนือกว่าที่จะกระทำลวงละเมิดทางเพศกับฝ่ายหญิง ดังข้อความที่ว่า “กอดทุกนางที่เข้าใกล้ ล้วงควักและทำสารพัดก่อนผลักใส่พวกหล่อนอย่างไมโยตี้” และมองว่าผู้หญิงกลุ่มนี้เป็นคนชายชอบที่จะทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ

เรื่อง ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ้ยนนต์

ใคร ๆ ก็รู้ว่ามันชอบผู้หญิงสวย ๆ ผู้หญิงคนไหนที่มันอยากได้ มันต้องได้ทุกคน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 142)

ใคร ๆ ก็รู้ว่าท่านรัฐมนตรีชอบผู้หญิงสวย ๆ และมักจะเลือกลูกสาวชาวบ้านที่หน้าตาต้องใจให้ขึ้นห้องด้วยเสมอ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 147)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ้ยนนต์ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายชอบผ่านการลวงละเมิดทางเพศของท่านรัฐมนตรี ตัวละครในเรื่องที่มีอำนาจในการคัดเลือกผู้ใหญ่สวย ๆ มาใช้บริการทางเพศตามที่ต้องการ ดังประโยคที่ว่า “ใคร ๆ ก็รู้ว่ามันชอบผู้หญิงสวย ๆ ผู้หญิงคนไหนที่มันอยากได้ มันต้องได้ทุกคน” นอกจากนี้ยังใช้อำนาจบีบบังคับให้หญิงสาวลูกชาวบ้านมาร่วมหลับนอนด้วยในฐานะวัตถุทางเพศ เหล่านี้สะท้อนการลวงละเมิดทางเพศของผู้มีอำนาจที่กระทำต่อผู้หญิงโดยมองว่า เขาเหล่านั้นอ่อนแอกว่าไร้อำนาจต่อรอง

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายชอบโดยการลวงละเมิดทางเพศในเรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่ผู้มีอำนาจในสังคมหรือเพศชายสร้างให้กับหญิงสาวอ่อนแอกว่า ผู้ไม่มีทางสู้ ไม่ทางเลือก และไม่มีอำนาจต่อรอง แม้ว่า

ในบางเรื่องผู้หญิงเหล่านั้นจะประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ แต่การกระทำหรือพฤติกรรมของเพศชายก็ได้กระทำเกินขอบเขต เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และมีการกระทำซ้ำ ๆ จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม ฝ่ายหญิงที่ถูกกระทำจึงกลายเป็นวัตถุทางเพศ ที่รองรับหรือระบายอารมณ์ของฝ่ายชาย และเป็นคนขายขบของสังคมในสังคม

11. การแสดงท่าทีตลกขบขัน

การแสดงท่าทีตลกขบขัน คือ กระบวนการที่ตัวละครซึ่งเป็นบุคคล หรือเป็นคนกลุ่มใหญ่ในสังคม ได้แสดงความขบขันผู้ที่อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า เนื่องจากมองว่าเขาเหล่านั้นไร้อำนาจต่อรอง อ่อนแอกว่า ต้อยกว่า จนกลายเป็นคนขายขบ จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ หาแว่นให้หน่อย, เพลงชาติไทย, ราตรีมีชีวิต และคล้ายว่าเริ่มจากฝน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง หาแว่นให้หน่อย

“คืนนี้ไม่ทำงานหรือ” เขาถาม ตายังจ้องทีวี “ไม่รู้เป็นไร เสียใจกลับแต่หัววัน”

เขาเอนหลังลงบนหมอนนุ่ม ๆ รู้สึกขำสำเนียงพูดไทยไม่ชัดของหล่อน หล่อนคงมาจากดอยที่ไหนสักแห่ง เขาเองก็จำชื่อไม่ได้เสียที (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 69)

“อ่านให้ฟังหน่อยสิ” เขาแก้งแซวหล่อน เพราะรู้ว่าหล่อนอ่านหนังสือไม่ค่อยออก เวลาเขามาที่นี่ หากมีเวลารว่างเขาจะสอนให้หล่อนอ่านหนังสือเสมอ หล่อนบอกว่าตอนอยู่บนดอยได้เรียนหนังสือน้อยมาก หากเปรียบเทียบกับการศึกษาที่กรุงเทพฯ อ่านยังเป็นรองหลายขุม เขาขำเสมอเมื่อหล่อนเปล่งเสียงอ่านหนังสือแบบผิด ๆ ถูก ๆ ถึงอย่างไรหล่อนก็มีความพยายามเป็นเยี่ยม

(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 75)

“ดี...ดี...อ่านได้แค่นี้แหละ ยากจัง” หล่อนยอมแพ้ สายหน้าไปมา เขาหัวเราะขึ้น หล่อนคงคุ้นเฉพาะตัวหลัง (วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 76)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องหาแว่นให้หน่อย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขบผ่านการแสดงท่าทีตลกขบขันของตัวละครต่อหญิงสาวขายบริการทางเพศ ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ที่อ่านออกเสียงภาษาไทยไม่ชัด ไม่คล่อง ไม่ถูกต้อง ดังประโยคที่ว่า “รู้สึกขำสำเนียงพูดไทยไม่ชัดของหล่อน, เขาขำเสมอเมื่อหล่อนเปล่งเสียงอ่านหนังสือแบบผิด ๆ ถูก ๆ, เขาหัวเราะขึ้น หล่อนคงคุ้นเฉพาะตัวหลัง” เหล่านี้สะท้อนว่าคนไทยกลางได้มองว่ากลุ่มชาติพันธุ์

เป็นกลุ่มคนที่ได้รับการศึกษาน้อย ส่งผลให้การอ่านภาษาไทยทำได้ไม่ดีเท่าคนไทยกลาง และผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์เป็นคนชายขอบจากคนส่วนใหญ่ในสังคม

เรื่อง เพลงชาติไทย

ผ้าขาวม้าที่เป็นอาภรณ์ติดกายอยู่เพียงผืนเดียว ก็ถูกแกะกระซอกออก ชูขึ้นสะบัด
ไปมาเหนือหัว แกมมีแม็กกางเกงใน เครื่องเคราเบื่องล่างจึงเห็นได้ถนัดตา ผู้คนต่างพากัน
หัวเราะขบขัน แล้วรำพึงออกมาคล้าย ๆ กัน “เอาอีกแล้ว ไ้อ้แสงบ้า” (วัชระ สัจจะสารสิน,
2556, หน้า 89)

ทุกคนรู้ว่าแกบ้าเลยมองเป็นเรื่องตลกขบขัน...จำเมืองก็เช่นกัน เมื่อรู้ว่าแกบ้า
ก็ยากที่จะหาเหตุผลใด ๆ มาจัดการได้ เลยปล่อยเลยตามเลยเรื่อยมา (วัชระ สัจจะสารสิน,
2556, หน้า 90)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องเพลงชาติไทย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง
ความเป็นชายขอบผ่านการแสดงท่าทีตลกขบขันของตัวละครซึ่งเป็นชาวบ้านที่มองน้ำแสงว่า
เป็นคนบ้า และเห็นว่าการที่น้ำแสงไม่สวมเสื้อผ้าในที่สาธารณะเป็นเรื่องตลกขบขัน เป็นตัวตลก
ของชาวบ้าน ดังประโยคที่ว่า “ผู้คนต่างพากันหัวเราะขบขัน แล้วรำพึงออกมาคล้าย ๆ กัน
เอาอีกแล้ว ไ้อ้แสงบ้า, ทุกคนรู้ว่าแกบ้าเลยมองเป็นเรื่องตลกขบขัน” สะท้อนถึงคนปกติได้มอง
พฤติกรรมของผู้ป่วยจิตเวชเป็นเรื่องตลก และเป็นคนชายขอบของสังคมที่ไม่มีผู้ใดอยากเข้าใจ
หรือให้การช่วยเหลือ

เรื่อง ราตรีมีชีวิต

“เออ นั่นแหละ” เขาเริ่มยิ้มออก “จริง ๆ น้ำไม่ยอมรับกวนเอ็งหรือก แต่ไม่รู้
เขาซื่อเกินไป” “ตายแล้วน้ำ ทำไมเขยยังงี้” เดียร์หัวเราะลั่น เขารู้สึกอายที่โดนเด็กรุ่นลูก
หัวเราะ เขาคึกแบงคร้อออกมา เดียร์ส่ายหน้า “แค่นี้ไม่พอหรือถ้าน้ำจะซื่อหลาย ๆ ชั้น”
(วัชระ สัจจะสารสิน, 2556, หน้า 140)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องราตรีมีชีวิต ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง
ความเป็นชายขอบผ่านการแสดงท่าทีตลกขบขันของเดียร์เด็กชายคนรุ่นใหม่ que แสดงต่อจำเริญ
พนักงานเก็บขยะ ซึ่งเป็นคนรุ่นเก่าที่ไม่กล้าไปซื้อไก่ทอดเคเอฟซีด้วยตนเอง เนื่องจากอายและ
ซื่อไม่เป็น จึงถูกเดียร์หัวเราะเยาะ ดังประโยคที่ว่า “เดียร์หัวเราะลั่น เขารู้สึกอายที่โดนเด็กรุ่นลูก
หัวเราะ” สะท้อนมุมมองของคนรุ่นใหม่ que ที่มองคนรุ่นเก่าว่าล้าหลัง ไม่ทันสมัย

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

เมื่อบางคนแก้งเตะฟุตบอลหลุดสนามไปโดนขาบ้าง ไมก็เรียกให้เขาเก็บลูกฟุตบอล สะตู่จะทำให้ด้วยความเต็มใจ ท่าเดินของเขาเรียกเสียงหัวเราะได้เสมอ แต่เมื่อใดที่เขาเซ็งซ้า ก็จะไม่โดนคำว่าเจ็บ ๆ (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 81)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการแสดงท่าทีตลกขบขันของตัวละครที่มีต่อสะตู่ เด็กชายต่างเชื้อชาติ ในโรงเรียน ซึ่งความพิการของเขาทำให้ท่าเดินของเขาไม่เหมือนคนปกติ ดังข้อความที่ว่า “ท่าเดินของเขาเรียกเสียงหัวเราะได้เสมอ” สะท้อนมุมมองคนปกติที่มองคนพิการว่าเป็นคนไม่สมบูรณ์ มีบุคลิกภาพท่าทางต่างจากคนทั่วไป เป็นตัวตลก และเป็นคนชายขอบของสังคม

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการแสดงท่าทีตลกขบขัน ในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมได้สร้างให้กับคนร่วมสังคม ซึ่งมีความคิด ภาพลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เชื้อชาติ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะพฤติกรรมที่ผิดปกติไปจากคนทั่วไปในสังคม ทั้งยังถูกมองว่าเป็นผู้พิการ มีอาการจิตเวช ไม่ควรยุ่งเกี่ยวหรือเข้าใกล้ และไม่ควรรให้การช่วยเหลือ ให้กลายเป็นคนชายขอบผ่านการแสดงท่าทีตลกขบขันอยู่เป็นประจำ ต่อเนื่อง จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม คนหรือกลุ่มคนที่ถูกกระทำจึงกลายเป็นคนอื่น คนแปลกแยก และคนชายขอบของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

12. การทำร้ายร่างกาย

การทำร้ายร่างกาย คือ กระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวละครในเรื่อง ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ ผู้มีตำแหน่ง ฐานะ ได้ลงมือทำร้ายร่างกายทั้งที่ใช้อาวุธและไม่ใช้อาวุธกับคนที่ เป็นฝ่ายตรงข้ามที่อ่อนแอกว่า อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า หรือคนชายขอบจนได้รับบาดเจ็บจากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ คล้ายว่าเริ่มจากฝน, แม่ทัพตายแล้ว, ราพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ และสิงโตนอกคอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง คล้ายว่าเริ่มจากฝน

สะตู่ทั้งถูกระแทก ถูกอัด ร้ายไปกว่านั้น เพื่อน ๆ รุมสกรัมเขาราวกับกำลังเล่นรักบี้ ...ชนกระทั่งขาเทียมของเขาหัก (เจเต็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 82)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องคล้ายว่าเริ่มจากฝน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการทำร้ายร่างกายของตัวละคร โดยสะตู่เด็กต่างเชื้อชาติถูกเพื่อนที่โรงเรียนกระแทก อัด ในขณะที่กำลังเล่นฟุตบอลอยู่กลางสนาม จนทำให้ขาเทียมของเขาหัก สะท้อนการรุมทำร้ายร่างกายสะตู่เด็กพิการโดยเจตนาจากกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นเด็กชาวไทย

มีสภาพร่างกายปกติ หากแต่เขาเหล่านั้นมองสะดุเป็นคนต่างเชื้อชาติ และเป็นคนชายขอบ
ในโรงเรียน

เรื่อง แม่ที่พ่ายแล้ว

หญิงสาวร่วมห้องบ่นว่าผมอ้วนเกินไป เธอไม่เคยนอนกับคนอ้วนขนาดผม
และตอรองชอกลับก่อน ผมโมโห **ชกเธอจนหน้าหงาย** คำว่าเธอเอาเปรียบ เธอมันก็แค
สมุนเลขของเผ่ามีด...ความชิงชังเปลี่ยนเป้าหมายเป็นสมุนของเผ่ามีด **ผมสะบัด**
ผ้าขนหนูใส่หญิงสาว ปลายของผ้าขนหนูฟาดตามเนื้อตัวของเธอจนปรากฏ
ริ้วแดง เเธอร้องเสียงดัง ผมจึงใช้ผ้ารัดคอเธอ อีนิ่งแพศยาเผ่ามีด ผมตำเธอตั้ง ๆ

(จเด็จ กำจรเดช, 2555, หน้า 165)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องแม่ที่พ่ายแล้ว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้าง
ความเป็นชายขอบผ่านการทำร้ายร่างกายของตัวละคร โดยที่ตัวละครฝ่ายชายเกิดอาการโมโห
และได้ชกหน้าหญิงสาวชายบริการทางเพศจนหน้าหงาย อีกทั้งยังใช้ผ้าขนหนูสะบัดฟาดตาม
ร่างกายของเธอจนเกิดริ้วแดง เมื่อเธอร้องเสียงดังก็ใช้ผ้าพันรัดคอเธอ สะท้อนการทำร้ายร่างกาย
ของเพศชายที่กระทำต่อเพศหญิง ซึ่งมองว่าเธออ่อนแอกว่า และเป็นหญิงชายบริการทางเพศ
ที่ไม่มีทางสู้

เรื่อง รำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ

เอลูธิเรียบัดนี้ตาบอดและเป็นใบ้ ห่มคลุมกายด้วยอาภรณ์ผุเปื่อยแห่งวงเวียน
เท้าเปลือย และเต็มไปด้วยบาดแผลซ่อนเร้นโคมหน้าตนเองเสียด้วยหมวกหนังแพะ
คร่ำคร่า ปุปอน ทุกยามเช้าก็ออกเร่รอนไปขอทานหาเลี้ยงชีพ เด็ก ๆ ล้อเลียนและ
กลั่นแกล้งซ้ำ **ผู้ใหญ่ใจร้ายทุบตี** และเย้ยหยันซ้ำ สุนัขเห่าหอนล่อมน้ำหลังเสือกไล่
ไล่ส่งซ้ำ ตกเย็นย่ำก็จะชมซานกลับคืนมายังใต้ร่มไม้โดดเดี่ยววันนี้ เพชฌฆาตกับ
ภาวะมีอาจตายและมีอาจมีชีวิตอยู่

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 215-216)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องรำพันพิลาปเหนือหลุมฝังศพ ผู้เขียนได้ถ่ายทอด
กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการทำร้ายร่างกายของตัวละคร ซึ่งเอลูธิเรียเป็นผู้พิการ
ซ้ำซ้อน ทั้งตาบอดและเป็นใบ้ ออกเร่รอนขอทานหาเลี้ยงชีพก็ถูกชาวบ้านไล่ทุบตีตั้งประโยคที่ว่า

“ผู้ใหญ่ใจร้ายทุบตี” สะท้อนว่าคนปกตินอกจากจะไม่ให้การช่วยเหลือหรือให้ความเห็นใจแล้ว ยังได้ลงมือทำร้ายร่างกายผู้พิการที่มีภาพลักษณ์ไม่เหมือนคนทั่วไป และกลายเป็นคนชายขอบของสังคม

เรื่อง สิงโตนอกคอก

เธออยากให้เราติดตามคำหยุดทำแบบนี้ เธอไม่ต้องได้สิทธิ์อะไร ๆ เท่ากับพวกนั้นก็ได้ ขอแค่หยุดทำร้ายพวกเธอ (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 201)

วัยเด็กของนิกสันก็เป็นแบบเดียวกับแซนดี้ ถูกทำร้ายรังแกจากเด็กคนอื่นที่มีตาดี เขาถูกทำร้ายรังแกจากเด็กคนอื่นที่มีตาดี เขายังมีรอยแผลเป็นขนาดใหญ่ อยู่ที่คาง (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 201)

ต่อให้ต่อสู้ชนะ ก็จะต้องถูกสังคมคนตาดีกลับมารุมประชาทัณฑ์อยู่ที่ โทยฐานอีตู่และทำร้ายผู้เหนือกว่า นอกจากนี้ การลากคนไปรุมทำร้ายและฆ่าแบบนี้ก็เป็นเรื่องปกติไปแล้วในสายตาของทุกคน (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 208)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องสิงโตนอกคอก ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการทำร้ายร่างกายของตัวละคร ตัวอย่างแรก แซนดี้และเพื่อนที่มีตาขาว มักจะถูกเพื่อนกลุ่มที่มีตาดีซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ทำร้ายร่างกายที่โรงเรียนอยู่เป็นประจำ ตัวอย่างที่สองก็เช่นกัน นิกสันเด็กตาขาวก็ถูกเด็กตาดีทำร้ายร่างกายตั้งแต่วัยเด็ก จนมีรอยแผลเป็นขนาดใหญ่อยู่ที่คาง นอกจากนี้คนตาขาวซึ่งเป็นคนแปลกแยกทางชาติพันธุ์ เป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมก็ต้องถูกกลุ่มคนตาดีรุมทำร้าย ไม่มีทางชนะหรือเหนือกว่า จะต้องเป็นผู้แพ้ เป็นผู้ถูกกระทำอยู่เสมอจนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม และกลายเป็นคนชายขอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการทำร้ายร่างกายในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง ข้างต้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมหรือผู้ที่มิอำนาจเหนือกว่าสร้างให้กับคนกลุ่มตรงข้าม คนกลุ่มน้อยในสังคม ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความพิการที่ผิดปกติไปจากคนทั่วไปในสังคม ทั้งยังถูกมองว่าเป็นคนที่แปลกแยกแตกต่าง น่ารังเกียจ ไม่น่าไว้วางใจ ให้กลายเป็นคนชายขอบโดยการทำร้ายร่างกายอยู่เป็นประจำ ต่อเนื่อง จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม คนหรือกลุ่มคนที่ถูกกระทำจึงกลายเป็นคนกลุ่มอื่น คนแปลกแยก และคนชายขอบของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

13. การใช้สื่อ

การใช้สื่อ คือ กระบวนการที่ตัวละครในเรื่องได้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการสร้างเรื่องราวให้คนบางกลุ่มกลายเป็นคนชายขอบของสังคม ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ ประกาศ และบทกวี

ในการแจ้งข่าวสาร ประณาม และตามล่าฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นคนชายขอบ จากการศึกษาพบกระบวนการดังกล่าวในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ กุหลาบยอมสี่ และอะ โฟ เอ็ม ชูลด์ นีอท์ มิน บัท บี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง กุหลาบยอมสี่

พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ประจำเมือง

เซท ลูกชายของมาร์ธา ได้หลบหนีไปอยู่กับพวกนอกรีต

ขอให้ประชาชนทุกคนในเมืองช่วยกันเป็นหูเป็นตา

หากพบเห็นเซท กรุณารายงานเจ้าหน้าที่อย่างรวดเร็วที่สุด (จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 161)

ผมออกมาอยู่ในป่าได้หลายวันแล้ว ในเมืองคงจะมีประกาศจับผมแล้วละ

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 161)

เนื้อหาข่าวในหนังสือพิมพ์ประจำเมือง

ในที่สุดทางการก็สามารถจับเซท (28 ปี) ผู้หลบหนีไปอยู่กับพวกนอกรีตได้ในที่สุด พร้อมกันนั้น เจ้าหน้าที่ได้จับกุมเนวา (22 ปี) ภรรยาของเขา ทั้งสองถูกนำตัวไปที่ลานประหารทันที โดยไม่มีการสอบสวน

มาร์ธา (48 ปี) มารดาของเซท มาช่วยยืนยันตัวลูกชายก่อนการแขวนคอ แม้เธอจะอยู่ในสภาพป่วยหนัก เธอปฏิเสธไม่ยื่นคำขอให้ปล่อยตัวเซท ซึ่งเธอมีสิทธิ์ที่จะกระทำได้ตามฐานะมารดา เธอแจ้งกับผู้สื่อข่าวว่ายินยอมให้ทางการลงโทษเซทตามกฎหมาย...

ท่านวัลได้เข้าร่วมเป็นสักขีพยานในการประหารครั้งนี้ และสวดส่งวิญญาณของคนนอกรีตทั้งสองให้พร้อมรับการทรมานในนรก

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 165)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่องกุหลาบยอมสี่ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบผ่านการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ประจำเมือง และประกาศ ซึ่งให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละคร “เซท” ที่หลบหนีออกจากเมืองไปอยู่กับพวกนอกรีตอย่างชัดเจน ถือเป็นภารกิจใจของกลุ่มคนในเมืองที่ต้องการประณาม ให้ร้ายคนที่มีความคิดต่างจากพวกตน ให้กลายเป็นคนผิด เป็นนักโทษที่ต้องถูกล่าและถูกลงโทษตามกฎหมาย เพื่อให้สาธารณชนได้รับทราบและเข้าร่วมกระบวนการนี้ เซทและภรรยาจึงกลายเป็นคนชายขอบผ่านกระบวนการการใช้สื่อทางสังคมที่

เผยแพร่อีกอย่างรวดเร็ว และยากที่จะแก้ตัวหรือเรียกร้องความเป็นธรรมในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ตนพึงได้รับ

เรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูล์ด น็อท มิน บัท ปี

...บทกวีเกี่ยวกับรถไฟ...**บทกวีเกี่ยวกับโสเภณี** วิทแมนบางครั้งพูดกับประชาชนอเมริกาของเขาด้วยน้ำเสียงคล้ายคลึงกับที่ศาสตราจารย์แห่งคัมภีร์ไบเบิลได้พูดกับประชาชนแห่งอิสราเอล (แดนอรัญ แสงทอง, 2557, หน้า 229)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในเรื่อง อะ โฟ เอ็ม ซูล์ด น็อท มิน บัท ปี ผู้เขียนได้ถ่ายทอดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบให้แก่โสเภณีหรือหญิงขายบริการทางเพศ ผ่านสื่อในรูปแบบบทกวีที่เขียนเผยแพร่ให้คนทั่วไปในสังคมได้อ่าน ถือเป็น การแจ้งและเปิดเผยเรื่องราวของโสเภณีให้คนทั่วไปได้รับรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยใช้สื่ออีกรูปแบบหนึ่งในสังคม

จากตัวอย่างกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการใช้สื่อในเรื่องสั้นทั้ง 2 เรื่องข้างต้น ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบของหนังสือพิมพ์ประจำเมือง ประกาศ และบทกวี ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อเผยให้เห็นถึงภาพของคนชายขอบหรือคนฝ่ายตรงข้ามที่สามารถเผยแพร่เรื่องราว ข่าวสาร การประณามถึงคนนอกกรีต และโสเภณี ให้คนทั่วไปในสังคมได้รับทราบกันอย่างรวดเร็ว แพร่กระจายในวงกว้าง คนกลุ่มดังกล่าวจึงกลายเป็นคนชายขอบจากคนส่วนใหญ่ในสังคม

กล่าวโดยสรุปกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบให้กับคนหรือกลุ่มคนในเรื่องสั้นพบว่าผู้เขียนได้ใช้ตัวละครในเรื่องเป็นผู้สร้างความเป็นชายขอบให้กับคนฝ่ายตรงข้าม คนที่มีความคิดเห็นต่าง คนที่มีความเชื่อขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ กลุ่มคนที่ต่อต้านอำนาจรัฐ คนกลุ่มน้อยในสังคม คนต่างเชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ที่มีลักษณะทางกายภาพผิดปกติ ผู้พิการ ผู้ป่วยจิตเวช ผู้สูงอายุ ผู้มีพฤติกรรมแปลกจากคนปกติ ผู้กระทำผิดกฎหมาย ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ผู้แพ้อาหาร ผู้ที่มีฐานะชนชั้นด้อยกว่า หญิงขายบริการทางเพศ เพศหญิง เพศที่สาม คนเก็บขยะ คนรับใช้ แรงงานต่างด้าว แรงงานลูกจ้าง เป็นต้น โดยมีกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินด้วยความคิดเห็น การใช้อำนาจรัฐ การแสดงความเกลียดชัง การแบ่งแยกและการขับไล่ การข่มขู่และดูด่าว่ากล่าว การกลั่นแกล้งและรังแก การสาปแช่ง การเพิกเฉยและไม่สนใจ การกระทำให้ถึงแก่ความตาย การลวงละเมิดทางเพศ การแสดงท่าทีตลกขบขัน การทำร้ายร่างกาย และการใช้สื่อ ส่งผลให้คนเหล่านั้นกลายเป็นคนชายขอบตามความเห็นและคำตัดสินของคนส่วนใหญ่ในสังคม

กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551–2560 นั้น จากการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดผ่านพฤติกรรม การกระทำ การแสดงออก อารมณ์ น้ำเสียง สีหน้า คำพูด ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของตัวละครในเรื่อง โดยใช้ตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของคนในสังคม เป็นผู้สร้างความเป็นชายขอบให้กับคน หรือกลุ่มคน เนื่องจากเรื่องสั้นส่วนใหญ่ ได้ใช้ฉากของ สังคมที่เป็นสังคมทางการเมือง สังคมวิถีชีวิตของผู้คนเป็นฉากหลักในการดำเนินเรื่อง จึงปรากฏ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่หลากหลายถึง 13 กระบวนการ ซึ่งกระบวนการตัดสิน ด้วยความคิดเห็นพบมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้อำนาจรัฐ และการแสดงความเกลียดชัง ตามลำดับ โดยคนหรือกลุ่มคนที่ถูกระทำ ถูกมองจากคนส่วนใหญ่ว่าเป็นคนต่างกลุ่ม ต่างพวก และเป็นคนอื่นในสังคม ส่วนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่พบน้อยที่สุด คือ การใช้สื่อ ซึ่งพบในเรื่องสั้นเพียง 2 เรื่อง



บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษาวาทกรรมความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้หนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จำนวน 4 เล่ม รวมเรื่องสั้นจำนวน 45 เรื่อง โดยใช้กรอบคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) แนวคิดกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบหลังทันสมัยนิยม (Post Modernism) และแนวคิดเรื่องความเป็นอื่น ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มภาพสะท้อนของความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานภาพและพฤติกรรม 2) ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ 3) ด้านภูมิศาสตร์ 4) ด้านสุขภาพและสาธารณสุข 5) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 6) ด้านการศึกษา และ 7) ด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งในแต่ละด้านยังปรากฏประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ด้านสถานภาพและพฤติกรรม สามารถแบ่งได้อีก 10 ประเด็น ได้แก่ มีอาชีพและผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย, นักโทษ, ผู้สูงอายุ, ผู้พวยพยายถึนฐาน, เด็กกำพร้า, ผู้ต่ำต้อยทางชนชั้น, ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย, ผู้มีสีผิวต่าง เพศที่สาม และผู้หญิง

ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ สามารถแบ่งได้อีก 2 ประเด็น ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพต่าง ๆ (7 อาชีพ ได้แก่ หญิงขายบริการทางเพศ, พรานป่า, ผู้ใช้แรงงาน, คนรับใช้, คนเก็บขยะ, ขอทาน, และค้าขายเร่รอน)

ด้านภูมิศาสตร์ สามารถแบ่งได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ (ป่าเขา, ที่ราบระหว่างภูเขา, ตะเข็บชายแดน และเกาะ) ลักษณะภูมิอากาศ และความห่างไกลความเจริญ

ด้านด้านสุขภาพและสาธารณสุข สามารถแบ่งได้อีก 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านสุขภาพ (ผู้ป่วยจิตเวช, ผู้พิการทางด้านร่างกาย, ผู้พิการทางด้านสติปัญญา และผู้ป่วยด้วยโรคร้ายแรง) และด้านสาธารณสุข

ด้านสังคมและวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์และคนต่างเชื้อชาติ, ภาษา และความเชื่อและศาสนา

ด้านการศึกษา สามารถแบ่งได้อีก 2 ประเด็น ได้แก่ การขาดโอกาสทางการศึกษา และความไม่รู้

ด้านการเมืองการปกครอง สามารถแบ่งได้อีก 2 ประเด็น ได้แก่ การไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และการไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐ

2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบออกเป็น 13 กระบวนการ ได้แก่ 1) การตัดสินด้วยความคิดเห็น 2) การใช้อำนาจรัฐ 3) การแสดงความคิดเห็นดั่ง 4) การแบ่งแยกและการขับไล่ 5) การข่มขู่และดูดำดูขาว 6) การกลั่นแกล้งและรังแก 7) การสาปแช่ง 8) การเพิกเฉยและไม่สนใจ 9) การกระทำให้ถึงแก่ความตาย 10) การล่วงละเมิดทางเพศ 11) การแสดงท่าทีตลกขบขัน 12) การทำร้ายร่างกาย และ 13) การใช้สื่อ

อภิปรายผลการวิจัย

ความเป็นชายขอบเกิดขึ้นโดยกระบวนการทางความคิดของมนุษย์ที่ทุกมุมโลก ที่สร้างให้กับพื้นที่ กลุ่มคน หรือบุคคล ในประเทศไทยก็ปรากฏความเป็นชายขอบเช่นกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล หรือแม้แต่ในสังคมเมืองหลวงบุคคลก็ได้สร้างความเป็นชายขอบขึ้นมาให้เห็นโดยทั่วไป ความเป็นชายขอบที่ปรากฏในสังคมไทยซึ่งคนในสังคมต่างรับรู้มักถูกถ่ายทอดผ่านงานทางด้านวรรณกรรม เนื่องจากนักเขียนส่วนใหญ่นิยมนำความจริงที่พบเห็นในสังคมมาเรียบเรียงแต่งเป็นเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อสะท้อนภาพของสังคมในยุคใดยุคหนึ่งไปสู่ผู้อ่าน

วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (วรรณกรรมรางวัลซีไรต์) ประเภทเรื่องสั้น แม้ว่าสามปีจะวนกลับมาประกวดกันครั้งหนึ่ง และนักเขียนอาจหมุนเวียนกันได้รับรางวัลอันทรงคุณค่านี้ แต่นักเขียนแต่ละท่านซึ่งมีภูมิสำเนา มีประสบการณ์ชีวิตในสถานที่ที่แตกต่างกัน ย่อมหยิบยกประเด็นเหตุการณ์บ้านเมือง ภาพสะท้อนสังคม รวมถึงภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ

มาแต่งแต้มเรื่องราวมากขึ้นแตกต่างกันออกไป ตามความถนัด ตามความคิดเห็น และตามกลวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวของแต่ละท่าน เพื่อสื่อออกมาให้ผู้อ่านได้เห็นและคิดพิจารณาตาม

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบที่พบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 พบว่าเรื่องสั้นดังกล่าวได้ทำหน้าที่สะท้อนภาพความเป็นชายขอบในสังคมไทยในแง่มุมต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดกลุ่มออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานภาพ และพฤติกรรม, ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ, ด้านภูมิศาสตร์, ด้านสุขภาพและสาธารณสุข, ด้านสังคมและวัฒนธรรม, ด้านการศึกษา และด้านการเมืองการปกครอง นั้น ปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดภาพสะท้อนความเป็นชายขอบดังกล่าวเกิดจากการที่นักเขียนทั้ง 4 ท่าน ได้ใช้สภาวะของสังคมที่พบเห็นจริงในแต่ละช่วงปี และใช้ตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนภาพจำลองของคนในสังคมจริงมาถ่ายทอดประกอบเป็นเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง ดังนั้นพฤติกรรม การกระทำ การดำรงชีวิต ตลอดจนจนความเป็นอยู่ของตัวละครที่ถูกถ่ายทอดผ่านงานเขียน จึงสะท้อนให้เห็นถึงภาพความเป็นชายขอบหรือคนชายขอบในแทบทุกเรื่อง

ประเด็นด้านสถานภาพและพฤติกรรมของตัวละคร ที่ผู้วิจัยพบภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ ย่อยถึง 10 ประเด็น ได้แก่ มิจฉาชีพและผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย, นักโทษ, ผู้สูงอายุ, ผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน, เด็กกำพร้า, ผู้ต่ำต้อยทางชนชั้น, ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย, ผู้มีสีผิวต่าง, เพศที่สาม และผู้หญิง ซึ่งถือว่าพบประเด็นย่อยค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับภาพสะท้อนชายขอบด้านอื่น อีกทั้งยังปรากฏประเด็นดังกล่าวซ้ำ ๆ ในหลายเรื่อง สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากสถานภาพ และพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องสั้นที่ผู้เขียนสื่อสารออกมานั้น เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เห็นภาพค่อนข้างชัดเจน มีอาจหลบเลี่ยง หรือปฏิเสธความเป็นชายขอบจากคนส่วนใหญ่ในสังคมได้ ทั้งนี้อาจวิเคราะห์ได้ว่าผู้เขียนต้องการจะสื่อให้เห็นว่า ในสังคมยุคปัจจุบันคนชายขอบอาจไม่จำเป็นต้องอยู่เฉพาะตามขอบของแผนที่ พื้นที่ชนบท หรือภูมิภาคแบบป่าเขา แต่คนชายขอบสามารถอยู่กระจายได้ทุกแห่งในสังคม หากเขาเหล่านั้นถูกกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคมมอง คิด ตีตรา แสดงพฤติกรรมแบ่งแยก ผลักไสให้เป็นคนอื่น เป็นคนแปลกเป็นคนชายขอบ แม้ว่าบางคนจะมีสถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิดซึ่งเลือกไม่ได้อย่างเด็กกำพร้า คนที่มีสีผิวต่าง และผู้มีชนชั้นที่ต่ำต้อยกว่า หรือบางคนจะมีพฤติกรรมเชิงลบที่เกิดขึ้นในภายหลัง อย่างผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน นักโทษ มิจฉาชีพ และผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งในความเป็นจริงเราก็คงพบเห็นคนกลุ่มนี้อยู่บ่อยครั้งผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนด้านการเมืองการปกครองที่ปรากฏภาพสะท้อนความเป็นชายขอบน้อยที่สุดนั้น มีสาเหตุมาจากผู้เขียนเรื่องสั้นส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงการเมืองการปกครองโดยตรง แต่ใช้กลวิธีการซ่อนประเด็นตามแนวทางการเขียนเรื่องสั้นซึ่งไม่สามารถเขียนสะท้อนตรง ๆ ได้เหมือนกับการเขียน

สารคดี โดยสะท้อนถึงภาพรวมของสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมมากกว่า เพื่อเผยให้เห็นถึงภาพความจริงในสังคมทั้งความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกัน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ซึ่งภาพสะท้อนความเป็นชายขอบด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านสุขภาพและสาธารณสุข ด้านการศึกษา รวมทั้งด้านสถานภาพและพฤติกรรม บางประเด็น เช่น มิจฉาชีพ และผู้เข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย นักโทษ ผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน ผู้ต่ำต้อยทางชนชั้น ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ก็ล้วนเป็นผลกระทบหรือเป็นผลพวงอันเนื่องมาจากการเมืองการปกครองทั้งสิ้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตของเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ในช่วงทศวรรษ 2551-2560 ข้างต้น ได้สะท้อนปรากฏการณ์ของความเป็นชายขอบในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการทางวาทกรรม ที่ผู้เขียนได้พยายามสื่อสารให้ผู้อ่านทราบว่า แม้ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ ความเท่าเทียมกันของคนในสังคมมาอย่างต่อเนื่อง แต่กลับยังพบภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในแง่มุมต่าง ๆ ให้เห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดาอยู่ทั่วไปในสังคม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมซึ่งอยู่ใกล้ศูนย์กลางทางอำนาจแห่งรัฐยังคงมีพฤติกรรม มุมมอง ความรู้สึกนึกคิด ที่จะไม่ยอมรับคนชายขอบ และเบียดขับ ผลักไส ให้กลายเป็นคนอื่นต่อไป

เมื่อนำผลการวิจัยการวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบในเรื่องสั้น ซึ่งผู้วิจัยจัดกลุ่มได้ 7 ด้าน ดังรายละเอียดข้างต้น เทียบกับงานวิจัยของของ ชัยเนตร ชนกคุณ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาดัชนีครายขอบในวรรณกรรมซีไรต์ ช่วงปี พ.ศ. 2522-2550 ซึ่งพบว่า ลักษณะความเป็นชายขอบของตัวละครปรากฏอยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ ตัวละครชายขอบทางด้านภูมิศาสตร์, ตัวละครชายขอบทางด้านการเมือง, ตัวละครชายขอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และตัวละครชายขอบทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนบทบาทของตัวละครชายขอบที่พบมีอยู่ 7 ลักษณะ คือ บทบาทของตัวละครที่เป็นชาวบ้าน, บทบาทของตัวละครที่เป็นหญิง, บทบาทของตัวละครที่เป็นเด็กและเยาวชน, บทบาทของตัวละครจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์, บทบาทของตัวละครที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้าง, บทบาทของตัวละครที่เข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง, บทบาทของตัวละครจากอาชีพ, และบทบาทของตัวละครที่มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ จะเห็นว่า ผลการวิจัยข้างต้นส่วนใหญ่เมื่อพิจารณารายละเอียดปลีกย่อย จะพบประเด็นที่เหมือนและสอดคล้องกันกับผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบของผู้วิจัย ในส่วนของประเด็นที่แตกต่างกันที่เห็นได้ชัด คือ ตัวละครชายขอบทางด้านการเมือง ที่งานของชัยเนตร ชนกคุณ จะมีรายละเอียดกลุ่มตัวอย่างที่ละเอียดกว่า เนื่องจากได้ทำการศึกษาจากงานวรรณกรรมซีไรต์หลายเล่ม ทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ ซึ่งมีแนวการเขียนที่หลากหลาย จึงทำให้มีประเด็นที่สามารถนำมาวิเคราะห์มากกว่า สำหรับประเด็นอาชีพของคนชายขอบก็มีบางอาชีพที่พบ

ต่างกันบ้าง เช่น คนเผาถ่าน สับห่อย เป็นต้น และมีประเด็นคนชายขอบกลุ่มผู้ป่วยโรคเอดส์ หรือผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่ไม่พบในผลงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ เนื่องจากในปัจจุบันโรคติดเชื้อเอชไอวีสามารถรักษาอาการได้ ผู้ป่วยสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ และไม่ได้น่ากลัวเหมือนเช่นอดีต

ในงานวิจัยของมิ่งมนัสชน จังหาร (2560) ที่ได้ศึกษาความเป็นชายขอบและการสร้างความเป็นอื่นของตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลอินทร์อะวอร์ด ซึ่งพบลักษณะความเป็นชายขอบของตัวละคร 6 ลักษณะ คือ ตัวละครชายขอบทางภูมิศาสตร์, ตัวละครชายขอบทางชาติพันธุ์, ตัวละครชายขอบทางสังคม, ตัวละครชายขอบทางวัฒนธรรม, ตัวละครชายขอบทางเศรษฐกิจ และตัวละครชายขอบทางการเมือง เมื่อนำผลการศึกษาดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับ ผลการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ตัวละครชายขอบกับภาพสะท้อนความเป็นชายขอบที่พบมีลักษณะที่ตรงกัน การจัดกลุ่มข้อมูลใกล้เคียงกัน แต่ผลการศึกษาของผู้วิจัยพบในประเด็นเพิ่มเติม คือ ภาษาถิ่นและอาชีพของคนชายขอบ เช่น หญิงขายบริการทางเพศ ขอทาน และคนเก็บขยะ เป็นต้น

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ ยังพบในงานของชาคริต แก้วทันคำ (2561, หน้า 111-128) ที่ได้เขียนบทความเรื่อง ภาพสะท้อนความเป็นอื่นของคนชายขอบ ในรวมเรื่องสั้น “บังไพรแห่งซบจำปาและเรื่องอื่น ๆ” ของ องค์ บรรจุน ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2560 ที่ถือว่าเป็นช่วงปีใกล้เคียงกับงานของผู้วิจัย พบภาพสะท้อนความเป็นชายขอบ 3 กลุ่ม คือ คนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ ที่สะท้อนภาพคนอพยพหลบหนีเข้ามาในเมืองไทย รวมถึงคนชายขอบที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย คนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ สะท้อนภาพผู้ใช้แรงงาน แรงงานต่างด้าว ที่รู้สึกแปลกแยก ถูกคนในสังคมดูถูกเหยียดหยาม ละเมิดสิทธิมนุษยชน และคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ที่มีความคิด ความเชื่อ ขนบประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์เฉพาะตน แต่ถูกแบ่งแยกมิให้กลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว มีส่วนคล้ายคลึงในการจัดกลุ่มและการวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบของผู้วิจัยเช่นกัน

นอกจากนี้ในบทความวิจัยเรื่อง วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ ที่ศึกษาโดยวัชรินทร์ แก่นจันทร์ และกิตติศักดิ์ แก้วตา (2563) ซึ่งพบว่า ภาพสะท้อนของความเป็นชายขอบในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ มีอยู่ 7 ด้าน คือ ด้านภูมิศาสตร์, ด้านการเมือง, ด้านการวิเคราะห์, ด้านสังคมและวัฒนธรรม, ด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่, ด้านสุขภาพและสาธารณสุข และด้านบทบาท สถานภาพ และอาชีพ จะเห็นว่าผลการศึกษาดังกล่าว แม้ตัวบทจะมีเนื้อหาเน้นหนักไปทางฉากและภาพตัวละครของท้องถิ่นภาคเหนือที่ถือว่าเป็นพื้นที่ชายขอบเป็นหลัก ตามแนวการเขียนของมาลา คำจันทร์ แต่ผลกลับมีความสอดคล้องกับ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ซึ่งใช้วรรณกรรมซีไรต์ ทั้งนี้ก็เนื่องจากผู้วิจัยได้นำแนวทาง และหลักคิด การจัดกลุ่มภาพสะท้อนความเป็นชายขอบมาใช้ประกอบในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ด้วย

ในส่วนของการระบวนการสร้างความเป็นชายขอบที่ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มออกเป็น 13 กระบวนการ ได้แก่ การตัดสินใจด้วยความคิดเห็น, การใช้อำนาจรัฐ, การแสดงความเกลียดชัง, การแบ่งแยกและการขับไล่ออก, การข่มขู่และดูว่ากล่าว, การกลั่นแกล้งและรังแก, การสาปแช่ง, การเพิกเฉยและไม่สนใจ, การกระทำให้อับอาย, การล่วงละเมิดทางเพศ, การแสดงท่าทีตลกขบขัน, การทำร้ายร่างกาย และการใช้สื่อ นั้น จากการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบโดยการตัดสินใจด้วยความคิดเห็นของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล พบมากที่สุดปรากฏในเรื่องสั้นรวม 21 เรื่อง สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้ตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ในสังคม เพื่อสื่อสาร ถ่ายทอดเรื่องราวว่าคนส่วนใหญ่มักมองผู้อื่นด้อยกว่าตน เมื่อพบเจอบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่แตกต่างไปจากตนในด้านใดด้านหนึ่ง ก็เกิดกระบวนการคิด เกิดความรู้สึกนึกคิดต่อเขาเหล่านั้นในเชิงลบ ดังนั้น คนชายขอบจึงไม่จำเป็นว่าจะต้องอยู่ในพื้นที่ชนบท ทะเล ชายแดน หรือพื้นที่ห่างไกล คนที่อยู่ในสังคมเมืองก็อาจกลายเป็นคนชายขอบได้เช่นกัน เนื่องจากมนุษย์ได้ใช้ความรู้สึกของตนในการตัดสินใจแบ่งแยกให้กลุ่มคนที่ตนเองมองว่าเป็นคนต่างกลุ่มต่างพวกหรือคนกลุ่มน้อย ให้กลายเป็นคนชายขอบหรือกลายเป็นคนอื่นของสังคมผ่านรูปแบบกระบวนการที่หลากหลายดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้น สอดคล้องกับในปัจจุบันที่ปรากฏคำว่า “Bully” อันเกิดจากสังคมที่มีช่องว่างระหว่างผู้ที่มีอำนาจมากกว่าได้แสดงออกแก่ผู้ที่อ่อนแอกว่าให้เกิดความอับอาย ซึ่งพบได้ในทุกเพศ ทุกวัย ทุกช่วงอายุ ทุกสังคม ทั้งในสถานศึกษา หน่วยงาน องค์กร พื้นที่สาธารณะ ตลอดจนสื่อสังคมออนไลน์ ที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ ได้ตลอดเวลา และมีโอกาสเกิดขึ้นซ้ำ ๆ นำไปสู่ปัญหาสภาพทางจิตใจที่ร้ายแรงได้ในอนาคต

มิ่งมนัสชน จังหาร (2560) ที่ได้ศึกษาความเป็นชายขอบและการสร้างความเป็นอื่นของตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลอินทร์อะวอร์ด พบกลวิธีการสร้างความเป็นอื่นของตัวละครใน 3 ลักษณะ คือ สร้างผ่านโครงเรื่องโดยความเป็นอื่นที่เกิดขึ้นในเรื่องนั้นเกิดจากการสร้างโครงเรื่องที่มีความขัดแย้งของตัวละคร, สร้างผ่านตัวละคร โดยพฤติกรรม บทสนทนา หรือความคิดของตัวละคร และสร้างผ่านฉากและบรรยากาศ ซึ่งเมื่อนำมาเทียบกับกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ของผู้วิจัยที่จัดกลุ่มออกเป็น 13 กระบวนการ พบว่ามีส่วนที่คล้ายกันโดยเฉพาะกลวิธีการสร้างผ่านตัวละคร โดยพฤติกรรม บทสนทนา หรือความคิดของตัวละคร ที่ครอบคลุมทั้ง 13 กระบวนการ เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้เขียนได้ใช้ตัวละครในการดำเนินเหตุการณ์ เรื่องราวในเรื่อง ดังนั้นกระบวนการในการแบ่งแยกกลุ่มคนในสังคมจึงเกิดจากการกระทำของตัวละคร ส่วนกลวิธีการสร้างโครงเรื่องที่มีความขัดแย้งของตัวละครก็พบว่า

สอดคล้องกับกระบวนการการใช้อำนาจรัฐ การแบ่งแยกและการขับไล่ออก การสาปแช่ง การกระทำให้ถึงแก่ความตาย และการทำร้ายร่างกาย ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์

ในบทความวิจัยเรื่อง วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ ที่ศึกษาโดย วชิรินทร์ แก่นจันทร์ และกิตติศักดิ์ แก้วตา (2563) ซึ่งพบว่ากระบวนการสร้างความเป็นชายขอบของตัวละครในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ มี 3 กระบวนการ คือ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์ กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในมิติทางความคิด และกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์กับมิติทางความคิด พบว่ากระบวนการสร้างความเป็นชายขอบทั้ง 13 กระบวนการ ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์สอดคล้องกับกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในมิติทางความคิดมากที่สุด ส่วนกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในมิติทางภูมิศาสตร์พบค้อยข้างน้อย เนื่องจากเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ใช้ฉากสังคมเมืองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ ใช้ฉาก บรรยากาศ และตัวละครของสังคมภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ยังพบการสร้างความเป็นชายขอบในลักษณะการตอบโต้กันกลับไปกลับมา แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมต่างสร้างความเป็นชายขอบให้กันเองโดยยึดเกณฑ์ความคิดและมุมมองของตนเป็นที่ตั้ง เมื่อเกิดความเห็นที่แตกต่างจึงสร้างความเป็นคนชายขอบให้กับฝ่ายตรงข้ามขึ้นมาทันที เช่น ในเรื่องซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์ ที่รัฐมนตรีมองว่ากลุ่มคนที่เห็นต่างทางการเมืองเป็นคนชายขอบของสังคม แต่คนกลุ่มนั้นก็กลับมองว่ารัฐมนตรีต่างหากที่เป็นคนชายขอบ หรือในเรื่องสิงโตนอกคอก ที่ประชาชนตาขาวซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในสังคมไร้อำนาจ ด้อยกว่าประชาชนคนตาดำ ไม่ทนต่อการถูกกดขี่ข่มเหงและลุกขึ้นต่อต้านการใช้อำนาจของประชาชนคนตาดำ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อความเป็นธรรมในการนำเสนอเรื่องราวอย่างรอบด้านของผู้เขียน และคนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่ถูกตัดสินให้เป็นคนชายขอบแล้ว ก็มักจะถูกคนส่วนใหญ่ตัดสินให้กลายเป็นคนชายขอบด้วยเช่นกัน เนื่องจากมีความคิด พฤติกรรม การแสดงออกที่ขัดแย้ง ตรงกันข้ามกับคนส่วนใหญ่ในสังคม อีกทั้งยังพบว่ากระบวนการสร้างความเป็นคนชายขอบในเรื่องสั้น ผ่านการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ประจำเมือง ถือเป็นการผลิตซ้ำที่ถูกถ่ายทอดผ่านข่าว และยังถูกถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในความเป็นจริง กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบก็ถูกคนในสังคมผลิตซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาไปในที่สุด

การศึกษาภาพสะท้อนความเป็นชายขอบและกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในงานวรรณกรรมไม่ได้เพียงแค่เป็นการชี้หน้าหรือสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นสภาพของสังคมในแต่ละยุคสมัยเท่านั้น หากแต่การศึกษาตัวบทในวรรณกรรมยังมีคุณูปการต่อสังคมในการทำหน้าที่

สื่อสารเป็นปากเสียงแทนคนชายขอบ ให้คนส่วนใหญ่ในสังคมได้รับรู้ ทำความเข้าใจ อันจะนำไปสู่ความตระหนัก สำนึก ยอมรับ และปรับความคิด ทศนคติ ในการอยู่ร่วมกันของทุกคน ในสังคมให้เกิดความผาสุกได้อีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นผลการวิจัยจากการวิเคราะห์เนื้อหาในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ช่วงปี พ.ศ. 2551-2560 เท่านั้น ผลการวิเคราะห์ที่ได้ อาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหากมีการเพิ่มเติมจำนวนวรรณกรรมหรือเปลี่ยนไปศึกษาวรรณกรรม แนวอื่น วรรณกรรมของนักเขียนท่านอื่น ทั้งนี้ภาพสะท้อนความเป็นชายขอบและกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามปัจจัยบางอย่าง อาทิ เนื้อหาในวรรณกรรมแต่ละเรื่อง บริบทของความเป็นท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคที่ปรากฏในวรรณกรรม รวมถึงมุมมอง ประสบการณ์ และแนวการเขียนของผู้สร้างวรรณกรรมนั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สนใจสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนและกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบกับตัวบทในวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ได้
2. ผลการวิจัยนี้ อาจเป็นข้อมูลให้ทุกภาคส่วนได้เห็นมุมมอง รับรู้เหตุการณ์และสถานะที่เป็นอยู่ในสังคมสำหรับคิดหาแนวทางสร้างความเท่าเทียมกันในการปกครองกลุ่มคน ในสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข
3. ผลการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวาทกรรมความเป็นชายขอบเฉพาะในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 เท่านั้น หากเป็นวรรณกรรมแนวอื่น เรื่องอื่น หรือผู้เขียนคนอื่น อาจมีผลการวิจัยที่ต่างไปจากนี้ เนื่องจากมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวาทกรรมความเป็นชายขอบโดยเพิ่มผลงานรางวัลซีไรต์ให้มีจำนวนเรื่อง ที่มากขึ้น ซึ่งจะทำให้มีประเด็นเนื้อหาที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้หลากหลายยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาภาพสะท้อนและกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในวรรณกรรม แนวอื่น เรื่องอื่น หรือผู้เขียนคนอื่นในลักษณะการเปรียบเทียบความเป็นชายขอบระหว่างภูมิภาค เช่น ชนบทภาคเหนือ อีสาน ใต้ กับสังคมเมืองหลวง เป็นต้น
3. ควรศึกษาภาพสะท้อนและกระบวนการสร้างความเป็นชายขอบในวรรณกรรม บทละคร หรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่จัดทำขึ้นใหม่ เพื่อผลการวิจัยที่มีความเป็นปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ กาลพันธ์. (2554). **วาทกรรมวัฒนธรรมชุมชนในบันเทิงคดีของ พนม นันทพุกภัย ระหว่าง พ.ศ. 2520–2529**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- กรรณภรณ์ สอนสมฤทธิ. (2551). **ความเป็นชายขอบกับการจัดการศึกษาไทย ในเขตพื้นที่ชายแดนไทย–พม่า: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปางคาม ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จเด็จ กำจรเดช. (2555). **แดนเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท. (2560). **สิงโตนอกคอก (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: แพรว.
- ชนิดดา ชาติช่วง (2555). **วาทกรรมการพัฒนาและประชาสังคมในเรื่องสั้นชนบทไทย พ.ศ. 2530–2539**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชัยเนตร ชนุกคุณ. (2555). **ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชาคริต แก้วทันคำ. (2561). ภาพสะท้อนความเป็นอื่นของคนชายขอบในรวมเรื่องสั้น “บังไพร แห่งซบจำปาและเรื่องอื่น ๆ”. **วิจิตรวรรณสาร**, 2(1), 111–128.
- ชาติรี เพ็ญศรี. (2543). **วาทกรรมการพัฒนาของรัฐไทย: พ.ศ. 2504–2539**. วิทยานิพนธ์ ร.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัค (บรรณาธิการ). (2541). บทนำ: สังคมศาสตร์กับการศึกษาคนชายขอบ. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**, 11, 1.
- เชษฐา ทวีพย์เย็น. (2547). ประชาสังคมไทย: บทสังเคราะห์ แนวคิด, การก่อร่างสำนักคิดแบบไทยและนัยเชิงนิติ-พุดินัยต่อการเมืองไทย. **รัฐศาสตร์สาร**, 25, 329–380.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร. (2545). **สัญวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร. (2549). **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์. (2547). **กระบวนการสร้างความหมาย และบทบาทวาทกรรมรายการนายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- ฐานิดา บุญวรรณ. (2550). การกลายเป็นคนชายขอบอันเนื่องมาจากการไร้สัญชาติ
ของชาวบ้านหมู่บ้านร่มไทย อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- แดนอรัญญา แสงทอง. (2557). **อสรพิษและเรื่องอื่น ๆ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สามัญชน.
- ทศพร มณีศรีขำ. (2545). **การสร้างความเป็นอื่นให้กับเกย์**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด.,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). **มิเชล ฟูโกต์**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- นรินทร์ คุณเมือง. (2550). **ความเป็นชายขอบของกลุ่มชาติพันธุ์ถิ่น-ยวนในจังหวัดเลย**.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- บัณฑิต ทิพย์เดช. (2553). **วาทกรรมการเมืองในวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล**.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประพิณ เวสาร์ชนนท์. (2553). **วิเคราะห์ตัวละครชายขอบในนวนิยาย “จดหมายจาก
เมืองไทย” ของโปต้น**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ,
สมุทรปราการ.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2541). **วาทกรรมว่าด้วยชาวเขา. วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 11, 92-135.**
- พัฒนเดช กอวัฒนา. (2554). **วิเคราะห์วาทกรรมในเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมรามคำแหง ประจำปี
2554. วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 14, 27-39.**
- ภัทรขวัญ ทองเถาว์. (2554). **ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- มานิช ดินลานสกุล. (2549) “วัฒนธรรมอำนาจ : กระบวนการผลักดันให้เป็นชายขอบกรณีชาวเล
ในนวนิยาย เรื่อง เสียงเพรียกจากท้องน้ำ. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 1(1), 140-152.**
- มิ่งมณัสชน จังหาร. (2560). **ความเป็นชายขอบและการสร้างความเป็นอื่นของตัวละคร
ในเรื่องสั้นรางวัลอินทร์อุวรรต**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, มหาสารคาม.
- รัตติกา กรรณิกา. (2559). **ความขัดแย้งของตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์**. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- รัตนาวดี สำราญสุข. (2545). **วาทกรรมวิเคราะห์รายการนายกทักษิณคุยกับประชาชน และรายการชวนออนไลน์**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วคินี สุทธิวิภากร. (2552). **วาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์ ต่อสถานภาพและบทบาทสตรีไทย ตามที่นำเสนอในนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วัชระ สัจจะสารสิน. (2556). **เราหลงลืมอะไรบางอย่าง (พิมพ์ครั้งที่ 15)**. กรุงเทพฯ: นาคร.
- วัชรินทร์ แก่นจันทร์. (2555). **วาทกรรมความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วัชรินทร์ แก่นจันทร์ และกิตติศักดิ์ แก้วตา. (2563). **วาทกรรมชายขอบในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 4(3), 29-38.
- วันดี กริชอนันต์. (2544). **เด็กข้างถนนย่านหัวลำโพง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วาสนา ละอองปลิว. (2546). **ความเป็นชายขอบและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนพลัดถิ่น: กรณีศึกษาชาวदारะฮั้งในอำเภอเชียงดาว**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2546). **กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2550). **คนชายขอบ: จากความคิดสู่ความจริง (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิติอาษา. (2542). **คนชายขอบ: ชีวิตและชุมชนของคนงานไทยในญี่ปุ่น. ใน มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์: รวบรวมบทความ**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

เสนาะ เจริญพร. (2548). **ผู้หญิงกับสังคมไทยในวรรณกรรมยุคทองสุบู่**. กรุงเทพฯ: มติชน.

อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2543). **อัตลักษณ์(Identity) : การทบทวนทฤษฎีและกรอบคิด**.

กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาสังคมวิทยา.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2542). จากคนนอกสู่คนชายขอบ. ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ:

ศิลปวัฒนธรรม.

อรอุษา ภูมิบริรักษ์. (2547). **ภาวะการกลายเป็นคนชายขอบของผู้ป่วยเอดส์**. วิทยานิพนธ์

ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2542). การต่อสู้เพื่อความเป็นคนชายขอบในสังคมไทย. ใน **เอกสาร**

ประกอบวิชาการเพื่อเป็นเกียรติแด่ อาจารย์ฉลาดชาย รมิตานนท์

ในวาระอายุครบ 60 ปี. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.



ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	กิตติศักดิ์ แก้วตา
วัน เดือน ปี เกิด	6 กันยายน 2536
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2559 ศศ.บ. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา และ กศ.บ. (การศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	104 หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 56130
ผลงานตีพิมพ์	กิตติศักดิ์ แก้วตา และวชิรินทร์ แก่นจันทร์. (2565). ภาพสะท้อนชาย ขอบในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 10 (2), 119-144.
รางวัลที่ได้รับ	-

